

Arhimandrit Teofil Părăian

Prescuri pentru cuminecături

Aluat

*Doamne, sfântul Tău cuvânt
Este, pe acest pământ,
Aluat pe care-l pui
În făina gândului,
Și faci gândul să dospească
Dospitura cea cerească.*

*Tu care toate le poți,
Pentru toate, pentru toți,
Pune-n mine aluat,
Să-l dospesc neîncetat
Și preasfântul Tău cuvânt
În covată să-l frământ.*

*Și-n cuptorul cel de foc
Al durerilor să-l coc
Și să fac sfinte prescuri,
Pentru cuminecături.*

Zorica Lațcu

Recomandare

Farmecul crepuscular al firescului

Părintele Teofil - o candelă
plină cu untdelemnul bucuriei

Prefață

Bucuria creștină

Scopul și ținta vieții creștine

Despre patimi și nepătimire

Urcușul duhovnicesc

Evangelhia ca izvor de nădejde și bucurie

Unele aspecte ale raportului
dintre Dumnezeu și om

Medalion Zorica Lațcu

Viața în Înviere

Martorii Învierii

Eu și Filocalia

Texte filocalice care se impun
atenției de la prima lectură

Filocalia pentru toți

Cine este Iisus Hristos?

Cine este Iisus Hristos pentru mine?

Rugăciunea lui Iisus

RECOMANDARE

<<Cuprins

Orice întâlnire cu Părintele Teofil se transformă într-un adevărat eveniment, Cuvioșia Sa adresându-se prin cicluri de conferințe nu numai tinerilor, ci tuturor acelora care simt nevoia înaintării pe cărările duhovnicești. Cunoscând aceasta, de fiecare dată când a venit la Timișoara chemat de frații din ASCOR, am asistat la expunerile sale găsindu-le extrem de folositoare. Mă gândeam chiar ce păcat este că nu ajung să le cunoscă și alții când mai mulți "ascoriști" au transcris "cuvintele" Părintelui Teofil iar dânsul a avut bunul gând de a le oferi spre publicare. Am îmbrățișat din primul moment această inițiativă de natură să ducă la îmbogățirea spirituală a celor care vor ajunge să le citească.

Pe de-asupra mi s-a părut mai mult decât generoasă dorința Părintelui Teofil de a readuce în memoria celor de azi chipul și versurile unei maici unice în felul ei: Zorica Lațcu, purtând numele de călugărie Teodosia, care a trăit din plin tragedia mănăstirii "Vladimirești" unde a viețuit. Titlul însuși al volumului de față "Prescuri pentru cuminecături", e luat din poezia "Aluat" a maicii Teodosia. Deși a studiat filologia clasică nu Teologia, prin intermediul limbii grecești și latinești s-a apropiat de scrierile Sfinților Părinți, cu osebire Ioan Scăraru, devenind o îndrumătoare într-ale duhovniciei pentru oricine s-a apropiat de ea. Poate că o dată cu versurile ei reactualizate acum, se va găsi cineva care să inițieze tipărirea întregii opere poetice a regretatei Teodosia Lațcu și nu mai puțin a eventualelor traduceri și studii ce vor fi rămas de pe urma ei.

În totul însă "Prescuri pentru cuminecături" se constituie într-un mesaj de înaltă spiritualitate care se adaugă celui transmis prin "Gânduri bune pentru gânduri bune", carte apărută tot în editura Mitropoliei Banatului anul trecut. E și motivul care mă determină să recomand acest nou volum datorat Părintelui Teofil cu toată căldura tuturor doritorilor de slovă duhovnicească, asigurându-i că parcurgând prezentele pagini pot avea certitudinea cu privire la folosul sufletesc pe care îl vor dobândi.

□NICOLAE

Mitropolitul Banatului

<<Cuprins

Farmecul crepuscular al firescului

<<Cuprins

"Feriți cei ce n-au văzut și au crezut!"

Ioan 20, 29

Timp al excesului, erupție de crize identitare, isterie a supraponderalului, vertij al pluralității, joc de seducții ușoare, modernitatea târzie în mijlocul căreia, *volens nolens*, respiră și Biserica, ne-a contaminat subversiv cu patima nemăsurii. Adesea, entuziasmul facil ne confiscă ireversibil opțiuni majore iar diapazonul care ne dictează deciziile pare falsificat de injoncțiuni himerice: fie, afectați de o râvnă pompieristică și frustrări filetiste, sanctificăm câte un voievod cu o istorie personală suspectă, fie amputăm tradiții ancestrale și

"actualizăm" malformat adevăratele exigențe ale Revelației. În hotarul nedefinit al Ființei eclesiale, s-ar spune că astăzi totul se articulează oximoronic, dar într-o constantă afinitate pentru disproporții: logica sobră a resentimentului față de modernitate se convertește subit într-o mișcare de *aggiornamento*, edulcorată cu pioșenii folcloristice și tribulații infantile. Fie că e vorba despre evocarea unui creștinism cavernal, tenebros, concentrat în spectacolul mortificării sau al exorcismelor și înțeles ca o cultură a reprimării, fie că se revendică retoric și triumfalist o Ortodoxie sechestrată ideologic, întâlnim produsele mentale ale aceleiași neimplicări hermeneutice. S-ar spune că ne place simplificarea binară, simpatizăm contrastele, iubim extremele. Afectați adesea de inautenticitate și crispate, clasăm prezentul pe alternative fruste: pentru unii, viața monahală de la noi abundă în taumaturgi, sfinți anonimi sau văzători cu duhul, pentru alții totul este o paragină orchestrată luciferic, orice loc bolește metafizic și se compromite în impotență duhovnicească.

Ne bucurăm însă că astăzi se poate vorbi despre unii oameni într-o altă tonalitate decât aceasta, patetică și unilaterală. Prezența blândă a părintelui Teofil naște o căldură liniștitoare, lăsându-se înțeleasă dincolo de comoditatea fetișismului sau of-ul paseist. Figura sa domoală, ritmul său egal, totul impune o narațiune ce depășește zelul anamorfotic al sanctificării antume ori disperarea tautologică a nihilismului. Mesajul Sfinției Sale se clarifică treptat, se specifică în etape prelungite de ruminație existențială. Departe de a fi epuizate, ne propunem într-un limbaj poate "expresionist" degajarea câtorva semnificații pe care viața și cărțile părintelui Teofil, în puținătatea în care ne sunt cunoscute, par să le condenseze.

În genere, se știe cine formează auditoriul părintelui Teofil. Cartea de față este paradigmatică în acest sens, cuprinzând o colecție de prelegeri susținute în Timișoara, oraș universitar cu efervescență misionară și cu exigențe spirituale remarcabile. An de an, cu prilejul posturilor rânduite de Biserică, aceste conferințe sunt actualizate în spațiile prin excelență urbane ale țării: Timișoara, Reșița, Craiova, Slatina, București, Constanța, Galați, Iași, Baia Mare, Cluj, Brașov, Făgăraș, Oradea, Arad sunt locuri în care părintele Teofil este găzduit de tineri înscriși la studii universitare. La București numărul auditorilor atinge întotdeauna proporții copleșitoare, fapt ce ar justifica prezumția unei discuții asupra prezenței sale harismatice. Spectatorii părintelui posedă, în general, un profil intelectual și o anumită formație culturală. Cei care îl asistă sunt necondiționat (și, poate, involuntar) bransați la dinamica tehnică sau mentală a postmodernității, fie că aprofundează doctoral fizica nucleară, fie că studiază științele europene, fie că asimilează teologia ori medicina, filosofia ori artele frumoase. Paradoxal, numai prin destulă răutatea zilei părintele Teofil se poate înfățișa, alături de specificul imuabil al personalității sale, cu o elocvență nouă.

Părintele vine dintr-o lume aflată în amurg, poate astăzi chiar inexistentă. Cei care i-au stat mai mult prin preajmă presimt în bunătatea sa, așezată întocmai ca parfumul somnolent al unui vin nobil, o înzestrare cu virtutea naturalității. La părintele Teofil totul - rostire, săvârșire, împlinire - începe și se sfârșește în farmecul firescului. Profund afectat de ruralitatea originilor sale, părintele Teofil și-a celebrat congenial destinul în jurul unor vieți model. Au lucrat în formarea sa oameni deosebiți, de la părinți la dascăli până la oameni magnetici ca părintele Arsenie Boca ori starețul Serafim Popescu. Noutatea mesajului său vine din constituția verticală a unei tradiții spirituale: cea personală conjugată cu cea eclesială. Astfel, în jurul său se destramă pericolul iminent al "morții subiectului" (a cărei analiză incontinentă o fac atâția filosofi postmoderni), pe care absența tradiției o provoacă în orice destin personal sau comunitar. Între altele, criza lumii europene este marcată de ocultarea unei vârste aurale comune (*i. e.*: breșa evanghelică în cultura antică greco-romană) și uitarea dialecticii originarului din urzeala teandrică a Tradiției. Ontologia suprafetei - inculcată prin ideologia mediatică de astăzi - anulează orice posibilitate de construcție consistentă a unei identități personale, în vasta promisiune a eternității. Toți acești vectori ne condiționează ubicuu, ne afectează imaginarul, ne descentrează riscant în traseul de pe pasarela mântuirii. Acesta este decorul cultural în care noi devenim receptacolul teologiei părintelui Teofil și e bine să-l cunoaștem. Pe noi, cei răătăciți în cacofonia babeliană a postmodernității, părintele ne convoacă la o anamneză. Pe noi, cei din lume, dar și pe cei pe care, părăsind-o pentru o viață mai înaltă, îi mai poartă metehnele.

E vorba, mai întâi de toate, despre citirea Cărții noastre de căpătâi: Biblia. Sfânta Scriptură - revelația Adevărului, "izvor al tămăduirii", referent obligatoriu al rostirii, Sfânta Scriptură - orbită ultimă a vieții, Sfânta Scriptură - temei și taină a pecetii noastre ontologice: faptul-de-a-fi-creștini. Dar însăși Sfânta Scriptură și-a specificat canonul pe frontiera apostolică a unei comunități: Biserica. Pnevματοforă, Tradiția a dat cheia hermeneutică a Sfințelor Scripturi prin viața sa liturgică, obiectivată providențial în deciziile istorice ale sfințelor sinoade. De aceea, pentru că "întreaga viață e o slujbă", părintele ne cheamă la o participare atentă, în

lumina conștiinței, la slujbele Bisericii. Mesaj de o actualitate nebănuită, acum când, mai ales în parohiile de la oraș, simbolismul metafizic și profunzimea dogmatică a alcătuirilor Sfinților Părinți sunt desfigurare de iresponsabilitate, anti-vocație și prost gust. Părintele ne cere să desfacem cu ochii minții toate nuanțele vieții liturgice, care trebuie să devină un instrument exegetic esențial în lectura Bibliei, și mai ales a Noului Testament. El ne mai spune că, în afara unui constant exercițiu cultic, cultura rămâne un capriciu invalid și un răsfăț prea costisitor în plan soteriologic: "e mai greu să fii creștin decât intelectual". Amintindu-i de vocația doxologică pe care a părăsit-o fără remușcări, părintele provoacă, în fiecare dintre noi, inerția spirituală tipică modernă. Participarea la slujbe înseamnă un refuz liber al autonomiei, și nu îndeplinirea juridică a unui contract cu Instanța Supremă. Participarea la slujbe înseamnă adumbrirea la comorile deschise ale patristicii și nu un reflex legalist menit să satisfacă un Dumnezeu al literei. Participarea la slujbe înseamnă refuzul sobru al kitsch-ului, sincretismelor sau al pietismului retardat, înseamnă pur și simplu rugăciune (și, deci, adevăr!). Sub raport ascetic, în timpul slujbelor putem avea o experiență a limitei noastre, o dificilă *metanóia*, trecerea de la o gândire discursivă, lineară și analitică, la o dispunere mentală chenotică, anabasică și doxologică. Totodată, efortul minții este dublat de cel al trupului, și așa centrul ființei noastre se reconstituie. Participarea la slujbe mai presupune harismatica legătură cu comunitatea sfinților și, astfel, angajarea în destinul cosmic-eschatologic al Bisericii. El însuși, părintele Teofil, numai ca om al slujbelor a putut învăța să fie un slujitor al Domnului și al aproapelui. În această chemare vibrează energie o altă noutate a firescului, acum când unii tind să transforme mănăstirile în cooperative agricole sau popasuri turistice iar viața parohială într-un consum frugal și șovăielnic al unei mese duhovnicești sărăcite prin indolență. În acest fel părintele Teofil se face legatarul testamentului spiritual al părintelui Stăniloae care cerea posterității sale un singur lucru: întoarcerea la Tradiție (și, implicit, la Sfinții Părinți) prin resurgența cântării psaltice precum și conservarea sfintelor slujbe ale Bisericii Ortodoxe. Sărbătoarea liturgicului este măsura de duh și asceză pentru ceea ce poate deveni, *in absentia*, gratuitatea unui fundamentalism biblicist ori a misionarismului sectar. Slujbele sunt podoaba de frumusețe a Bisericii prin care cei ce participă la ele devin icoane ale unei frumuseți înduhovnicite: "te spune fața cum ți-i viața".

Numai ca om al slujbelor săvârșite cu acrivie, părintele Teofil este și un teolog, așa cum sensul esențial al termenului îl definește: cuvântător de Dumnezeu. Slujbele sunt viața Bisericii iar teologia părintelui Teofil înseamnă o atare exploatare a izvoarelor liturgice. Cu mai puține scrupule academice sau convenții profesionale, dar susținută de o memorie prodigioasă, teologia părintelui Teofil cheamă la o reflecție în temeiul prezenței noastre în biserică. Astfel, părintele Teofil împlinește din nou o exigență a marelui teolog neopatristic, Dumitru Stăniloae, care spunea că "avem nevoie de o teologie foarte concretă, de o teologie a experienței. Ne hrănim toți din această teologie practică, pretutindeni, în fiecare moment" (M. Costa de Beauregard & Dumitru Stăniloae, *Mică dogmatică vorbită*, Deisis, Sibiu, 1995, trad. Maria-Cornelia Oros, p.133).

Și duhovnicia presupune o "teologie a experienței" iar nu puțini sunt cei care îl cunosc pe părintele în această ipostază. Și aici întâlnim o noutate, o relație neobișnuită. Filosofia bucuriei (*Nulla dies sine laetitia*) devine și aici transparentă, chiar în fața mărturisirii "cu inima înfrântă și smerită". Un suflet care-L iubește pe Dumnezeu nu poate urgisi, ci trăiește mereu într-o revărsare agapică. Foarte apropiat de Zosima, suspicios în fața unui Ferapont, părintele Teofil a încercat să cultive în viața sa un tip de sfințenie care știe să nu te strivească, o exemplaritate nesufocantă. Când implacabil și ferm, când îngăduitor și discret, exigent dar nu intransigent, părintele Teofil are o gândire personalistă. Omul care îți oferă întotdeauna o a doua șansă, părintele Teofil - după cum spune el singur - "nu face anchete", nu exploatează păcatul penitentului pentru a-i sugera perspectiva damnării veșnice ori justetea unui dispreț radical. Păcatele și greșelile mărturisite nu umbresc iradierea fanică a părintelui, iar penitentul nu se simte strivit ci mai degrabă chemat să fie un posibil învingător. Oricât de mare ar fi strâmbătatea sufletului ce se spovedește, el își conservă o sensibilitate, aceea a simțirii a dragostei.

Pentru creștinii ortodocși mântuirea este un joc imprevizibil de intervenții teandrice. Dogma dublei judecăți, cea personală și cea universală, creditează un interval temporal cu larg potențial soteriologic, în care oportunitățile damnării sau ale redempțiunii trebuie departajate. În lumina acestei credințe, destinul unei cărți ortodoxe nu este unul obișnuit, nefiind reductibil la succesul de librărie sau cota vânzărilor înregistrate. Dincolo de eficacitatea ei imediată se ascunde în carte o vocație mărturisitoare, cea care naște, mai ales, reverberații postume. Noi știm că slava de care se vor învrednici la sfârșitul veacurilor sfinții Tebaidei crește cu fiecare generație de creștini convertiți prin lectura *Patericului*, bunăoară. De aceea, se poate spune, orice nouă carte scrisă în Duhul ascunde un marcaj eschatologic dublu (autor și comunitatea cititorilor), fiind astfel o apariție fericită și necesară.

După ce anul 1997 a înregistrat cu Părintele Teofil cartea îngrijită de Arhimandritul Ioanichie Bălan și apărută la Sihăstria, cea găzduită de părintele Constantin Coman la editura Bizantină, cea publicată de Așezământul Antim (Cluj-Napoca), în anul 1998 orașul Timișoara pare să fie privilegiat cu împlinirea acestor sarcini. După "Gânduri bune pentru gânduri bune" a urmat, iată, o a doua carte: "Prescuri pentru cuminecături". Simțim că, venind mai ales de la părintele Teofil, cartea ni se dă "pentru slava lui Dumnezeu, ca prin ea Fiul Omului să Se slăvească" (In. 11, 4). Nu știm câte vor mai urma, dar știm că pentru rostirea mântuitoare nu există niciodată un "prea mult" sau "prea târziu". Citind-o cu atenție, în suflet ni se va descoperi ca o chemare *întru desăvârșire* profilul unic al părintelui Teofil.

"Sărac cu duhul" ca monah, "plâns" prin smerenie, "blând" cu firea, "flămând și însetoșat de dreptate" ca păstor, "milostiv" ca și creștin, "curat cu inima" ca rugător, "făcător de pace" ca duhovnic, "ocărât", "prigonit" sau clevetit ca misionar al Domnului, părintele Teofil a fost, este și va fi un om fericit. Astfel toți cei ce îl cunosc își doresc să se poată bucura și veseli la sfârșitul veacurilor alături de cel care a fost o viață întreagă, aici, cu modestie, "sarea pământului" celui duhovnicesc și făclie luminătoare într-un sfeșnic ales al Bisericii dreptmăritoare.

Mihai Neamțu,
mai 1998

<<Cuprins

Părintele Teofil - o candelă plină cu untdelemnul bucuriei

<<Cuprins

Iată-ne în fața unei noi cărți a Părintelui Teofil. Am putea spune că prin aceasta împlinim o datorie, e un răspuns la dragostea cu care Părintele a fost în mijlocul tinerilor din Timișoara poate mai mult decât în orice altă parte, un semn al prețuirii noastre pentru prețuirea arătată de Părintele Teofil.

La prima Consfătuire Națională a ASCOR-ului s-a hotărât ca această organizație să urmeze și să promoveze duhul filocalic redescoperit de Părintele Stăniloae. Credem că Părintele Teofil ne-a ajutat cel mai mult în acest demers, ca un cunoscător și trăitor al Filocaliei și al scrierilor Sfinților Părinți în general. Părintele este o Filocalie vie, care trăiește în mijlocul nostru, un exemplu de trăitor al Ortodoxiei autentice. Cu ocazia lansării volumului "Lumini de gând" apărut la Cluj, Î.P.S. Bartolomeu spunea că Părintele îi corectează și pe Sfinții Părinți. Îi corectează ca unul care îi cunoaște și urmează învățăturile lor, întemeiat pe Scriptură și având o bogată experiență de viață. Dacă marea operă a Părintelui Stăniloae este traducerea Filocaliei, ceea ce a realizat Părintele Teofil, pe lângă atâtea suflete modelate după sufletul său, ca părinte duhovnicesc, este aducerea Filocaliei în mijlocul credincioșilor. Părintele nu a scris o Filocalie, ci pornind de la aceasta, ne arată "cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși" prin participarea la viața liturgică a Bisericii dreptmăritoare. Prin accentuarea importanței vieții liturgice, Părintele Teofil continuă opera Părintelui Stăniloae și împlinește cuvintele lăsate ca testament de Părintele Arsenie la Mănăstirea Brâncoveanu, "să vă țineți de Biserică".

Îndrăznesc să fac o comparație între Moise și Părintele Teofil. Nu în sensul de oameni prin care se arată Dumnezeu - printr-unul ca Judecător, prin celălalt ca Tată al nostru - nu în sensul de oameni rânduți de Dumnezeu spre călăuzirea fiilor Lui. Ci în lumina unei alcătuirii de la sfintele slujbe care spune așa: "Cu dumnezeiescul nor fiind acoperit gângavul, a spus legea cea scrisă de Dumnezeu; că scuturând tina de pe ochiul minții, vede pe Cel ce este și se învață cunoștința Duhului, cinstind cu dumnezeiești cântări". Moise - gângavul - este acoperit de un nor în care Îl vede pe Dumnezeu și primește legea Lui, scrisă pe table de piatră, după ce prin credință își curăță ochiul minții ca să poată primi cunoștința Duhului prin care apoi Îl cinstește pe Cel ce este. Părintele Teofil, gângav în cunoașterea lui Dumnezeu, a fost acoperit de norul dragostei dumnezeiești, și-a limpezit mintea prin rugăciune, a ajuns să-L vadă, cu ochiul minții, pe Cel ce este, a descoperit o altă lege, legea dragostei, scrisă în inimă, iar apoi a început să-L imite, îndrumat de Duhul, spunând dumnezeiești cântări spre cinstirea lui Dumnezeu. Aceasta este calea Părintelui: curățirea și luminarea interioară prin rugăciune, vederea lui Dumnezeu așa cum este El, modelarea propriei ființe după Cel ce este și apoi, îndrumat de Duhul,

preamărirea lui Dumnezeu. Iată o cale pe care ne-o propune și nouă, o cale a bucuriei, o cale luminată de certitudinea că Dumnezeu este Tatăl nostru și ne poartă pe fiecare ca pe fii ai Săi.

Părintele Teofil este o candelă plină cu untdelemnul bucuriei. Așa cum o candelă pune în lumină o icoană, Părintele Îl pune în lumină pe Cel din icoană, pentru noi, pentru cei care avem nevoie de această lumină spre înțelegerea lucrurilor mai presus de înțelegere. Cuvintele Părintelui trebuie aprofundate, la fel cum trebuie aprofundate cuvintele Scripturii sau ale Filocaliei. Pentru a le înțelege și a se întrupa în noi, pentru a intra în componența ființei noastre ca interpretări ale cuvintelor veșnice din Scriptură sau ca izbucniri de preamărire a lui Dumnezeu, este nevoie de o anumită sensibilitate față de astfel de lucruri, de modelarea sufletului prin ele pentru primirea lor, la fel cum pentru înțelegerea unei icoane nu ajunge candela care o pune în lumină ci contează și starea interioară a celui care privește.

Prin publicarea conferințelor Părintelui Teofil îl putem avea cu toții în preajma noastră, îl putem auzi spunând lucrurile lui Dumnezeu întru preamărirea lui Dumnezeu, îi putem mulțumi prin împlinirea acestor cuvinte în viața noastră, ne putem face părtași la bucuria pe care o are și vrea să o avem și noi. Să culegem, deci roadele unei vieți trăite în Hristos, să ne lăsăm miruiți de untdelemnul bucuriei care se revarsă dintr-o inimă care ne cuprinde pe toți și care nu se mai poate opri din a spune mărețiile lui Dumnezeu, să ne lăsăm luminați de lumina pe care o revarsă Dumnezeu peste noi și prin Părintele Teofil.

Sorin Mariș
ianuarie 1998

<<[Cuprins](#)

Prefață

<<[Cuprins](#)

Cartea de față cuprinde cincisprezece cuvântări-conferințe, pe care le-am ținut la Timișoara, în săli publice, ca invitat al Asociației Studenților Creștini Ortodocși din România "A.S.C.O.R.". Fiind adresate în primul rând tinerilor și mai ales studenților, în cuvântările mele, care acum formează conținutul cărții de față, am urmărit edificarea ascultătorilor și orientarea lor, în chestiuni religioase.

Pe când țineam cuvântările acestea, nu mă gândeam că ele vor putea fi publicate într-o carte. La gândul publicării lor, au ajuns alții. La acest gând au ajuns unii dintre prietenii mei, care au copiat textul vorbit și înregistrat pe casete și l-au scris. Ei s-au interesat și de posibilitatea publicării conferințelor mele și așa s-a ajuns la cartea de față.

Dat fiind faptul că cuvântările mele, de la Timișoara, nu au legătură de fond unele cu altele - fiecare fiind o cuvântare de sine stătătoare - sunt explicabile digresiunile și repetările, care am dorit să rămână și în carte. Aceasta, din două motive: întâi, pentru că nu toți cititorii citesc întreaga carte, și apoi, pentru că în felul acesta se menține caracterul inițial al celor publicate în carte.

Astfel stând lucrurile, cartea poate fi citită de oriunde, iar cititorul poate avea folos și bucurie din oricare cuvântare citită.

Cărții i-am dat titlul "Prescuri, pentru cuminecături". Titlul acesta mi-a fost sugerat de poezia "Aluat", de Zorica Lațcu. Am socotit că aluatul cuvântului lui Dumnezeu, pus în "făina gândului", ne dă posibilitatea să pregătim prescuri de gând, pe care apoi să le oferim Domnului Hristos, ca să le binecuvinteze și să le înmulțească, pentru folosul și bucuria celor ce vor lua aminte la ele. Cuvântările mele sunt, așadar, prescuri, pe care eu le ofer lui Dumnezeu și, prin Dumnezeu, oamenilor, spre înaintare duhovnicească, spre folos și bucurie. Nu le ofer singur, ci împreună cu toți cei care au colaborat favorabil, ca de la cuvântările de altă dată, să se ajungă la cartea de

față, pe care o doresc înmulțitoare de bine și de bucurie și pe care o trimitem la propovăduire, ca să fie aducătoare de pace, de bucurie și de binecuvântare.

Mulțumesc din inimă Editurii Mitropoliei Banatului care a primit să tipărească cuvântările mele. La fel țin să mulțumesc și tuturor celorlalți, care au ajutat ca să existe cartea de față. Tuturor le ofer mulțumirile mele și recunoștința mea unite cu rugăciunea către bunul Dumnezeu, ca să le răsplătească pentru osteneala ca și-au dat.

Binecuvântarea Domnului să fie peste noi toți, în toate zilele vieții noastre și în veșnicie.

Arhimandritul Teofil Părăian

<<[Cuprins](#)

Bucuria creștină

<<[Cuprins](#)

Hristos a Înviat! Stimați studenți, stimați ascultători. Mă adresez mai întâi studenților pentru că am venit în special pentru studenți. Bineînțeles, din ceea ce voi spune vor avea folos și ceilalți, însă știam că sunt chemat aici de studenți în special pentru studenți. De aceea și tema pe care o voi prezenta este aleasă în special pentru tineri. S-a anunțat că voi vorbi despre "bucuria creștină". Sigur, ar fi fost multe alte subiecte importante - nu știu dacă mai importante decât subiectul acesta - dar în orice caz am ales "bucuria creștină" din trei motive.

Mai întâi pentru că esențialul în creștinism este credința în Dumnezeu lucrătoare în iubire care aduce bucurie. Un om al credinței creștine trebuie să fie neapărat un om al bucuriei. Bucuria este o calitate a unui bun creștin. Am ales acest subiect apoi și pentru că bucuria se potrivește mai ales cu tinerețea, este soră bună cu tinerețea. Și apoi pentru că eu însumi, ca elev de liceu aici în Timișoara - cam demult, au trecut mai mult de 40 de ani de când am terminat liceul - am avut bucurii de negrăit, bucurii pe care le dă credința în Dumnezeu. Pentru aceste motive, când mi s-a spus că aş putea veni și la Timișoara să spun un cuvânt de învățătură, m-am gândit să vorbesc despre "bucuria creștină".

Dacă m-aș fi gândit la o istorisire din Pateric, care totuși mi-a venit în minte, anume că cineva s-a dus la un cuvios părinte, la cuviosul Pimen, și a spus să îi lămurească niște lucruri înalte, cuviosul Pimen nu a vrut să vorbească cu el. Dar când s-a dus din nou la el și l-a întrebat despre curățirea de patimi, atunci cuviosul l-a primit cu mare bucurie. Gândul acesta m-ar fi putut îndrepta la dorința de a vă vorbi ceva despre curățirea de patimi, despre nepătimire. Apoi, un subiect care-mi este foarte drag este "disciplina minții prin rugăciunea de toată vremea". Tot așa de bine aş fi putut să vorbesc ceva despre "rugăciunea și felurile ei". S-ar fi potrivit să vorbesc ceva despre Ortodoxie=doxologie și alte multe asemenea, dar am rămas statornic în gândul de a vorbi despre "bucuria creștină".

Voi începe expunerea mea cu o capodoperă, un monument de gândire creștină care se impune atenției tuturor celor ce îl cunosc: este vorba despre cuvântul de învățătură al Sfântului Ioan Gură de Aur din sfânta și luminată zi a Învierii Domnului, Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cuvânt care face parte din slujba de la Sfintele Paști și se citește la sfârșitul slujbei de dimineață din ziua de Paști. El apare într-un context îndemnător la bucurie și anume la slujba Sfintele Paști ni se spune: "Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa". Și în această zi de bucurie și în toată săptămâna luminată, adică de la Paști până în sâmbăta de după Paști inclusiv - aceasta este Săptămâna Luminată pe care noi o numim "raiul anului bisericesc" - în această vreme, în fiecare zi se spune: "Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa". Și la sfintele slujbe suntem chemați la bucurie prin cuvinte ca acestea:

"Acum toate de lumină s-au umplut, și cerul și pământul și cele de dedesubt. Deci să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos întru care s-a întărit". "Cerurile după cuviință să se veselească și pământul să se bucure și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea nevăzută, că Hristos a înviat, veselia cea veșnică". "Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiată lumina Învierii și bucurați-vă zicând luminați să-L auzim cântându-I cântare de biruință". În atmosfera aceasta de izbucnire a sufletului care se revărsă în bucurie, se spune la Sfintele Paști și cuvântul: "O, Paștile, izbăvirea de întristare, Paștile, cu bucurie unii pe alții să ne îmbrățișăm". Motivarea este că prăznuim omorârea morții, sfărâmarea iadului și începătura altei vieți, veșnice.

Ca un corolar al unor astfel de alcătuiți de la sfânta slujbă a Paștilor vine cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur din ziua Învierii, care are următorul cuprins: "De este cineva credincios și iubitor de Dumnezeu, să se îndulcească de acest praznic bun și luminat. De este cineva slugă înțeleaptă, să intre bucurându-se întru bucuria Domnului său. De s-a ostenit cineva postind, să-și ia acum dinarul. De a lucrat cineva din ceasul cel dintâi, să-și ia astăzi plata cea dreaptă. De a venit cineva după ceasul al treilea, mulțumind să prăznuiască. De a ajuns cineva după ceasul al șaselea, nimic să nu se îndoiască, că de nimic nu se va păgubi. De a întârziat cineva până în ceasul al nouălea, să se apropie, nimic îndoindu-se. De a ajuns cineva abia în ceasul al unsprezecelea, să nu se teamă că s-a zăbovit, căci milostiv fiind Stăpânul, primește pe cel de pe urmă ca și pe cel dintâi, odihnește pe cel de-al unsprezecelea ceas ca și pe cel ce a lucrat din ceasul cel dintâi, și pe cel de pe urmă miluiește și pe cel dintâi mângâie, și aceluia plătește și acestuia dăruiește și faptele primește și cu voința Sa împacă și lucrul cinstește și socoteala o laudă. Pentru aceasta, intrați toți întru bucuria Domnului nostru. Și cei dintâi și cei de-al doilea luați plata. Bogații și săracii împreună dănuțiți. Cei ce v-ați înfrânat și cei leneși, cinstiți ziua. Cei ce ați postit și cei ce n-ați postit, veseleți-vă astăzi. Masa este plină, ospătați-vă toți. Vițelul este mult, nimenea să nu iasă flămând. Toți vă îndulciți de ospățul credinței. Toți luați bogăția bunătății. Nimenea să nu plângă pentru sărăcie, că s-a arătat împărăția cea de obște. Nimenea să nu se tânguiască pentru păcate, că iertare din mormânt a răsărit. Nimenea să nu se teamă de moarte, că ne-a izbăvit pe noi moartea Mântuitorului nostru. A stins-o pe ea Cel ce a fost ținut de aceea. Prădat-a iadul Cel ce S-a pogorât la iad. Amărâtu-L-a pe El fiindcă a gustat Trupul Lui și aceasta mai înainte apucând Isaia, a strigat: <<Iadul, zice, s-a amărât întâmpinându-Te pe Tine jos. S-a amărât că s-a stricat. S-a amărât că s-a batjocorit. S-a amărât că s-a omorât. S-a amărât că s-a legat. S-a amărât că s-a surpat. A luat trup și de Dumnezeu s-a lovit. A luat pământ și s-a întâmpinat cu cerul. A luat ce a văzut și a căzut întru ce n-a văzut. Unde-ți este moarte boldul, unde-ți este iadule biruința? Înviat-a Hristos și tu te-ai surpat. Înviat-a Hristos și au căzut dracii. Înviat-a Hristos și se bucură îngerii. Înviat-a Hristos și viața viețuiește. Înviat-a Hristos și nici un mort nu se află în mormânt, că Hristos înviind din morți, începătură celor adormiți S-a făcut. Aceluia este stăpânirea și slava în vecii vecilor. Amin!>>"

Acest cuvânt al Sfântului Ioan Gură de Aur cuprinde toată bucuria Paștilor și arată și temeiurile bucuriei. El este adresat în primul rând celor "binecredincioși și iubitori de Dumnezeu". Este adresat celui care se poate numi pe sine și se știe pe sine "slugă înțeleaptă" și îndeamnă "să intre bucurându-se întru bucuria Domnului său". Ne aduce aminte cuvântul acesta de pilda cu talanții, în care se spune că stăpânul a spus: "Bine slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost pus, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău" (Matei 25, 21).

Sfântul Ioan Gură de Aur după aceea se referă la o pildă cuprinsă în Sfânta Evanghelie de la Matei în capitoul al 20-lea (1-16), în care se spune despre un stăpân care a angajat ca lucrători la via sa, pe unii în ceasul întâi din zi, pe alții în ceasul al treilea, pe alții în ceasul al șaselea, pe alții în ceasul al nouălea și în sfârșit pe unii și în ceasul al unsprezecelea, deci către sfârșitul zilei. Și la urmă le-a dat tuturor câte un dinar, pe unii miluindu-i și pe alții răsplătindu-i. Această pildă o are în vedere Sfântul Ioan Gură de Aur când spune despre cei din ceasul întâi, despre cei din ceasul al treilea, al șaselea, al nouălea și al unsprezecelea și că toți au primit darul lui Dumnezeu: bucuria de Sfintele Paști.

După aceea Sfântul Ioan Gură de Aur are în vedere ospățul credinței, adică bucuriile izvorâte din credința în Dumnezeu, bucuria Învierii Domnului nostru Iisus Hristos prin care se împlinesc credincioșii, și ne îndeamnă pe toți să luăm parte la ospățul credinței, să ne bucurăm de bogăția bunătății lui Dumnezeu.

Împotriva bucuriei stau, de multe ori, sărăcia și teama de moarte și teama de iad. În privința aceasta, Sfântul Ioan Gură de Aur spune: "Nimenea să nu plângă pentru sărăcie, că s-a arătat împărăția cea de obște. Nimenea să nu se tânguiască pentru păcate, pentru că iertare din mormânt a răsărit. Nimenea să nu se teamă de moarte, pentru că ne-a izbăvit pe noi moartea Mântuitorului" și moartea din punct de vedere creștin nu mai are însemnătatea care aduce neliniște, cum o are pentru cei necredincioși sau pentru cei care nu știu de Dumnezeu.

Și de aceea Sfântul Ioan Gură de Aur vrea să ne deschidă calea către bucurie, asigurându-ne că bucuria este mai mare decât toate împotrivirile care i-ar sta înaintea.

Stimați ascultători, se pune întrebarea: pe ce temeiuri se întemeiază bucuria creștină? Sfântul Ioan Gură de Aur a avut în vedere Învierea Domnului nostru Iisus Hristos ca o realitate care schimbă sensul vieții, a avut în vedere bunătatea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, bunătatea răsplătitoare și miluitoare, a avut în vedere toate binefacerile credinței. Dar acestea se întemeiază, pentru noi toți, pe dumnezeiasca Evanghelie a Mântuitorului și pe cuvintele Sfinților Apostoli ca și pe Tradiția Bisericii noastre.

Cine deschide Evanghelia de la Luca și citește primul capitol va găsi acolo mai întâi o vestire, pe care a adus-o sfântului și dreptului Zaharia îngerul binevestitor, când i-a spus că i se va naște un fiu, care a fost Sfântul Ioan Botezătorul. Și în legătură cu aceasta, îngerul binevestitor a zis așa: "Bucurie și veselie vei avea și de nașterea lui se vor bucura mulți" (Luca 1, 14). Preasfintei Fecioarei Maria, Maicii Domnului nostru Iisus Hristos, îngerul i-a adus vestire de bucurie când la Buna Vestire i-a spus: "Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei" (Luca 1, 28). Când S-a născut Domnul nostru Iisus Hristos îngerul binevestitor le-a spus păstorilor din preajma Betleemului: "Iată vă binevestesc vouă bucurie mare care va fi pentru tot poporul. Că vi S-a născut vouă un Mântuitor, Care este Hristos Domnul" (Luca 2, 10-11). Știm apoi că Domnul Hristos a zis către ucenicii și către ascultătorii săi: "Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri" (Matei 5, 12). Când ucenicii s-au întors dintr-o misiune de probă în care au propovăduit Evanghelia, și în timpul căreia au făcut și minuni cu puterea dată lor de Domnul nostru Iisus Hristos, au zis: "Doamne, și duhurile ni se pleacă nouă", iar Domnul Hristos le-a răspuns: "Nu vă bucurați că duhurile vi se pleacă vouă, ci bucurați-vă că numele voastre sunt scrise în ceruri" (Luca 10, 17. 20). Știm apoi că în preajma sfintelor Sale patimi, Domnul Hristos a spus cuvinte ca acestea: "Acestea vi le spun ca bucuria Mea să fie întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină" (Ioan 15, 11). Și mai departe: "Femeia când este să nască se întristează pentru că a sosit ceasul ei, dar după ce a născut uită de durere și se bucură că s-a născut om pe lume. Și voi acum sunteți triști, dar întristarea voastră se va preface în bucurie și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi" (Ioan 16, 21-22). Și mai departe zice: "Până acum n-ați cerut nimic de la Mine. Cereți și veți primi, ca bucuria voastră să fie deplină". În rugăciunea pe care a făcut-o în fața sfintei Sale pătimiri, adresându-Se lui Dumnezeu Tatăl, a zis Domnul nostru Iisus Hristos: "Acestea Eu le grăiesc în lume și Eu vin la Tine ca bucuria Mea să o aibă deplină întru ei" (Ioan 17, 13). Este vorba de ucenicii Domnului Hristos. După ce a înviat din morți, Domnul Hristos le-a spus femeilor mironosițe cu care S-a întâlnit, îndată după Înviere - aceasta o istorisește Sfântul Evanghelist Matei în capitolul al 28-lea -: "Bucurați-vă!". De întâlnirea cu Domnul Hristos - ni se spune în Sfânta Evanghelie de la Ioan - s-au bucurat ucenicii: "Și s-au bucurat ucenicii văzând pe Domnul" (Ioan 20, 20). La înălțarea la cer, după mărturia Sfântul Evanghelist Luca, Domnul nostru Iisus Hristos Și-a ridicat mâinile și a binecuvântat pe ucenici, și pe când îi binecuvânta S-a înălțat la cer și ucenicii s-au închinat Lui. Și s-au întors în Ierusalim, cu bucurie mare, și "erau totdeauna în templu, laudând și binecuvântând pe Dumnezeu" (Luca 24, 53).

Sfântul Apostol Pavel în întâia Epistolă către Tesaloniceni, scrie: "Totdeauna să vă bucurați, neîncetat să vă rugați, pentru toate mulțumiți" (I Tesaloniceni 5, 16-18), iar în Epistola către Filipeni scrie Sfântul Apostol Pavel: "Bucurați-vă pururea întru Domnul. Și iarăși zic: bucurați-vă" (Filipeni 4, 4). Iar în Epistola către Romani zice: "Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng" (Romani 12, 15) și "Bucurați-vă cu bucuria nădejii" (Romani 12, 12). De la Sfântul Apostol Pavel știm că împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură ci "dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt", iar despre aceasta putem citi în Epistola către Romani, capitolul 14, versetul 17. Iar în Epistola către Galateni se afirmă că "roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea poftelor" (Galateni 5, 22-23), deci între cele care alcătuiesc roada Duhului își are loc și bucuria. Aceasta arată preocuparea Sfinților Apostoli de bucuria creștină.

Știm apoi că Domnul nostru Iisus Hristos a înfățișat împărăția lui Dumnezeu în mai multe împrejurări ca un ospăț. Și anume în legătură cu sutașul din Capernaum, despre care știm că a fost omul de care S-a minunat Domnul Hristos, pentru credința lui. Așa e prezentat sutașul din Capernaum în Evanghelia de la Matei, ca omul de care S-a minunat Domnul Hristos. E un lucru foarte important să știm că Domnul Hristos S-a minunat de un om, pentru că știind lucrul acesta, ar trebui să fim și noi ca el, ca și de noi să Se minuneze, sau cel puțin să Se mulțumească, Domnul Hristos. Sutașul din Capernaum avea patru virtuți de căpetenie - așa reiese din Sfânta Evanghelie, din prezentarea Sfântul Evanghelist Matei - și anume avea credință, nădejde, iubire și smerenie (cf.

Matei 8, 5-10). Și sutașul din Capernaum - sutaș fiind un ofițer mai mare peste o sută de ostași, adică un fel de căpitan din vremea noastră; în alte limbi nu e tradus cuvântul cu "sutaș" ci cu "căpitan" - de care S-a minunat Domnul nostru Iisus Hristos, poate fi un exemplu pentru credincioși, iar faptul acesta îl înțelegem din aceea că după ce a fost prezentat sutașul din Capernaum, de Sfântul Evanghelist Matei, se adaugă că a zis Domnul Hristos: "Mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta în împărăția lui Dumnezeu cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov" (Matei 8, 11). Ce fel de oameni? Oameni asemănători sutașului din Capernaum. Am amintit de aceasta pentru că aici se arată că împărăția lui Dumnezeu este înfățișată ca un ospăț. Adică viitorul nostru, al celor credincioși, este un viitor de bucurie.

Să ne gândim apoi la nunta fiului de împărat, cuprinsă în capitolul 22 în Sfânta Evanghelie de la Matei, sau la pilda cu cina cea mare, cuprinsă în Sfânta Evanghelie de la Luca în capitolul 14, în care împărăția lui Dumnezeu de asemenea este înfățișată ca un ospăț, deci ca un prilej de bucurie, și să nu uităm nici de pilda cu cele zece fecioare (Matei 25, 1-13), în care de asemenea se spune că cele zece fecioare au fost chemate la nuntă, ceea ce înseamnă că și aici împărăția lui Dumnezeu este înfățișată ca o nuntă, ca un ospăț, ca un prilej de bucurii. În sfârșit am amintit și de pilda cu talanții, în care se spune: "Bine slugă bună, peste puține ai fost pus, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău", arătându-se și aici că împărăția lui Dumnezeu este într-adevăr, așa cum a definit-o și Sfântul Apostol Pavel, dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt.

Toate acestea au fost luate în seamă de oamenii gânditori de Dumnezeu, adică de oamenii care au luat aminte la învățătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos și prin care s-a format o tradiție bisericească. **Tradiția bisericească este de fapt întruparea Sfintei Scripturi.** Sfânta Scriptură nu a fost înțeleasă niciodată în Biserică numai ca o carte sau numai ca o colecție de cărți, ci a fost înțeleasă ca o învățătură care se întrupează în viața Bisericii și care formează o gândire bisericească. De fapt norma credinței noastre nu este Sfânta Scriptură, chiar dacă și noi prețuim Sfânta Scriptură, ci **norma credinței noastre este învățătura Bisericii.** Toți creștinii folosesc Sfânta Scriptură dar diferențele dintre creștini toți și le întemeiază pe Sfânta Scriptură, ceea ce înseamnă că Biblia sau Sfânta Scriptură nu este prilej de unire între oameni, ci este prilej de despărțire între oameni prin faptul că ea trebuie să fie interpretată și interpretarea nefiind la fel, se fac diferențe între oameni. Ori ceea ce asigură norma credinței noastre este învățătura Bisericii noastre, **sfânta noastră Biserică fiind păstrătoarea, propovăduitoarea și tâlcuitoarea Sfintei Scripturi.** De altfel, ca să înțelegem bine Sfânta Scriptură trebuie să avem și o pregătire specială pentru aceasta. În Filocalie se spune așa: "Bate la porțile Scripturii cu mâinile virtuții" (Evagrie Ponticul), iar Sfânta Evanghelie ne este prezentată ca ceva mai presus de mintea noastră. La sfintele slujbe se spune: "Și pentru ca să ne învrednicim noi a asculta Sfânta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeu nostru să-L rugăm". Tradiția Bisericii noastre se manifestă mai ales în dumnezeieștile slujbe ale Bisericii noastre, dumnezeieștile slujbe ale Bisericii noastre fiind de fapt "Filocalia pentru toți" sau Filocalia tuturor, o altă Filocalie.

Amintesc de Filocalie aici pentru că sunt unii care sunt interesați pentru Filocalie. În românește au apărut 12 volume de învățătură care formează Filocalia. Filocalia pe românește înseamnă "iubire de frumos", "iubire de bunătate". Nu toți, sau foarte puțini, ajung să cunoască Filocalia. De altfel eu am spus de mai multe ori că Filocalia nu este o carte pentru un singur om, ea a apărut în timp. Așa cum și Scriptura de altfel, nu este o carte, o simplă carte, ci este o colecție de cărți care au apărut în timp și care cuprind învățătura insuflată de Dumnezeu. Sfintele slujbe ale Bisericii noastre de fapt sunt ceea ce trebuie să cunoască credincioșii noștri, întrucât contactul nostru cu învățătura mai presus de lume, cu învățătura adusă din cer pe pământ - pentru că Sfântul Ioan Gură de Aur spune că citirea Scripturii este "deschiderea cerurilor" - se realizează prin dumnezeieștile slujbe. Sfintele slujbe sunt modalitatea de întâlnire a credincioșilor cu învățătura Evangheliei, cu Evanghelia chiar, pentru că în cuprinsul sfintelor slujbe se și citește din Evanghelie, mai ales la Sfânta Liturghie. Sfintele slujbe au darul de a ne pune în legătură cu Domnul nostru Iisus Hristos, cu Dumnezeu Tatăl, cu Duhul Sfânt, cu Maica Domnului, cu sfinții, ne angajează. Deci **la sfintele slujbe învățăm rugându-ne și ne rugăm învățând** și asta înseamnă că sfintele slujbe ne dau prilejul să ne întâlnim cu învățătura Domnului nostru Iisus Hristos în prezența Domnului nostru Iisus Hristos.

Voi lua din sfintele slujbe două texte care ilustrează bucuria creștină, și pe lângă aceasta voi mai spune - și chiar cu asta și încep - faptul că în rânduiala călugăriei, deci cel care se face călugăr, este îmbrăcat întâi cu o haină lungă, cu o cămașă albă lungă, care se numește "haina veseliei". Și se spune așa: "Fratele nostru cutare se îmbracă cu haina veseliei. Să zicem pentru dânsul: Doamne miluiește". Și credincioșii cântă de trei ori "Doamne miluiește" pentru cel care s-a îmbrăcat mai întâi cu haina veseliei. E rău că de multe ori se uită lucru

acesta. Un părinte cu nume mare, Dumnezeu să-l odihnească, Părintele Arsenie, spunea așa: "Un călugăr trist este un călugăr cu luminile stinse". De aceea e bine să ținem seama de faptul că fondul adevărat al vieții călugărești este veselie: se îmbracă fratele nostru cu haina veseliei.

Apoi vreau să amintesc două texte de la sfintele slujbe în care apare bucuria în mod special. Sunt multe, foarte multe texte în care vorbim despre bucurie, cerem bucuria sau ne arătăm bucuria, dar voi aminti două. Și anume unul din slujba Sfântului Maslu, deci din rânduiala Tainei Sfântului Maslu, acelei slujbe care se face pentru oamenii bolnavi. Este o rugăciune - de fapt sunt multe rugăciuni, șapte rugăciuni dintre care câte una se spune după fiecare Evanghelie -, prima rugăciune, în care este și textul următor: "Facă-se, Doamne, untdelemnul acesta, untdelemn de bucurie, untdelemn de sfințenie, îmbrăcăminte împărătească, pavăză puternică izbăvitoare de toată lucrarea diavolească, pecete nestrictă, bucuria inimii, veselie veșnică". Deci înșirarea aceasta începe cu "bucurie" - "Facă-se, Doamne, untdelemnul acesta untdelemn de bucurie" - și se sfârșește cu "bucurie" și "veselie" - "bucuria inimii, veselie veșnică". Să luăm aminte, e vorba de veselie veșnică, nu de o veselie oarecare care ține puțin, ci de o veselie care ține mult, în veșnicie chiar.

Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur la sfârșit are o rugăciune pe care preotul o spune, zicem noi, în taină, adică în gând. În timp ce credincioșii cântă "Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până-n veac", preotul se roagă lui Dumnezeu, respectiv Mântuitorului Hristos, și zice așa: "Plinirea Legii și a proorociilor Tu însuși fiind, Hristoase Dumnezeule, Cel ce ai plinit rânduiala cea părintească, umple de bucurie și de veselie inimile noastre, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin".

Stimați ascultători, după toate acestea, după motivarea bucuriei creștine, după ce am scos în evidență importanța bucuriei creștine, după ce am spus că bucuria creștină se întemeiază pe cuvântul Mântuitorului și pe cuvintele Sfinților Apostoli, întrebarea este: cum putem să avem și noi bucurii? Cum putem să participăm la bucuria pe care o dă Dumnezeu? Am văzut de pildă că noi cerem de la Dumnezeu bucuria, când zicem: "Facă-se Doamne, untdelemnul acesta untdelemn de bucurie" sau când zicem "umple de bucurie și veselie inimile noastre". Cerem bucuria. De ce? Pentru că o dorim, toți dorim să avem bucurii, toți dorim să fim bucuroși, toți dorim să participăm la bucuria veșnică. Cum putem ajunge la această bucurie? De ce nu sunt mulți cei ce au bucuria aceasta la care ne îndeamnă și Domnul Hristos, ne îndeamnă și Sfinții Apostoli? Nu putem ajunge la această bucurie pentru că nu mergem pe calea bucuriei.

Care e calea bucuriei? Voi aduce aminte în special două texte din Sfânta Scriptură, și anume unul din Sfânta Evanghelie de la Matei, capitolul al 5-lea în care sunt cuprinse și cuvintele: "Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri". Cuvântul acesta "Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri", cuvânt spus de Domnul Hristos, încheie un șir de cuvinte, șirul Fericirilor, care sunt nouă. Și anume calea bucuriei, urcușul bucuriei, este învățătura aceasta a Domnului nostru Iisus Hristos despre Fericiri. Ea începe cu "Feriți-vă cei săraci cu duhul, că aceia vor avea împărăția cerurilor". Cei săraci cu duhul sunt cei nemulțumiți cu ceea ce au făcut până acum și care caută să se îmbogățească sufletește, sunt cei smeriți și sunt cei dezlipiți de lumea aceasta, care vor să se îmbogățească în Dumnezeu. Îi ferește Domnul Hristos apoi pe cei ce plâng, "că aceia se vor mângâia", zice El. Nu îndeamnă la plâns, ci îi ferește pe cei ce plâng, nu pentru că rămân întru plângere, ci pentru că vor avea mângâierea cea de sus, după cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur pe care l-am pomenit și care zice "Nimenia să nu se tânguiască pentru păcate, că iertare din mormânt a răsărit". Apoi îi ferește Domnul Hristos pe cei blânzi și spune despre ei că "vor moșteni pământul". Deci cei ce vor adăuga la smerenie și la părăsirea păcatului blândețea, vor avea calea deschisă către dreptate. "Feriți-vă cei ce flămânzesc și însetează de dreptate - adică de dorința de a fi drept, de a nu avea nici o știrbire în dreptatea lor, îi ferește pe cei care au un fel de dorință asemănătoare cu însetarea și cu flămânzirea, și zice - că aceia se vor sătura" de dreptate, vor avea dreptatea pe care o doresc și în felul acesta li se deschide calea către bucurie. Îi ferește Domnul Hristos pe cei milostivi spunând "că aceia se vor milui", și a fi milostiv înseamnă a avea inimă revărsătoare către toți oamenii. Apoi îi ferește pe cei curați cu inima, spunând că "aceia vor vedea pe Dumnezeu", curăția inimii fiind și ea o condiție a bucuriei. Îi ferește Domnul Hristos pe făcătorii de pace și spune despre ei că se vor numi fiii lui Dumnezeu: "Feriți-vă făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema". Mai ferește în continuare pe cei statornici în dreptate, adică pe cei care rămân dreți și în împrejurări nefavorabile lor, pe cei statornici în bine, și zice: "Feriți-vă cei prigoniți pentru dreptate, că aceia vor avea împărăția cerurilor". Și în sfârșit îi ferește pe cei care suferă batjocuri din partea oamenilor pentru că sunt în legătură cu Domnul nostru Iisus Hristos: "Feriți-vă veți fi când vă vor batjocori pe voi și vă vor prigoni și vor

zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine". Și la urmă, ca o pecete a tuturor acestora, spune Domnul Hristos: "Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în cer".

Un alt urcuș al bucuriei este înșirarea, pe care o face Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni, a celor care alcătuiesc roada Duhului, când zice: "Roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea poftelor. Împotriva unora ca acestora nu este lege". Sfântul Apostol Pavel prezintă această înșirare după importanța pe care o au aceste daruri ale Duhului Sfânt, dar ea trebuie înțeleasă ca urcuș duhovnicesc de la sfârșit spre început. Începutul urcușului care duce la bucurie este înfrânarea poftelor. După aceea vine blândețea, apoi credința mai întărită, după aceea vine bunătatea, îndelunga răbdare, după aceea pacea și apoi bucuria, și după bucurie vine iubirea, care este "legătura desăvârșirii". Aceasta este calea bucuriei.

Am mai putea găsi o cale a bucuriei, tot așa, gândindu-ne dinspre sfârșit spre început la rugăciunea "Tatăl nostru". Cei care ați citit Filocalia volumul II ați găsit acolo un comentariu la rugăciunea "Tatăl nostru", un comentariu al Sfântului Maxim Mărturisitorul, în care el spune că de fapt rugăciunea "Tatăl nostru" nu este numai o rugăciune, ci este și un îndreptar de viață, dacă e gândită, în privința celor șapte cereri, dinspre sfârșit spre început. Și anume, ultima cerere este "și ne mântuiește de cel rău". Dacă ne ferim de ceea ce este rău; dacă scoatem din sufletul nostru chipurile răutății, care sunt multe dar care se manifestă în trei feluri, și anume în gând, în cuvânt și în faptă; și mai ales dacă scoatem din mintea noastră gândurile cele rele și ne facem lumină în suflet, atunci avem o treaptă spre împărăția lui Dumnezeu, spre sfințirea numelui lui Dumnezeu, și de aici, de la înlăturarea răutății, ajungem la înlăturarea ispitelor. Bineînțeles dacă ocolim și pricinile păcatelor și pricinile ispitelor. Dacă ne ducem noi acolo unde sunt pricini de ispite și de păcate atunci nu putem scăpa de cele rele. Dar dacă ocolim pricinile ispitelor, ispitele fiind îndemnuri spre păcat care pot duce nu numai la păcat ci pot duce și la virtute, în cazul acesta avem o altă treaptă spre mulțumire, spre bine. Și apoi dacă iertăm pe cei care ne greșesc nouă, iertăm păcatele oamenilor ca să ne ierte și pe noi Dumnezeu, avem și a treia treaptă spre bucurie, spre mulțumire, spre împărăția lui Dumnezeu. Mai departe este vorba despre contribuția noastră la ceea ce înseamnă "pâinea cea de toate zilele". Pâinea cea de toate zilele, după Sfântul Maxim Mărturisitorul, nu este numai ceea ce ne-ar fi de trebuință pentru viața fizică, ci înseamnă și cuvântul lui Dumnezeu și înseamnă și Sfânta Cuminecătură. Partea noastră de contribuție pentru realizarea acestor trei lucruri - osteneala noastră de a cunoaște cuvântul lui Dumnezeu, osteneala noastră de a ne curăți sufletul pentru a ne putea uni cu Dumnezeu prin Sfânta Euharistie, osteneala pe care o fac oamenii pentru agonisirea celor de trebuință - constituie treapta cea din mijloc, și anume a patra treaptă. După aceea vine împlinirea voii lui Dumnezeu aici pe pământ cum o împlinesc cei din ceruri - iar cei din ceruri aduc închinare lui Dumnezeu, închinare veșnică - e a cincea treaptă. Și apoi avem mai departe împărăția lui Dumnezeu care vine pentru cei care se feresc de cel rău, de cele rele, ocolesc ispitele, iartă, contribuie la agonisirea celor de trebuință pentru viața sufletească și trupească, împlinesc voia lui Dumnezeu, ajung la împărăția lui Dumnezeu - despre care Sfântul Apostol Pavel zice că este "dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt" - și în sfârșit aceștia sunt preamăritori de Dumnezeu și se împlinesc cu ei cuvântul "sfințească-se numele Tău".

Stimați ascultători, Sfântul Apostol Pavel când spune că "împărăția lui Dumnezeu este dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt" ne arată și el calea spre bucurie, pentru că nu poate ajunge cineva să aibă bucuria înainte de a fi cât mai curat, cât mai aproape de Dumnezeu, dacă nu este drept, dreptatea fiind o virtute cuprinzătoare. Și dreptatea aduce pacea și pacea ne deschide calea spre bucurie. Eu spuneam undeva - am și eu un cuvânt care zice că e bine să-l țină minte și alții - **întâi e datoria și apoi vine bucuria**. Deci întâi ne facem datoria și după datorie vine bucuria.

Stimați ascultători, grija de a ne curăți sufletul, de a ne curăți mintea, ne face vrednici de a simți bucuria. Spuneam că pe când eram elev de liceu aici în Timișoara am avut niște bucurii foarte mari. Și anume m-a fost învățat Părintele Arsenie în 1942 să-mi curățesc mintea prin rugăciunea de toată vremea, rugăciunea de toată vremea fiind repetarea rugăciunii "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" cât mai mult, cât mai des, cât mai intens. Părintele, Dumnezeu să-l odihnească, mi-a spus așa: să fac rugăciunea cu mintea, cu cuvântul gândit; să zic "Doamne" între respirații; trăgând aerul în piept să zic "Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu"; și dând aerul afară să zic "miluiește-mă pe mine păcătosul". Deci concomitent cu inspirarea "Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu", concomitent cu expirarea "miluiește-mă pe mine păcătosul". Bineînțeles, nu e absolut necesar să se facă așa. De altfel să știți că rugăciunea aceasta oricât te-ai întemeia în ea - fără îndoială că te ajută mult - nu este ultima formă de rugăciune. Nu este rugăciunea cea mai de căpetenie,

este un mijloc de apropiere de Dumnezeu. Nu mi-a spus altceva nimic decât atât. Eu am luat în considerație și în măsura în care puteam eu la vremea aceea, ziceam rugăciunea aceasta mai ales când mergeam la școală, vreme de doi ani școlari să zicem, căci atât am mers la școală la cursuri. Altfel am făcut liceul, ziceam noi atunci, particular, la fără frecvență, dar doi ani i-am făcut chiar la curs. Și mergeam singur, locuiam undeva în Lahovary, unde e acum Asociația Nevăzătorilor, și am studiat la Loga. Pe tot parcursul acestui drum ziceam "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Și aveam o bucurie de parcă mă ridica cineva pe sus. Sigur că această bucurie nu am avut-o numai eu și o pot avea toți aceia care-și limpezesc mintea, toți aceia care-și împodobesc mintea cu gânduri bune, toți aceia care vor să fie în legătură cu Dumnezeu pot să aibă această bucurie. Bineînțeles că rugăciunea nu trebuie făcută neapărat pentru bucurie, bucuria vine de la sine. Noi nu căutăm întâi bucuria ci trebuie să căutăm întâi împlinirea datoriilor. Întâi e datoria și apoi e bucuria. Și în măsura în care ne angajăm la o viață superioară ajungem și la bucuria pe care o dă Dumnezeu, pentru că Dumnezeu a făgăduit oamenilor bucuria și nu se poate să nu le-o dea.

Eu spun de multe ori că mănăstirea este locul împlinirilor. Trebuie să te îplinești. Când te îplinești prin Dumnezeu atunci ajungi la bucuria pe care o dă Dumnezeu. Și bineînțeles că Dumnezeu dă bucuria și înainte de a fi deplin întemeiat în bine, adică Dumnezeu "varsă ploaie și peste cei buni și peste cei răi și răsare soarele peste cei drepti și peste cei nedrepti" (Matei 5, 45). Lui Dumnezeu, zice Sfântul Maxim Mărturisitorul, îi este propriu să facă bine cum îi este propriu soarelui să lumineze. Deci Dumnezeu ne dă bucuria și ca să ne angajeze la mai multă lucrare, după care ne dă și mai multă bucurie. Nu putem noi cuprinde în sufletele noastre câtă bucurie vrea Dumnezeu să ne dea. Dar pentru aceasta trebuie să ne facem receptivi pentru bucurie. Dacă nu suntem receptivi pentru bucurie nu putem avea bucurie. Trebuie să facem loc bucuriei în sufletul nostru. Bineînțeles că rugăciunea nu ne face numai să ne întâlnim cu Dumnezeu ci ne face să ne întâlnim și cu noi înșine și poate că întâi ne întâlnim cu noi înșine. Pot să se ivească și furtuni de gând, pot să se ivească și niște vârtejuri în minte, din gânduri care le avem, care izvorăsc totuși din inima noastră, poate dintr-o încărcătură negativă pe care o avem din antecedentele existenței noastre. Adică din moși și strămoși se acumulează în noi niște încărcături negative cu care după aceea avem de lucru ca să le scoatem din sufletul nostru. Se spune despre copil că este "oglinza părinților" și că este "tatăl omului mare", pentru că omul mare moștenește cele ale copilăriei. De aceea **noi suntem pentru o tinerețe cinstită ca să putem ajunge și la o bătrânețe fericită**. Cine are tinerețe cinstită poate nădăjdui și la bătrânețe fericită și Dumnezeu vrea să ne binecuvinteze. Am amintit mai înainte că la Înălțarea Domnului Hristos ultimul gest pe care L-a făcut Domnul Hristos a fost binecuvântarea pe care a dat-o ucenicilor Săi.

Și El vrea să fim sub binecuvântarea Lui, dar pentru aceasta trebuie să ne facem vrednici de binecuvântare și dacă ne facem vrednici de binecuvântare suntem vrednici și de bucurie, și se întâmplă cu noi ceea ce s-a întâmplat cu ucenicii Domnului Hristos care au fost sub binecuvântarea Lui și care la plecarea Domnului Hristos din această lume, la înălțarea Lui la cer - pentru că de fapt cu dumnezeirea este pretutindenea - s-au închinat Lui și s-au întors la Ierusalim "cu bucurie mare". Deci binecuvântarea este însoțită cu bucuria, bucuria este însoțită cu binecuvântarea. Numai că pentru aceasta trebuie să ajungem la limpezirea sufletului, să ajungem la liniște, să ajungem în special la receptivitate pentru bucurie și să devenim oamenii bucuriei.

Noi, cei credincioși creștini drept măritori, avem pe lângă toate bucuriile și bucuria izvorâtă din legătura cu Maica Domnului care este maica bucuriei. Într-una din rugăciunile pe care le spunem noi către Maica Domnului și mai ales după ce ne împărtășim cu Dumnezeieștile Taine, după Sfânta Liturghie, spunem către Maica Domnului așa: "Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, Stăpâna mea, ceea ce ești lumina întunecatului meu suflet, nădejdea, acoperământul, scăparea, mângâierea și bucuria mea". Deci noi ne bucurăm de Maica Domnului. Maica Domnului este pentru noi bucuria noastră și cerem de la Maica Domnului între altele, după ce i-am mulțumit că ne-am putut împărtăși cu Trupul și Sângele Fiului său, îi cerem să ne lumineze sufletul, să ne curățească mintea și zicem să ne dea "smerenie în gânduri și ridicare din robia cugetelor". Este un lucru extraordinar. Cerem deci să ne dea smerenie în gânduri, să avem gânduri supuse lui Dumnezeu, pentru că noi de multe ori avem, cum zicea Părintele Arsenie, "mintea care discută cu Dumnezeu în loc să se supună fără discuție". Dacă am avea mintea care se supune lui Dumnezeu am avea smerenie în gânduri și am fi ridicați din robia cugetului, că nu ne-ar mai lăsa Dumnezeu la mintea noastră, ca să ne lovim de noi înșine și de nepăsarea noastră și de neștiința noastră și de răutatea noastră. De câte negative sunt în sufletul nostru ne izbim de ele, ne împiedecăm de ele, cădem prin ele, ajungem să fim robiți lor, pentru că ne lasă Dumnezeu la "mintea noastră cea nesăbuită" (Romani 1, 28), cum zice Sfântul Apostol Pavel, ne lasă Dumnezeu să ne împiedecăm de noi înșine ca niște neascultători față de Dumnezeu. Dumnezeu vrea să ne miluiască și noi vrem să fim așa cum

suntem noi sau cum am vrea noi să fim, nu ne lăsăm modelați, nu ne lăsăm alcătuiți de Domnul Hristos. Și atunci dacă ajungem să avem ceea ce cerem de la Maica Domnului, lumină în suflet, și să avem modelare prin gânduri smerite, smerenie în gânduri, și prin ridicare din robia cugetelor, ajungem cu darul lui Dumnezeu să ne bucurăm de tot ce-i bun și frumos de la Dumnezeu și de tot ce-i bun și frumos în natură, de tot ce-i bun și frumos în gândurile oamenilor, de tot ce-i bun și frumos în această lume.

Bucuria creștină este mai presus de bucuria firească, știți că este și o bucurie firească. Este o bucurie de succesul pe care-l ai, o bucurie de situația pe care ți-o realizezi, o bucurie de averea câtă îți este de trebuință, dacă o ai, este o bucurie de familie, există atâtea bucurii din lumea aceasta care sunt binecuvântate de Dumnezeu. Există și bucurii care nu sunt binecuvântate de Dumnezeu, de exemplu când se bucură cineva din patimile pe care și le împlinește, dar toate bucuriile firești, toate bucuriile din natură, toate bucuriile dintr-o literatură bună, toate bucuriile din tot ceea ce dă Dumnezeu oamenilor prin firea lor sunt și ele binecuvântate de Dumnezeu, numai că nu sunt destule acestea. Bucuria creștină este mai presus de ceea ce dă lumea aceasta, bucuria creștină este mai presus de om, este de la Dumnezeu și este o bucurie veșnică, o bucurie care are o calitate deosebită. Să știți că de fapt noi nu suntem împotriva bucuriilor curate ale lumii acesteia dar stăruim pentru bucuria pe care o dă Dumnezeu. Și bucuriile lumii acesteia, câte sunt vrednice de primit, toate acestea pentru un om care are credință în Dumnezeu se învâluiesc de darul lui Dumnezeu și în felul acesta bucuria creștină covârșește bucuriile veacului acestuia. Cine are credință în Dumnezeu sigur că are bucurii ale credinței pe care cel care nu are credință în Dumnezeu nu le poate avea.

Înainte de a sfârși aceste considerații vreau să vă spun și o poezie adresată Maicii Domnului. Se numește *Filă din acatist* și este un salut, o revărsare de bucurie a sufletului care stă în legătură cu Maica Domnului. Poezia este scrisă de Zorica Lațcu.

Bucură-te, leagăn alb de iasomie,
Către care-n roiuri fluturii coboară,
Bucură-te, raza stelei din vecie,
Șipot care curge lin cu apă vie,
Bucură-te, Maică Pururea Fecioară,
Dulcea mea Marie.

Bucură-te, floare fără de prihană,
Albă ca argintul nopților de vară,
Spicul cel de aur veșnic plin cu hrană,
Miruri care vindeci orice fel de rană,
Bucură-te, Maică Pururea Fecioară,
Ploaia cea de mană.

Bucură-te, brazdă plină de rodire,
Munte sfânt, în care s-a-ngropat comoară,
Bucură-te, cântec tainic de iubire,
Clopot de chemare, cântec de mărire,
Bucură-te, Maică Pururea Fecioară,
Blândă fericire.

Bucură-te, mărul vieții care-nvie,
Pomul greu de roadă-n plină primăvară.
Bucură-te iarăși, țarm de bucurie
Dintru care curge miere aurie,
Bucură-te, Maică Pururea Fecioară,
Sfânta mea Marie.

Stimați ascultători, sfârșesc aceste considerații cu gândul că vă va rămâne în suflet dorința de a vă împlini datoria ca să aveți bucuria creștină, dorința de a înmulți binele ca să vă faceți cât mai buni, pentru că ceea ce faci te și face, și bunătatea sigur aduce bucurie. Sfârșesc acestea cu gândul că vă veți sili să împliniți tot ce știți că împlinit aduce în suflet bucuria, și sperăm să fim fiecare dintre noi lucrători de bucurie. Așa zice Sfântul

Apostol Pavel: "Noi suntem lucrători de bucurie" (I Corinteni 1, 24). Ca să fim lucrători de bucurie trebuie să facem ceva pentru binele altora și când facem ceva pentru binele altora facem și pentru binele nostru, pentru că nu se poate să faci ceva bun pentru altul și să nu-ți rămână și ție. Sfântul Atanasie cel Mare spune că "cel care unge pe altul cu arome, el mai întâi miroase frumos", adică el este cel dintâi beneficiar al mireasmelor pe care le îndreaptă către altul. Așa este și cu bucuria creștină, dacă ne putem face lucrători de bucurie, vom putea avea și noi bucurie din bucuria altora.

Aceasta v-o doresc, aceasta mi-o doresc și mie și nădăjduim la mila lui Dumnezeu, nădăjduim la mijlocirile Maicii Domnului, maica bucuriei, nădăjduim la mijlocirile sfinților care și ei au fost oameni ai bucuriei. Pentru că nu se poate să fii un creștin bun și să nu ai parte de bucurie. Dumnezeu să ne ajute la toți!

Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre Părintele Arsenie.

Despre Părintele Arsenie ce pot să spun? A fost un om cu o capacitate sufletească deosebită și cred că Părintele orice ar fi fost, ar fi fost un om deosebit. Adică dacă era inginer, nu era un inginer comun. Dacă era profesor, era un profesor excepțional. Dacă era un doctor, era un doctor deosebit. El a avut o înzestrare nativă deosebită și când l-am cunoscut eu în 1942 avea 32 de ani și deja avea un nume mare. Cum a ajuns la aceasta, Părintele nu a spus niciodată, însă eu personal cred că a avut o înzestrare de la Dumnezeu pe care dacă nu o ai nu poți fi niciodată ceea ce a fost Părintele Arsenie. Apoi el a studiat mult, nu numai Teologie, ci a studiat și artă, a făcut școala de belle arte, secția pictură, a făcut și ceva Medicină, cunoștea și chestiuni de medicină, și toate acestea la un loc i-au dat capacitatea de a lucra ca un om bine înzestrat și cu o cultură bine pusă la punct.

Cândva stăteam în fața unei icoane făcute de Părintele Arsenie la București pentru mănăstirea noastră, o icoană cu Adormirea Maicii Domnului, care se găsește în holul stăreției mănăstirii noastre. Eu sunt de la mănăstirea de la Sâmbăta de Sus de lângă Făgăraș. Mănăstirea se numește mănăstirea "Brâncoveanu" pentru că a fost zidită de Constantin Brâncoveanu. Deci stăteam în fața acestei icoane și prezentam unui cadru universitar de la Sibiu lucrarea aceea a părintelui. Și zic: eu cred că Părintele Arsenie este un geniu. Și respectivul spune: "Asta înseamnă că are o cultură perfectă și încă ceva". Și zic eu: nu știu dacă are o cultură perfectă, dar sunt sigur că are încă ceva. Asta a fost Părintele Arsenie.

Avea o putere de sinteză deosebită, o putere de intuiție și o putere de a cunoaște totdeauna esențialul într-o chestiune. Când îi puneai o problemă, el imediat avea răspunsul. Și de la el au rămas și cuvinte scrise, în manuscrisele lui. De pildă, când l-am întâlnit eu pentru prima dată, mi-a și spus un cuvânt, o formulă. Zice: "Mă, nu toți din lume se prăpădesc, nici toți din mănăstire se mântuiesc". Deci avea o posibilitate de a formula ceva. Sau cândva spunea el așa: "În mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă". Asta le place la mulți, am băgat de seamă că le place. Când le spun că Părintele a zis că "în mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă", oamenii râd în general. De ce râd? Pentru că își dau seama că așa e. Numai că e greu să știi când ți-e mintea strâmbă. Sau zicea Părintele că "Cea mai lungă cale e calea care duce de la urechi la inimă", adică de la informație la convingere. Și zicea Părintele că "Mustrea învinge dar nu convinge", sau că "Bobul lui de grâu se preschimbă în tăciune iar el se crede grâu nedreptățit".

Și atunci când am vorbit la televizor, în 1990, am spus un program pe care-l dau eu celor care se lasă îndrumați de mine. Să știți că nu sunt foarte mulți aceștia. Un program pe care-l dau eu, care constă din cinci puncte și care a apărut și în volumul II din "Convorbiri duhovnicești" de Părintele Ioanichie Bălan. Nu au fost cuprinse și cele de la Părintele Arsenie pentru că le-am aflat mai târziu, vă spun eu imediat cum.

Ce program dau eu: întâi frecvența la biserică. Nu concep un creștin să nu meargă la biserică, și mai ales un creștin ortodox să nu meargă la biserică în duminici și sărbători, mai ales în duminici la Sfânta Liturghie. Două ceasuri pentru Dumnezeu, dacă cred în Dumnezeu, nu e prea mult două ceasuri pe săptămână. Și dacă nu le găsești cele două ceasuri pentru Dumnezeu pe săptămână, să știi că nu ai Dumnezeu. Să nu te mai numeri la credincioși, că nu ești credincios. Al doilea punct este să începi ziua cu Dumnezeu și să o sfârșești cu Dumnezeu, adică cu rugăciuni de dimineață și seara și rugăciunile de la masă. Asta iarăși ține de program. Cine poate începe ziua fără Dumnezeu și o poate sfârși fără Dumnezeu înseamnă că nu își dă seama de raportul lui cu Dumnezeu. Dacă crezi în Dumnezeu, să știi că Dumnezeu nu poate fi neglijat, dacă Îl neglijezi să știi că nu Îl ai.

Al treilea punct e să citești din Noul Testament în fiecare zi două capitole, ca să ți se îmbogățească mintea cu gânduri bune, pentru că mintea omului e ca o moară, zic părinții, și ce bagi pe moară aceea macină mintea. Dacă bagi pe moară gânduri bune, bune macină, dacă bagi pe moară gânduri rele, rele macină. Și atunci ca să-ți înmulțești gândurile bune trebuie neapărat să ai un izvor de gânduri bune, pentru că zice Domnul Hristos că "din prisosința inimii grăiește gura", sau că "din inima omului purced gândurile cele rele". Deci întâi gândurile cele rele. Ca să purceadă gândurile cele bune trebuie să bagi în minte gânduri bune și acestea se pot găsi în Noul Testament, în Biblie în general, în slujbele Bisericii, în cărțile de învățăături duhovnicești, cum e Filocalia, Patericul și alte cărți cum ar fi "Războiul nevăzut", "Paza celor cinci simțuri", care acum au început să circule și e foarte bine. Al patrulea punct e să-ți păzești mintea prin rugăciunea de toată vremea, adică zicând "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", bineînțeles atunci când nu ai altceva anume de făcut cu mintea. Eu nu zic ca un student să zică "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" și să nu asculte cursurile sau să nu învețe. Ci când e mintea liberă și se poate gândi la orice, atunci să zică "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" în loc de a se gândi la orice. Și asta ca să i se limpezească mintea, pentru că **toate ale omului pornesc de la gândul omului**. De exemplu la Sfântul Pimen s-a dus cineva și a zis: "Părinte, cum se răsplătește răul cu rău?" Și a zis el: "Răul cu rău, frate, se răsplătește întâi în gând, după aceea în privire - te uiți urât la cel care ți-a făcut rău - după aceea în cuvânt - zici două vorbe în loc de una, nouă în loc de două și așa mai departe - și după aceea în faptă. Dar - zice Părintele și asta e foarte important - dacă înlături gândul cel rău, la celelalte nu mai vii". Asta este o metodă de sfîntire a minții, de limpezire a minții, să zici "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", dar întins, nu așa că zici de trei ori și după aceea te-ai lăsat. Atunci nu ai niciodată posibilitatea să te întâlnești cu propriile tale gânduri dacă nu te ocupi de propriile tale gânduri.

Să știți însă că rugăciunea de toată vremea nu înseamnă numai asta, adică să zici mereu "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", pentru că Sfântul Maxim Mărturisitorul a fost întrebat: cum, Sfântul Apostol Pavel, care avea grija Bisericii și propovăduia și el, zice "neîncetat să vă rugați", cum se ruga el neîncetat? Și soluția pe care o dă Sfântul Maxim Mărturisitorul este aceasta, că "rugăciunea de toată vremea este a avea mintea lipită pururea de Dumnezeu cu multă evlavie și cu dor, a atârna cu nădejdea de El și a te încrede în El în toate, orice ai face și ți s-ar întâmpla". Deci Sfântul Maxim Mărturisitorul vede rugăciunea de toată vremea mai mult într-o așezare sufletească, într-o lipire a sufletului de Dumnezeu. Și în sfârșit, al cincilea punct este postul. În Biserica Ortodoxă toate sunt egale. Postul este obligator, numai că nu-l pot face toți, dar cei care nu pot să postească trebuie să știe că o datorie nu și-o împlinesc și trebuie să găsească modalitatea să facă altceva în loc de postul pe care nu-l pot ține.

Acestea sunt cele cinci puncte de program pe care le dau eu. După aceea, după ce au fost consemnate acestea în "Convorbiri duhovnicești", a trecut pe la mine un tânăr care a fost la Părintele Arsenie. Și știind eu că a fost la Părintele Arsenie, zic: măi, ce ți-a spus Părintele Arsenie? Și tânărul acela spune: "Știți ce mi-a spus? Oxigen, glicogen, somn, să-ți păstrezi hormonii și să ai concepție de viață creștină". Se cunoaște că Părintele a învățat Medicină și că de fapt el își dădea seama că omul este și trup, nu e numai suflet. Eu am dat un îndrumar pentru suflet. Părintele vine și dă ceva pentru trup, și zice: oxigen. Ce înseamnă asta? Aer cât mai bun, să trăiești în aer cât mai bun. Glicogen: să ai o hrană rațională, căci numai așa poți să ai un echilibru organic. Să ai glicogen, adică zahăr din ficat. Cum? Printr-o hrană rațională, nici mai mult nici prea puțin. După aceea somn: sunt unii care spun că e destul călugărului să doarmă un ceas. Dacă m-aș întâlni cu acela care a spus așa, i-aș spune că nu are dreptate. Știți de ce? Pentru că somnul e o binecuvântare de la Dumnezeu și Părintele și-a dat seama de lucrul acesta. De curând am găsit în volumul XI din Filocalie că trebuie să dormi cel puțin șase ore, e mai rațional Sfântul Varsanufie decât cel care a scris în Pateric că e destul să dormi numai un ceas. Și Părintele Arsenie zicea că cel puțin șase ceasuri de somn continuu. Cel puțin, adică înseamnă și mai mult. Bineînțeles nu vreo zece ceasuri, cum dorm unii acuma vara, se culcă pe la zece și se scoală a doua zi tot pe la zece. E cam prea mult. Al patrulea punct: să-ți păstrezi hormonii, adică să nu faci risipă de energie sexuală. Și Părintele și noi care spovedim, întâlnim oameni dărâmați prin abuzuri și de aceea îndrăznim să spunem: fiți atenți, nu faceți abuz, nu faceți risipă de energie sexuală. Și al cincilea punct: să ai concepție de viață creștină, adică să nu umbli după alte concepții de viață, știu eu, yoga, zen, și altele.

Ăsta a fost Părintele Arsenie: un om de sinteză, o personalitate puternică, un om cu o cultură multilaterală, un om care-și dădea seama de unele lucruri mai mult decât alții. Dar să știți că nu pe toți i-a odihnit Părintele Arsenie. Sunt unii care preferă pe alții mai mult decât pe Părintele. La noi la mănăstire era un om tare bun,

Părintele Serafim, o inimă bună. Ziceam că dacă s-ar putea face un om din doi, mie mi-ar conveni foarte mult un om cu mintea părintelui Arsenie și cu inima părintelui Serafim.

Este păcatul împotriva Maicii Domnului păcat împotriva Duhului Sfânt?

Așa e. Care e situația în legătură cu Maica Domnului? Noi nu discutăm despre Maica Domnului. De ce? Pentru că noi credem în Maica Domnului. După cuvântul Sfântul Evanghelist Luca consemnat în Sfânta Evanghelie de la Luca în capitolul 1 în legătură cu Buna Vestire, când Preasfânta Fecioară Maria a aflat că ea va naște pe Domnul Hristos, a întrebat: "Cum va fi acesta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?". Răspunsul îngerului a fost așa: "Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; de aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema". Deci Duhul Sfânt S-a pogorât peste Maica Domnului, Tatăl a umbrit-o, Fiul S-a născut din ea. Asta înseamnă că Maica Domnului este locaș al Preasfintei Treimi. Și nu numai în vremea când a avut pe Domnul Hristos în pântecele ei, ci pentru veșnicie. Pentru că Maica Domnului nu L-a avut pe Domnul Hristos numai în pântecele ei, ci L-a avut și în inima ei și orice mamă rămâne mamă pentru veșnicie, nu se desparte de copilul ei când îl naște. Și nu se desparte de el nici când moare, îl ține în inima ei, îl are în inima ei. Și unde e Domnul Hristos de față acolo e și Tatăl de față, acolo e și Duhul Sfânt de față.

Sfânta Elisabeta, sub puterea Duhului Sfânt, după mărturia Sfântului Evanghelist Luca, a spus: "Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pânteceleui tău. Și de unde mie cinstea aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu?". Duhul Sfânt nu se poate contrazice, Duhul Sfânt a spus cuvinte veșnice, prin sfânta Elisabeta. O femeie care a ridicat glas din popor a zis și ea: "Fericit este pântecele care Te-a purtat și pieptul la care ai supt". Toate acestea - și alte multe - arată că Maica Domnului este vrednică de cinste.

Cei care nu cinstesc pe Maica Domnului zic despre Maica Domnului că a fost o femeie ca toate femeile. Cum să fie o femeie ca toate femeile când îngerul a zis "Binecuvântată ești tu între femei". De ce nu a zis "Ești și tu una dintre celelalte femei". Să ne gândim la lucrurile acestea, pentru că sunt niște lucruri serioase. Apoi că se spune în Sfânta Evanghelie că Domnul Hristos a mai avut frați. Cuvântul "frate" are un înțeles mai larg decât frate de sânge, frate dintr-un tată și o mamă. Și în afară de aceasta, nicăieri în Sfânta Scriptură nu se spune că frații Domnului sunt fii Maicii Domnului. De ce atunci Domnul Hristos nu a lăsat-o pe Maica Domnului să o îngrijească un fiu de-al ei, ci a lăsat-o în grija Sfântului Ioan Evanghelistul, când a zis: "Femeie, iată fiul tău! Fiule, iată maica ta!"

Și mai este o chestiune iarăși importantă și anume că Maica Domnului nu putea, după ce L-a avut pe Domnul Hristos, să se coboare la viața obișnuită. Asta este o chestiune de logică, căci sunt atâția oameni care trăiesc o viață mai presus de viața de familie, de viața obișnuită.

Sfinția voastră în ce rânduială sunteți, călugăr, anahoret sau isihast?

Noi suntem într-o viață de obște. Nu există călugări anahoreți, anahoreții sunt trăitori în pustie, sunt singuratici. Isihăști nu avem. A venit odată Mitropolitul nostru de la Sibiu, I.P.S. Antonie și zice către mine: "Ai vreun isihast aici în mănăstire?". Și zic: nu am nici unul și nici eu nu sunt. Zice Înalt Prea Sfințitul: "Să ști că la Sibiu sunt mulți".

Adică acum e foarte multă lume preocupată, mai ales tinerii, de isihasm. Vor să facă niște lucruri extraordinare și nu le fac pe cele obișnuite. De exemplu la biserică nu se duc, dar vor să facă pe isihăștii. Nu se poate. Întâi trebuie să faci ce fac toți și după aceea poți să faci și ce fac numai unii. Pentru isihasm trebuie să ai o structură specială, să fii ales de Dumnezeu pentru viața aceasta de unul singur, de retragere totală, să fii împlinit prin Dumnezeu. Aceștia sunt foarte puțini. Eu să știți că sunt de 63 de ani împliniți și încă nu am întâlnit nici un isihast.

Am fost odată la Sihăstria, am vorbit cu Părintele Cleopa și mi-a spus că la Sihăstria este un părinte care nu vorbește cu nimeni. Și m-am gândit: dacă nu vorbește cu nimeni poate vorbește cu mine. Așa mi-a venit gândul acesta. Și după aceea tot eu m-am gândit: dacă el nu vrea să vorbească cu nimeni, de ce să-l deranjez, lasă-l să nu vorbească cu nimeni, să vorbească numai cu Dumnezeu de va vorbi numai cu Dumnezeu. Așa că eu personal nu am întâlnit nici un isihast și nici nu am întâlnit un om despre care să se spună că are rugăciunea de toată

vremea. Adică am întâlnit oameni spunând despre cutare că are rugăciunea de toată vremea, dar când l-am întâlnit eu nu mi-am dat seama că are rugăciunea de toată vremea. Așa că Dumnezeu știe unde sunt robii Lui ascunși, dacă are și unde are. Ceea ce trebuie să știm noi și ceea ce este interesant de făcut pentru noi este să ducem o viață corectă, în sinceritate în fața lui Dumnezeu și dacă facem, cum spune Sfântul Marcu Ascetul, "binele de care ne aducem aminte", poate la vremea potrivită ne va descoperi Dumnezeu și mai mult bine, vom face și mai mult bine. Dar deocamdată la noi nu sunt și nici eu nu sunt.

13 mai 1992

<<[Cuprins](#)

Scopul și țința vieții creștine

<<[Cuprins](#)

Sunt din nou aici, de data aceasta am venit după ce am fost în luna mai, când am vorbit despre "Bucuria creștină". Am propus ca venind din nou aici să țin trei cuvântări. Au fost cuprinse titlurile acestor cuvântări în afiș, și anume în seara aceasta voi vorbi despre "Scopul și țința vieții creștine", mâine seară despre "Patimi și nepătimire" și poimâine seara despre "Urcușul duhovnicesc". Prefătez aceste trei cuvântări spunându-vă că în anul 1971 au fost la noi la mănăstire, la Sâmbăta de Sus, la mănăstirea Brâncoveanu, doi creștini din Germania. Doi intelectuali și buni creștini, care ne-au spus între altele că la Betel - Betel fiind o instituție bisericească în care sunt ocrotiți oameni suferinzi, mai ales epileptici; Betel înseamnă "casa lui Dumnezeu" -, la intrare la Betel stă scris: "Pace celor ce vin, bucurie celor ce rămân, binecuvântare celor ce pleacă". Nouă ne-au plăcut foarte mult cuvintele acestea și atunci ei au scris în cartea de onoare a mănăstirii: "Pace celor ce vin, bucurie celor ce rămân, binecuvântare celor ce pleacă doresc doi creștini evanghelici tuturor celor care în urma lor vor vizita această mănăstire". Cuvintele acestea nouă ne plac foarte mult și le plac tuturor celor care le aud, de aceea am socotit că e bine să le spun acum aici, pentru că de fapt urmăresc prin cele trei cuvântări să ajungem toți, cu darul lui Dumnezeu, să avem pace, bucurie și binecuvântare.

Am ales pentru seara aceasta să vă vorbesc despre scopul și țința vieții creștine pentru că e bine să știm cu toții ce anume trebuie să urmărim ca să înaintăm corect într-o viață creștină autentică. Am găsit acest subiect cumva prezentat și în convorbiri duhovnicești, în convorbirile scrise de Sfântul Ioan Casian și cuprinse în Filocalia volumul I, unde sunt și două scrieri ale Sfântul Ioan Casian intitulate "Convorbiri cu părinții din pustia sketică". Se spune între altele că Sfântul Ioan Casian și cu Sfântul Gherman, mergând în pustia sketică, au cercetat pe părinții cei de acolo și au cerut de la ei cuvânt de învățătură. Și întâlnindu-se cu Sfântul Moise Arapul - Sfântul Moise cel dintre tâlhari, pentru că Sfântul Moise înainte de a fi sfânt a fost tâlhar și a devenit sfânt și fiind sfânt, spune Sfântul Ioan Casian, era cel mai iscusit dintre părinții din pustia sketică - l-au întrebat de cuvânt de învățătură. Și Sfântul Moise i-a întrebat și el pe ei: "Care este scopul vieții călugărești?". Ei au răspuns că "scopul vieții călugărești este împărăția cerurilor. Și atunci Sfântul Moise a spus: "Da, ați răspuns bine, dar nu în ceea ce privește scopul, ci în ceea ce privește țința. **Țința vieții călugărești este împărăția cerurilor, împărăția lui Dumnezeu.** Dar nu mi-ați răspuns în legătură cu scopul fără de care nu se poate ajunge în împărăția lui Dumnezeu". Și pentru că ei au mărturisit că nu știu, Sfântul Moise Arapul le-a spus că "**scopul vieții călugărești este curățirea inimii**".

Așadar avem de tratat pentru seara aceasta țința vieții creștine, pentru că țința vieții călugărești de fapt este țința vieții creștine. Și totodată scopul vieții creștine. Voi vorbi deci despre împărăția lui Dumnezeu și despre curățirea sufletului.

Stimați ascultători, în Sfânta Evanghelie e pomenită de multe ori împărăția lui Dumnezeu ca împărăția cerurilor, însă nicăieri nu ni se spune ce este aceasta. Cei care au ascultat propovăduirea Domnului nostru Iisus Hristos desigur știau despre ce e vorba, iar Sfântul Apostol Pavel dă și o definiție a împărăției lui Dumnezeu, însă o definiție într-un fel întâmplătoare, pentru că apare într-un anumit context. Și zice Sfântul Apostol Pavel așa:

"Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare sau băutură, ci dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt" (Romani 14, 17). Din aceste cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel scrise în Epistola către Romani înțelegem că în împărăția cerurilor intră aceia care se silesc să-și agonisească dreptatea, adică să devină drepți, și care au în suflet pace și care au în suflet bucurie.

Sfântul Apostol Pavel pomenește de împărăția lui Dumnezeu și în alte epistole ale sale, dar neinsistând asupra acestui lucru. Totuși, dacă noi știm că împărăția lui Dumnezeu este dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt, putem să ne cercetăm pe noi înșine în privința acestor lucruri și să ne dăm seama dacă în sufletul nostru este stăpân Dumnezeu, dacă în sufletul nostru se găsesc aceste trei lucruri: dreptatea, pacea și bucuria în Duhul Sfânt. Împărăția lui Dumnezeu însă este înțeleasă în două feluri: împărăția cea de dinafară de noi și împărăția lui Dumnezeu cea din înăuntrul nostru.

Împărăția lui Dumnezeu cea de dinafară de noi, în concepția Bisericii noastre Ortodoxe, o înțelegem când avem în vedere faptul că anumite sfinte slujbe ale Bisericii noastre și mai ales Sfânta Liturghie încep cu cuvintele: "Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin". Și când se spun aceste cuvinte se are în vedere împărăția lui Dumnezeu care se desfășoară în fața noastră și împreună cu noi, împărăția lui Dumnezeu cea din Sfintele Taine și mai ales din Sfânta Liturghie. **Biserica, înțeleasă ca locaș de închinare, este cerul cel de pe pământ.** Noi credem în existența cerului celui mai presus de lume dar știm că există și un cer pe pământ. Iar cerul cel de pe pământ este locașul lui Dumnezeu, sfânta biserică. Pentru că în sfânta biserică, în locașul închinat lui Dumnezeu, se fac lucruri cerești aici pe pământ, se fac sfintele slujbe, se face Sfânta Liturghie, și acestea sunt lucruri cerești. La Sfânta Liturghie fiecare dintre noi suntem slujitori. Nu slujesc numai preoții, numai arhierii, numai diaconii, slujesc arhierii, preoții, diaconii, slujesc cântăreții bisericești, slujesc toți credincioșii care sunt de fapt împreună slujitori cu slujitorul sfințit, nu sunt simpli asistenți, nu urmăresc ceva ca și când ar urmări un spectacol, ci sunt participanți. Trebuie să știe fiecare credincios care ia parte la Sfânta Liturghie că este împreună slujitor cu preoții și este participant la ceea ce se întâmplă la sfânta slujbă, deci la lucrurile cerești care se realizează la Sfânta Liturghie.

Aceasta este împărăția lui Dumnezeu pentru că în cuprinsul Sfintei Liturghii de pildă, noi facem ceea ce fac îngerii în cer și de aceea ne numim pe noi înșine că-i închipuim pe Heruvimi: "Noi, care pe Heruvimi cu taină închipuim, și făcătoarei de viață Treimi întreit-sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească de la noi să o lepădăm, ca să primim pe Împăratul tuturor, pe Cel în chip nevăzut înconjurat de cetele îngerești". Sunt cuvinte de la Sfânta Liturghie din care înțelegem că noi, oameni păcătoși și pământești, îi închipuim pe Heruvimi, adică ființe din imediata apropiere a lui Dumnezeu. Și îi închipuim pe Heruvimi pentru că aducem cântare întreit sfântă Sfintei Treimi. Aceasta este înfățișarea noastră, a celor care luăm parte la Sfânta Liturghie.

Dar împărăția lui Dumnezeu trebuie să fie și înăuntrul nostru, după cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos care spune - răspunzând la întrebarea "când vine împărăția lui Dumnezeu" -: "Împărăția lui Dumnezeu nu vine pe văzute, ci împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru" (Luca 17, 20-21). Noi care cerem de la Dumnezeu să vină împărăția Lui aici pe pământ, să se realizeze împărăția lui Dumnezeu pe pământ, noi trebuie să avem în vedere și împărăția lui Dumnezeu cea din înăuntrul nostru. Cum ajungem la împărăția lui Dumnezeu cea din înăuntrul nostru ni se arată în Sfânta Evanghelie și vom arăta și noi mai departe.

Înainte însă de aceasta să mai spunem că tot ca **țintă a vieții creștine este și viața de veci.** Domnul Hristos a fost întrebat de un învățător de lege și de un tânăr - fiecare l-a pus întrebarea separat, în alte împrejurări, și răspunsul pe care l-a dat Domnul Hristos îl aflăm cuprins în Sfânta Evanghelie. Tânărul cel bogat care a vrut să știe ce trebuie să facă ca să ajungă să aibă viața de veci a primit răspuns de la Domnul Hristos: "De vrei să intri în viață, păzește poruncile" (Matei 19, 17). Iar învățătorul de lege care l-a întrebat: "Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci?" a primit răspuns printr-o întrebare pe care i-a pus-o Domnul Hristos când i-a zis: "În lege ce este scris, cum citești?" și el a răspuns: "Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău, din toată puterea ta, și pe aproapele tău ca pe tine însuși". Și Domnul Hristos i-a zis: "Fă aceasta și vei fi viu" (Luca 10, 25-28).

Mai departe am putea înțelege ca **țintă a vieții creștine și desăvârșirea creștină**, mai ales că Domnul nostru Iisus Hristos a spus: "Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este" (Matei 5, 48). De fapt desăvârșirea creștină înseamnă deplinătatea, înseamnă perfecțiunea, perfecțiunea religioasă-morală creștină,

deplinătatea. Această noțiune în general este cuprinsă într-o înșirare și anume: **mântuire, desăvârșire și îndumnezeire**. În cazul acesta **desăvârșirea și îndumnezeirea sunt o țintă a vieții creștine**.

În sfârșit mai putem privi ca **țintă a vieții creștine și preamărirea lui Dumnezeu**, după cuvântul spus de îngeri, cântat de îngeri la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, când s-au spus cuvintele: "Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14) și după cuvântul spus de Domnul nostru Iisus Hristos în fața sfintei Sale pătimiri când a zis către Dumnezeu: "Eu Te-am preamărit pe Tine pe pământ, lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac l-am făcut" (Ioan 17, 4) și având în vedere și faptul că Sfântul Apostol Pavel în Epistola I către Corinteni scria: "Ori de mâncați ori de beți ori altceva de faceți, toate spre mărirea lui Dumnezeu să le faceți" (I Corinteni 10, 31). Și în sfârșit, aducându-ne aminte și de cuvântul Sf. Apostol Petru care scria în Epistola sa Sobornicească: "Dacă vorbește cineva să vorbească ca din cuvintele lui Dumnezeu, dacă slujește cineva să slujească ca din puterea lui Dumnezeu, pentru ca întru toate Dumnezeu să se preamărească" (I Petru 4, 11), având în vedere lucrurile acestea putem considera ca țintă a vieții creștine și preamărirea lui Dumnezeu.

Prin urmare ținta vieții creștine poate fi împărăția cerurilor, poate fi viața de veci, poate fi preamărirea lui Dumnezeu, poate fi desăvârșirea și îndumnezeirea. Toate acestea le putem avea în vedere ca țintă a vieții creștine. La acestea însă nu se poate ajunge - spune clar Sfântul Moise Arapul - decât prin împlinirea scopului care este curățirea inimii. Știind lucrul acesta, grija noastră cea dintâi trebuie să fie aceea de a ne curăți sufletul, de a ne curăți inima. Și fiind vorba de curățirea sufletului, fiind vorba de curăția inimii, întrebarea cea mai firească este: ce anume întinează sufletul omului, ființa omenească? Și la întrebarea aceasta găsim în Sfânta Evanghelie un răspuns în două variante. Și anume un răspuns mai complet în Sfânta Evanghelie de la Marcu în al 7-lea capitol și unul mai rezumativ în Sfânta Evanghelie de la Matei în capitolul 15.

Ce se spune în Sfânta Evanghelie de la Marcu? Fiind vorba de ceea ce întinează pe om, Domnul nostru Iisus Hristos, după mărturia Sf. Evanghelist Marcu, a spus: "Din inima omului pornesc gândurile cele rele, desfrânările, uciderile, hoțiile, preacurviile, poftele de înavuțire, vicleniile, înșelăciunea, necumpătarea, pizma, hula, trufia, ușurătatea. Acestea sunt cele care-l spurcă pe om" (Marcu 7, 21-23). Știind lucrul acesta, este firesc să avem în vedere lista aceasta de păcate, precum și cea din Sfânta Evanghelie de la Matei, care este mai scurtă și în care apare, în plus față de cele treisprezece care sunt cuprinse în Sfânta Evanghelie de la Marcu, încă una și anume "să nu fii mărturie mincinoasă", deci să nu minți (Matei 15, 18-20). Este important de observat că și lista de păcate din Sfânta Evangheile de la Marcu și cea din Sfânta Evangheile de la Matei începe cu "gândurile cele rele". Prin urmare, gândurile cele rele sunt cele care-l întinează pe om, chiar și gândurile cele rele îl întinează pe om. De altfel, toate câte le-a spus Domnul Hristos în lista aceasta de păcate pot avea și numai înfățișarea de gând, pentru că **toate ale omului pornesc de la gândul omului**. Nu se face nimic din viața omului care nu trece prin gând. De aceea toată grija celui care vrea să-și curățească sufletul trebuie să fie grija de a-și curăți mintea de gândurile cele rele și de toate înfățișările răului câte sunt în gând.

Omul este ființa care gândește. Aceasta este una din definițiile omului. Un filozof zicea: "Cuget, deci exist". Exist, deci cuget. Omul este ființa care gândește de când se pomenește gândind, adică din clipa în care cineva își dă seama că gândește, de fapt și gândește, și toată viața omului se desfășoară și pe planul gândirii și mai ales pe planul gândirii. **Cu gândurile începem și cu gândurile sfârșim**. În Filocalie se spune că mintea omului este ca o moară mișcată de apă, care nu se poate opri câtă vreme nu se oprește apa care mișcă moara, și că moara macină ceea ce bagi pe moară. Așa e mintea omului, nu există nici o clipă din viața omului în care omul să nu gândească. Chiar și când vrea să-și oprească gândurile, chiar și când vrea să nu se gândească la nimic, tot se gândește la faptul că nu se gândește, și tot se gândește. Nu poți ieși niciodată din lucrarea aceasta a gândirii. De aceea părinții cei duhovnicești au înțeles că cel dintâi lucru pe care trebuie să-l aibă în vedere cineva care vrea să-și curățească mintea și inima este să-și lumineze mintea cu gânduri bune și să înlăture gândurile cele rele.

Cei care citiți Noul Testament știți că de multe ori Domnul Hristos S-a referit la gânduri ale oamenilor neexprimate, nearătate în cuvânt. "Cunoscând gândurile lor le-a zis" - sunt mai multe locuri de felul acesta în Sfânta Evangheile, când Domnul Hristos a luat în seamă gândurile și a dat răspunsuri la gânduri neexprimate, pentru că Domnul Hristos fiind Fiu al lui Dumnezeu și Dumnezeu, cunoaște gândurile omului. De aceea este de mare importanță să fim cu luare aminte la gânduri, mai ales când vrem să ne curățim sufletul.

În Sfânta Evanghelie de la Luca a rămas o pildă care se numește pilda omului căruia i-a rodit țarina cu belșug. În pilda aceasta se arată că un om și-a dat seama că într-un an, țarina lui a rodit îmbelșugat și nu avea unde să-și pună mulțimea roadelor, recolta de pe țarina lui. Și atunci și-a propus să facă ceva: să-și dărâme magaziile și să zidească altele. Și a zis în cugetul său: "Voi dărâma jitnițele mele și mai mari le voi zidi și voi aduna acolo toate roadele mele și voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bogății puse spre mulți ani, mănâncă, bea, veselește-te". Și Dumnezeu i-a zis: "Nebune, întru această noapte vor cere de la tine sufletul tău, iar cele ce le-ai adunat ale cui vor fi?" (Luca 12, 16-20). Pilda aceasta arată că gândurile au o mare însemnătate în viața omului pentru că omul acela **și-a zis în cugetul său** că urmează să-și dărâme magaziile și urmează să facă altele, toate câte sunt cuprinse în pilda aceasta omul le-a zis numai în gând și nu le-a spus la arătare, și cu toate acestea Dumnezeu i-a zis omului: "Nebune, întru această noapte vor cere de la tine sufletul tău". Dumnezeu l-a numit pe omul acela "nebun" pentru gândurile lui. De aici vedem că Dumnezeu ia aminte la gânduri și că gândurile au mare însemnătate, că trebuie să le luăm și noi cu seriozitatea cuvenită și să ne facem rânduială în minte ca să putem avea rânduială în viață.

Cum anume ne putem face rânduială în minte știm mai întâi dacă cunoaștem izvorul gândurilor noastre. A spus Domnul Hristos că "din inima omului pornesc gândurile cele rele". Deci un izvor de gânduri rele este inima noastră, este interiorul nostru, este capacitatea noastră de gândire. Dar sunt și gânduri care ne vin din afara noastră. Cunoaștem în Sfânta Evanghelie o relatare despre ispitirea pe care a făcut-o diavolul Domnului nostru Iisus Hristos când L-a ispitit zicând: "Fă din pietrele acestea pâine", când I-a zis: "Toate acestea - toate bogățiile pe care I le-a arătat - Ți le voi da Ție dacă Te vei închina mie" și când I-a zis: "Aruncă-Te jos de pe templu pentru că Dumnezeu va porunci îngerilor Săi să Te păzească" (Matei 4, 1-10; Luca 4, 1-12). Deci sunt și gânduri din afara omului care oricum tot prin inima omului trec. Și mai ales simțim de obicei toate gândurile ca pornind din noi înșine, deși influențe din afară sunt multe, influențe de gânduri, de sugestii, de idei care vin din afară, din ceea ce auzim și din ceea ce citim, dar toate acestea pornesc și trec apoi prin inima noastră. Au putere numai în măsura în care le primim și sunt ca ale noastre. Gândurile acestea sunt ale noastre chiar dacă ne vin cumva și din afară, pentru că le primim și noi. De aceea toată grija trebuie să ne fie să știm ce fel de gânduri trec prin mintea noastră și apoi să înlăturăm gândurile cele rele cu gânduri bune. Este singura modalitate de a-ți face rânduială în minte, când înlături gândurile cele rele cu gânduri bune. Nu se poate altfel să scoți un gând rău din suflet decât cu un gând bun.

În Pateric de pildă, se spune că un părinte a primit la sine pe un frate care-și mărturisea gândurile cele rele câte îi veneau prin minte și zicea: "Nu știu ce să fac părinte, că îmi vin tare multe gânduri rele în minte. Cum pot să scap de ele?" Și atunci cuviosul Pimen - căci despre el este vorba - i-a spus: "Oprește vântul", că bătea vântul. Și el a zis: "Nu pot opri vântul". Și atunci cuviosul a zis: "Așa cum nu poți opri vântul să nu bată, tot așa nu poți opri gândurile cele rele să nu vină. Dar altceva poți să faci, și anume cu un gând bun să înlături gândul cel rău".

La fel s-a dus la același cuvios părinte un frate care l-a întrebat: "Ce să fac Părinte, că n-aș vrea să am în minte nici un fel de gând rău. Aș vrea să știu cum se răsplătește răul cu rău, pentru că zice Apostolul <<Să nu răsplătim răul cu rău>>". Și cuviosul i-a răspuns așa: "Frate, răul cu rău se răsplătește mai întâi în gând, după aceea în privire, apoi în cuvânt și la urmă în faptă. Dar - zice cuviosul - dacă înlături gândul cel rău, la celelalte nu mai ajungi". Aici este toată cheia vieții sufletești și toată cheia curățirii sufletești, și anume să-ți faci rânduială în minte. **Cine își face rânduială în minte își face rânduială în viață.**

Sunt două metode de îmbunătățire a gândurilor, de luminare a minții. Și anume, pe de o parte să-ți agonisești cât mai multe gânduri bune, și pe de altă parte să ai un gând principal care mișcându-se mereu în minte, să fie ca un fel de paravan care oprește gândurile care nu sunt după voia lui Dumnezeu. Bineînțeles, pentru a ne folosi de aceste metode, trebuie să fim interesați de așa ceva. Prin urmare noi putem să ne dăm seama de ce gânduri avem în minte numai dacă luăm aminte la gândurile care ne vin în minte, dacă suntem interesați pentru limpezirea minții. La aceasta ne ajută foarte mult sfânta noastră Biserică cu învățăturile ei, ne ajută cu rânduilele ei de slujbă, ne ajută cu scrierile sfinte câte le putem avea la îndemână, de pildă Sfânta Evangheile, Sfânta Scriptură în general, apoi cărțile de îndrumare duhovnicească, cum este Patericul și Filocalia, și mai ales și mai întâi sfintele slujbe, pentru că sfintele slujbe sunt cele prin care noi ne apropiem de Dumnezeu. Sfânta Scriptură noi o citim și singuri dar este cuprinsă în sfintele slujbe, se citesc texte din Sfânta Scriptură la Sfânta Liturghie și la alte sfinte slujbe, într-un cadru festiv, așa încât de fapt contactul nostru cu cele înalte, cu învățăturile sfinte, îl avem din sfintele slujbe. Ortodoxia e doxologie, nu se poate să fi ortodox fără să aduci mărire lui Dumnezeu după îndrumarea sfintei noastre Biserici, după ceea ce se cuprinde în sfintele slujbe.

Pentru aceasta ar trebui să ne îmbogățim mintea cu cât mai multe gânduri plăcute lui Dumnezeu, cu gândurile care se potrivesc cu voia lui Dumnezeu. Și astfel de gânduri găsim în primul rând în Sfânta Scriptură, apoi găsim în cărțile de îndrumare duhovnicească, dar mai ales și mai întâi în sfintele slujbe. Așa că e de mare importanță să luăm parte la sfintele slujbe și e de mare importanță să învățăm texte de la sfintele slujbe ca să ni se îmbunătățească gândirea și ca să avem o comoară de gânduri bune, care după aceea izvorăsc din inima noastră. În Filocalia volumul al IV-lea este o scriere care se numește "Despre Avva Filimon". În această scriere despre Avva Filimon se spune între altele că Avva Filimon - care era un pustnic - a fost întrebat de ucenicul său: "Părinte, de ce dintre toate cărțile Scripturii cel mai mult citești Psaltirea?" Și cuviosul a răspuns: "Frate, așa de mult mi s-au întipărit în minte gândurile din psalmi încât parcă eu le-aș fi făcut, parcă de la mine ar fi pornit aceste gânduri". Așa trebuie să ajungem și noi, să ne îmbogățim cu gândurile sfinte din dumnezeieștile slujbe, din dumnezeiasca Scriptură și să le avem totdeauna la îndemână, ca mintea noastră, care e ca o moară și macină ce bagi pe moară, tot așa mintea noastră să primească numai gânduri bune și să aibă numai gânduri după voia lui Dumnezeu.

Dar lucrul acesta se poate face într-un fel și organizat, adică nu numai ascultând niște texte de la sfintele slujbe ci memorând niște texte de la sfintele slujbe, nu numai ascultând Sfânta Evanghelie ci citind Sfânta Evanghelie și împrăștiindu-ne gânduri din Sfânta Evanghelie. Și după aceea putem să ne cercetăm pe noi înșine să vedem cu ce anume ne-am îmbogățit. Cineva mărturisea că fiind la închisoare, mult își desfăta sufletul cu gânduri din Sfânta Scriptură pe care le-a învățat înainte, în copilăria lui, înainte de a ajunge la închisoare. Și mereu își verifica comoara de gând și se gândea în nopțile de nesomn ce cuvinte din Sfânta Evanghelie știe care încep cu "a", ce cuvinte știe care încep cu "b", ce cuvinte știe care încep cu "c" și așa mai departe. De exemplu cu "a": "Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, că și acesta fiul lui Avraam este", cuvânt spus de Domnul Hristos în legătură cu Zaheu vameșul pe care l-a mântuit Domnul Hristos. Cuvinte care încep cu "b": "Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri". Cuvinte care încep cu "c": "Cel ce vrea să vină după Mine să se lapede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie". Și așa până la sfârșitul alfabetului, și altă dată tot așa, și în felul acesta își verifica comoara de gând pe care o purta în minte. Putem să facem și noi la fel, dar noi ne putem gândi și la cuvinte din sfintele slujbe, la cuvinte din texte liturgice pe care le spunem la Sfânta Liturghie, de exemplu: "Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfânta Jertfă cu pace să o aducem", "Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți" și așa mai departe, putem să ne gândim și cercetându-ne în legătură cu începuturile lor, și alt fel, nu are importanță, important este să ne îmbogățim și să ne simțim îmbogății cu gânduri bune care să fie la îndemână noastră și prin care să putem înlătura gândurile cele rele.

Metoda aceasta de a înlătura gândurile cele rele prin gânduri bune din dumnezeiasca Scriptură o găsim în relatarea despre ispitirea Domnului nostru Iisus Hristos, care i-a stat împotrivă vrăjmașului cu gânduri din Sfânta Scriptură. De pildă când a zis diavolul: "Fă din pietrele acestea pâine", Domnul Hristos a răspuns cu un cuvânt din Scriptură: "Nu numai cu pâine va trăi omul ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu" (Deuteronom 8, 3). Sau când I-a zis: "Toate acestea Ți le dau Ție dacă Te închini mie" și când Domnul Hristos a răspuns: "Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui singur să-i slujești" (Deuteronom 6, 13). Și când I-a zis: "Aruncă-Te de pe templu jos, că va porunci îngerilor Săi să Te păzească să nu se împiedice de piatră piciorul Tău" Domnul Hristos a spus: "Este scris: Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău" (Deuteronom 6, 16).

Lucrarea aceasta, metoda aceasta de a înlătura gândurile care nu sunt după voia lui Dumnezeu prin gânduri care sunt după voia lui Dumnezeu este mai greu de urmărit și sunt mai puțini cei care folosesc această metodă. Dar părinții cei duhovnicești au găsit o metodă mai la îndemână tuturor, și anume metoda de a te angaja în rugăciune printr-o rugăciune scurtă, cuprinzătoare, pe care să o spui mereu în minte. Și anume rugăciunea aceasta este "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Rugăciunea aceasta scurtă putem să o spunem oriunde și oricând, în orice poziție ne-am găsi, putem să o spunem și culcați în pat, noaptea când ne trezim din somn, putem să spunem mereu și e bine să spunem mereu rugăciunea aceasta scurtă, până se formează o deprindere în noi, o deprindere prin care putem să ne împotrivim ușor gândurilor rele care vin în mintea noastră. Prin urmare, când cineva zice mereu "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", mintea lui e totdeauna angajată într-o lucrare de îmbunătățire sufletească și lucrarea aceasta de îmbunătățire sufletească face nelucrătoare gândurile care nu sunt după voia lui Dumnezeu. Nu-ți trebuie multă osteneală să înlături un gând rău câtă vreme inima este angajată în gânduri bune, câtă vreme gândurile cele rele găsesc ceva în minte, găsesc un gând care le înlătură, prin care gândul cel rău se nimicește.

Această rugăciune scurtă și la îndemâna tuturor este obligatorie pentru călugări, călugării sunt datori să o facă. Pentru că atunci când primesc metaniile se spune: "Fratele nostru cutare primește sabia Duhului care este cuvântul lui Dumnezeu. Că ești dator în toată vremea și în tot ceasul să ai în minte, în inimă, în cugetul tău și în gura ta numele Domnului Iisus și să zici: Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Aceasta este o îndatorire a călugărilor pentru limpezirea minții, pentru înlăturarea gândurilor celor rele. Și se recomandă și celor care nu sunt călugări să se folosească de această lucrare ca să poată cu ușurință să-și limpezească mintea. Sfântul Marcu Ascetul spune că "În inima iubitoare de osteneală nu au putere gândurile cele rele, ci gândurile cele rele se sting așa cum se stinge focul în apă". Spun părinții cei duhovnicești că "Gândul cel rău la început este ca o furnică și dacă-l lași crește și se întărește și devine leu", de aceea gândurile cele potrivnice se numesc și furnică-leu. Furnică pentru că apare întâi ca o furnică care poate fi strivită între degete și dacă cresc și primesc putere prin patimi nu le mai poți înlătura nici cu multă osteneală.

Părinții cei duhovnicești ne îndeamnă să folosim mai ales rugăciunea aceasta "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" și au dat și o rânduială în privința aceasta. Pe mine m-a învățat părintele Arsenie Boca, Dumnezeu să-l odihnească, acum cincizeci de ani, în 1942, cum să fac această rugăciune lipind-o de respirație. Și anume a zis așa: să spun cu mintea - deci cu cuvântul gândit - "Doamne" între respirații, concomitent cu inspirarea, deci trăgând aerul în piept, să zic "Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu", și expirând, dând afară aerul din piept, să zic "miluiește-mă pe mine păcătosul". Aceasta nu e o condiție necesară pentru mântuire, adică acela care zice pe respirație se mântuiește și cel care zice altfel nu se mântuiește. Important e să fi angajat în rugăciunea aceasta, în metoda aceasta de curățire a sufletului. Bineînțeles că lucrul acesta nu trebuie să-l faci cineva care este angajat în alte lucrări în care e solicitată mintea. Sfântul Maxim Mărturisitorul de pildă, în dialogul între un bătrân și un frate, a răspuns la întrebarea cum Sfântul Apostol Pavel care avea atâtea griji pentru a propovădui și pentru a ajuta Biserica spune totuși "neîncetat să vă rugați", cum se ruga el neîncetat? Și Sfântul Maxim Mărturisitorul, răspunzând la această întrebare, nu spune că Sfântul Apostol Pavel zicea mereu "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", ci spune altceva. Zice că "Rugăciunea neîncetată este să ai mintea pururea lipită de Dumnezeu cu multă dragoste și cu dor, să atârni cu nădejdea de Dumnezeu și să te încrezi în El în orice ai face și ți s-ar întâmpla". Acesta este răspunsul Sfântului Maxim Mărturisitorul din care înțelegem că de fapt rugăciunea nu e de fapt o simplă repetare a unei formule de rugăciune, ci este o atitudine de rugăciune, o angajare spre slujirea lui Dumnezeu, să simți că ești lipit de Dumnezeu cu gândurile tale, să simți că atârni de El și să ai nădejde în El și să te încrezi în Dumnezeu în orice ai face și ți s-ar întâmpla, și atunci această stare sufletească ți se primește de Dumnezeu ca o rugăciune.

O concepție la fel cu aceasta a Sfântului Maxim Mărturisitorul o avea și un pustnic despre care se spune în Pateric că a fost vizitat de un oarecare străin care la plecare și-a cerut iertare de la părintele că l-a reținut de la rugăciunea lui, de la programul lui. Și părintele respectiv a răspuns așa: "Rugăciunea mea frate, este să te primesc pe tine și să te petrec cu drag". Cine îi slujește lui Dumnezeu prin ceea ce face și își face datoria în viața aceasta, acela, dacă dă un sens religios vieții, prin tot ceea ce face îi slujește lui Dumnezeu. De altfel cuviosul Dorotei spune că "A te ține de o singură faptă bună înseamnă a zidi un singur perete și nu o casă întreagă". Trebuie să folosim toate metodele de îmbunătățire sufletească chiar dacă ținem la o faptă bună mai mult și ne e o faptă bună mai la îndemână, cum ar fi rugăciunea, dar să nu ne punem nădejdea la o singură faptă bună, ci să căutăm să înmulțim binele și să facem cât mai multe fapte bune și cât mai felurite fapte bune, mai ales acele fapte care sunt în legătură cu împlinirea celor care ne solicită.

Bineînțeles că un student de pildă, care-și împlinește datoria de student învățând - noi îi îndemnăm pe toți să învețe, să studieze și să-și facă datoria - nu este obligat să se angajeze la rugăciunea aceasta de toată vremea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", ci poate să facă această rugăciune de câte ori mintea nu este ocupată cu altceva, de câte ori mintea ar putea vagabonda, de câte ori mintea s-ar împrăstia, pentru că nu are un gând deosebit pe care să îl folosească, pe care să îl lucreze în el însuși și prin care să se lucreze pe el însuși. Avem aceste lucruri la îndemână și dacă suntem cu luare-aminte atunci putem foarte bine să ne facem rânduială în minte și dacă ne facem rânduială în minte ne facem rânduială în viață și ne curățim sufletul. De altfel Domnul Hristos ne-a dat această poruncă spunând: "Privegheați și vă rugați ca să nu intrați în ispite" (Matei 6, 41). Privegheați înseamnă fiți cu luare-aminte, urmăriți, cercetați, nu înseamnă pur și simplu să stai și să nu dormi noaptea, să faci priveghere în sensul de a nu dormi, ci înseamnă să fi treaz la minte, să fi cu luare-aminte.

Mitropolitul Nicolae Bălan, Dumnezeu să-l odihnească, spunea că **"Cea mai frumoasă podoabă a unui suflet - a unui tânăr - este să aibă minte trează și inimă curată"**. Inima curată este în legătură cu mintea trează, pentru că o minte trează nu lasă să intre în inimă gânduri care ar putea lucra ceva negativ în suflet, în viața omului, ci mintea trează se împotrivesc la tot ceea ce nu se potrivește cu binele omului și nu vrea să-și întineze inima cu gânduri străine de voia lui Dumnezeu. Numai că pentru a scăpa de gândurile cele rele nu e destul să ai niște metode, ci trebuie și să ocolești pricinile care duc la gânduri rele, să ocolești împrejurările care înmulțesc gânduri neliniștitoare, gânduri nepotrivite cu voia lui Dumnezeu. Cei care se ocupă de viața sufletească, care vor să-și curățească inima, se și roagă pentru aceasta. Psalmistul zicea "Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele". Fără îndoială că în cea mai mare parte inima curată este un dar de la Dumnezeu, dar este un dar de la Dumnezeu pe care ni-l dă Dumnezeu numai în măsura în care ne angajăm și noi pentru darul acesta. Se spune despre un frate oarecare dintr-o mănăstire, care era râvnitor la rugăciune dar era nepăsător față de alte îndatoriri, că i s-a arătat diavolul unui părinte îmbunătățit și i-a spus: "Cutare frate - zice - mă strânge în brațe pururea făcând voile mele și apoi zice către Dumnezeu: <<Doamne mântuiește-mă de cel rău>>".

Sigur că cineva care-și umple mintea de gânduri rele și își adună în minte spurcăciuni nu poate să-și curățească mintea, nu îi dă Dumnezeu dar să-și curățească mintea. La mine a venit la spovedit un tânăr, nu demult, și l-am întrebat dacă se uită la lucruri spurcate, la filme necuviincioase, la reviste cu figuri care excită, și a zis "Nu, părinte". Și eu îl întreb: de ce nu? Și el zice: "Pentru că mi-e frică". Ar trebui să ne fie frică de păcat, căci dacă ne e frică de păcat, ocolim pricinile păcatului și dacă nu ocolim pricinile păcatului ajungem în întinare, și ajungem nu numai în întinare ci ajungem în deprinderi păcătoase, ajungem la patimi, ajungem la asupri de gând, la obsesii, la lucruri de care nu mai putem scăpa ușor și poate că nici nu mai putem scăpa de multe ori, mai ales dacă îmbătrânesc relele împreună cu noi.

Apoi, înafară de aceasta trebuie să fim cu luare-aminte la tot ce intră în sufletul nostru și să fie mintea noastră ca un străjer care filtrează, care cercetează orice vine în minte, pentru că în minte este locul în care se cunosc toate. Dar aceasta nu se întâmplă de la sine. Noi în orice caz, dacă e vorba să avem în vedere țința împărăției lui Dumnezeu, trebuie să știm că nu suntem visători ai împărăției lui Dumnezeu ci suntem unii care caută împărăția lui Dumnezeu, iar împărăția lui Dumnezeu o căutăm înăuntrul nostru. Dar bineînțeles că curăția inimii nu constă numai din limpezirea minții și din limpezirea gândurilor și din cercetarea gândurilor, ci curăția inimii trebuie să aibă și ceva pozitiv în înțelesul de a înmulți gândurile cele bune - pentru că mintea și așa nu poate sta fără nici un gând - și când se înmulțesc gândurile cele bune, prin însăși înmulțirea gândurilor bune se nimicesc gândurile cele rele. Nu trebuie neapărat să te gândești tot timpul la ceea ce-ți trece prin minte când știi în general că ai gânduri bune, când nu te mai poți gândi decât la gânduri bune. Eu îi îndemn pe toți să-și facă rânduială în minte și prin rugăciunea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" și prin alte rugăciuni și prin participarea la sfintele slujbe și prin citirea unor cărți duhovnicești ziditoare de suflet, și atunci înmulțindu-se gândurile cele bune, din însuși acest fapt avem o rânduială în minte și o sursă, un izvor de bunătate, de înțelepciune, ne îmbunătățim, ne ridicăm mai presus de noi înșine.

Apoi fiind vorba de țința vieții creștine și ca împărăție a lui Dumnezeu, trebuie să avem în vedere două lucruri importante și anume faptul de a împlini ceea ce a zis Domnul Hristos că trebuie să îplinească cineva pentru viața de veci, și faptul de a primi ajutor din hrana, din pâinea vieții care este Sfânta Împărtășanie, Sfânta Cuminecătură. Domnul Hristos când a fost întrebat de către tânărul acela "Ce să fac ca să moștenesc viața de veci?" a răspuns "De vrei să intri în viață, păzește poruncile". Tânărul a întrebat "Care porunci?". Domnul Hristos i-a răspuns "Să nu ucizi, să nu desfrânezi, să nu furi, să nu fi mărturie mincinoasă, cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși și să nu înșeli pe nimeni" (Matei 19, 16-19; Marcu 10, 19). Dintre acestea, cinci sunt porunci din Decalog, două sunt înafară de Decalog - să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși și să nu înșeli pe nimeni. Acestea trebuie neapărat împlinite. Nu poți să mergi mai departe dacă nu le îplinești pe acestea. Sigur că Domnul Hristos a spus într-o altă împrejurare și cuvintele "învățându-i pe ei să păzească toate câte v-am poruncit vouă" (Matei 28, 20). Nu trebuie să rămânem doar la puținul pe care l-am putea face prin împlinirea acestor șapte porunci pe care le-am pomenit și care pot fi găsite în Sfânta Evanghelie în referatele, trei la număr, în legătură cu tânărul cel bogat, ci trebuie să facem mult mai mult, să împlinim toată dreptatea, tot ce putem face, tot ce știm. Și dacă facem tot ce știm atunci mereu putem face mai mult și ne îmbunătățim sufletește.

Dar pe lângă aceasta primim ajutor de la Domnul Hristos din pâinea vieții, căci El a spus: "Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață întru sine" (Ioan 6, 54), "Eu sunt pâinea care s-a pogorât din cer. Cel ce mănâncă pâinea aceasta viu va fi în veci" (Ioan 6, 51). Numai că pentru aceasta trebuie să-ți faci rânduială în minte și să-ți curățești sufletul ca să te poți face vrednic de hrana cea duhovnicească, de cel mai mare dar pe care îl dă Domnul Hristos, Sfânta Împărtășanie, prin care apoi poți să ajungi să primești viață veșnică.

Stimați ascultători, când se face Sfânta Liturghie, după ce preotul se roagă lui Dumnezeu pentru a trimite pe Duhul Sfânt să prefacă Cinstitele Daruri în Trupul și Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spune de ce anume cere lucrul acesta. Și zice așa: "Ca să fie celor ce se vor împărtăși spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre plinirea împărăției cerurilor și spre îndrăzneala cea către Tine". Din aceasta înțelegem că **scopul vieții creștine este și împărtășirea cu Sfântul Duh**. Sfântul Serafim de Sarov le spunea oamenilor că scopul vieții creștine este să primești pe Sfântul Duh. Sfântul Duh ni-L trimite Dumnezeu, dar ni-L trimite numai dacă suntem ucenici ai Domnului Hristos. L-a trimis pe Duhul Sfânt peste ucenicii Domnului Hristos, și noi în măsura în care suntem ucenici Domnului Hristos primim pe Duhul Sfânt în sufletul nostru și atunci suntem pregătiți pentru împărăția cerurilor și suntem cu îndrăzneală față de Dumnezeu, avem încredere în bunătatea lui Dumnezeu. Dar pentru aceasta trebuie să avem în vedere și celelalte două lucruri, și anume trezirea sufletului și iertarea păcatelor.

În Sfânta Evanghelie în legătură cu împărăția lui Dumnezeu este pomenită și pocăința, pocăința ca mijloc de curățire a sufletului: "Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor" (Matei 4, 17). Sunt mai multe locuri în Sfânta Scriptură în care ni se atrage atenția asupra importanței pe care o are pocăința, iar la sfintele slujbe se spun cuvintele: "Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvârși, la Domnul să cerem". Prin urmare pocăința trebuie să fie o lucrare de toată vremea pentru viața noastră, pentru îmbunătățirea noastră.

Ce este pocăința? Răspunsul cel dintâi și cel mai adevărat la întrebarea "Ce este pocăința?" este acesta: **pocăința este părăsirea păcatului**. Cine nu părăsește păcatul nu se pocăiește. Cine trăiește într-un sistem de păcătuire nu se pocăiește. Cine face păcate cu gândul că Dumnezeu îl iartă nu se pocăiește. Pocăința este părăsirea păcatului. Numai din momentul în care părăsești păcatul, nu-l justifici, îl defaimi, îl socotești păcatul ca păcat, atunci poți să ai iertarea păcatelor pentru pocăință. În Biserica noastră dreptmăritoare pocăința are și un rol de îmbunătățire a sufletului - în înțeles de înlăturare a relelor și împlinirea celor bune - în înțelesul că noi știm că Sfântul Ioan Botezătorul îi îndemna pe oameni să facă roade vrednice de pocăință. Ce înseamnă aceasta? Îi îndemna pe oameni Sfântul Ioan Botezătorul să nu se mulțumească numai cu o părere de rău pentru păcatele făcute ci să facă și niște fapte bune prin care să nimicească păcatele. Iar Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Efeseni scrie: "Cel ce a furat să nu mai fure și mai cu seamă să lucreze cu mâinile sale lucru cinstit ca să facă milostenie" (Efeseni 4, 28). Cu mâinile furi, cu mâinile să faci milostenie după ce te-ai oprit de a mai fura. Nu e destul ca cineva să nu mai fure ci trebuie să facă ceva bun tot cu mâinile cu care a furat, pentru binele altora.

Stimați ascultători, pocăința nu trebuie înțeleasă niciodată ca o încremenire cu fața spre trecut, nu trebuie înțeleasă niciodată ca o tânguire. Dumnezeu nu are nevoie de niște tânguitori ci are nevoie de niște oameni care se angajează spre bine. Pocăința nu ține atât de trecut cât ține de prezent în vederea unui viitor schimbat spre bine. Pocăința este o lucrare, nu este o lucrare în prezent cu fața spre trecut, pentru că și așa trecutul este irecuperabil, nu mai ai ce face, dacă ai făcut un rău în trecut nu-l mai poți schimba. **Ci pocăința este o lucrare în prezent cu fața spre viitor**, pentru că viitorul este hotărât de prezentul pe care îl trăim noi. Și dacă trăim în prezent după voia lui Dumnezeu atunci ne și formăm un trecut luminos, un trecut curat, astupăm cu trecutul cel bun trecutul cel rău. Așa le spun eu de obicei la oamenii care au păcatele în trecut: acum la trecutul cel negativ adaugă un trecut pozitiv, și anume astupă cele rele cu cele bune. Fericitul Augustin zicea că "Tatăl omului mare este copilul". Nu se poate să faci abstracție nici de binele nici de răul cât l-ai făcut cândva. Numai Dumnezeu are putere asupra omului ca să-l schimbe, ceea ce putem face noi este să ieșim cumva din negativul de odinioară, să facem cele bune în vederea preamăririi lui Dumnezeu, pentru că tot binele pe care-l facem conștienți că-l slujim lui Dumnezeu este de fapt pentru preamărirea lui Dumnezeu. În felul acesta noi ne încadrăm în ținta vieții creștine considerată ca preamărire a lui Dumnezeu.

În ceea ce privește desăvârșirea, aici e partea pozitivă din pocăință în înțelesul că orice lucru trebuie să-l facem tot mai bine și mai bine și să urmăm, să căutăm desăvârșirea. Domnul Hristos i-a îndemnat pe oameni să fie desăvârșiți când a zis: "Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este" și cuvintele acestea

le-a spus după ce i-a îndemnat pe oameni să iubească și pe vrăjmașii lor, căci a zis: "Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și vă rugați pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri Care răsare soarele peste cei drepti și peste cei nedrepti și trimite ploaia peste cei răi și peste cei buni". Și mai departe puțin: "Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este" (Matei 5, 44-48). Prin urmare să fim desăvârșiți în iubire, să fim desăvârșiți în tot ce-i lucrul bun, să nu ne mulțumim niciodată cu puțin, să facem totdeauna mai mult și mai mult, bine știind că desăvârșirea nu are hotar - așa spun părinții cei duhovnicești: "desăvârșirea nu are hotar" - și bine știind că desăvârșirea lui Dumnezeu niciodată nu poate fi ajunsă de omul pământean nici în viața de acum, nici în veșnicie nu poate să fie omul la fel cu Dumnezeu. Dar poate să se apropie de Dumnezeu, omul fiind ființa căreia i s-a poruncit să devină Dumnezeu, după cum spune Sfântul Vasile cel Mare.

Noi mergând pe această cale putem avea nădejde și la îndumnezeire, adică la coborârea lui Dumnezeu în existența noastră umană. Numai că pentru aceasta trebuie să avem dorința și să fim sinceri. Și în sfânta noastră Biserică este și rânduiala să facem pocăință și în toată vremea dar să facem pocăință și ca act de pocăință și mai ales la Sfânta Spovedanie, unde trebuie neapărat să ne mărturisim păcatele cu sinceritate, să ne recunoaștem starea noastră de păcătoșenie și atunci să cerem de la Dumnezeu darul ca să ni se ierte păcatele și putere ca să stăm împotriva păcatelor.

Dar să nu așteptăm să facă Dumnezeu ceea ce trebuie să facem noi. Să ne facem și noi partea noastră în îmbunătățirea vieții noastre. Aici e mântuirea. Noi spunem în Crez că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om "pentru noi și pentru a noastră mântuire" și Îl știm pe Domnul Hristos Mântuitor al nostru și simțim că este Mântuitorul nostru, dar știm că Domnul Hristos ne cere și o angajare personală pentru mântuirea noastră, mântuirea fiind un act teandric, adică un act în care se întâlnește și lucrarea lui Dumnezeu și lucrarea omului. Să nu așteptăm să facă Dumnezeu decât ceea ce I se cuvine lui Dumnezeu, iar noi să ne împlinim partea noastră în mântuirea noastră.

Stimați ascultători, în Sfânta Evanghelie sunt prezentați mai mulți oameni plăcuți lui Dumnezeu, oameni care au primit iertarea păcatelor, între care și femeia păcătoasă, căreia Domnul Hristos i-a spus: "Iartă-se păcatele ei cele multe pentru că mult a iubit", iar ei adresându-i-se a zis: "Credința ta te-a mântuit, mergi în pace" (Luca 7, 47. 50). O alcătuire de la sfintele slujbe zice așa: "Lacrimi dă-mi mie Dumnezeule, ca oarecând femeii celei păcătoase, și mă învrednicește să ud preacuratele Tale picioare care pe mine din calea rătăcirii m-au izbăvit; și mir de bună mireasmă să aduc Ție: viață curată întru pocăință mie agonisită, ca să aud și eu glasul Tău cel dorit: credința ta te-a mântuit, mergi în pace".

Cred că acestea fiind spuse, acum știm fiecare că ținta vieții creștine este împărăția cerurilor, este viața de veci, este desăvârșirea și îndumnezeirea, este preamărirea lui Dumnezeu. Dar că la aceasta nu se poate ajunge decât prin curățirea inimii, care pe de o parte înseamnă limpezirea minții și limpezirea inimii prin strădania de a înlătura gândurile cele rele, de a ocoli pricinile gândurilor celor rele și de a ne întări în gânduri bune, folosindu-ne de tot ceea ce ne-a dat Dumnezeu la îndemână, folosindu-ne de Sfânta Spovedanie, folosindu-ne de Sfânta Împărtășanie ca mijloace de îmbunătățire sufletească.

Sfârșesc aceste considerații aducând înaintea două alcătuiri în poezie, una în legătură cu spovedania și cealaltă în legătură cu punctul de pornire pentru îmbunătățirea vieții sufletești. Poeziile au fost scrise de Zorica Lațcu.

Spovedanie:

Doamne, dintr-a inimii prisacă
Dorurile roi spre Tine pleacă.
Lungă-i calea foarte, pân? la Tine...
Cum s-o afle bietele de-albine?
Fac popas în ierburi înflorite,
Spornic sug dulceața din ispite
Și din floare ca să bea de-ncearcă,
Aripa de pulbere și-o-narcă.
Din măceș, din crin, din mătrăgună,
Mirul florilor în stup l-adună.
Mustul dulce luminos le-mbată.

Au uitat spre Tine drumul, Tată.
Ca mărgăritarele-n șiraguri,
Lin se-așează faguri lângă faguri.
Doamne, într-a inimii prisacă,
Dorurile ceară or să-ți facă
Și din ceară ți-oi aduce Ție
Măine, la vecernie, făclie.

Rugăciune:

Doamne, încă să nu-mi dai
Frumusețile din rai,
Și-ncă nu îmi dăruie
Ale slavei bucurii,
Nu mă-ndemn încă să-Ți cer
Fericirile din cer,
Până când prin lume duci
Tu, povara Sfintei Cruci,
Până când însângerat
Și lovit și înspinat
Treci pe calea cu dureri,
Fericirile cum să-Ți cer ?
Dă-mi Stăpâne Crucea Ta
Și mă-nvață a o purta
Și din inimă cu jale
Dă-mi durerea Maicii Tale,
Și în piept cu frângere
Dă-mi a Maicii plângere.
Dă-mi Stăpâne să-Ți sărut
Urma pașilor în lut,
Și mai dă-mi cu sânge s-alerg,
Tălpile să Ți le șterg,
Cu iubirea mea duioasă,
Ca femeia păcătoasă.

Vă mulțumesc.

Ce spuneți despre oamenii care se numără la ortodocși, prin Botez, se spovedesc odată pe an, în cel mai fericit caz, fiind o spovedanie care durează maxim cinci minute, eventual se și împărtășesc cu ocazia respectivă, calcă la biserică din an în Paști, în cel mai fericit caz, dacă vin la biserică duminica la Sfânta Liturghie stau o oră, dacă stau, vin mai târziu, cam pe vremea predicii să prindă cuvânt de învățătură, sau pleacă mai repede, înainte de terminarea Sfintei Liturghii, ca să prindă emisiunea "Lumină din Lumină" la televizor. Dar despre cei care socotesc că destul este a face fapte bune, a te ruga acasă, că la biserică dacă merge să aprindă o lumânare din când în când nu se poate Dumnezeu, în marea lui iubire de oameni, să nu mântuiască persoana respectivă. Ce le răspundeți acestor oameni?

Cam am eu de furcă cu oameni de felul acesta și poate că și ei cu mine. Vin la mine la spovedit oameni care se spovedesc din an în an și la toți le spun că nu e destul. Nu e destul să te spovedești odată pe an. Nu știu ce le-aș putea spune acelor care se spovedesc și mai rar decât odată pe an. De obicei când vine cineva la mine, totdeauna îi spun că trebuie să se spovedească cel puțin în toate cele patru Posturi. Se întâmplă însă că vin unii care s-au spovedit anul trecut, de pildă în Postul Paștilor, și zic: când te-ai spovedit ultima dată? - aceasta-i întrebarea generală pe care o pun totdeauna. Și îmi spune: "Anul trecut în Postul Paștilor". Și zic: la cine te-ai spovedit? Zice: "La dumneavoastră". Măi frate, dar nu ți-am spus eu - că eu știu, că le spun la toți - să te spovedești mai des decât odată pe an? "Mi-ați spus părinte, dar acuma ce să fac, a trecut anul și nu m-am spovedit". Și la aceștia așa le spun, că dacă tot așa fac și în anul viitor, atunci la mine să nu mai vină, pentru că eu nu sunt dispus să mă ocup de oameni care sunt nepăsători față de lucrurile lui Dumnezeu. De obicei întreb:

de ce nu te spovedești? Unii spun că nu au timp, sunt puțini aceia care recunosc că din neglijență. Mai zic: nu te spovedești pentru că nu ai păcate sau nu crezi în eficacitatea spovedaniei? Spun: "Ba da părinte, am păcate". Atunci de ce le tragi un an de zile după tine ca să te spovedești numai în Postul Paștilor? Pe unii îi mai întreb că dacă într-un an nu ar fi Paști și Postul Paștilor, s-ar mai spovedi în anul acela? Bineînțeles că la aceasta oamenii răspund: "Părinte, nu m-am gândit la asta". Și atunci le spun eu că m-am gândit eu pentru ei și că în anul acela nu s-ar spovedi. Dacă se spovedesc numai în Postul Paștilor cum să te spovedești într-un an în care nu e Postul Paștilor?

Apoi în legătură cu mersul la biserică: eu nu stau de vorbă la spovedit cu cineva care nu merge la biserică. Nu am ce vorbi. Ce să-i spun? Sunt unii care spun că nu au mai fost la biserică de ani de zile, sau că au fost anul trecut la Paști. Celor care spun că au fost la Paști le zic: știi de ce e așa multă lume la Paști la biserică? Că sunt și din cei ca tine, care merg numai odată pe an la slujbă. După aceea sunt unii care zic - când îl întreb dacă merge la biserică - "Da". Și m-am prins că unii nu merg la biserică la slujbă, ci intră în biserică și aprind o lumânare. Și acum îi întreb: dar la slujbă, stai la slujbă, cât stai la slujbă? Și zice: "Părinte, mă duc și aprind o lumânare". Și zic eu: și o pui să stea în locul tău și ea stă de fapt în locul ei.

În sfârșit, oamenii sunt foarte încurcați cu gândurile. Adică chestiunea religioasă nu este o chestiune importantă pentru mulți dintre oamenii care fac ceva din punct de vedere religios. Adică el se consideră că doar față de cel care nu face nimic totuși face ceva. Oamenii, cei mai mulți, trăiesc social în religie. Fac niște lucruri pe care le mai fac și alții. Nu trăiesc religios în societate, așa cum ar trebui să trăiască. Acelora care nu merg la biserică eu de fapt le spun ce înseamnă să nu mergi la biserică și ce înseamnă să mergi la biserică. Și anume, ce înseamnă să mergi la biserică? Înseamnă să mergi în cerul cel de pe pământ, înseamnă să-i închipuiești pe Heruvimi, să aduci întreit-sfântă cântare lui Dumnezeu, să cânti împreună cu îngerii "Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot", să aduci laudă lui Dumnezeu, să cinstești pe Maica Domnului, să cinstești pe sfinți, înseamnă să ascuți cuvântul lui Dumnezeu, cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos care e mai veșnic decât cerul și pământul, înseamnă să primești binecuvântări de la sfințele slujbe prin mijlocire preotească de la Însuși Domnul Hristos. Și la urmă zic: uite, toate acestea tu nu le primești, tu nu le ai, pentru că nu mergi la biserică, toate acestea le ocolești. Omul nu are conștiința că de fapt toate lucrurile acestea se întâmplă, ci zice că nu s-a dus la biserică și atâta tot. Nu se mai gândește ce înseamnă să te duci și ce înseamnă să nu te duci la biserică. Și eu le spun: două ore pentru Dumnezeu, pentru cineva care crede în Dumnezeu, nu e prea mult. Două ore pentru Dumnezeu, într-o săptămână, să stai înaintea lui Dumnezeu, să ai conștiința că acum ești în fața lui Dumnezeu.

Eu am un program - am spus-o și rândul trecut - de angajare în viața religioasă și programul începe cu frecvența la biserică. Adică să te duci la biserică în duminici și sărbători, sau cel puțin în duminici, la Sfânta Liturghie. Fără aceasta nici nu poți să consideri că cineva are o viață religioasă autentică. Unii zic: "Părinte, e drept că nu mă duc la biserică, dar să știți că eu totdeauna ascult la radio sau privesc la televizor slujba". Și cum o ascuți, trântit pe pat, pe fotoliu? "Stau în genunchi și în picioare, părinte". Nu te uiți la slujbă ca și când te-ai uita la meci, poate la meci te uiți cu mai mult interes. Așa că oamenii aceștia sunt superficiali. De fapt mulți suntem superficiali sau suntem superficiali în raport cu ceea ce ar trebui să facem, dar lipsa aceasta de interes, de angajare, sau să te duci la biserică ca să ascuți o predică e prea puțin. Zic unii: "Părinte, dar să știți că eu mă rog lui Dumnezeu și mă închin și mă gândesc la Dumnezeu". Și eu zic: foarte bine, dar să știi că nu e destul.

Părinte, dacă puteți să nuanțați puțin în legătură cu drumul spre țință, rolul Maicii Domnului, al sfinților, al rugăciunilor unora pentru alții în cadrul Bisericii, rugăciunile părintelui duhovnicesc pentru ucenic, pentru fiii duhovnicești.

Sigur că noi nu suntem niște singuratici, noi ne mântuim în Biserică, ne mântuim între sfinții lui Dumnezeu, ne mântuim sub ocrotirea Maicii Domnului și noi credem în mijlocirile Maicii Domnului. Și tocmai acesta este rostul să mergi la slujbă, că te angajezi întru preamărirea lui Dumnezeu și în lucrurile cele de folos în înțelesul acesta că faci niște lucruri pe care singur nu le-ai face sau nu ți-ar veni în minte să le faci. De pildă în ceea ce privește preamărirea lui Dumnezeu - căci vorbeam de preamărirea lui Dumnezeu ca țință a vieții creștine -, venind la biserică oricum ești pus în situația să te gândești să aduci mărirea lui Dumnezeu, prin ecfonisele Sfintei Liturghii, "Că Ție se cuvine toată mărirea, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", "Că Tu ești Dumnezeuul nostru și Ție mărirea înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", "Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești", "Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție mărirea înălțăm", "Că Sfânt ești

Dumnezeul nostru și Ție mărire înălțăm", "Că Tu ești sfințirea noastră și Ție mărire înălțăm". Toate lucrurile acestea sunt lucruri pe care le faci condus de sfânta Biserică.

Sau cinstirea Maicii Domnului. Ați băgat de seamă de pildă, că la Sfânta Liturghie, după ce se cântă imnul "Pe Tine Te laudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ție Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru", cele dintâi cuvinte pe care le auzim sunt: "Mai ales pentru Preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria", iar după aceasta urmează un imn în cinstea Maicii Domnului: "Cuvine-se cu adevărat să te ferim, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și prea nevinovată și Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce ești mai cinstită decât Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim".

Să vă spun în legătură cu asta ceva. Eu obișnuiesc ca pe cei care vin la mine la spovedit să îi angajez și în cinstirea Maicii Domnului, pentru că în Molitfelnic scrie așa, că după ce l-ai spovedit pe cineva și i-ai dat dezlegare, preotul să zică "Cuvine-se cu adevărat", rugăciunea aceasta care v-am spus-o eu acum. Dar un arhiereu la care m-am spovedit eu cândva m-a pus pe mine să zic. Și m-a pus pe mine să zic cuvintele acestea, rugăciunea aceasta, înainte de a primi dezlegare. Și am luat aminte și eu la aceasta și fac și eu așa. Și vine omul la mine la spovedit și îl spovedesc și zic: știi să zici "Cuvine-se cu adevărat"? Și câte unul zice: "Știu părinte". Și zic: atunci zi. Zice: "cuvine-se cu adevărat". Ca și când asta ar fi tot. Adică nici nu știe măcar despre ce e vorba. Și să știți că mă obosește treaba asta. Acuma bineînțeles că dacă nu zice el zic eu și câteodată, ostenit de atâția oameni care nu știu să zică "Cuvine-se cu adevărat", zic eu și nu-l mai pun pe el să zică. Dar constat că mulți dintre credincioșii noștri nu sunt cinstitori ai Maicii Domnului. De ce nu sunt? Din nepăsare, din neluare-aminte, că nu știu despre asta, că nu i-a învățat nimeni, că nu le-a atras nimeni atenția, nu știu de ce, dar știu că nu sunt cinstitori ai Maicii Domnului. Dacă nu știi nici o rugăciune către Maica Domnului, cum să fi cinstitor al Maicii Domnului? Păi ce să zicem, că vin la mine unii care nu știu nici "Tatăl nostru". Vine odată unul și zic: știi "Tatăl nostru"? Zice "Știu". Și eu m-am gândit că nu-l va ști, totuși. Și când zic oamenii că știu sau că nu știu, de obicei îi pun să spună. Era un inginer și zic: hai să vedem cum zice un inginer "Tatăl nostru". Și nu a știut. Dar nu a știut nici el că nu știe. De ce? Pentru că atunci când l-a zis, l-a zis cum credea el că e. Să știți că stăm destul de rău de fapt cu viața duhovnicească, nu sunt oamenii destul de bine angajați.

Și sigur că dacă suntem cinstitori ai Maicii Domnului nu se poate ca Maica Domnului să nu ne ocrotească, să nu se roage pentru noi. Suntem cinstitori ai sfinților, și sfinții se roagă pentru noi și avem încredere și în rugăciunile pe care le facem noi unii pentru alții și toate acestea ne ajută. Bine, eu nu puteam într-o cuvântare ca aceasta să mă ocup de toate laturile câte sunt. Dar în orice caz, dacă se pun problemele acestea, mă bucur că le putem elucida. Biserica noastră este o Biserică în care ne simțim angajați și ne simțim împreună cu alții, adică nu suntem niște singuratici, niște retrași, care ne lucrăm mântuirea în izolare. Ci suntem niște oameni care suntem angajați unii pentru alții după cuvântul "Pe noi înșine, și unii pe alții, și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm".

Sigur că un duhovnic se roagă bucuros pentru cei care se spovedesc la el și pe care îi poate avea în vedere sau măcar în general pentru toți aceia care i-a trimis Dumnezeu la el și care, mă rog, chiar și care nu au putut primi dezlegare de păcate - pentru că să știți că eu nu dau dezlegare de păcate numai așa, ca o formulă, că acum s-a spovedit omul. Nu se poate, mai ales cei care trăiesc în sistem de păcătuire, cei care au niște patimi pe care nu le părăsesc, nu pot să primească dezlegare de păcate decât în măsura în care îi verific și, cu vremea, dacă se fac oameni cumsecade. De exemplu vine pe la mine câte un fumător - nu-i dezleg pe fumători - și spun: lasă că ne întâlnim noi când nu-i mai fi fumător. Cei mai mulți rămân fumători și nu ne mai întâlnim.

În legătură cu gândurile rele, unele din noi, altele din afară. Cum am putea să simțim că niște gânduri sunt rele ?

Păi și gândurile care vin din afară de noi, tot prin noi trec, așa că la urmă nu ne putem da seama foarte bine care sunt de la noi și care sunt din afară de noi. Dar totuși putem să ne dăm seama în sensul acesta, că dacă privești niște lucruri urâte, niște lucruri necuviincioase, acelea nu le-ai fi avut dacă nu te uitai la ele. Și acelea sunt gânduri din afară venite în tine cu voia ta, cu deplină voință și știință. Acesta-i și un păcat, adică să te uiți la niște lucruri necuviincioase e păcat. Nu tot ce face omul negativ e păcat, sunt și greșeli. De exemplu Tudor

Arghezi are un cuvânt în legătură cu greșeala și cu păcatul: "Înțeleg, fratele meu, greșeală, dar să fie greșeală adevărată, că dacă greșeala s-a făcut în tine așezare și adevăr, atunci nu mai e greșeală ci păcat de moarte".

10 noiembrie 1992

<<Cuprins

Despre patimi și nepătimire

<<Cuprins

În seara aceasta voi vorbi întâi despre ispite, păcat și patimi, apoi ce sunt patimile și care sunt ele, după aceea despre pricinile patimilor, despre nepătimire și apoi despre calea despățimirii, cum putem ajunge din oameni asupriți de patimi la nepătimire, care sunt semnele nepățimirii și cum se ajunge la nepățimire.

Mai întâi o motivare a subiectului. În Pateric citim așa: "S-a dus un frate oarecare din părțile lui Avva Pimen, în străinătate. Și a ajuns la un pustnic acolo, că era milostiv și mulți veneau la dânsul. Și a vestit lui fratele cele despre Avva Pimen. Și auzind fapta lui cea bună, a dorit să-l vadă. Deci, întorcându-se fratele în Egipt, după câțeva vreme a venit pustnicul din străinătate în Egipt, la fratele cel ce venise la el, că îi spusese lui unde petrece. Și văzându-l acela s-a mirat și s-a bucurat foarte. Și a zis pustnicul: <<Fii bun și du-mă la Avva Pimen>>. Și luându-l, a venit la Avva Pimen, și a vestit cele despre dânsul, zicând că mare om este și multă dragoste și cinste are la locul lui, și i-am vestit lui despre tine și, dorind să te vadă, cu bucurie a venit la tine. Și cu bucurie și sărutându-se unul cu altul, au șezut. Și a început cel străin a vorbi din Scriptură lucruri duhovnicești și cerești. Și și-a întors Avva Pimen fața lui și nu i-a dat răspuns. Și văzând că nu vorbește cu dânsul, mahnindu-se, a ieșit. Și a zis fratelui celui ce l-a adus pe el: <<În zadar am făcut toată călătoria aceasta, că am venit la bătrânul și iată, nici a vorbi cu mine nu voiește>>. Și a intrat fratele la Avva Pimen și i-a zis: <<Avvo, pentru tine a venit acest om mare, având atâta slavă la locul lui. Pentru ce n-ai vorbit cu dânsul?>> I-a zis lui bătrânul: <<Acesta dintre cei de sus este și cele cerești grăiește, iar eu din cei de jos sunt și cele pământești vorbesc. De mi-ar fi vorbit de patimi ale sufletului, i-aș fi răspuns. Dar dacă pentru lucruri cerești, eu acestea nu știu>>. Deci ieșind fratele i-a zis: <<Bătrânul nu degrabă vorbește din Scripturi, și când cineva îi va grăi lui despre patimile sufletului, îi răspunde>>. Iar el, umilindu-se, a intrat la bătrânul și a zis către dânsul: <<Ce voi face, Avvo, că mult mă stăpânesc patimile sufletului?>> Și a luat aminte la dânsul bătrânul, bucurându-se. Și a zis: <<Acum bine ai venit. Deschide-ți gura ta pentru aceasta și o voi umplea de bunătăți>>. Iar el mult folosindu-se zicea: <<Cu adevărat, aceasta este calea cea adevărată>>. Și mulțumind lui Dumnezeu, s-a întors la locul său bucuros căci cu astfel de sfânt s-a învrednicit a se întâlni".

Înțelegeți din această istorisire din Pateric că adevărata cale pe care trebuie să mergem este aceea de a ne preocupa de curățirea noastră sufletească, de a desființa în noi patimile. Ieri seara am vorbit despre curățirea sufletului în general, despre lupta de gând, despre înlăturarea gândurilor rele cu gânduri bune, despre statornicirea în minte a unui gând principal, a unei rugăciuni scurte, "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", prin care se înlătură gândurile cele rele. Am spus că trebuie să ne înmulțim gândurile cele bune și să nimicim gândurile rele de la prima lor răsărire. Aceasta este lucrarea cea dintâi pe care trebuie să o facem și să o avem în vedere. Însă de multe ori cercetându-ne pe noi înșine, vedem că nu numai cu gânduri avem a ne lupta, ci și cu simțiri străine de rosturile vieții noastre, și cu fapte rele și cu deprinderi, cu structuri care le avem în existența noastră și care se împotrivesc binelui nostru.

În dumnezeiasca Scriptură se spune că Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Mântuitorul nostru și că ne mântuiește de păcate. Păcatul este o încălcare a legii lui Dumnezeu cu deplină voință și știință și are două aspecte: unul juridic - de vinovăție - și un aspect ontologic, un aspect existențial, adică se statornicește în

existența noastră ca o realitate. Prin urmare, când ne gândim la păcat, ne gândim la o noțiune a religiei. Despre păcat vorbim gândindu-ne în același timp la Dumnezeu - pentru că păcatul aduce o vinovăție a noastră în fața lui Dumnezeu -, dar nu numai atât, ci și statornicește în suflet o slăbire și de multe ori chiar o deprindere în rău, și aceasta este patima.

La păcat se ajunge de obicei dintr-o ispită, adică dintr-un gând fără formă care ni se prezintă minții noastre și este îndemnător spre păcat. Noi cerem de la Dumnezeu să nu ajungem în ispită: "și nu ne duce pe noi în ispită", înțelegând prin aceasta ispitele cele care ar fi îndemnătoare spre păcat și care pot duce la păcat. Dar ispita nu totdeauna duce la păcat, de aceea ispita nu este păcat. Ispita în limba noastră ar putea fi numită și "încercare", examen. A ispitii pe cineva nu înseamnă numai a-i arăta niște lucruri care l-ar momi spre rele, ci înseamnă și a-l cerceta. În acest înțeles este noțiunea "ispitire canonică", adică cineva care urmează să fie episcop este cercetat să se vadă dacă este potrivit pentru rostul de episcop, i se face o ispitire, o cercetare. Ispita poate duce sau la păcat, sau la virtute, după ceea ce își alege omul. Dacă omul își alege păcatul, ispita îl duce la păcat, iar dacă își alege virtutea, ispita îl întărește în virtute, adică în faptă bună, în deprinderea bună, potrivnică păcatului. Păcatul repetat se face în sufletul omului deprindere păcătoasă, și atunci, de obicei, ispita vine din această deprindere.

Mulți dintre oameni știu că diavolul este ispititor, el aduce ispite, aduce gânduri îndemnătoare la păcat, gânduri fără formă îndemnătoare la păcat și de aceea spun că sunt ispitiți de diavolul. Știm din Sfânta Scriptură că și Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, Dumnezeu făcut om, a fost ispitit de diavolul spre păcat. Și El a înlăturat păcatul și a întărit binele, n-a vrut să se supună ispitei păcatului, ispitei spre păcat. Din acestea înțelegem că ispita de fapt nu este totdeauna pricină de păcat, sau numai în anumite condiții este pricină spre păcat. Păcatul odată împlinit, aduce răutate, înmulțește răutatea, după chipul păcatului pe care l-ai făcut. Și apoi deprinderea în păcat este ea însăși pricină de alte păcate.

Un părinte din Pateric, stând de vorbă cu un frate, a aflat de la fratele acela părerea lui că îl ispitește diavolul. Și a zis către părinte: "Ce să fac părinte, că mă ispitesc dracii?" Și părintele i-a răspuns așa: "Frate, pe tine te ispitesc dracii? Nu se poate! Că dracii îi ispitesc pe aceia mari, ca Moise și ca Ilie, iar pe noi ne ispitesc patimile noastre, și patimile noastre ne sunt draci". Se spune de asemenea despre un frate că era foarte luptat în latura sexuală, spre desfrânare, și s-a dus la un părinte să se roage pentru el, ca să scape de asuprirea aceasta, căci era o asuprire. Și părintele s-a rugat pentru el și tot nu s-a liniștit fratele. Și atunci s-a dus la părintele și l-a rugat să se roage și mai departe pentru el. Și părintele s-a rugat și s-a arătat vrăjmașul mântuirii, diavolul, și i-a spus: "Eu m-am depărtat de la el de când te-ai rugat întâi, dar el are dracul lui și anume: lăcomia pântecelui și somnul cel mult".

Prin urmare nu trebuie să ne gândim că de fiecare dată când avem un gând rău, sau când avem o ispită spre o răutate, spre un chip al răutății, sau spre vreo răutate într-un anumit fel, suntem ispitiți de diavolul. Se spune în scrierile cuviosului Efrem Sirul - în legătură cu el se spune - că a văzut în jurul unui pustnic mulțime mare de draci, ca un viespar erau de mulți, și pe zidul unei cetăți a văzut tolănit un diavol care se întorcea de pe o parte pe alta, că nu prea avea ce face. Nu avea ce face, pentru că oamenii erau supuși răutăților fără influența negativă a vrăjmașului, din propriile lor răutăți erau porniți spre mai multe rele. Așadar patimile sunt deprinderi rele care îi asupresc pe oameni și care se înstăpânesc în sufletul omenesc până la așa măsură încât omul nu se poate elibera de ele, și de aceea se și numesc patimi, adică lucruri de care omul pătimește. Sunt ca niște boli. Boala păcatului, boala patimilor, sunt ca niște lucruri străine înfipite în firea omenească, care se înstăpânesc în suflet și de care nu poți face abstracție, pentru că sunt de fapt niște realități.

Părinții cei duhovnicești care s-au ocupat de viața lăuntrică, de curățirea sufletului, și au scris despre acestea, în general pomenesc opt patimi, opt deprinderi rele, opt bântuieli și asupreli asupra sufletului omenesc. Și Sfântul Ioan Casian de pildă, un sfânt din părțile noastre, originar din Dobrogea, de prin părțile Mării Negre, care și-a sfârșit viața în Franța de astăzi, în sudul Franței, organizator de mănăstiri, a scris despre cele opt gânduri ale răutății, adică despre cele opt patimi. În Filocalia volumul I putem găsi această scriere a Sfântul Ioan Casian în care el pomeneste opt chipuri ale răutății, opt realități rele care se înstăpânesc în sufletul omenesc când omul este fără de grijă în privința eliberării lui, în privința mântuirii lui. Și anume, pomeneste el mai întâi patima lăcomiei pântecelui, a doua patima desfrânării - patima curviei -, a treia patimă este iubirea de argint - adică iubirea de avere -, apoi scrie despre mânia, despre întristare, despre lene sau trândăvie, și după aceea despre slava deșartă și despre mândrie care de fapt sunt foarte apropiate, existând nuanțe neînsemnate între slava

deșartă și mândrie. El totuși, după gândirea de atunci, împarte mândria în două și vorbește și despre slava deșartă și despre mândria propriu-zisă.

Aceste opt gânduri ale răutății - sau aceste șapte gânduri ale răutății - sunt de fapt patimile de care ne ocupăm noi acum. Sfântul Ioan Casian ia fiecare patimă în parte. El nu este singurul care vorbește despre patimi, care a scris despre patimi. Despre patimi a mai scris și cuviosul Dorotei. Putem să citim scrierile cuviosului Dorotei în al IX-lea volum din Filocalie. El vorbește despre anumite patimi: despre mândrie, despre mânie, despre întristare, despre iubirea de argint, pomenește câteva din patimi. Și apoi Sfântul Ioan cel ce a scris "Scara" - Sfântul Ioan Sinaitul - în "Scara" lui, despre care a vorbit Înalț Prea Sfințitul acum o săptămână când a prezentat-o ca având 30 de trepte, și el cuprinde în scrierea aceasta numită "Scara" câteva din patimile acestea, și anume scrie despre mândrie, despre mânie, despre trândăvie, despre iubirea de argint. Și în scrierile lor găsim și felul cum se manifestă patimile, și leacuri împotriva patimilor.

Unii dintre scriitorii duhovnicești înțeleg ca ușă a patimilor lăcomia pânteceleui, și alții socotesc ca intrare a patimilor mândria. De fapt aceste chestiuni sunt chestiuni de sistem, de gândire. Nu poți vorbi de-a valma de toate, deși de fapt patimile în sufletul omului apar de-a valma, nu sunt niște granițe între ele. Sigur că la unii o patimă poate fi mai puternică decât alta. Spuneam undeva - cred că la Brașov a venit vorba despre asta - că un părinte duhovnicesc, cuviosul Macarie, se spune în Pateric că l-a văzut pe diavolul purtând o mulțime de vâscioare. Și întâlnindu-se cu cuviosul Macarie, cuviosul Macarie l-a întrebat: "Cine ești tu?" Și el a zis: "Eu sunt ispititorul, diavolul". "Și unde te duci?" "Mă duc să le dau de mâncare fraților". "Și acestea ce-s așa multe?" "Păi - zice - îi încerc cu mai multe și care î se potrivește, la aceea rămâne". Așa că patimile pot fi puternice, în unii într-un fel, în alții în alt fel, deși patimile au legătură unele cu altele, și sunt pricini comune ale patimilor.

Sfântul Ioan Casian își începe scrierea despre cele opt gânduri ale răutății cu patima **lăcomiei pânteceleui**, adică cu patima care ține de dorința omului, de pornirea omului după hrană. Așa a făcut Dumnezeu pe om, ca să aibă trebuință de mâncare și de băutură ca să poată să trăiască. Și am putea zice că este un dar de la Dumnezeu lucrul acesta, în înțelesul că omul are și mulțumiri de pe urma faptului că se hrănește. Nu numai că se îndestulează, dar aceasta este condiția existenței omului. Dar când se deviază de la ceea ce este necesar și folositor, atunci se poate ajunge la patima lăcomiei pânteceleui.

Că avem trebuință de hrană și că Dumnezeu ne dă hrana, că hrana este și o lucrare a noastră și un dar de la Dumnezeu, putem înțelege și din faptul că Domnul Hristos a săturat mulțime mare de oameni cu cinci pâini și doi pești. Le-a oferit hrană pentru că ei aveau trebuință de hrană. Nu le-a dat o putere ca să stea împotriva foamei, ci le-a dat hrană ca să-și îndestuleze lipsa. A binecuvântat pâinile și le-a înmulțit și a săturat mare mulțime de oameni. Iar ucenicilor Săi, înainte de a face Domnul Hristos această minune, când ei au zis: "Dă drumul mulțimilor ca să se ducă să-și cumpere de mâncare", Domnul Hristos a zis: "N-au trebuință să se ducă, dați-le voi lor să mănânce" (Matei 14, 15-16). Prin aceasta i-a obligat pe ucenici să se intereseze și ei de ceea ce pot face spre binele altora. Cuvântul acesta: "Dați-le voi lor să mănânce" spus de Domnul Hristos către ucenicii Săi este și el un cuvânt veșnic, nu este un cuvânt de circumstanță. Ne obligă pe unii față de ceilalți ca să fim cu luare aminte și să fim binevoitori și ajutători când se poate și unde se poate. Tot Domnul Hristos a prefăcut, la nunta din Cana Galileii, apa în vin. Ceea ce înseamnă că Domnul Hristos nu este nici împotriva vinului. Dar Domnul Hristos sigur este împotriva beției.

Ori de lăcomia pânteceleui ține și nesăturarea, când este vorba de hrană, și când cauți hrană mai mult de plăcere decât de necesitate, atunci e lăcomie a pânteceleui. Când bei mai mult decât poți duce, adică când ți se schimbă gândirea și simțirea și se întunecă de pe urma vinului sau a alcoolului mult, atunci e lăcomia pânteceleui și-i păcat și-i patimă. Vorbesc oamenii de pildă, de patima beției. Pentru că de fapt cineva care bea mereu, care nu știe unde să se oprească, acela nu mai este unul care face un păcat - că se îmbată o dată sau de două ori - ci are o patimă, că nu se poate stăpâni.

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că nu vinul face beția, ci beția o face necumpătarea, bineînțeles necumpătarea la băutura de vin. În psalmul 103, unde psalmistul dă laudă lui Dumnezeu pentru binefacerile Lui, spune că vinul înveselește inima omului: "Tu scoți hrană din pământ, pâinea care întărește inima omului, untdelemnul care îi luminează fața și vinul care înveselește inima omului". Deci pâinea întărește inima omului, îi dă putere, untdelemnul îi dă dispoziție, bună dispoziție, îi luminează fața, pentru că numai un om cu bună dispoziție are

fața veselă - spune undeva în Scriptură că "întristarea usucă oasele, iar bucuria luminează fața" - și vinul veselește inima omului, bineînțeles băut cu măsură. Părinții cei duhovnicești spun că al treilea pahar ar trebui să fie ultimul pahar - ei însă nu spun cât de mare să fie paharul. În orice caz, lucrul de căpetenie este să știi unde să te oprești, să nu fi stăpânit de băutură. Gândiți-vă de pildă că Sfântul Ioan Gură de Aur spune că beția îl degradează pe om, îl degradează și îl aduce în rândul animalelor neraționale, pentru că îl face să nu mai aibă rațiunea luminată, să nu mai gândească.

Și acum să vă spun o glumă. Am învățat-o pe aici, prin Banat. Când eram student la Teologie aveam un coleg în Măru. Și m-am dus acolo - am stat câteva zile - și zice cineva: "Mă, s-a îmbătat cutare aseară de i-o zis la cuțu cuscru". Mi-a plăcut foarte mult expresia, pentru că arată ceva, adică ajunge să facă confuzii de nici nu mai știe ce să zică și cum să se raporteze. Asta-i degradarea pe care o aduce beția. Și am spus la un om de pe la Bistrița Năsăud, că mie îmi place vorba aceasta și o mai spun așa când se nimerește și mai ales când stăm la o masă. Și zice: "Părinte, știți cum se zice pe la noi? Pe la noi se zice că <<S-o îmbătat cutare de i-o zis la bivol bade>>". Adică, tot n-a mai știut care-i omul și care-i animalul. Sunt niște lucruri care spun mult. Să știți că nu trebuie să învățăm neapărat numai din Scriptură și din Filocalie și din Pateric, că uite, putem să învățăm niște lucruri și de la oamenii care au o experiență.

Sfânta noastră Biserică, pentru a ajuta pe om să-și simplifice viața și omul să se umanizeze, a rânduit niște rețineri de la mâncare și de la băutură, zile de post. Miercurea și vinerea. Cel puțin miercurea și vinerea, pentru că există și posibilitatea ca să se postească luna. Dar de fapt postul de luni, în concepția noastră de acum, este un post facultativ. În rânduielile pentru Sfânta Spovedanie este și aceasta: că dacă cineva e oprit de la Sfânta Împărtășanie pentru păcate opritoare de Sfânta Împărtășanie, și trebuie să-l oprești mai mulți ani, în cazul când el se hotărăște să postească și luna, nu numai miercurea și vinerea, să-i scazi un an. Deci în concepția noastră de astăzi, în concepția Bisericii așa cum o găsim noi în rânduielile noastre, în îndrumările care le avem, este și postul de luni, ca facultativ. Însă toate rânduielile în legătură cu postul sunt în așa fel făcute încât totdeauna când e vorba de post, e numită luna, miercurea și vinerea. De pildă: "Luna, miercurea și vinerea se postește fără untdelemn", să zicem. Eu mă mulțumesc să postească și cu untdelemn, numai să postească. Dar toate rânduielile includ și luna. Totuși, obligatorii ca zile de post sunt miercurea și vinerea.

Rânduiala aceasta de post este făcută tocmai ca omul să se poată stăpâni, să știe de o rânduială, să știe de o reținere. Că dacă te reții de la una, te poți reține și de la altceva. Ori dacă nu te reții de la hrană - și hrana este pe primul plan -, atunci nu te poți reține nici de la altceva. Postul are darul de a-l pune pe om într-o situație de a se împotrivi unor plăceri sau unor lucruri care țin mai mult de plăcere. Noi avem nu numai posturile obișnuite de miercuri și vineri, ci avem și patru Posturi mari peste an: înainte de Nașterea Domnului 40 de zile de post, înainte de Sfintele Paști avem 49 de zile de post plus o săptămână intermediară în care se folosesc totuși lactate - săptămâna brânzei -, deci 56 de zile de post, apoi postul dinaintea sărbătorii Sfinților Apostoli, care ca durată variază, și două săptămâni de post înainte de sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului.

În Biserica Ortodoxă postul este obligator, nu este facultativ. Sfânta noastră Biserică ne îndatorează se postim, pentru că vrea să ne ajute. Și de fapt ne ajută. Sigur că sunt și circumstanțe atenuante, sunt oameni care nu-și pregătesc ei, sunt oameni care sunt dependenți de altceva și nu pot. Și apoi mai sunt și oameni scutiți de post, de exemplu bolnavii, bătrânii, copiii, sunt scutiți de post, femeile gravide sunt scutite de post. Dacă vor totuși să postească și dacă pot să postească, pot s-o facă. Iar în ceea ce privește băutura de vin, când nu-i dezlegare la untdelemn, nu-i dezlegare nici la vin. Totdeauna dezlegarea pentru posturi este la untdelemn și la vin. Asta în general în legătură cu disciplina în privința pravilei.

Vecină cu patima lăcomiei pântecelui este patima **desfrânării**, patima curviei, ceea ce ține de sexualitate. Patima aceasta devine patimă prin abuz. Adică ea are un temei în existența umană - așa cum are temei și lăcomia pântecelui nu ca patimă, ci ca punct de plecare - și anume în apetitul sexual, care are rostul de a-l angaja pe om la procreare. Dumnezeu binecuvintează legătura trupească între soț și soție, mai ales în vederea aducerii în lumea aceasta a copiilor. Prin urmare, e un lucru extraordinar socotit, și de aceea se face corect numai cu binecuvântarea lui Dumnezeu de la cununie, când se spune la cununie în ectenie și aceea: "Pentru ca să li se dea lor cumpătare și roadă pântecelui spre folos, Domnului să ne rugăm" și implicit, de exemplu când se zice: "să se veselească ei la vederea fiilor și-a fiicelor lor, Domnului să ne rugăm". "Pentru ca să li se dea lor bucuria nașterii de prunci buni și purtare fără prihană în viață, Domnului să ne rugăm". În slujba cununiei se pomenește despre viață fără prihană, adică despre o viață ireproșabilă, care înseamnă credincioșie între soț și

soție și în care se arată că numai în căsătorie poate fi întrebuințată această funcție care ține de existența umană în mod implicit.

Se recomandă tinerilor - și tuturor oamenilor - până la căsătorie să fie abștinenți, să intre în căsătorie curați, să-și trăiască viața de căsătorie neaxată pe sexualitate, să aibă o rânduială, să aibă o reținere în general, așa cum au reținere pentru post în zilele de post, tot așa să aibă reținere și în ceea ce privește sexualitatea, legăturile sexuale. De ce? Pentru ca omul să se spiritualizeze și nu să se coboare. Bineînțeles că plăcerea aceasta care ține de sexualitate poate fi împlinită și în alte chipuri, și mai ales acuma se vorbește mult de împliniri în alte chipuri decât în mod firesc. Toate acestea sunt osândite de învățătura creștină și de Sfânta Scriptură în general, pentru că între cele zece porunci ale lui Dumnezeu, date lui Moise pe Muntele Sinai, este și porunca "Să nu desfrânezi". Aceasta înseamnă în nici un chip, ci numai după rânduială, cum ar zice Sfântul Apostol Pavel, omorând faptele trupului cu duhul: "Omorâți cu duhul faptele trupului" (Galateni 5, 16). Și cineva care se spiritualizează prin post, cineva care se spiritualizează prin înfrânare, cineva care încearcă să se spiritualizeze, să se înduhovnicească prin metodele care le pune la îndemână învățătura Bisericii noastre, acela poate să biruiască toate relele în legătură cu osteneala de a birui cu duhul faptele trupului. În Filocalie, acolo unde Sfântul Ioan Casian vorbește despre patima aceasta, aduce în față un cuvânt al Sfântului Vasile cel Mare, care a zis: "Nici femeie nu cunosc, nici feciorelnic nu sunt". Un cuvânt pe care ar fi bine să îl avem în vedere, pentru că sunt unii oameni care se laudă că nu fac păcate după fire, dar fac păcate împotriva firii.

Lupta împotriva acestei patimi o ducem în suflet și în trup. În trup prin înfrânare, și în suflet prin rânduială din gând, făcându-ne rânduială în gând și nevrând să lăsăm să se statornicească în mintea noastră imagini care ne-ar coborî și care ne-ar favoriza la anumite păcate de felul acesta. Deci lupta trebuie dusă în gând și trebuie dusă și în organism pentru că este un păcat care ține de trupul omului. "Orice păcat pe care îl face omul - zice Sfântul Apostol Pavel - este în afară de trup. Iar cel care se dedă desfrânării păcătuiește în însuși trupul lui". Citiți aceasta în Epistola I către Corinteni la al 6-lea capitol.

Mergem mai departe la cea de-a treia patimă pe care o prezintă Sfântul Ioan Casian și care este patima **iubirii de argint**, adică iubirea de avere. Spre deosebire de celelalte patimi, iubirea de argint nu are un temei în existența umană, în ființa umană, ci este ceva adăugat. Cel care mănâncă fără să știe unde să se oprească, cel care nu are o rânduială, nu are o disciplină în privința sexualității, are un temei - într-un fel fizic - pentru patimile acestea, dar cel care umblă după avere, care caută să adune avere, acela de fapt nu are un temei în organismul lui, nu are o afecțiune față de avere pentru că are sădită în el o pornire spre aceasta, ci este ceva ce nu ține de ființa omenească, ceva ce este adăugat.

Fac o paranteză aici și o paranteză care zic eu că e bine venită. Se spune că așa e și cu patima fumatului. Pe aceasta nu o pomenește Sfântul Ioan Casian. N-o pomenește că pe atunci nu era obiceiul acesta al fumatului, dar e totuși o patimă. Dacă cineva fumează și se simte rău când nu poate să aibă la îndemână materia care-i trebuie pentru a-și împlini pornirea, de fapt are o necesitate, dar o necesitate creată. Nu este o necesitate care ține de ființa omenească în așa fel încât dacă nu ți-o împlinești te sfârșești, adică nu mai trăiești, cum ar fi în cazul în care nu ai mânca. În privința fumatului, e o necesitate numai pentru fumători, un nefumător nu are nimic, nu simte nevoia să fumeze. Și atunci înseamnă că ea de fapt, patima aceasta, nu se întemeiază pe o pornire sădită în ființa omului.

Așa este și cu iubirea de argint. De altfel să știți că unii dintre oamenii care-și apără patima aceasta a fumatului îmi spun: "Părinte, dar nu găsiți nicăieri în Scriptură și în canoanele Bisericii ceva care să arate că patima aceasta e vinovată". De fapt nici n-am nevoie de niște temeuri de felul acesta, pentru că sunt sigur că și aceia care caută temeuri de felul acesta, dacă ar vrea să fumeze, cu temeuri cu tot ar fuma. Așa că nu se pune problema aceasta. Dar de ce nu se pune? Și atunci eu de obicei zic: "Bine, dar nici despre droguri nu scrie nimic. Și totuși nu ai putea zice că nu se vede ca păcat urmarea întrebuințării drogurilor". Așa este cu iubirea de argint, nu are un temei în ființa omului, dar îl chinuiește pe om. Sunt unii oameni lacomi de bani, lacomi de avere, nu știu unde să se oprească, nu se stăpânesc. Sfântul Apostol Pavel spune că "Iubirea de argint este rădăcina tuturor răutăților" (I Timotei 6, 10). Când ajunge să se înstăpânească în om, îl duce la foarte multe rele. Ați auzit de ucideri care se fac pentru a jefui pe cineva, ați auzit de spargerii care se fac ca să fure cineva. Toate lucrurile acestea vin din iubirea de avere. Un om la care nu-i trebuie bani nu se duce să fure de la cineva bani, un om care nu-i trebuie anumite lucruri nu se duce. Împotriva acestei patimi este porunca milosteniei și este porunca cuprinsă în Decalog: "Să nu furi și să nu poțestești nimic din ceea ce este a aproapelui tău". Este o

rânduială, noi dacă ne-am ține numai de porunci sau dacă ne-am ține numai de ceea ce știm noi și am căuta în îndemnul și învățăturile Sfintei Scripturi și ale canoanelor Bisericii, până la urmă nu ar mai trebui să citim despre patimi din Filocalie sau din altă parte, pentru că de fapt am avea ceva împotriva patimilor respective. Sfântul Ioan Casian, vorbind despre patima aceasta a iubirii de argint, spune între altele că un senator roman care s-a făcut călugăr dar care nu s-a lepădat de tot ce avea, de toate averile sale, a auzit de la Sfântul Vasile cel Mare cuvântul: "Și pe senator l-ai pierdut, și nici pe monah nu l-ai făcut". Adică nici senator nici călugăr.

Să știți, stimați ascultători, că noi nu suntem rigizi, adică noi nu socotim că omul nu are nevoie de anumite lucruri ca să existe, să poată duce o viață demnă, ca să poată să ducă o viață civilizată, frumoasă. Adică noi nu lăudăm sărăcia, ci lăudăm neagoniseala. A zis Domnul Hristos: "Fericiți sunteți voi săracilor, că a voastră este împărăția cerurilor" către ucenicii Săi, pe care i-a îndemnat să fie săraci, după condiția lor. Dar a zis Domnul Hristos către un om pe care l-a vindecat de asupreala vrăjmașului - a fost demonizat și Domnul Hristos l-a făcut sănătos -: "Du-te în casa ta, la casnicii tăi și le spune cât bine ți-a făcut ție Dumnezeu" (Marcu 5, 19). Deci "du-te în casa ta", ai casă, ai casnici, spune-le lor cât bine ți-a făcut Dumnezeu, ține-ți casa. N-a zis: "Vinde-ți casa". Este adevărat că a spus către unul în mod special: "Vinde-ți averile și le dă săracilor și vino și-mi urmează Mie" (Matei 19, 21). Dar Domnul Hristos a îngăduit ca oamenii să aibă cele de trebuință, să aibă casa lor, să aibă locul lor. Chiar dacă El a spus despre Sine că "Fiul Omului nu are unde să-și plece capul" (Matei 8, 2), a rânduit oamenilor să aibă condițiile bune pentru o existență fără îngrijorare. Nu l-a condamnat pe cel căruia i-a rodit țarina că avea niște hambare, în care putea aduna o parte din averi și putea să trăiască frumos cu cât avea el, cu cât putea cuprinde în hambare, l-a condamnat pentru că voia să adune și mai mult decât îi era de trebuință și apoi să nu mai facă nimic.

Deci fiecare dintre noi poate avea, și nu se poate hotărî cât să aibă fiecare, pentru că omul nu este o ființă STAS, nu poți să hotărăști cu precizie cât poate să aibă cineva, care-i prisosul lui, el însuși știe care îi este prisosul. Să ne gândim la samarineanul milostiv, de pildă. Samarineanul milostiv a dat, tot ce a dat a dat din prisosul lui, n-a dat din necesarul lui. Și Domnul Hristos nu l-a condamnat că nu a dat mai mult. A dat doi dinari și a spus "Poartă grijă de el și când mă voi întoarce ceea ce vei mai cheltui îți voi da". Și nu i-a zis Domnul Hristos că de ce nu i-a dat zece dinari, ci a arătat că acesta-i începutul binelui, să dai din prisosul tău, că dacă nu dai din prisos, nu o să ajungi niciodată să dai din necesar.

Cine vrea să scape de iubirea de argint trebuie să aibă neapărat credință în Dumnezeu, să fie doritor să facă bine, să se învețe să fie milostiv, să dea din prisosul lui, să fie compătimitor și să aibă încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care așa cum i-a dat cele de trebuință până acum, poate să-i dea și în continuare. Dacă nu are credință în Dumnezeu, atunci îl asuprește avuția și avuția nu este ceva care-l ridică pe om, din cauză că este mai prejos de om. Și atunci e rău ca cineva să se înrobească unor lucruri mai prejos de el însuși.

A patra patimă descrisă de Sfântul Ioan Casian este patima **mâniei**. Mânia e sădită în existența umană. Și Domnul Hristos S-a mâniat. El Care a luat firea omenească în afară de păcat. Firea omenească, așa cum Și-a înpropriat-o Domnul Hristos - Fiul lui Dumnezeu Și-a înpropriat-o când S-a făcut om - este firea omenească fără păcat. Și totuși mânie a arătat Domnul Hristos, știți de manifestarea mâniei când a scos din templu pe vânzătorii de acolo, Și-a împletit un bici din funii și i-a scos afară. E o manifestare de mânie, dar o manifestare de mânie în înțelesul ei bun, pentru că ea e sădită - mânia e sădită - în ființa omenească ca prin aceasta să ai un ajutor în a te împotrivi răului care vrea să te asuprească. Mânia, ca patimă, este atunci când cineva nu se poate stăpâni. Acum nu prea se mai vorbește de "mânioși", ci se vorbește de "nervoși", parcă e ceva mai superior să zici de unul - cum să zici că-i mânios, zici mai bine - că "îi cam nervos". În realitate să știți că cei de demult nu știau de nervos, știau numai de mânios și de rău. Pe la noi, prin satul meu, spunea despre unul sau despre altul din aceștia care erau mânioși, că "e rău". De fapt mânia este o manifestare a răutății, un chip al răutății. Sfântul Ioan Casian zice că nu avem voie să ne mâniem nici pentru pricini drepte nici pentru nedrepte, pentru că mânia întunecă mintea. Așa cum beția întunecă mintea, tot așa și mânia întunecă mintea. Când ești gâlcevitor, când ești pornit nu te mai gândești la ce ar trebui să te gândești, ci ai un fel de întunecare de minte. Și face o comparație Sfântul Ioan Casian spunând că așa cum dacă îți pui pe ochi o foiță de plumb sau de aur, e tot atâta, că tot nu vezi, tot așa și când te mâni și pentru pricini drepte și pentru pricini nedrepte, tot nu-i bine pentru că nu ai limpezime de minte. Și soluția lui când e vorba despre mânie este aceasta: să nu te mâni nici pentru pricini drepte, nici pentru pricini nedrepte. De altfel, dacă dizolvi pricinile mâniei, la mânie nu mai ajungi. În antologia sanscrită se spune: "Mânia în oamenii cei buni se naște moartă, se topește. În cei cuminiți un ceas trăiește". "Un semidocht trăiește lung: cinci ani în proștii cei din gloată, iar în mișei viața toată".

Mânia de fapt are multe chipuri, are multe manifestări. Sfântul Ioan Scărarul, scriind despre mânie în cartea sa numită "Scara", zice așa: "Să legăm mânia cu lanțurile blândeții, s-o lovim cu îndelungă-răbdarea, s-o aducem în fața minții la judecată și la cercetare și să zicem: Spune-ne nouă, patimă nebună și nerușinată, cine este tatăl tău, cum se numește mama ta, care sunt fii tăi, cine ți se împotrivesște și cine te nimicește cu totul?". Și mânia răspunde: "Tatăl meu este îngâmfarea - adică mândria, de obicei mânia e legată cu mândria; Sfântul Marcu Ascetul în scrierea sa "Epistola către Nicolae Monahul" pe care o găsim în Filocalie în volumul I, spune că "Copacul mâniei este udat la rădăcină cu apa puturoasă a mândriei"; deci totdeauna între mândrie și mânie este o legătură; bineînțeles că poate să aibă și alte pricini mânia, o să vedem îndată ce mai spune Sfântul Ioan Casian; zice - și mame am mai multe: iubirea de avere, iubirea de plăcere, uneori patima desfrânării și alteori patima îmbuibării".

Acestea pot fi pricini de mânie în înțelesul că atunci când cineva te oprește de la un lucru care îl dorești, atunci tu i te împotrivesți și te împotrivesți cu mânie, cu răutate, deși fără gâlceavă se pot rezolva lucrurile mult mai bine decât cu gâlceava. Numai că omul dintr-o dată sare, să se împotrivească, să facă ceva care nu-i bine. Știți că Domnul Hristos condamnă nu numai uciderea ci și mânia și manifestările mâniei. Și anume în Sfânta Evanghelie de la Matei, în capitolul al 5-lea, spune: "Ați auzit că s-a spus celor de demult: <<Să nu ucizi>>; cel ce ucide este vrednic de osândă. Iar Eu vă zic vouă că cel ce se mânie pe fratele său este vrednic de osândă; cine va zice fratelui său: netrebnicule, este vrednic de judecata sinedrului; iar cel ce-i zice: nebunule, este vrednic de gheena focului". Vedeți ce aspru este Domnul Hristos când e vorba despre mânie și vrea să nimicească mânia.

Deci mânia, mai departe vorbind despre ea, spune: "Fii mei, fiicele mele sunt ținerea de minte a răului, vrăjmășia, ura", acestea sunt manifestări ale mâniei. Chiar are Sfântul Ioan Scărarul un cuvânt despre pomenirea răului și acolo spune că "Pomenirea răului este viermele minții, rugina sufletului, păcat neîncetat, fărădelege de fiecare clipă". Iar în Pateric se spune că "Cel care e pomenitor de rău, ori de mănâncă, ori de bea, ori de doarme, ca de rugină se mănâncă". Răutatea o ducem cu noi. În Sfânta Evanghelie se spune: "Dușmanii omului vor fi casnicii lui" (Matei 10, 36), iar părinții din Filocalie interpretează, tălmăcesc acest cuvânt așa, că gândurile cele rele sunt dușmanii noștri - "dușmanii omului sunt casnicii lui" -, gândurile cele rele sunt casnicii noștri de care nu ne putem despărți, ca de dușmanii cei dinafară pe care îi putem ocoli de multe ori. Numai că îi ducem în noi. Noi de fapt avem o lume interioară în care intră și buni și răi, după relațiile noastre cu oamenii. Intră în sufletul nostru buni, intră în sufletul nostru răi, cât îi putem cuprinde, și ne întâlnim cu ei. Și dacă avem patima mâniei, apoi ne chinuiește, și patima pomenirii de rău ne chinuiește și când nu sunt de față dușmanii noștri. Și îi judecăm și îi învârtim prin minte și facem ce vrem noi cu ei, din răutatea pe care o purtăm în sufletul nostru.

Și zice mai departe Sfântul Ioan, punând pe mânie să vorbească despre ea însăși: "Împotrivitorii mei sunt nemânierea și blândețea", când ajungi la un calm, la o blândețe care nu te mai lasă să te dezlănțui ca furios, ca mânios. Și în sfârșit: "Mă nimicește deplin smerita cugetare", smerenia. Omul smerit e totdeauna înțeleghător față de neputința omenească și trece de mânie.

A cincea patimă descrisă de Sfântul Ioan Casian este **întristarea**. Întristarea este o patimă care poate duce la deznădejde, și duce de fapt la deznădejde, pentru că întristarea usucă oasele iar bucuria veselește fața. Când cineva ajunge într-o întristare de pe urma păcatelor făcute și la o întristare care nu duce la pocăință, e într-un fel de asuprire, într-un fel de dizolvare sufletească, într-un fel de întunecare. Și asta îl chinuie și sunt oameni chinuiți de o astfel de patimă, de întristare. Dar noi avem mijloace împotriva ei: credința în Dumnezeu, chemarea la bucurie, faptul că știm că Dumnezeu e bun și milostiv, faptul că știm că Dumnezeu nu are pe nimenea de pierdut, faptul că știm de pildă, că "cea mai mare iubire a unui sfânt față de Dumnezeu e mai mică decât iubirea lui Dumnezeu față de cel mai mare păcătos". Sunt niște lucruri care pot dizolva întristarea, și o dizolvă de fapt, în măsura în care suntem preocupați de lucrurile acestea. Adică sunt niște lucruri care nu vin de la sine, ci niște lucruri care se realizează în timp, așa cum și patimile s-au realizat în timp. Și cu cât patimile sunt mai întărite în noi, cu atât avem mai mare luptă împotriva lor. Cuviosul Dorotei face o comparație între un copac bine înrădăcinat pe care nu-l mai poți scoate smulgându-l prin puterea mâinilor și între un copac mic, abia sădit de curând, pe care îl poți scoate fără nici o greutate.

Mai vorbește Sfântul Ioan Casian și despre **trândăvie**, despre **lene** ca păcat și ca patimă. Pentru că lenea îl face pe om să nu-și vadă de rosturile lui. În cartea Iov se spune că omul e creat pentru muncă cum e creată pasărea pentru zbor. În Pateric se spune de pildă - cu asta și începe Patericul - că Sfântul Antonie cel Mare, fiind în

pustie, a ajuns odată într-un fel de moleșeală, într-un fel de plictiseală și a zis: "Doamne, ce să fac să mă mântuiesc, că nu mă lasă gândurile?" Și atunci a venit un înger în înfățișare de călugăr și a stat lângă Sfântul Antonie cel Mare și și-a ridicat mâinile la rugăciune, apoi s-a așezat și a împletit o funie, după aceea iarăși s-a ridicat la rugăciune, și iarăși s-a așezat și a împletit o funie și a zis: "Fă așa și te vei mântui". Deci împletește rugăciunea cu munca și atunci înaintezi în cele bune. Munca în concepția creștină nu-i numai mijloc de producție, mijloc de existență, ci este și mijloc de mântuire. Tot Sfântul Ioan Casian spune că, de obicei, omul care muncește e luptat de un singur drac, iar dacă nu muncește e luptat de o mulțime nenumărată și e mai bine să te lupți cu unul decât cu mulți.

Când eram eu copil, Dumnezeu să-i odihnească pe părinții mei, aveau vorba aceasta: "Nu sta fără lucru că-i păcat". Suntem datori cu munca și pentru întreținerea noastră și pentru întreținerea altora, pentru a-i ajuta pe alții. Munca este un dar de la Dumnezeu, nu este o pedeapsă pentru păcat. Osteneala din muncă este pedeapsă pentru păcat, dar munca în sine este o binecuvântare. Pe om l-a pus Dumnezeu, după mărturia Scripturii, în rai, să-l păzească și să-l lucreze. Suntem chemați la muncă. Și sfinții Apostoli au muncit, Sfântul Apostol Pavel cel puțin spune că el a muncit pentru el și pentru îndestularea celor împreună cu el lucrători pentru împărăția lui Dumnezeu, a ucenicilor lui, a tovarășilor lui de călătorie. A muncit. Și îi îndeamnă pe credincioși să muncească și ei și zice: "Cel ce nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce" (II Tesaloniceni 3, 10). Prin urmare munca este un ajutor, de fapt este un ajutor.

Acum oamenii își pierd foarte multă vreme în nelucrare și într-o nelucrare fără nici un fel de rost. Privesc foarte mult la televizor, de pildă. Asta nu-i o muncă, nu e angajare, e o delăsare, este o neputință, este ceva care nu-l ține pe om într-o activitate, nu-l angajează în ceva. E un fel de înșelare, un fel de lucru nelucru, ceva care îi dă omului impresia că de fapt el face ceva, ori în realitate nu face nimic. Și din cauza aceasta oamenii de azi sunt foarte puțin dispuși să facă ceva, să muncească și să muncească de la rădăcină.

Am fost astăzi la Mănăstirea Timișeni și am întâlnit niște maici acolo, am dat mâna cu niște maici și tare mi-a plăcut că aveau mâini bătorite. Îmi plac mult mâinile bătorite, mâinile care au stat pe coada de la sapă și pe toporâștea de la coasă, mâini care s-au ostenit. Când l-am cunoscut pe Părintele Arsenie, în 1942, avea niște mâini bătorite, că mâini de acelea nici nu știu dacă am mai întâlnit. Eu nu știu cu ce și le-a putut bători așa, bineînțeles cu muncă. Din odihnă nu se bătorește mâna. Există și o muncă intelectuală, fără îndoială, dar o muncă din aceasta fizică cere niște virtuți, te angajează în niște osteneli care te formează, că ce faci te și face. Dacă stai în nelucrare, devii nelucrător, devii nepăsător, nu mai ai rezistență ca să faci ceva, nu ai răbdare, ori un om care muncește, acela poate și să postească, că-i învățat cu osteneala, nu-i comod. Ceea ce ne lipsește nouă astăzi este angajarea aceasta cu hotărâre în bine, cu efort. Comoditatea îl depărtează pe om de împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, îl duce așa, la un fel de "nu-s dispus", "nu mă interesează", "lasă că facem noi altă dată". În felul acesta, cu astfel de gânduri și cu astfel de stări nu se poate birui trândăvia, nu se poate birui lenea.

Să știți însă totuși că lenea nu totdeauna e lene. Câteodată ești obosit într-adevăr și unii zic că ești leneș că nu mai poți face ceva și când sunt obosiți. Nu e adevărat. Oboseala este un semn de lucrare nu de nelucrare. Cine se obosește are dreptul la odihnă și se odihnește. Spune undeva, în Proloage, că un înger îi hrănea pe unii și le ștergea fața plină de sudoare, fiind aceia călugări, și că unul a vrut și lui să-i fie ștearsă fața, și nu a avut îngerul de ce să-i șteargă fața, că nu avea nici o sudoare pe ea. Deci e o treabă care trebuie gândită în felul acesta: noi trebuie să facem ceva, să fim angajați în ceva și să fim angajați și cu efort, nu numai cu comoditate. Pentru că dacă suntem angajați cu efort în anumite lucruri, suntem dispuși să facem efort și în altele.

Și în sfârșit cele două patimi de la urmă pe care le descrie Sfântul Ioan Casian sunt **slava deșartă** și **mândria**, mândria fiind și ea început de patimi pentru că îl face pe om cumva independent, îl face chiar să nu știe de Dumnezeu, îl face să nu împlinească porunca lui Dumnezeu, îl face să se încreadă în el însuși, îl face să caute laude de la oameni din împlinirea lucrurilor bune pe care le face, caută laudă de la oameni. Slava deșartă este mândria care-l face pe om să-și închipuie lucruri pe care nu le are și nu le poate avea. Își închipuie omul că este ceva ce el nu este și caută de la oameni să-l laude pentru lucruri pe care nu le are. Pe când mândria de fapt are și niște lucruri bune realizate, cu care însă se laudă.

Mândria se surpă prin smerenie, prin smerita cugetare, prin plecarea minții față de Dumnezeu, prin recunoașterea faptului că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit este de la Dumnezeu, prin recunoașterea faptului că binele pe care-l facem nu este numai al nostru ci este și al lui Dumnezeu în noi, și că binele pe care-l

facem ne obligă la a face și mai mult bine. Pentru că numai dacă ne ajută Dumnezeu putem face binele, faptele bune sunt fapte teandrice, adică fapte în care intră și lucrarea lui Dumnezeu și lucrarea omului, și cineva care poate face un bine de fapt este dator lui Dumnezeu pentru cinstea pe care i-o dă Dumnezeu unindu-Se Dumnezeu cu el la binele pe care-l face omul.

Dacă gândește cineva așa, nu se poate să rămână pe mai departe în mândrie. Și dacă cineva a surpat mândria, a surpat și mânia. Dacă cineva a surpat iubirea de argint, a surpat și învârtosarea sufletului. Patimile, toate acestea și altele câte or mai putea să fie și câte mai sunt de fapt, nedescrise la cineva dar totuși ca realități în sufletul omului, patimile acestea, ca cel mai mare rău pe care îl aduc în suflet este nesimțirea sufletului, învârtosarea. Când omul nu este sensibil pentru lucruri bune, când omul nu este sensibil pentru legătura cu Dumnezeu, când omul nu este sensibil la neputința oamenilor, la lipsa oamenilor, la greutățile pe care le au unii și alții, când e nepăsător - patimile aduc un fel de nepăsare în suflet care îl face pe om nepăsător față de datoriile pe care le are față de Dumnezeu și față de oameni, nesimțitor față de tot ce este frumos și bun. Nesimțirea aceasta este urmare a patimilor, urmare a păcatelor, urmare a răutăților de tot felul și totodată patimile scad și credința în Dumnezeu. Cineva care cu cât e mai învârtosat și cu cât e mai păcătos, cu atâta este și mai necredincios. Aceasta este urmare a patimilor, urmare a unei vieți neîngrijite, urmare a unei vieți în care nu este lucrătoare porunca lui Dumnezeu ci este lucrătoare una sau alta dintre patimile câte le poate avea omul.

Vin la mine la spovedit oameni și zice câte unul: "Părinte, toate păcatele din lumea asta le-am făcut eu". Și eu zic: nu se poate, nimeni nu poate face toate păcatele din lumea asta. Și de obicei oamenii nu dau bani cu camătă, cel puțin cei care vin la mine, și zic: bani cu camătă ai dat? Și zice omul: "Nu am dat". Zic: vezi că nu le-ai făcut pe toate? Spune-le acelea care le-ai făcut.

Stimați ascultători, v-am vorbit despre patimi. Acum să vedem care sunt pricinile patimilor, căci dacă vrem să scăpăm de patimi, trebuie să scăpăm de pricinile lor. Și dacă nu scăpăm de pricinile patimilor, nici de patimi nu scăpăm. Noi nu putem lupta împotriva patimilor ca patimi, ci luptăm împotriva patimilor ca manifestări de patimă și luptăm împotriva patimilor înlăturând pricinile patimilor. Dacă nu ocolim pricinile patimilor nu scăpăm de patimi, chiar dacă vrem să scăpăm. De obicei oamenii sunt mulțumiți în patimile lor. Antim Ivireanu într-o predică dă un exemplu și zice că "Viermele care mănâncă hrean se simte bine și în hrean". Dar cine vrea totuși să scape de patimi, are gândul acesta și are preocuparea aceasta, trebuie să ocolească pricinile patimilor. Ca să ocolești pricinile patimilor trebuie să știi care sunt pricinile patimilor.

În Filocalie în volumul I, în scrierea Sfântului Marcu Ascetul numită "Epistola către Nicolae Monahul" - vă recomand lucrurile acestea când vi le pun în față; dacă aveți posibilitatea să citiți Filocalia volumul I, vă recomand în mod special scrierea aceasta: "Epistola către Nicolae Monahul" - se spune că înaintea a tot păcatul merg trei uriași - băgați de seamă, trei uriași - și anume: **neștiința**, **uitarea** și **nepăsarea**. Unii oameni fac rele din neștiință. Vin și la mine unii care spun că nu au știut că cutare lucru e păcat. Uitarea: ce uită omul? Ce nu-l interesează. Și atunci uită și de lucrurile bune pentru că nu-l interesează, nu-i angajat în ele și dacă le neglijezi te neglijează și ele pe tine. Și nepăsarea, și nepăsarea e cea mai rea pentru că nepăsarea te duce și la neștiință și te duce și la uitare. Deci în primul rând cele trei pricini de căpetenie ale patimilor sunt: neștiința, uitarea și nepăsarea.

Apoi Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că pricina cea mai de căpetenie a păcatelor este fuga de durere și iubirea de plăcere. Multe patimi au ca temei plăcerea. Scapi de ele când te obișnuiești să nu cauți plăcerea ci să cauți ceea ce este bun și folositor, ceea ce depășește plăcerea. Nu zice nimeni de pildă, să nu mănânci o mâncare care îți place, sau să-i faci ceva să nu-ți mai placă. Nu. Țineți minte lucrul acesta. Așa-i rânduiala, adică Dumnezeu ne dă lucrurile și pentru hrana noastră dar și pentru desfătarea noastră. Gândiți-vă de exemplu - nu știu dacă știți, dar urmăriți vă rog - la rugăciunea colivei, când binecuvintează preotul o colivă - care-i bună, de obicei; fac pe la noi pe la mănăstire o colivă ca o prăjitură de bună - zice: "Cel ce ne-a dat acestea spre hrana și desfătarea noastră". Zice câte cineva așa, către mine, în glumă, pe la noi pe la mănăstire, că cutare lucru e foarte bun și nu ar trebui să-l mănânc de pildă, și eu zic: doar nu mi-a luat gustul Dumnezeu când m-am făcut călugăr. Noi trebuie să fim niște oameni reali în a vedea lucrurile, și dacă ne-a dat Dumnezeu gust ne-a dat și hrană gustoasă. De ce sunt bune fructele de pildă? Că le-a făcut Dumnezeu. De ce nu le-a făcut ca pădurețele? Sau Sfântul Maxim Mărturisitorul zice de iubirea de plăcere. Totuși există o plăcere îngăduită, o plăcere binecuvântată de Dumnezeu. Eu nu-mi pot închipui că în împărăția lui Dumnezeu de pildă, unde vom sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov, nu vom avea ceva bun de mâncat, dacă o fi de mâncat.

Însă există o iubire de plăcere care te axează pe plăcere, și aceea nu-i bună, că te înrobește. De exemplu omul la care îi place băutura și nu se poate opri, din plăcere bea mai departe. Și apoi pățește cum era o vorbă mai demult pe la noi, că a zis unul vorbind cu vinul: "Eu te-am băut de bun și tu mă-mpingi".

Sfântul Maxim Mărturisitorul mai socotește ca pricină a patimilor iubirea nerațională față de trup. Aceasta este o iubire neîngăduită, că există o iubire de sine îngăduită, nu numai îngăduită dar chiar cerută. Domnul Hristos a spus să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. Deci ești dator să te iubești pe tine însuși și măsura aceasta este și măsura iubirii față de aproapele. Dar să-ți urmărești mântuirea, să-ți urmărești binele prin iubirea aceasta, să te ferești de frig, de cele care îți aduc boală, de tot ceea ce ți se împotrivesc trebuie să te ferești. Gândeți-vă de pildă că Sfântul Apostol Pavel scrie în Epistola către Efeseni: "Nimenia nu și-a urât vreodată trupul său, ci îl încălzește și îl hrănește" (Efeseni 5, 29). E un lucru care trebuie făcut pentru a-l sluji lui Dumnezeu. Noi nu suntem urători de trup, trupul este templul Duhului Sfânt, el va învia din morți, va lua parte la fericirea veșnică, Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat, a luat un trup. Dacă trupul ar fi rău nu l-ar fi luat. Așadar e vorba de iubirea nerațională de sine, când cauți lucruri care nu sunt necesare, care sunt peste trebuință, peste necesarul existenței umane.

Apoi însăși patimile sunt pricini de alte patimi. Am văzut legătura între mânie și iubirea de argint, între mânie și mândrie, între mânie și lăcomie. Când ai desființat pricinile patimilor mâniei atunci ai nimic și mânia. Bineînțeles că pentru toate acestea trebuie să fi rațional. Dar rațional cu adevărat nu poate fi decât omul care a ajuns la nepătimire.

Acum știm pricinile patimilor, dar să nu uităm că și necredința în Dumnezeu este pricină a patimilor. Un om care nu crede în Dumnezeu trăiește oricum, cum îi vine la socoteală, cum îi vine la îndemână. Spontan, și de-o spontaneitate care nu-l duce la bine. Ce-i vine aia face. Noi însă trebuie să fim conștienți că creștinismul e cu cruce, Domnul Hristos a spus "Cel ce vrea să vină după Mine să se lapede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie" (Matei 16, 24). Ce înseamnă asta, să-ți iei crucea? Înseamnă mai multe lucruri, dar între altele și aceasta: să-ți iei partea de osteneală care ține de depășirea de tine însuși, care ține de împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. Să știți însă că omul care ajunge să-i devină normale virtuțile nu patimile, acela nu mai are probleme, nu mai are luptă cu el însuși, are odihnă. Domnul Hristos a spus: "Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți avea odihnă sufletelor voastre" (Matei 11, 29). Putem avea odihnă sufletelor noastre în măsura în care avem smerenie, în măsura în care lichidăm patimile, pentru că Sfântul Ioan cel ce a scris "Scara", vorbind despre nepătimire, spune că **"smerenia este dezrădăcinătoarea patimilor"**. Dezrădăcinăm patimile prin smerenie. Dacă suntem smeriți, dacă căutăm să împlinim cuvântul lui Dumnezeu, dacă ne plecăm cu mintea, atunci devenim smeriți.

Smerenia are de fapt două aspecte: smerita cugetare - aceasta ține de gândire și așa ceva a avut Sfântul Apostol Petru când l-a chemat Domnul Hristos la ucenicie. Și când Domnul Hristos a zis "Mână la larg și aruncă mreaja ca să pescuiți" el a zis "Doamne, toată noaptea ne-am trudit și n-am prins nimic. Dar, pentru cuvântul Tău, arunc mreaja în mare" (Luca 5, 4-5), deci mă plec cu mintea, fac ce zici Tu, nu fac ce gândesc eu. Eu de fapt nu aș mai fi pescuit, n-aș mai fi încercat să pescuiesc, dar pentru că zici Tu, arunc mreaja în mare. Și a scos mulțime mare de pești. De ce? Pentru că s-a plecat cu mintea. A fost și o împrejurare în care nu s-a plecat cu mintea dintr-o dată, și Domnul Hristos i-a reproșat lucrul acesta, la spălarea picioarelor. Când Domnul Hristos a vrut să-i spele picioarele Sfântul Apostol Petru, el s-a împotrivit și a zis: "Doamne, Tu să-mi speli mie picioarele? Niciodată nu-mi vei spăla picioarele". Domnul Hristos a spus: "Ceea ce fac Eu acum tu nu înțelegi, dar mai târziu vei înțelege". Și când a stăruit în aceasta și a zis "Niciodată n-o să-mi speli picioarele" a zis Domnul Hristos "Dacă nu te voi spăla, nu ai parte cu Mine" (Ioan 13, 6-8). Deci dacă nu te smerești, dacă te ții țapăn, atunci nu poți să fii modelat și nu am ce face cu tine, nu te poți mântui. Smerenia este un mijloc de despătimire și de neîmpătimire. Cine știe de Dumnezeu are smerenia nu numai ca smerită cugetare, ci are smerenia și ca simțire lăuntrică. Adică smerenia trebuie să aibă înrădăcinare în ființa noastră și prin sentiment. Dacă ai smerenia, atunci ea te învață ce ai de făcut, și cum să ocolești patimile, și nu ești ca acela mândru, care citește o carte, că doar eu sunt stăpân peste carte. Tu crezi că o carte, un roman de dragoste de pildă, îl citești cu încrederea că pe tine nu te clintește. Și după aceea nu-l mai poți scoate din tine. Asta-i plata celui mândru, păcatele se plătesc, mândria îți aduce neodihnă, neliniște.

Am vorbit atât de patimi, acum să vorbim și despre nepătimire. Ce înseamnă nepătimire? Înseamnă să nu mai fi asuprit de patimi, înseamnă să te raportezi la oameni și la Dumnezeu și la tot ce există altfel decât omul

pătimaș, să depășești patimile, să ajungi la o liniște sufletească, la pace. Pacea e născută de nepătimire. "Pacea sufletului e lipsa patimilor" zice Sfântul Marcu Ascetul. Liniștea sufletului este dovada nepătimirii. Altfel se raportează un om cu patimi în suflet la lumea aceasta și altfel se raportează cineva care se preocupă de nepătimire. Să știți că și în realizarea nepătimirii există anumite stadii, anumite situații intermediare, nu ajunge omul dintr-o dată la măsura aceea de a fi nepătimitor, nepătimaș în orice chestiune.

Vreau să vă citez tot din Pateric un pasaj în care se arată tocmai lucrul acesta, că există o scară, există un progres treptat în ceea ce privește despătimirea. "Se spunea despre un bătrân că a făcut cincizeci de ani nici pâine mâncând, nici vin bând degrabă. Și zicea că a omorât curvia, iubirea de argint și slava deșartă. Și a venit la el Avva Avraam, auzind că a spus el acest cuvânt. Și a zis lui: tu ai spus cuvântul acesta? A răspuns bătrânul: da. Și a zis lui Avva Avraam: iată, intri în chilia ta și găsești pe rogojina ta o femeie. Poți să socotești că nu este femeie? Răspuns-a bătrânul: nu, dar mă lupt cu gândul să nu mă ating de ea. Atunci a zis Avraam: iată, nu ai omorât patima, ci este vie; dar este legată. Iarăși când umbli pe drum, vezi piatră și hârburi, iar în mijlocul acestora, aur; poate mintea ta să socotească pe acesta - adică aurul - ca pe acelea? Zis-a bătrânul: nu, dar mă lupt cu gândul să nu-l iau pe el. Și a zis Avraam: iată este vie patima, dar este legată. Mai departe zice iarăși Avva Avraam: iată, auzi despre doi frați că unul te iubește și că altul te urăște și te vorbește de rău. Dacă vor veni la tine, îi ai deopotrivă pe amândoi? Zis-a bătrânul: nu, dar mă lupt cu gândul să fac bine celui ce mă urăște ca și celui ce mă iubește. Zis-a Avva Avraam lui: apoi iată că sunt vii patimile, dar sunt numai legate de sfinți".

Prin urmare pot fi și situații de oscilare între bine și rău. Un părinte de la noi de la mănăstire zicea: "Dragă, pe om dacă-l iei de bun, bun îl găsești și dacă-l iei de rău, tot pe acela, și rău îl găsești". Din păcate avem de multe ori viața amestecată, nu suntem foarte nepătimași și nu suntem nici foarte pătimași, suntem într-o situație din aceasta oscilantă. Putem să devenim nepătimași din pătimași, și afirmația aceasta are un temei în "Scara" Sfântul Ioan Scărarul, în care zice: "Să-ndrăznească pătimașii, că și cei nepătimași din pătimași au ajuns nepătimași". E un cuvânt care ne dă încredere, numai că trebuie să folosim mijloacele, toate mijloacele care ne ajută să devenim nepătimași din pătimași.

Am să vă mai spun un semn al nepătimirii. Tot în Pateric se spune că o fecioară, o călugăriță, s-a dus la un părinte și i-a spus așa: "Eu postesc șase zile - se înțelege, nemâncând - și în a șaptea mănânc. Și am învățat Vechiul și Noul Testament pe de rost. Ce trebuie să mai fac?". Și atunci a zis cuviosul către ea: "Ți s-a făcut ocară ca cinstea?", adică ai ajuns în situația ca să primești și ocară așa cum primești cinstea, fără împotrivire și fără neliniștire, cu liniștea trebuitoare. Și ea a zis: "Nu". Și atunci a zis părintele: "Ți s-a făcut lipsa ca îndestularea?". Ea a zis: "Nu". "Ți s-a făcut paguba ca și câștigul?" Ea a zis: "Nu". "Ți s-au făcut străinii ca rudele după trup?" Ea a zis: "Nu". Și atunci părintele i-a zis: "Du-te și pune început bun, căci cu cele care le-ai făcut până acuma încă nu ai realizat nimic". Adică, dacă nu ai liniște în fața celor care vor să te îndrepte, chiar și cu mustrare - chiar dacă mustrarea învinge dar nu convinge -, dacă nu ai liniștea sufletească trebuitoare într-o astfel de situație, înseamnă că nu ești smerit și ești mândru. Dacă ești preocupat cu nemulțumire de faptul că cineva te-a păgubit cu ceva și nu mai poți intra în liniște, înseamnă că ești iubitor de argint. Dacă faci deosebire între cei apropiați și cei care nu-ți sunt apropiați, și ai atitudini diferite în mod voit, înseamnă că nu ai ajuns încă la ceea ce trebuie să ajungă cineva, nu ai desființat în tine patimile care fărâmițează firea omenească.

Și acum, stimați ascultători, încă o afirmație și cu asta termin. Și anume aceea că Sfântul Ioan cel ce a scris "Scara" are și cuvântul că **"nepătimirea este cerul cel de pe pământ"**. Când ajunge cineva să fie nepătimaș, când ajunge cineva să nu mai fie hărțuit de patimi, atunci ajunge să aibă locuitor în mod simțit pe Dumnezeu în sufletul său, se face locaș al Preasfintei Treimi - după cuvântul care-l găsim ca un cuvânt de laudă la cinstirea unor sfinți și spunem că a primit sălășluirea Treimii în el. Ajungem și noi să fim locașuri ale lui Dumnezeu și avem în suflet cerul cel de pe pământ, adică nepătimirea. Să nu așteptăm ca cerul acesta de pe pământ să vină așa, fără să îl căutăm, fără să ne străduim pentru el. Iar dacă vine în sufletul nostru, să avem din aceasta bucuria cuvenită.

Voi încheia și de data aceasta tot cu o poezie, o poezie de aceeași poetă, Zorica Lațcu, intitulată *Cer nou*:

Grăit-am ieri cu Domnul, prin lacrimi, și am
spus:
De noi cum nu Ți-e silă, preascumpul meu
Iisus?

Cum nu-Ți întorci Tu fața cu silă de la noi
Și cum mai vrei să suferi făptura de noroi?
Cum vrei să calce-n lume piciorul Tău curat,
Cel care peste aripi de înger a călcat,
Cum poala preacurată, Stăpâne n-o ferești
În tină omenească să nu Ți-o murdărești?
Cum poți să suferi, Doamne, miros de putregai
Când ai tămâia dulce a crinilor din rai?
Tu Cel Ce stai în ceruri cu mari luminători
În inima mea rece cum vrei să Te cobori?
Ca Petru, ani de-a rândul Te-am izgonit
mereu,
Ieși de la mine Doamne, că păcătos sunt eu!
Dar n-ai plecat, ba încă cu pasul Tău curat
Ai coborât tot cerul în iadul meu spurcat.
Cu pasul Tău pe mine de tot m-ai curățit,
Cu raza Ta tot chipul Tu mi l-ai strălucit,
Cu focul Tău pe mine, cel rece, m-ai aprins
Și peste sărăcia mea goală ai întins
Un colț al hainei Tale și m-ai făcut bogat,
Mi-ai dat inel, coroană, porfiră de-mpărat,
Mi-ai încăput în suflet, Tu Cel neîncăput
Și sufletul meu iată, Tu cer nou l-ai făcut.
În sufletul meu astăzi Tu Însuți locuiești
Cu Maica Preacurată, cu cetele cerești.
Și pentru toate-aceste Iisuse preaiubit
În cerul nou din suflet, să fii în veci slăvit!

Vă mulțumesc.

Considerați politica în rândul patimilor?

Poate să fie și patimă.

Dar naționalismul?

Există și un naționalism moderat, care poate să nu fie patimă, există și un naționalism șovin care în orice caz e patimă. Toate ale omului, în mâinile omului, pot să primească valori sau pot să fie devalorizate. Eu cred că cel mai bine se poate afirma un membru al unei națiuni nu căutând să stingherești pe cineva ci afirmându-ți calitățile tale de apartenență la națiunii respective. Mie îmi pare tare bine că sunt român.

Domnul Hristos a zis: "Dați Cezarului ce este al Cezarului". Prin aceasta înseamnă că a acceptat orice tiranie sau orice formă de guvernământ, fără drept de revoltă?

Nu se pune problema revoltei. În general Domnul Hristos a avut în vedere o rânduială în societate. Și atunci când a spus Domnul Hristos să dai Cezarului ce este al Cezarului, a spus de fapt referindu-se la o stăpânire care nu era o stăpânire cu credință în Dumnezeu, era o stăpânire romană. Cum au rezolvat lucrul acesta martirii, știm. Și anume ei nu s-au revoltat, nu au făcut o revoluție ca să nimicească stăpânirea, ci s-au afirmat cu credința lor, preferând să moară decât să facă ceea ce cerea totuși Cezarul, și n-au considerat că dacă nu aduc jertfă Cezarului ca unui zeu, nu i-au dat Cezarului ceea ce e al Cezarului. Era Mitropolitul Mladin, Dumnezeu să-l odihnească, profesor la Teologie și era vorba că va ajunge Mitropolit. Și era un inspector de culte, un împuternicit din partea statului și zicea: "Acuma dacă ajungeți Mitropolit, să spuneți: <<Dați Cezarului ce e al Cezarului și lui Dumnezeu ce e a lui Dumnezeu>>". Și zice Mitropolitul: "Am să spun, dar să nu ceară nici Cezarul ce nu i se cuvine".

În ultimii doi ani, celelalte popoare nu știu despre noi că suntem creștini și vin să ne învețe, să ne încreștineze. Nu credeți că aceste întâlniri ar trebui să fie mai dese?

Cei care vin la noi să ne încreștineze, sau cred că nu suntem creștini, sau știu că nu suntem creștini în felul lor. Mie mi-a plăcut foarte mult o afirmație pe care a făcut-o Înalț Prea Sfințitul Mitropolit de la Sibiu când a venit la Sibiu un misionar, un evanghelist - așa se numesc ei - din America, și prezentându-i biserica catedrală din Sibiu a spus: "Această biserică este făcută pe temelia unei alte biserici și sute și sute de ani au venit la biserică aici oameni care s-au mântuit în credința noastră". Fiecare crede că mântuirea e în credința lui și aceia care vin aici să ne încreștineze caută să ne facă cum sunt ei. Noi, dacă suntem oameni hotărâți pentru Ortodoxie, nu mai avem nevoie de altceva. În Ortodoxie de fapt noi avem tot ce ne trebuie pentru mântuire. Tot ceea ce propovăduiesc ei că este necesar pentru mântuire noi de fapt avem la noi acasă, nu trebuie să ne ducem în altă parte. Ceea ce ne lipsește nouă este metoda aceasta de a vehicula ideile, de a le împărtăși altora. Se predică prea puțin și se predică prea oficial cumva, nu se are în vedere niște lucruri esențiale. Ei insistă mult pe bază de Scriptură, numai Biblia este în vedere pentru ei, dar noi avem și cărțile Sfinților Părinți și avem slujbele. Dacă noi suntem mulțumiți cu ale noastre, nu avem motive să căutăm în altă parte sau să-i primim pe cei care vor să ne învețe altceva. "Chiar un înger din cer de va veni - zice Sfântul Apostol Pavel - și va propovădui altă Evanghelie decât cea pe care v-am propovăduit-o eu, să fie anatema" (Galateni 1, 8). Așa că e bine să ne întărim în credința noastră, să știm ceea ce facem și de ce facem așa, și atunci nu mai poate nimenea să ne "încreștineze" în altă formă de creștinism. Dumnezeu să le ajute, și noi să ne vedem de calea noastră și nu trebuie să ne ducem să-i ascultăm pe ei, că avem noi ce asculta.

Cât privește chestiunea aceasta a organizării unor dialoguri și a unor cuvântări de felul acesta, asta depinde de ce posibilități sunt ca să se organizeze. Eu cred că v-am spus niște lucruri esențiale, niște lucruri care nu se aud des și nu se aud în multe locuri. Am avut posibilitatea aceasta să spun mai multe lucruri deodată. Să știți că eu nu am făcut pedagogie la Teologie. Așa a fost împrejurarea, când am fost în anul I pedagogia se făcea în anul III și când am ajuns în anul III s-a mutat în anul I. Le spuneam la mănăstire că nu am făcut pedagogie și zicea un părinte: "Se cunoaște". Cred că se cunoaște că nu am făcut pedagogie, că am îngrămadit cam multe lucruri deodată. Dar să știți că nu se putea altfel, adică dacă nu fac așa, atunci nu-s eu.

Vă rog să-mi spuneți ce este un Aghiasmatar și dacă este bine ca un mirean, dacă are un Ceaslov sau un Aghiasmatar, să citească din ele?

Aghiasmatarul este o carte de slujbă a preotului. Poate să citească un mirean din Aghiasmatar cu titlu informativ, cu titlu de studiu, să știe ce se cuprinde într-o slujbă, cum se face o slujbă, ce cuvinte sunt în slujba respectivă. Dar nu poate s-o citească ca lectură de rugăciune, pentru că este rugăciune pentru preoți. Bineînțeles că ar putea să citească troparele care le cântă cântărețul, dar numai cu titlu informativ, adică nu poți să faci o sfințire a apei, nu poți să faci un Maslu, care e cuprins în Aghiasmatar. Dar poți să citești o rugăciune de la Maslu, să vezi ce frumoasă e. "Tu ești Cela Ce ai zis: <<De câte ori vei cădea, scoală-te și te vei mântui>>", "Tu ești Cela ce ai zis: <<Bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește>>", sunt anumite rugăciuni care sunt foarte frumoase. "Facă-se Doamne untdelemnul acesta untdelemn de bucurie, untdelemn de sfințenie, îmbrăcăminte împărătească, pavăză puternică izbăvitoare de toată lucrarea diavolească, pecete nestricată, bucuria inimii, veselie veșnică". Sunt cuvinte care dacă le auzi așa numai, spuse undeva la o slujbă, nu-ți rămân, pentru că sunt idei foarte multe. Și atunci ca să aprofundezi, poți să studiezi, dar altfel un mirean nu are de ce să aibă un Aghiasmatar.

Cât privește Ceaslovul, aceasta este cartea tuturor credincioșilor, nu există nici o restricție când e vorba de Ceaslov.

Iar aghiasmatar se înțelege și o încăpere în care se face sfințirea apei - sunt pe la mănăstiri, de exemplu la mănăstirea Neamț. Și "aghiasmatar" vine de la "aghiazmă" de la sfințirea apei, pentru că una din slujbele care e cuprinsă în Aghiasmatar este și sfințirea apei, aghiasmă. Și noi la mănăstire avem un paraclis unde mai ales spovedim și acela ar putea fi numit și aghiasmatar dacă am face aghiasma acolo.

Cum vedeți dumneavoastră următorul aspect: oameni politici care în trecut au fost atei convinși și declarați, dovedesc brusc, în special după '89, o reorientare către Biserică și Dumnezeu?

Dragă, Sfântul Apostol Pavel are un cuvânt în Epistola către Tit: "Toate sunt curate pentru cei curați" (Tit 1, 15). Zice Avva Dorotei că pe lângă unul care stătea pe marginea drumului au trecut trei. Și unul a zis: "Ăsta-i un desfrânat, așteaptă o ocazie". Altul a zis: "Ăsta-i un hoț, așteaptă să fure". Și cel de-al treilea a zis: "Uite, și aici la marginea drumului se poate ruga omul". Apoi, din antologia sanscrită, iarăși un cuvânt: "Câinele a văzut o fată: <<carne>> a zis, bătându-și dinții. Și-și priveau părinții fata: <<floare>> au zis, plângând părinții. Și-a văzut-o un călugăr: <<bestie>> a strigat ascetul. Și-un poet văzut-a fata: <<înger>> a șoptit poetul". Să știți că de multe ori noi proiectăm din noi asupra oamenilor. Poate știți pilda aceea cu lucrătorii tocmiți la vie, când a zis stăpânul: "Sau ochiul tău e rău pentru că eu sunt bun?" (Matei 20, 15).

Eu nu zic să fim artificiali. Sigur că se poate și așa și așa. Adică se poate ca oameni care au fost în trecut atei sau liber-cugetători, acum să se arate credincioși, pentru că acum e la modă. Și poate că au făcut și înainte ceea ce era atunci la modă. Pot să fie oameni fără consistență sufletească, pot să fie fățarnici, dar pot să fie și oameni reorientați, noi nu avem de unde să știm viața lor intimă. Știm ce fac și gândim despre ceea ce fac ei ceea ce putem gândi.

Vom ajunge noi odată să avem sărbătorile, Nașterea Domnului, Paștele, împreună cu catolicii?

Crăciunul îl avem odată cu ei, cei care suntem cu calendarul îndreptat. Paștele nu le putem avea cu ei pentru că nu toți ortodocșii au primit calendarul îndreptat, și atunci ne-am despărțit noi între noi. Și atunci s-a găsit modalitatea aceasta: primim calendarul îndreptat. De ce? Pentru că nu este al Bisericii calendarul, cum zic cei care nu au primit calendarul îndreptat, și zic "sfântul calendar". Nu au dreptate, pentru că nu Biserica a creat calendarul, așa cum nu Biserica a creat scrisul, așa cum nu Biserica a creat limbajul. Toate acestea le-a luat Biserica de la cei care le aveau atunci când a apărut Biserica. Și dacă calendarul atunci a fost neîndreptat și între timp s-a reformat calendarul, Biserica nu poate să zică: eu rămân la calendarul vechi, că acela e sfânt și acesta e pângărit. Nu e așa. Sunt unii care nu judecă așa și atunci s-a ajuns la o neunire între noi ortodocșii, pentru că numai ortodocșii nu au primit calendarul îndreptat. Și atunci Crăciunul îl ținem la 25 decembrie, după calendarul îndreptat. Și cei care nu au primit calendarul îndreptat tot la 25 decembrie, numai că 25 decembrie corespunde cu 6 ianuarie. Ce să facem? Să ne vedem de cale și să facem ce putem să facem în condițiile noastre. Nu are rost să ne certăm pentru lucruri care nu sunt ale noastre.

Cum apreciați temeierile mișcării ecumenice contemporane?

Mișcarea ecumenică contemporană are drept scop să-i unească pe toți creștinii, să-i cointereneze, să-i facă cunoscuți unii altora, e o mișcare cu dorința de a se realiza unirea. Unirea între oameni nu se realizează plănuiind-o sau insistând pentru ea din afară. Unirea trebuie să se realizeze din înăuntru. Noi avem ca mijloace de unire - cu cei care putem să ne unim - următoarele: rugăciunea, iubirea și smerenia.

Rugăciunea în primul rând: "pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm". "Unirea credinței și împărtășirea Sfântului Duh cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Asta este rugăciunea pentru unire, și într-un fel și metoda, căci spune "pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Iubirea: "Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim". Deci încă nu mărturisim poate într-un gând, dar ca să mărturisim într-un gând, întâi să ne iubim, să nu ne mai excludem, să nu ne mai împotrivim unii altora. Și smerenia: dacă vom ajunge să considerăm valorile fiecăruia dintre noi, atunci ne smerim și le și primim într-un fel. În orice caz, spălarea picioarelor de care pomeneam mai înainte este un mijloc în care se arată datoria de a fi respectuos și de a curăți acolo unde e nevoie, de a interveni să curăți. Să speli picioarele cuiva înseamnă să-l faci curat. Spiritual lucrul acesta trebuie să-l facem mereu, pentru că Domnul Hristos ne-a dat porunca aceasta când a zis: "Precum Eu v-am spălat picioarele voastre, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora", deci suntem datori cu respect.

Dacă folosim mijloacele acestea, de rugăciune pentru unire, de iubire în vederea unirii, de smerenie în vederea respectării, e nădejde cândva să ne unim. Dar să știți că nu e în puterea omului să realizeze această unire. La turnul Babel Dumnezeu a împărțit limbile, i-a împărțit pe oameni, și la pogorârea Duhului Sfânt, Duhul Sfânt i-a unit pe oameni prin vorbirea în așa fel încât să o înțeleagă toți. Noi așteptăm de la Dumnezeu unirea tuturor, nu de la mișcarea ecumenică.

Aș dori să vă pun o întrebare, că dacă vorbim de ecumenism, adică de unirea mare a Bisericilor, într-un fel parcă s-au structurat chiar în cadrul Bisericii noastre, trei categorii: pe de o parte credincioșii, pe de altă parte clerul, pe de altă parte ierarhia. Dacă putem vorbi în acest înțeles de o anumită disfuncționalitate în cadrul trupului eclezial, v-aș ruga să ne spuneți cum s-ar putea reface împreună-lucrarea dintre cele trei categorii din trupul lui Hristos?

Cred că în Biserică nu există categorii dispartate, toți formăm un singur trup, trupul Domnului Hristos, fiecare angajându-ne la lucrarea mântuirii și a sfințirii în măsura în care ne putem angaja noi. Se spune că totuși teologii au fost aceia care au despărțit pe oameni în concepții diferite. Deși Mitropolitul Nicolae Bălan, Dumnezeu să-l odihnească, zicea că ceea ce ne unește e mai mult decât ceea ce ne desparte. Iar cineva m-a întrebat pe mine - unul din Polonia - dacă sunt mari diferențele dintre ortodocși și catolici. Și am zis că nu sunt mari, dar pe ele se bazează organizațiile diferite și atunci din mici devin mari. Eu cred că fiecare dintre noi trebuie să contribuim cumva la unire. Cu cei ce vin la noi suntem totdeauna apropiați până când vine vorba de chestiuni speciale. În chestiuni generale găsim totdeauna posibilitatea să ne unim. Iar credincioșii câți sunt, cler de mijloc, episcopi, toți trebuie să urmărim același lucru, adică preamărirea lui Dumnezeu. Unde-i preamărirea lui Dumnezeu e și nădejde de unire. Știe Dumnezeu când va fi unirea, pentru că sunt și lumi diferite, sunt atâtea lucruri care nu poți trece peste ele. Deocamdată să ne gândim numai aici la noi: sunt deja diferențe și se pune accentul pe niște diferențe care de fapt pentru noi sunt foarte mici și pentru alții sunt foarte mari.

Ne puteți vorbi și despre rolul Sfintei Taine a Spovedaniei în contextul social și bisericesc pe care îl trăim astăzi?

Da, Sfânta Taină a Spovedaniei este un mijloc de îmbunătățire sufletească. Cu acest gând trebuie să ne apropiem și s-o folosim. Ar trebui reînviată cumva dorința oamenilor de a se apropia de Dumnezeu prin Sfintele Taine. La Sfânta Spovedanie sunt două lucruri esențiale: să-ți recunoști păcatele și să vrei să nu le repeți. Și apoi să-ți supui mintea duhovnicului, să te verifici cu o conștiință străină, superioară ție. În felul acesta e nădejde să fie bine. Dacă cineva însă știe mai bine decât preotul la care se spovedește - și mie mi se întâmplă de multe ori lucruri de felul acesta, că vine omul și știe într-un fel mai bine decât mine, și zic: de ce ai mai venit la mine? -, atunci nu are starea sufletească necesară pentru spovedanie. Nu numai ca să primească cuvânt, dar e vorba și de a-ți recunoaște păcatele și de a dori nu numai iertarea ci și îndreptarea.

Aici e o sală plină mai mult de tineri.

Mă bucur foarte mult de lucrul acesta, pentru că să știți că în Postul Paștilor la mine cam tot bătrâni vin la spovedanie.

Acești tineri au venit aici cu o idee pentru viitor. Vă rugăm, dacă știți sau dacă se poate, să ne spuneți ceva despre viitor, pentru că toți suntem îngrijorați în legătură cu viitorul. Vă rugăm câteva cuvinte despre acest viitor.

Eu în legătură cu viitorul nu știu nici ce se va întâmpla peste cinci minute. Eventual peste vreo zece, că voi pleca de aici. Dar pot să vă spun că **viitorul ni-l pregătim**. Nu există posibilitatea să ai un viitor altul decât acela pe care ți-l pregătești. Din toate punctele de vedere: și ca pregătite intelectuală - cineva care nu se pregătește, dintre tinerii aceștia, atunci la examen vede el viitorul -, ne pregătim și ca pregătire morală - în înțelesul că dacă suntem capabili de bine în prezent, vom fi și în viitor capabili de bine, de mai mult bine, tot în prezent, nu în viitor, numai că prezentul de atunci va fi viitorul față de prezentul de astăzi. Pentru că viitorul de fapt noi îl vom trăi totdeauna ca prezent, chiar și veșnicia, nu există posibilitatea să trăiești din prezent în viitor. Și în felul acesta ne formăm și un trecut mai luminos, în măsura în care suntem atenți în prezent. Prezentul devine trecut și trecutul se luminează și astupăm trecutul negativ cu un trecut pozitiv.

Dar viitorul ni-l mai pregătim și altfel, și anume printr-o viață care ne întărește în credință și ne scoate din îngrijorare și în sensul că nu avem de plătit niște păcate. Și așa cum Dumnezeu l-a scos pe Lot din Sodoma, pe care a ars-o cu foc, tot așa ne va scoate și pe noi, pe fiecare, în măsura în care vom fi vrednici ca Dumnezeu să ne cruțe, indiferent de ce va veni peste lumea aceasta.

Îl rog pe Avva Teofil să ne spună părerea dânsului despre răs și despre aplauze.

Râsul este o manifestare de bucurie și nu se poate să fie un om - un om așa cum trebuie să fie omul, firesc -, să nu aibă o bucurie care să se manifeste și în râs. Însă lucrurile sunt bune sau rele după felul în care se angajează omul la ele. Și eu râd, și râd tare bucuroși, și nu mi-e frică că mă va pedepsi Dumnezeu că râd.

Și acum să vă spun - bine că ați pus problema aceasta, că îmi pare tare bine s-o spun -și anume: poate știți Psalmul 20 într-o traducere a Patriarhului Nicodim. Se spune acolo: "Și cu zâmbetul feței Tale l-ai umplut de bucurie", adresându-se lui Dumnezeu. Deci Dumnezeu zâmbeste, nu se poate să nu zâmbească. "Și cu zâmbetul feței Tale l-ai umplut de bucurie" zice psalmul și îmi place foarte mult. Nu în toate traduceri e așa, dar mie traducerea aceasta îmi place extraordinar de mult. Adică Dumnezeu ne zâmbeste. Ce înseamnă asta? Că Dumnezeu Se revarsă cu bucurie spre noi. Oamenii zâmbesc, că ei pot să zâmbească, dar e o idee în sensul acesta că Dumnezeu ne zâmbeste.

Iar Sfânta Tereza de Lisieux, Sfânta Tereza de Pruncul Iisus a scris o carte intitulată "Istoria unui suflet". Sfânta Tereza a murit la sfârșitul secolului trecut, a trăit doar 24 sau 25 de ani, a fost călugăriță și a scris istoria vieții ei. Și acolo în istoria vieții ei sunt lucruri foarte gingașe, lucruri scrise de o femeie care are gingășia ei, totdeauna. Mai ales fiind o persoană distinsă și din punct de vedere moral, a avut o receptivitate pentru niște lucruri pe care noi nu le gândim dintr-o dată. Și ea este caracterizată - am citit eu o carte, "Sfinți mari", scrisă de Walter Nig, de un profesor protestant din Elveția - ca "zâmbetul lui Dumnezeu". Dacă știm asta înseamnă că putem și să zâmbim și chiar să râdem, așa, de moment. Nu se pune problema, dacă nu știm unde să ne oprim, atunci să nu mai zâmbim, dar nu se poate, pentru că aceasta este o manifestare nu de durată ci o manifestare de moment. Și să știți că nu trebuie să fim cu foarte multă atenție la lucruri de felul acesta, pentru că nici Dumnezeu nu ia aminte. Și mai ales dacă Dumnezeu are un zâmbet, putem să avem și noi un zâmbet când avem inima capabilă de a se manifesta într-un zâmbet.

Cât privește aplauzele, e tot o manifestare din înăuntru în afară. S-ar putea să fie și o improvizație. Dacă e o improvizație atunci renunț la ele.

11 noiembrie 1992

<<[Cuprins](#)

Urcușul duhovnicesc

<<[Cuprins](#)

În această seară a fost programat un cuvânt despre urcușul duhovnicesc, adică despre progresul în viața duhovnicească. Iar progresul în viața duhovnicească este înfățișat în general în gândirea părinților celor duhovnicești ca un urcuș. În Predica de pe Munte rostită de Domnul nostru Iisus Hristos, așa cum este înfățișată în Sfânta Evanghelie de la Matei și în Sfânta Evanghelie de la Luca, se spune între altele că cel ce ascultă cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos este asemenea omului care și-a zidit casa pe temelie de stâncă. Au venit vânturi mari, au venit ploii puternice și au lovit în casa aceea și ea a rămas nedărmată. Iar cel ce ascultă cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos și nu le împlinește este asemenea omului care și-a întemeiat casa pe nisip și când au venit vânturile mari și ploile, au dărâmat casa pentru că nu avea temelie tare (Matei 7, 24-27).

S-au întrebat părinții cei duhovnicești cum trebuie întemeiată casa în care vine Domnul nostru Iisus Hristos să-și facă locaș, cum anume trebuie să ne îngrijim de locașul Domnului nostru Iisus Hristos în sufletul nostru. Pentru că această asemănare cu casa are de fapt corespondent în viața duhovnicească în înțelesul că fiecare dintre noi trebuie să ne rânduim în așa fel lucrurile încât să-I pregătim în sufletul nostru un locaș Mântuitorului. Sfântul Petru Damaschin, vorbind despre această casă, despre templul Duhului Sfânt, spune că ea trebuie

așezată pe pământul răbdării și trebuie să aibă temelia credinței, să fie alcătuită din cărămizile faptelor bune, legate între ele cu lutul smereniei, acoperite cu acoperișul dragostei, și când așa ceva se realizează, atunci avem un locaș pregătit pentru Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Prin urmare, este vorba mai întâi de pământul răbdării. Pe acest pământ al răbdării - pentru că de răbdare avem trebuință ca să ne ostenim într-o viață duhovnicească autentică - trebuie să fie așezată temelia credinței. Toată viața duhovnicească este străbătută de credința în Mântuitorul nostru Iisus Hristos, de credința în Dumnezeu, toată viața duhovnicească se întemeiază pe credința în Dumnezeu și credința ne îndrumază și ne dă putere să realizăm fapte pe măsura credinței, și acestea sunt cărămizile, sau pietrele, din care se zidește casa duhovnicească, templul cel duhovnicesc. Iar cărămizile sunt legate între ele prin lutul smereniei, pentru că este trebuință și de smerenie, faptele cele bune trebuind să fie acoperite cu smerenia. Și apoi deasupra trebuie așezat acoperișul dragostei. Este o imagine a unei vieți duhovnicești autentice.

În general însă, viața duhovnicească și mai ales progresul în viața duhovnicească este înfățișat ca un urcuș, iar urcușul acesta al vieții duhovnicești are ca punct de plecare ceea ce se spune în Sfânta Scriptură în Cartea Facerii despre scara lui Iacov. Citim în Cartea Facerii relatăriile în legătură cu patriarhul Iacov, că odată fiind el într-o călătorie, a ajuns într-un loc și s-a așezat să doarmă pentru că apusese soarele. Și dormind a avut un vis: se părea că o scară leagă cerul cu pământul și pe scara aceea se urcau și coborau îngerii lui Dumnezeu. Când s-a trezit din somn patriarhul Iacov, a exclamat: "Domnul este în locul acesta, și eu n-am știut. Nu este altceva aici decât casa lui Dumnezeu și aceasta este poarta cerului" (Facere 28, 11-17).

Tâlcuitorii cei duhovnicești, luând aminte la acest vis al patriarhului Iacov, la această scară despre care se spune în Sfânta Scriptură, au înțeles scara ca fiind alcătuită, ca orice scară, din două părți și din treptele care sunt legate între ele prin cele două părți ale scării, și au spus că o parte a scării reprezintă Sfintele Taine, prin care Dumnezeu vine către noi, iar cealaltă latură a scării este rugăciunea, prin care omul se înalță către Dumnezeu. Treptele scării sunt virtuțile, iar pe treptele acestea urcă și coboară oameni cu inimi îngerești sau îngeri cu trupuri omenești, adică de fapt oameni care-I slujesc lui Dumnezeu, care duc o viață cât mai aproape de viața îngerilor, oameni care pot fi socotiți îngeri în trup, după cuvântul care zice, despre unii sfinți: "Locuitor pustiului și inger în trup și de minuni făcător te-ai arătat - se spune numele părintelui - cel ce ai câștigat cu smerenia cele înalte, cu postul, cu privegherea, cu rugăciunea I-ai slujit lui Dumnezeu; cinstitele daruri primind, vindeci pe cei bolnavi și sufletele celor ce aleargă la tine cu credință".

Treptele scării sunt virtuțile. Fiecare dintre noi în măsura în care ne silim să ne ridicăm către Dumnezeu prin rugăciune, fiecare dintre noi care ne silim să primim dumnezeieștile Taine ca ajutor pentru înaintarea noastră în viața duhovnicească, fiecare dintre noi în măsura în care ne silim să realizăm virtuțile prin care Însuși Mântuitorul Se întrupează în credincioși, avem posibilitatea să ne folosim de acest urcuș și să ne apropiem de Dumnezeu și să ajungem mai presus de lumea aceasta, ca unii care suntem trăitori în lume ca cetățeni ai cerului, după cuvântul Sfântul Apostol Pavel care spune că suntem cetățeni ai cerului, că suntem "casnici ai lui Dumnezeu" (Efeseni 2, 19).

În ce privește urcușul duhovnicesc, putem avea în vedere mai multe texte din Sfintele Scripturi, din Noul Testament și din învățăturile părinților duhovnicești. Cel dintâi urcuș pe care-l găsim în Sfânta Evanghelie este urcușul bucuriei. Și anume urcușul bucuriei se realizează prin Fericirile rostite de Domnul nostru Iisus Hristos așa cum sunt ele prezentate în Sfânta Evanghelie de la Matei. Sfântul Evanghelist Matei își începe prezentarea Predicii de pe Munte cu Fericirile. După Fericiri sunt cuvintele: "Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri". Dar ca să ajungem la bucuria aceasta, la bucuria și la veselia care stă în legătură cu plata cea din ceruri, este necesar să avem în vedere fericirile și ca niște lucruri la care să ne angajăm.

Spune Domnul nostru Iisus Hristos: "Feriți-vă cei săraci cu duhul, că acelora este împărăția cerurilor", aceasta fiind cea dintâi treaptă către bucurie. Ce înseamnă "feriți-vă cei săraci cu duhul"? Înseamnă de fapt, după tâlcuirile Sfinților Părinți, fericiți sunt cei smeriți, cei neîndestulați, cei care vor mai mult, cei care-și cunosc neștiința și neputința, cei care nu se mulțumesc cu puținul pe care-l au, cei care vor mereu să mai adauge ceva la ceea ce au realizat, cei care niciodată nu se socotesc împliniți cu cât au realizat ci doresc să înainteze și mai mult în cele plăcute lui Dumnezeu. Celor care sunt săraci cu duhul le făgăduiește Domnul Hristos împărăția cerurilor. Acelora le spune Domnul Hristos: "Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri".

A doua fericire, care este și a doua treaptă a scării către bucurie, este "Feriți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia". Înainte de a ajunge la bucuria și la veselia legată de plata cea din ceruri, întâi este mângâierea care vine pentru cei ce plâng. Este vorba aici de plânsul cel făcător de bucurie și Domnul Hristos îi are în vedere nu pe cei ce doresc să plângă, ci pe cei ce plâng de fapt, și plâng, dar nu cu deznădejde ci cu nădejdea bucuriei. Ar fi într-un fel vorba de cei care-și plâng păcatele lor, despre cei care se pocăiesc, și cu întristare de pe urma păcatelor, cei ce își mărturisesc păcatele și primesc mângâiere în iertarea care vine de la Domnul Hristos. Și aceștia văd zorii bucuriei celei veșnice.

Îi fericește Domnul Hristos apoi pe cei blânzi, și e firesc să-i fericească pe cei blânzi, pe cei nemânioși, și zice Domnul Hristos că sunt fericiți pentru că vor moșteni pământul. Dar e firesc să fie fericiți cei blânzi pentru că ei se aseamănă cu Domnul Hristos, după cuvântul cel spus de Mântuitorul când a zis: "Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți avea odihnă sufletelor voastre". Tâlcuind aceste cuvinte, Sfântul Ioan cel ce a scris "Scara" spune că "A zis Domnul: învățați-vă nu de la înger, nu de la om, nu din carte, ci de la Mine, adică de la lucrarea Mea cea din voi, că blând sunt și smerit cu inima și cu felul de a fi, și veți avea odihnă sufletelor voastre de patimile care vă stăpânesc pe voi". În măsura în care suntem blânzi și smeriți ne pregătim calea către nepătimire și nepătimirea este totdeauna liniște și mulțumire, este împreună totdeauna cu bucurie.

"Feriți sunt cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura" a spus Domnul Hristos, și aceasta este a patra treaptă către bucuria și veselia care stă în vârful urcușului duhovnicesc cel prin Fericiri. Și aici are în vedere Domnul Hristos dreptatea, mai ales ca stare sufletească, pe omul care dorește să fie drept și se silește să îplinească dreptatea, după cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos: "Lasă acum că ni se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea" (Matei 3, 15) și după cuvântul: "Dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor" (Matei 5, 20). Cei care caută dreptatea și îndreptarea, cei care se silesc să fie dreți, aceia se vor sătura de dreptate, nu numai pentru ostenele lor, ci și pentru darul lui Dumnezeu, toate faptele cele bune fiind fapte în care se întâlnește Dumnezeu cu omul și omul cu Dumnezeu, fapte pe care noi le numim fapte teandrice.

Zice Domnul Hristos mai departe: "Feriți sunt cei milostivi, că aceia vor fi miluiți". Milostivi sunt cei care au inimă binevoitoare. Sfântul Isaac Sirul vorbește despre o milostivire mai presus de fire, când are în vedere bunăvoința față de toată făptura, față de tot ce există, când omul are o inimă înduioșată și înduioșătoare față de toți cei care au trebuință de ajutor și față de tot ceea ce a creat Dumnezeu.

"Feriți sunt cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu" este a șasea treaptă a urcușului duhovnicesc spre bucurie. Vederea lui Dumnezeu este ea însăși izvor de bucurie, iar temelia acestui izvor de bucurie este inima curată, care de asemenea se realizează și prin osteneala omului și prin darul Domnului. Noi dacă ne rugăm, și mai ales când spunem Psalmul 50 cu așezare de rugăciune, cerem de la Dumnezeu zicând: "Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele".

Îi fericește Domnul Hristos apoi și pe făcătorii de pace și spune că "aceia fii lui Dumnezeu se vor chema". Îi fericește deci pe cei care sunt angajați întru realizarea binelui, întru lucrarea de apropiere a oamenilor. Dar ca să faci pace în viața altora trebuie să-ți faci pace mai întâi în propriul tău suflet, după cuvântul Sfântului Isaac Sirul care zice: "Împacă-te cu tine însuși și va fi în pace cu tine și cerul și pământul".

Cei care merg pe calea aceasta, care merg până la această treaptă de a fi numiți fii ai lui Dumnezeu, sunt gata să sufere și împotrivirile când e vorba de dreptate și se lasă prizonieri pentru dreptate dar nu cedează, pentru că dreptatea se face în ei ca un fel de a doua natură, se realizează în ei ca un fel de fire, și atunci sunt gata să rămână întru dreptate chiar cu multe împotriviri, și aceia vor vedea împărăția cerurilor.

Mai departe îi fericește Domnul Hristos pe aceia care, prizonieri pentru dreptate, sunt prizonieri și pentru faptul că țin legătura cu Domnul Hristos și se lasă batjocoriți și prizonieri ca unii care-L mărturisesc pe Domnul Hristos și țin să-L mărturisească totdeauna.

Mergând pe aceste trepte - care de fapt sunt prezentate unele după altele însă în realitate în suflet vin unele împreună cu altele, pentru că deși e vorba de un urcuș, în realitate în viața duhovnicească virtuțile se întrepătrund unele cu altele -, orice progres în virtute de fapt aduce bucuria, bucuria fiind în cele din urmă susținută de cele care îi premere. Orice virtute aduce bucurie.

Al doilea urcuș duhovnicesc care îl găsim în Sfânta Evanghelie de la Matei este urcușul preamăririi lui Dumnezeu și el este cuprins în rugăciunea "Tatăl nostru". Cei care ați ajuns să citiți Filocalia volumul II ați găsit acolo un comentariu la rugăciunea "Tatăl nostru", care ne-a rămas de la Sfântul Maxim Mărturisitorul. Sfântul Maxim Mărturisitorul, vorbind despre rugăciunea "Tatăl nostru", ne spune între altele că rugăciunea "Tatăl nostru" nu este numai rugăciune ci este și îndreptar de viață, este o teologie. Și ne dă ideea că rugăciunea "Tatăl nostru" este de fapt un urcuș spre preamărirea lui Dumnezeu. Dacă o privim dinspre sfârșit spre început avem în ea un urcuș, avem în ea niște trepte, șapte trepte care corespund celor șapte cereri cuprinse în rugăciunea "Tatăl nostru".

Ultima cerere din rugăciunea "Tatăl nostru" și prima treaptă spre preamărirea lui Dumnezeu este "și ne mântuiește de cel rău". Când cerem de la Dumnezeu să ne mântuiască de cel rău de fapt ne obligăm noi înșine să ne ferim de cel rău. Prin cel rău înțelegem pe cel care ispitește la rău, pe diavolul, dar nu numai pe diavolul, ci orice înfățișare a răului. Știm despre rău că are trei înfățișări: una în gând, alta în cuvânt și alta în faptă. Dacă realizăm înlăturarea gândului celui rău, curățirea de gânduri rele, în cazul acesta nu mai ajungem la celelalte forme ale răului pentru că celelalte forme ale răului sunt în legătură cu gândul cel rău. Orice om se ocupă de înlăturarea răului de când surprinde răul în suflet. În cazul în care a ajuns până la fapta cea rea, trebuie să se ferească mai mult decât dacă a rămas doar la gândul cel rău, pentru că fapta cea rea și cuvântul cel rău îi afectează și pe alții. Iar gândul cel rău îl păgubește numai pe cel care-l poartă în minte și nu-l scoate și la arătare.

A doua treaptă a urcușului spre preamărirea lui Dumnezeu este ferirea de ispită. Cerem de la Dumnezeu să ne ferească de ispită. Am spus că ispita nu e păcat, ci este un gând fără formă care poate fi îndemnător la păcat dar poate fi și pricină de virtute. Noi dorim să fim feriți de ispitele ducătoare la păcat, să fim în stare să le biruim și să ne angajăm la virtuțile potrivnice ispitei, și lucrul acesta îl putem face în măsura în care ne ferim de pricinile care înmulțesc ispitele. Dacă nu ocolim pricinile care înmulțesc gândurile rele, atunci nu putem nici să rezistăm ispitelor, și cădem în ispită ajungând să facem păcatul fie numai cu gândul, fie și cu cuvântul și cu fapta.

A treia treaptă a urcușului preamăririi lui Dumnezeu este iertarea. Domnul Hristos ne angajează la iertare prin faptul că în rugăciunea "Tatăl nostru" a condiționat iertarea noastră din partea lui Dumnezeu de iertarea pe care o dăm noi celor care ne greșesc, și ne-a învățat să spunem: "Și ne iartă nouă greșelele noastre precum iertăm și noi greșiiții noștri". Domnul nostru Iisus Hristos nu numai că ne-a dat această cerere condiționată de iertarea pe care o dăm noi, ci El a și reluat această cerere. Și în Sfânta Evanghelie de la Matei, după ce se termină rugăciunea "Tatăl nostru", avem cuvintele: "Că de veți ierta voi oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru Cel din ceruri vă va ierta vouă greșelile voastre. Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru Cel din ceruri nu va ierta vouă greșelile voastre". Despre iertare știm că trebuie să fie făcută din inimă. Concluzia pildei cu cei doi datornici, cuprinsă în Sfânta Evanghelie de la Matei în capitolul al 18-lea, este că așa vor păți toți care nu iartă pe oameni din toată inima. Iar felul în care cineva trebuie să ierte din toată inima este prezentat în pilda cu fiul risipitor (Luca 15, 11-32), unde se spune despre tatăl primitor că l-a primit pe fiul său în starea de mai înainte, a rânduit să nu se simtă cu nimic înjosit fiul care s-a întors din pribegie după ce și-a cheltuit toată averea. Sfântul Ioan Gură de Aur, ocupându-se de această pildă, se minunează și zice: "Cum, aceasta este răsplata păcatului?". Și tot el răspunde: "Nu-i răsplata păcatului, ci e răsplata pocăinței". Deci să reținem, când zicem "Și ne iartă nouă păcatele noastre precum iertăm și noi greșiiții noștri", să știm că e vorba de iertare deplină, de iertare din toată inima, asemenea cu iertarea pe care a dat-o tatăl primitor fiului care s-a întors din pribegie cu pocăință.

La mijloc între cele șapte cereri, treapta din mijloc, privește pâinea cea de toate zilele, pe care o cerem de la Dumnezeu când zicem "Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi". Este vorba de pâinea în înțelesul de hrană trebuitoare pentru viața fizică, de hrană trebuitoare pentru viața sufletească înțeleasă ca și cuvânt al lui Dumnezeu, și despre hrană sufletească trebuitoare pentru viața veșnică, adică Sfânta Euharistie, Sfânta Cuminecătură, despre care Domnul Hristos spune că este "pâinea vieții" și "De nu veți mânca Trupul Fiului omului și nu veți bea Sângele Lui, nu veți avea viață în voi" (Ioan 6, 53).

Urmează apoi a cincea treaptă, care este: "Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ". Treapta aceasta îi angajează pe cei care cer de la Dumnezeu să se facă voia Lui pe pământ așa cum se face în cer, să facă ceea ce fac îngerii în cer, să aducă închinare lui Dumnezeu.

Vine apoi a șasea cerere, care este "Vie împărăția Ta" și care se împlinește de fapt, cum am mai spus, la fiecare Sfântă Liturghie, pentru că fiecare Sfântă Liturghie este împărăția lui Dumnezeu aici pe pământ, este o desfășurare a împărăției lui Dumnezeu aici pe pământ, în prezența celor ce iau parte la Sfânta Liturghie, biserica fiind cerul cel de pe pământ, iar lucrarea ce se face la Sfânta Liturghie fiind o lucrare cerească, împlinită în condițiile noastre pământești.

Când se realizează toate acestea ajungem la puțința de a-L preamări pe Dumnezeu și de a se împlini cererea "Sfîntească-se numele Tău" și atunci ajungem de fapt la cea de-a șaptea treaptă a urcușului duhovnicesc, care este preamărirea lui Dumnezeu. Toate acestea le cerem de la Dumnezeu și le împlinim și noi după puterea noastră.

Mai sunt și alte texte din Sfânta Scriptură a Noului Testament în care ni se prezintă un urcuș duhovnicesc. De pildă, cuvintele Sfântului Apostol Pavel din Epistola către Galateni, în care se înfățișează roada Duhului. Și aici avem un text care tot așa, dacă e privit de la urmă spre început - adică nu așa cum îl prezintă Sfântul Apostol Pavel, ci în ordine inversă - reprezintă un urcuș duhovnicesc. Sfântul Apostol Pavel începe cu dragostea și sfârșește cu înfrânarea poftelor. Și zice așa: "Roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea poftelor" (Galateni 5, 22-23), înfrânarea poftelor fiind ultima treaptă înfățișată de Sfântul Apostol Pavel dar prima treaptă care duce la dragoste. E urcușul care duce la dragostea ca virtute teologică.

Înfrânarea poftelor: cel dintâi lucru care trebuie să-l aibă în vedere cineva care vrea să ajungă la fericirea pe care o dă iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele este înfrânarea. Un om înfrânat este un om care face voia lui Dumnezeu după puterea lui, un om care știe de înfrânare, de post, de tot ceea ce înseamnă lepădare de sine și luarea crucii.

După înfrânarea poftelor urmează blândețea, prin care se nimicește mânia.

Apoi credința, care este de două feluri: credința din auz și credința din vedere. Sfântul Petru Damaschin, Sfântul Isaac Sirul vorbesc despre o credință care o are omul din auzire, adică i se propovăduiește și el crede. Așa ceva s-a întâmplat în Sihar, când femeia samarineancă le-a spus concetățenilor ei: "Veniți de vedeți un om care mi-a spus mie toate ale mele" (Ioan 4, 29) - era vorba despre Domnul Hristos. Și ei auzind despre aceasta, s-au dus să-L vadă pe Domnul Hristos, iar după ce L-au cunoscut, după ce L-au văzut și făcând minuni, după ce s-au încredințat de Domnul Hristos, au spus oamenii aceia: "De acum credem nu numai pentru cuvântul tău, ci pentru că noi înșine am văzut și am cunoscut că Acesta este Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii" (Ioan 4, 42).

După credință vine facerea de bine. Nu se poate să aibă cineva credință în Dumnezeu și să nu se angajeze ca să facă binele. Și facerea de bine duce la bunătate și bunătatea este între cele nouă roade ale Duhului, între cele nouă înfățișări ale roadei Duhului. Bunătatea este pregătită prin urmare de înfrânarea poftelor, de blândețe, de credință și de facerea de bine. Și apoi bunătatea cea din mijloc are împreună cu ea îndelunga-răbdarea, pacea, bucuria și iubirea. Acestea vin ca un fel de răsplată a bunătății, ca un fel de angajare întru bunătate. Cel bun este și răbdător, și chiar îndelung-răbdător. Cel îndelung-răbdător are pace în suflet. Cel care are pace în suflet, pacea născută din nepătimire, are și bucurie, iar cel care are bucurie realizează și iubirea, care și ea este un chip al bucuriei. Iubirea este fericire, cine iubește este fericit. De aceea Domnul Hristos ne îndeamnă și ne poruncește chiar să avem iubire față de toți oamenii, chiar și față de vrăjmașii noștri, pentru că vrea să ne facă părtași de fericirea care se realizează în iubire.

În Epistola Sfântului Apostol Pavel către Coloseni, în al 3-lea capitol, deasemenea este prezentat un urcuș duhovnicesc, care este tot un urcuș al dragostei și un urcuș al păcii. Și anume Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Coloseni spune mai întâi: "Dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus, cugetați cele de sus" (Coloseni 3, 1-2). Cine vrea să înceapă un urcuș duhovnicesc trebuie să caute cele de sus, să nu aștepte cele de sus ci să le caute, după cuvântul spus și de Domnul Hristos de altfel: "Căutați mai întâi împărăția cerurilor" (Matei 6, 33). În măsura în care căutăm împărăția cerurilor, trebuie să o și cugetăm. "Căutați cele de sus" zice Sfântul Apostol Pavel mai întâi, și după aceea, ca și când și-ar fi adus aminte că altceva trebuia să apună întâi, zice "cugetați cele de sus", adică gândiți la cele de sus. Ca să le căutați trebuie să le cugetați, trebuie să le gândiți. Și spune mai departe că acolo sus, unde vrem noi să căutăm, Îl găsim pe Domnul Hristos stând de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl - înălțat deci mai presus de lume și în cinstea pe care o are la Dumnezeu-Tatăl și

firea omenească cu care s-a unit firea dumnezeiască la Întrupare - și spune că "Voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu". Și după aceea îi îndeamnă pe credincioși să se ferească de păcatele care îi fac nevrednici de urcușul duhovnicesc și are în vedere două feluri de păcate, sunt două liste de păcate învecinate unele cu altele. Întâi spune: "Omorâți măduarele voastre cele de pe pământ: curvia, necurăția, patima, pofta rea și zgârcenia - sau lăcomia - care este o închinare la idoli".

În acest cuvânt Sfântul Apostol Pavel are în vedere câteva chipuri ale păcatului desfrânării care este de mai multe feluri, se realizează în mai multe chipuri, și de aceea zice el mai întâi desfrânarea sau curvia și apoi necurăția - care se poate realiza în felurite chipuri -, patima - care este o obișnuință cu plăcerea - și apoi pofta cea rea și zgârcenia sau lăcomia - unii au tradus "lăcomia" alții au tradus "zgârcenia" - care este o închinare la idoli. Părinții cei duhovnicești mai ales au în vedere lăcomia, pentru că lăcomia o consideră ca ușă a patimilor, cum am înțeles aceasta seara trecută.

Spune Sfântul Apostol Pavel mai departe că "pentru niște fapte ca acestea vine mânia lui Dumnezeu asupra fiilor neascultării" și apoi adaugă o altă listă de păcate și zice: "Lepădați și voi toate acestea: mânia, răutatea, iușimea, cuvântul de rușine din gura voastră și defăimarea". Și odată cu acestea, numește mai departe puțin și minciuna. Prin urmare, când e vorba despre urcușul duhovnicesc, orice păcat trebuie să lipsească și mai ales trebuie să lipsească acestea pe care le pomeneste Sfântul Apostol Pavel, cele cinci de mai înainte și cele șase de după aceea: mânia, iușimea, răutatea, defăimarea și cuvântul de rușine, împreună cu minciuna. Și nu se oprește Sfântul Apostol Pavel numai la atât, ci adaugă la urcușul duhovnicesc și niște fapte pozitive, niște virtuți care trebuie neapărat realizate, pentru că a te feri de păcat e numai o parte din urcușul duhovnicesc și virtuțile completează înlăturarea răului. În Psalmul 33 este un program de viață pe care îl dă psalmistul când zice: "Veniți fiilor, ascultați-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăța. De vrea omul să trăiască și să vadă zile bune, să-și oprească limba sa de la rău, să se ferească de rău și să facă binele, să caute pacea și să o urmeze pe ea". Nu zice numai să se ferească de rău, ci zice și să facă binele.

Cum anume trebuie să fie urmărit binele arată Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Coloseni când zice: "Îmbrăcați-vă și voi ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și preaiubiți, cu milostivirile îndurărilor, cu smerenie, cu îndelungă-răbdare, cu bunătate, cu îngăduință, de are cineva ceva împotriva cuiva; precum Hristos v-a iertat vouă, asemenea să iertați și voi". Și apoi adaugă: "Peste toate acestea îmbrăcați-vă cu iubirea, care este legătura desăvârșirii și pacea lui Hristos, care covârșește mintea voastră, să stăpânească în inimile voastre; și dovediți-vă mulțumitori" (Coloseni 3, 12-15).

E încă un urcuș duhovnicesc arătat de Sfântul Apostol Pavel prin ferirea de rău și împlinirea binelui, și împlinirea binelui mai ales prin virtuțile pe care le-am pomenit, adică bunătatea, îndelungă-răbdarea, smerenia, îngăduința și acestea de fapt le reia și Sfântul Apostol Petru în a doua sa Epistolă Sobornicească, unde spune că la credința noastră trebuie să adăugăm fapta bună, la fapta bună cunoștința, la cunoștință înfrânarea, la înfrânare răbdarea, la răbdare îngăduiala frățească și apoi vine dragostea (II Petru 1, 5-7). E tot un urcuș pe care-l are în vedere Sfântul Apostol Petru ca un urcuș spre dragoste.

Toate cuvintele acestea din dumnezeiasca Scriptură sunt spuse pentru orientarea celor ce doresc să aibă o viață duhovnicească așa cum trebuie ea să fie, și asta înseamnă în primul rând curățirea de patimi care întărește mintea noastră. Curățirea de patimi ne face vrednici de a-L cunoaște pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos, de a simți prezența Lui și aceasta este de fapt o înaintare spre fericirea schimbării la față, Schimbarea la Față fiind de fapt o împrejurare în care ucenicii au mărturisit bucuria lor din prezența Domnului nostru Iisus Hristos, din lumina de pe Tabor. Trei din cei patru Sfinți Evangheliști și împreună cu ei Sfântul Apostol Petru fac referiri la Schimbarea la Față, prezintă Schimbarea la Față a Domnului Hristos în înțelesul că ne spun că Domnul Hristos a mers cu trei din ucenicii Săi pe un munte înalt și acolo, în fața ucenicilor Petru, Iacov și Ioan și în fața a doi oameni veniți din lumea cealaltă, doi oameni care au trecut din viața aceasta, proorocul Moise și proorocul Ilie, Domnul Hristos le-a arătat mărirea Sa pe cât puteau ei să cuprindă, după cum spune slujba Schimbării la Față: "Schimbatu-Te-ai la față în munte Hristoase Dumnezeule, arătând ucenicilor Tăi mărirea Ta pe cât li se putea". Iar mărirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos s-a arătat într-o lumină care s-a revărsat din ființa Lui, în așa fel încât "fața Lui strălucea ca soarele și hainele Lui erau albe ca zăpada, cum un înălbitor nu poate înălbi pe lume". Și cu acest prilej Sfântul Apostol Petru, uimit de măreția Mântuitorului nostru Iisus Hristos, a zis: "Bine este nouă să fim aici. Să facem aici trei colibe, una Ție, una lui Moise și una lui Ilie", el neștiind ce să spună din uimirea în care căzuse. Bineînțeles lucrul acesta nu s-a putut realiza pentru că a mers mai departe uimirea

ucenicilor prin faptul că s-a arătat un nor care i-a învăluit, ucenicii au căzut cu fețele la pământ, au auzit din nor un glas care a spus: "Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit, pe Acesta să-L ascultați" (Matei 17, 4-5). Și în felul acesta S-a arătat și pe Muntele Taborului Sfânta Treime, care S-a arătat la Botezul Domnului Hristos. De data aceasta Duhul Sfânt S-a arătat ca un nor, Fiul era de față, schimbat la față așa cum Îl prezintă Sfinții Evangheliști, iar glasul Tatălui ceresc s-a auzit așa cum s-a auzit la Botez, cu adaosul "pe Acesta să-L ascultați", mesajul Schimbării la Față fiind acela de a asculta pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Și de fapt cuvântul acesta îndemnător la ascultare față de Domnul nostru Iisus Hristos este și el început de urcuș duhovnicesc. Numai ascultând de Domnul Hristos putem ajunge să fim modelați de El și putem ajunge să ne înălțăm împreună cu El.

La Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos înțelegem că Domnul Hristos - după relatările Sfinților Evangheliști - l-a binecuvântat pe ucenici și pe când îi binecuvânta S-a înălțat la cer. Și noi știm că Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos este o înainte-împlinire a ceea ce se va întâmpla și cu cei ce sunt ai lui Hristos, care vor fi împreună cu El.

Părinții cei duhovnicești au în vedere urcușul duhovnicesc în diferite feluri. Și anume Sfântul Maxim Mărturisitorul, în capetele despre dragoste cuprinse în Filocalie volumul II, vorbește despre un urcuș duhovnicesc care începe cu credința și se sfârșește cu iubirea. Cel ce crede se teme de Domnul. Cel ce se teme de Domnul se înfrânează. Cel ce se înfrânează rabdă îndelung. Cel ce rabdă îndelung are nădejde. Cel ce nădăjduiește ajunge la nepătimire și nepătimirea este urmată de dragoste. Dragostea cea după poruncă este urmată de dragostea care nu face deosebire între bun și rău, între prieten și neprieten, între apropiați și depărtați, ci îi cuprinde pe toți, pentru că se realizează prin împlinirea poruncii lui Dumnezeu. Și zice Sfântul Maxim Mărturisitorul că de fapt nu iubește după poruncă pe aproapele său acela care pe unul îl iubește și pe altul îl urăște, pe unul îl iubește mai mult și pe altul îl iubește mai puțin sau pe același uneori îl iubește și alteori îl urăște. Dragostea trebuie să fie ceva statornic pentru că dragostea este "vinul care veselește inima omului", după cuvântul Sfântului Isaac Sirul, și dragostea este ținta vieții duhovnicești.

Pe Duhul Sfânt Îl primesc cei care-L caută și se roagă ca să-L primească, dar ca să primim pe Duhul Sfânt trebuie să știm că nu-L primește lumea, ci-L primesc doar ucenicii Domnului Hristos, și atunci trebuie să ne orientăm în așa fel lucrurile încât să fim vrednici de prezența Duhului Sfânt, de a simți prezența Duhului Sfânt, și aceasta se simte mai ales întru preamărirea lui Dumnezeu. Domnul Hristos vorbește despre Duhul Sfânt care se dă ucenicilor și care de fapt s-a dat ucenicilor - celor doisprezece - și s-a dat pentru veșnicie și pentru întreaga Biserică și pentru toți credincioșii cei buni. Ca să primim pe Duhul Sfânt trebuie să fim ca ucenicii Domnului Hristos și fiind - după puterea noastră - ca ucenicii Domnului Hristos, vom simți prezența Duhului Sfânt, când se va împlini în noi ceea ce se spune în Sfânta Evanghelie de la Ioan, că "Duhul suflă unde vrea și tu auzi vuietul Lui și nu știi de unde vine și încotro se duce" (Ioan 3, 8). Iar vuietul Duhului este preamărirea lui Dumnezeu din suflet sau preamărirea lui Dumnezeu din slujbele sfinte ale noastre Biserici. Sfânta Biserică are slujbe preamăritoare de Dumnezeu, iar slujbele acestea sunt din puterea Duhului Sfânt și sunt un fel de vuiet al Duhului Sfânt.

Domnul Hristos a mai spus despre Duhul Sfânt că va izvorî, va curge din ființa celor credincioși ca un izvor de apă izvorătoare spre viață veșnică. Și gândindu-ne la faptul că Domnul Hristos a spus despre Duhul Sfânt "El pe Mine Mă va preamări" (Ioan 16, 14), sigur că și râurile acestea tot râuri de preamărire trebuie să fie, dat fiind faptul că în Faptele Sfinților Apostoli se spune că cei care vorbeau în limbi necunoscute de ei dar înțelese de cei care au auzit cuvintele lor, au auzit limbile respective, fiecare înțelegeau ceea ce li se spunea (Fapte 2, 11). Și asta uităm noi de obicei, că se spune în Faptele Sfinților Apostoli în legătură cu efectele prezenței Duhului Sfânt, că ei spuneau măririle lui Dumnezeu. Sfintele slujbe spun măririle lui Dumnezeu, aduc mărirea lui Dumnezeu și ele sunt vuietul Duhului și sunt apa cea vie care curge din ființa celor ce participă la slujbele dumnezeiești și se încadrează în rugăciunile care fac să vuiască Duhul Sfânt în existența umană.

Stimați ascultători, mai este și un urcuș al fericirii. De altfel tot ce se face spre bine ne pregătește spre fericire. Orice lucru pe care-l facem noi în viața noastră pentru preamărirea lui Dumnezeu aduce în sufletul nostru mulțumire și ne pregătește pentru tot mai mult și mai mult, până când suntem între cei fericiți. Urcușul acesta se poate exprima în niște nume pe care le poartă oamenii și care nu totdeauna corespund cu viața lor. Când vine la mine la spovedit cineva care are un nume frumos, de exemplu cum ar fi Floare, zic: să-ți fie viața cum ți-i numele. Numele în limba greacă are întotdeauna o însemnătate, spun ceva despre cel care poartă numele. De

exemplu numele Hristos - care de fapt nu este un nume ci este o calitate, dar se pomenește mereu împreună cu numele Domnului nostru Iisus, care este și Hristos - înseamnă Unsul, Alesul, unsul în înțeles de ales, este Mesia, este cel trimis, este cel rânduit de Dumnezeu pentru mântuirea noastră. Și de fapt cuvântul acesta a fost pronunțat de îngerul binevestitor când a zis către păstorii din Betleem: "Iată vă binevestesc vouă bucurie mare care va fi pentru tot poporul, că vi s-a născut vouă un mântuitor care este Hristos Domnul" (Luca 2, 10-11). Sau numele de Iisus care înseamnă Mântuitor a fost pronunțat tot de îngerul binevestitor în vis și a fost adresat sfântului și dreptului Iosif când i s-a spus că "vei chema numele Lui Iisus pentru că El va mântui pe poporul Său de păcat" (Matei 1, 21). Prin urmare sunt nume de oameni care pot exprima trepte ale vieții duhovnicești, trepte ducătoare la fericire. Și numele acestea nu trebuie neapărat să le purtăm, ci trebuie să le înțelegem.

Cel dintâi nume care duce spre numele de fericit - care înseamnă "macarie", în limba greacă înseamnă "fericit" - este **Teopist**, adică **credincios lui Dumnezeu**. Pornim de la credința în Dumnezeu. Cine crede în Dumnezeu este slujitor al lui Dumnezeu, rob al lui Dumnezeu și devine **Teodul**, adică **rob al lui Dumnezeu**. Cel ce este Teodul, desigur ajunge să-L cunoască pe Dumnezeu, pentru că cel ce împlinește poruncile lui Dumnezeu ajunge să-L cunoască pe Dumnezeu, căci Dumnezeu Însuși i se descoperă, după cuvântul Sfântului Marcu Ascetul care zice că "Hristos este ascuns în poruncile Sale și se arată - se descoperă - celui care împlinește poruncile Lui". Și în felul acesta, cine cunoaște pe Domnul Hristos din împlinirea poruncilor Lui, cel căruia Domnul Hristos i se arată, se numește **Teognost**, **cunoscător de Dumnezeu**. Și în măsura în care cineva cunoaște pe Dumnezeu devine **iubitor de Dumnezeu**, adică **Teofil**, și cel care Îl iubește pe Dumnezeu e **fericit** din însăși iubirea aceasta și devine **Macarie**.

Stimați ascultători, sunt și acestea niște trepte: credința în Dumnezeu, slujirea lui Dumnezeu, cunoașterea lui Dumnezeu, iubirea față de Dumnezeu și fericirea care vine din iubirea față de Dumnezeu. Aceasta este calea fericirii. Când toate acestea se împlinesc în viața omului, sufletul lui devine locaș al lui Dumnezeu după cuvântul spus de Domnul Hristos care zice: "Cel ce Mă iubește păzește poruncile Mele și îl voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui" (Ioan 14, 21). Și când Sfântul Apostol Iuda - nu Iscarioteanul ci celălalt Apostol Iuda - a zis către Domnul Hristos "Doamne, cum de nouă vrei să Te arăți și lumii nu?", a zis Domnul Hristos: "Cel ce Mă iubește păzește cuvintele Mele și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și la el ne vom face locaș" (Ioan 14, 22-23). Ca să devenim locașuri ale Preasfintei Treimi trebuie să fim vrednici de Preasfânta Treime, deși într-un fel fiecare dintre cei botezați este un locaș al Preasfintei Treimi în înțelesul că la Botez se sălășluiește în fiecare dintre cei botezați Preasfânta Treime și se întâmplă la fiecare Botez ceea ce s-a întâmplat la Botezul Domnului nostru Iisus Hristos: se deschid cerurile pentru cel botezat, este și el numit "fiu iubit" al Tatălui, și despre el se spune: acesta este fiul Meu cel iubit întru care am binevoit, și glasul Tatălui se aude și fiul este botezat și Duhul Sfânt este de față, pentru că fără prezența Duhului Sfânt nu se poate realiza nici o Sfântă Taină.

Urcuș duhovnicesc avem noi și din dumnezeieștile slujbe. Fiecare sfântă slujbă, fiecare participare la sfânta slujbă, adică fiecare slujire - pentru că noi de fapt în Biserica noastră drept-măritoare Îi slujim lui Dumnezeu luând parte la sfintele slujbe - este un urcuș duhovnicesc, este încă o treaptă în înaintarea noastră spre bucurie, spre primirea Duhului Sfânt, spre iubire, spre liniște sufletească, spre nepătimire.

Nu putem să vorbim despre urcușul duhovnicesc fără să avem în vedere și **smerenia ca ascensor al vieții duhovnicești**. Gândul acesta că smerenia este un fel de ascensor al vieții duhovnicești - în înțelesul că prin ea ajungem fără să mai mergem din treaptă în treaptă, suntem răpiți cumva la cer prin smerenie - îl găsim în cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos care zice: "Cel ce se smerește pe sine se va înălța și cel ce se înalță pe sine va fi smerit" (Luca 18, 14). Pentru că Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă iar celor smeriți le dă har și pedeapsa celui mândru este căderea, căderea în păcate și păcatele trebuie plătite și atunci ajungem și în nefericire și în nenorocire și în multe necazuri care vin de pe urma păcatelor care își au începutul în mândrie, mai ales în mândrie. Pentru că noi avem - cum zicea Părintele Arsenie, Dumnezeu să-l odihnească - "mintea care discută cu Dumnezeu în loc să se supună fără discuție". Smerenia deci este ca un ascensor al vieții duhovnicești, de aceea în măsura în care ne adâncim în smerenie, în acea măsură ne și înalță Domnul Hristos.

Domnul Hristos în grădina Ghetsimani S-a smerit până la ultima posibilitate de smerire, ca să ne dea nouă pildă și ca să ne ajute să ne înălțăm. Și de pe același munte, la poalele căruia S-a smerit până la ultima posibilitate, S-a înălțat la cer și în felul acesta se face o legătură cu smerenia care înalță. Dacă știm să ne smerim, dacă putem să ne smerim, primim puterea de a ne înălța. Adică nu ne înălțăm noi, ci suntem luați la cer. Mai întâi numele noastre sunt scrise în ceruri, după cuvântul scris în Sfânta Evanghelie de la Luca unde se spune că ucenicii au

venit cu bucurie mare și au spus Domnului Hristos că și duhurile se pleacă lor întru numele Mântuitorului, și Mântuitorul a spus: "Nu vă bucurați că duhurile se pleacă vouă ci bucurați-vă că numele voastre sunt scrise în ceruri" (Luca 10, 20). Iar Sfântul Ioan cel ce a scris "Scara" spune că numele noastre sunt scrise în cerul smereniei și în cerul nepătimirii, pentru că smerenia duce la nepătimire, dat fiind faptul că ea este deșrădăcinătoare a păcatelor, bineînțeles când este o realitate.

Smerenia trebuie înțeleasă în două feluri, și anume smerenia femeii păcătoase, de pildă, și smerenia Maicii Domnului. Nu sunt la fel. Femeia păcătoasă avea mai mult conștiința păcatului, conștiința că este păcătoasă și avea o smerenie din conștiința că a făcut păcate și cerea de la Dumnezeu iertare. E un tip al smereniei, și această smerenie o avea și vameșul din pilda cu vameșul și fariseul, care-și bătea pieptul și zicea: "Doamne, milostiv fi mie păcătosului", își recunoștea păcatele, iar smerenia lui era aceea de a-și recunoaște păcatele, izvora din recunoașterea păcatelor. E un chip al smereniei. Maica Domnului însă avea o smerenie care nu era întemeiată pe conștiința păcatelor, ci Maica Domnului avea o smerenie ca rezultat al virtuților. Sfântul Isaac Sirul vorbește despre smerenia ca rezultat al virtuților. Zice că smerenia este aceea pe care o avem când sufletul a trecut prin toate locașurile virtuților și a ajuns la smerenie. O astfel de smerenie a avut Maica Domnului și o astfel de smerenie o are în vedere când zice "Că a căutat - Dumnezeu - spre smerenia roabei Sale, că iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Luca 1, 48). Smerenia Maicii Domnului este prin urmare o smerenie ca rezultat al virtuților și noi trebuie să avem smerenia cea corespunzătoare cu viața noastră: dacă știm că avem păcate trebuie să avem smerenia cea din păcate, dacă ne-am mutat de la păcate la virtuți să avem smerenia cea din virtuți. O astfel de smerenie din virtuți nu a avut numai Maica Domnului, ci și Sfântul Ioan Botezătorul când zicea despre Domnul Hristos și despre el însuși: "Acela trebuie să crească iar eu să mă micșorez" (Ioan 3, 30).

Stimați ascultători, în orice caz smerenia ne ajută foarte mult și de aceea progresul duhovnicesc arătat ca o casă duhovnicească are în cuprinsul lui, ca un fel de legătură a tuturor faptelor bune, smerenia pe care trebuie să o aibă toți aceia care fac anumite fapte bune. Căci noi nu putem ajunge nici măcar la măsura aceea pe care a avut-o în vedere Domnul Hristos când a spus - în Sfânta Evanghelie de la Luca - : "Și voi când toate acestea le faceți spuneți: slugi netrebnice suntem, ceea ce eram datori să facem am făcut" (Luca 17, 10). Să nu uităm însă că smerenia este un har fără de nume, după cuvântul Sfântul Ioan Scărarul că nimeni nu poate spune, nu poate defini smerenia, ci ea este ca un fel de miere. Și zice Sfântul Ioan Scărarul că "așa cum nu poți descrie dulceața mierii cuiva care nu a gustat mierea, tot așa nu poți spune despre smerenie cuiva care nu are smerenia". Fiind un har fără de nume, smerenia trebuie cerută de la Dumnezeu. Și atunci dacă o avem, indiferent de chipul smereniei - smerenia care ne duce la pocăință sau smerenia care ne încredințează despre virtuți dar știm că ceea ce avem pozitiv în noi este un dar de la Dumnezeu - smerenia își are rostul ei și trebuie căutată și trebuie trăită. Smerenia, în înțeles de rezultat al virtuților - spune Sfântul Petru Damaschin - este ceva care ne îndatorează și mai mult. Adică omul care împlinește voia lui Dumnezeu, face binele, trebuie să știe că e dator cu și mai mult bine, pentru că el trebuie să se considere ca unul care a fost ales de Dumnezeu ca Dumnezeu să fie împreună-lucrător cu omul. Și dacă Dumnezeu ne alege ca să fie împreună-lucrător cu noi, ne dă de fapt o cinste mai presus de noi și aceasta ne obligă și mai mult să fim disponibili pentru a face și mai mult bine, pentru a primi și altă cinstire de la Dumnezeu în împlinirea binelui.

Stimați ascultători, când ajungem la trepte de acestea care aduc bucuria, care aduc iubirea, care aduc nepătimirea, care aduc preamărirea lui Dumnezeu, care aduc roada Duhului, care-L aduc pe Duhul Sfânt în conștiința noastră, în simțirea noastră, care ne ridică mai presus de noi, care ne duc pe Muntele Taborului, pe muntele cel duhovnicesc al Taborului - pentru că în ultima analiză **raiul este un fel de generalizare a Taborului** -, când avem astfel de stări sufletești, atunci Îl avem pe Domnul Hristos ca oaspete în sufletul nostru. Dar toate acestea se realizează prin darul lui Dumnezeu și în măsura în care suntem pregătiți ca să urcăm urcușul duhovnicesc. Când se ajunge la aceasta, se ajunge mai ales prin darul lui Dumnezeu, prin puterea lui Dumnezeu, pentru sinceritatea noastră de a-I sluji. Acest lucru se exprimă într-o poezie de Zorica Lațcu intitulată *Focul*:

Căsuța mea de scânduri s-a aprins.
Ardea în noapte. Focul a cuprins
Și tindă, și odăi, și coperiș.
Voiam să ies în noapte pe furiș,
Cu-o legătură-n mână. N-am putut.
În val de flăcări albe m-am zbatut;

Vecinii toți dormeau; și de-n zadar
Plângeam, închisă-n grinzile de jar.
Și, ca să pot scăpa din casa mea,
Am lepădat și haina, căci ardea
Și-am aruncat și legătura-n foc.
Mă-năbușeam și nu vedeam deloc;
Cuprinsă de uimirea morții, stam
În oarbă nemișcare. Așteptam
Să ardă-n mine tot, să fiu un scrum
Și vântul să mă vânture pe drum.
Am auzit un zvon de prăbușiri,
Și casa mea pieri; subțiri, subțiri,
Se ridicară palele de fum...
Și-n goliciunea mea pornii la drum.
Cerșeam lumini și-n pragul nopții reci
S-au fost deschis zări albe de poteci.
Curată, ca o candelă-n altar,
Cu trupul plin de răni și greu de har,
M-am pomenit urcând pe scări cerești,
Spre miezul dragostei dumnezeiești.
Știam acum că focul fost-a pus
În casa mea, de mâna lui Iisus.

Vă mulțumesc.

12 noiembrie 1992

<<[Cuprins](#)

Evangelia ca izvor de nădejde și bucurie

<<[Cuprins](#)

Pentru seara aceasta mi-am propus de multă vreme să vorbesc aici despre "Evangelia ca izvor de nădejde și bucurie". Am ajuns la gândul că în viața creștină contează foarte mult nădejdea și bucuria și că nădejdea și bucuria în viața creștină se întemeiază pe Sfânta Evanghelie, Sfânta Evanghelie fiind izvor de nădejde și de bucurie. Voi arăta în seara aceasta cum anume Evangelia este izvor de nădejde și de bucurie. Dar, ca să putem vorbi despre aceasta, trebuie să precizăm câteva lucruri în prealabil, și anume în special să spunem ce este Evangelia, pentru că e vorba de Evangelia ca izvor de nădejde și de bucurie.

S-ar părea că toată lumea știe ce e Evangelia. Și totuși nu știu dacă toată lumea știe de fapt. Dacă mergem la sfintele slujbe ale Bisericii noastre care sunt o întrupare a Scripturii, o întrupare a Evangheliei, la unele din ele și în special la Sfânta Liturghie, dar și la alte slujbe cum este Utrenia, slujba de dimineață din zilele de Duminică și sărbători, apoi slujbele Sfintelor Taine cum ar fi de pildă Cununia sau Maslul, cuprind în ele părți din Sfânta Evanghelie. Cine ia parte la aceste sfinte slujbe aude spunându-se de pildă: "Pentru ca să ne învrednicim noi a asculta Sfânta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeuul nostru să-L rugăm". Cerem de la

Dumnezeu înaintea citirii din Sfânta Evanghelie o învrednicire specială. De ce? Pentru că cuvintele din Sfânta Evanghelie nu sunt cuvinte de pe pământ, ci sunt cuvinte aduse din cer pe pământ. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că "citirea Scripturilor este deschiderea cerului și gurile proorocilor sunt gura lui Dumnezeu". Cuvântul lui Dumnezeu din Sfânta Evanghelie este un cuvânt veșnic, mai presus de om și Domnul nostru Iisus Hristos a spus despre cuvintele Sale: "Cuvintele Mele sunt duh și viață" (Ioan 6, 63) și a mai spus Domnul Hristos: "Cerul și pământul vor trece dar cuvintele Mele nu vor trece" (Marcu 13, 31). În Sfânta Evanghelie se cuprind învățături ale Domnului nostru Iisus Hristos, cuvinte veșnice, cuvinte aduse din cer pe pământ.

În Filocalie, în volumul I în scrierile lui Evagrie Ponticul se spune "Bate la porțile Scripturii cu mâinile virtuții". Aceasta înseamnă: pregătește-te, silește-te să te depășești pe tine însuși în tot ce este bun, ca să poți înțelege în lumea aceasta cuvintele cele mai presus de lume, cuvinte aduse din alte sfere aici pe pământ, cuvinte aduse din cer. Numai o învrednicire specială ne ajută să putem primi în sufletul nostru cuvintele veșnice ale Mântuitorului aduse din cer pe pământ, să le primim, să le prețuim și să le urmăm.

După ce se anunță Sfânta Evanghelie se spune "Înțelepciune, drepti, să ascultăm Sfânta Evanghelie, pace tuturor". Deci, după ce se anunță că se va citi din Sfânta Evanghelie primim binecuvântarea de a avea pace toți care suntem de față și ni se arată Evanghelia ca o înțelepciune: "Înțelepciune, drepti, să ascultăm Sfânta Evanghelie, pace tuturor". Apoi se anunță de unde anume se citește din Sfânta Evanghelie, de la ce autor de Evanghelie, de la care dintre cei patru autori se citește la sfânta slujbă, pentru că sunt patru scriitori ai Evangheliei și anume: Sfântul Evangelist Matei, Sfântul Evangelist Marcu, Sfântul Evangelist Luca și Sfântul Evangelist Ioan. Dintre acești patru sfinți evangheliști doi au fost ucenici ai Mântuitorului, făcând parte dintre cei doisprezece ucenici și Apostoli, iar ceilalți doi, Sfântul Marcu și Sfântul Luca au fost ucenici ai Apostolilor. Fiecare dintre ei a scris o Evanghelie sau Evanghelia într-o anumită variantă. De ce spunem așa? Pentru că Evanghelia este una, dar Evanghelia are patru înfățișări sau dacă vrei două înfățișări și anume sunt trei Evangheliști care scriu cam la fel, pentru că n-au scris unul inspirându-se din Evanghelia celui alt ci au scris independent unii de alții și au scris pentru oameni care nu cunoșteau celelalte Evanghelii. Noi astăzi putem cunoaște Evanghelia în patru înfățișări: putem să citim Evanghelia de la Matei pe care la început au citit-o numai unii dintre credincioși, n-a avut circulație pentru întreaga Biserică, putem să citim Evanghelia de la Marcu pe care cei de demult n-au avut-o toți la îndemână, putem să citim Evanghelia de la Luca, care la fel a fost o Evanghelie care la început n-a avut circulația care o are astăzi și în sfârșit și Evanghelia de la Ioan care este o Evanghelie aparte.

Sfinții Evangheliști Matei, Marcu și Luca împreună se numesc evangheliști sinoptici iar Evangheliile lor Evanghelii sinoptice pentru că cuprind fapte care pot fi citite dintr-o singură privire, pot fi alăturate unele de altele. De pildă despre tânărul cel bogat vorbesc toți trei evangheliștii sinoptici, și Matei și Marcu și Luca, despre sutașul din Capernaum scrie Sfântul Evangelist Matei și Sfântul Evangelist Luca, despre învierea Domnului nostru Iisus Hristos scriu toți evangheliștii, toți patru. Însă Evanghelia de la Ioan are o prezentare deosebită de celelalte Evanghelii.

Sfintele Evanghelii au fost scrise cu vremea, adică întâi a fost propovăduirea, neconsemnată în vreo scriere, și după aceea s-au scris Evangheliile. În orice caz, ultima Evanghelie scrisă, Sfânta Evanghelie de la Ioan, a fost scrisă cam la sfârșitul secolului I al erei creștine iar celelalte au fost scrise mai devreme și anume până la anul 70 au fost scrise Evangheliile sinoptice, așa încât la început n-a fost Evanghelia scrisă ci Evanghelia propovăduită prin viu grai. După aceea s-au scris Evangheliile, și pentru noi Evangheliile, cele patru, sau Evanghelia cea una în patru înfățișări, are și însemnătate documentară, ca un document al credinței noastre. Deși noi ca dreptmăritori creștini n-am învățat despre Domnul Hristos citind Evanghelia, ci am învățat din credința Bisericii, din propovăduirea Bisericii, **sfânta noastră Biserică fiind păstrătoarea, propovăduitoarea și tâlcuitoarea Sfintei Evanghelii.**

Pentru noi ca ortodocși întâlnirea cu Dumnezeu se face în cadrul sfintelor slujbe. Noi n-am învățat despre Domnul Hristos studiind, chiar dacă după aceea am și studiat Evanghelia și putem și să studiem Evanghelia. Sfânta noastră Biserică are școli teologice unde se studiază Evanghelia, unde se fac studii de aprofundare, de adâncire, studii de comparație. Dar important pentru noi este trăirea Evangheliei, întruparea Evangheliei în slujbele Bisericii noastre, slujbele Bisericii noastre fiind cuprinzătoare ale Evangheliei în înțelesul că ne și prezintă părți din Evanghelie dar și în înțelesul că ne pune în față adevărurile de credință, făcându-ne pe noi să stăm în fața evenimentelor prin sărbătorirea lor și prin faptul că în cadrul sfintelor slujbe noi învățăm despre

evenimentele prezentate în Sfânta Evanghelie care sunt prezentate prin tâlcuirea lor și ni se dă posibilitatea să stăm în fața acelor evenimente cu viața noastră, cu gândirea noastră, cu simțirea noastră. Prin urmare **Evanghelia înțeasă în felul acesta este Hristos în mijlocul nostru.**

Sunt creștini care se bazează întâi pe Evanghelie și după aceea încearcă să interpreteze și interpretează și greșit, pentru că să știți că Scriptura trebuie interpretată, trebuie tâlmăcită. Noi, ca să înțelegem Scriptura, trebuie să știm anumite lucruri și să ne raportăm la ea. Și toți creștinii folosesc aceeași Scriptură, același Nou Testament, și cu toate acestea sunt atâtea diferențe între creștini pe motivul că Scriptura se interpretează iar ceea ce diferențiază pe credincioșii creștini este interpretarea Evangheliei. De aceea noi nu ne ținem de Evanghelia în sine ci ne ținem de Evanghelia interpretată de sfânta noastră Biserică și întrupată în sfintele slujbe.

În seara aceasta vom vorbi despre Evanghelie ca izvor de nădejde și de bucurie ținând seama de Evanghelia cea una, deci de propovăduirea creștină prezentată nouă - prezentată și nouă, pentru că cei care au scris Evangheliile nu s-au gândit la noi, nu s-au gândit că vor scrie niște cărți care vor rămâne în Biserica creștină și vor avea circulație, ci ei au avut în vedere doar împrejurările în care au scris și pentru care au scris. Sfântul Evanghelist Matei de pildă a scris pentru creștinii dintre evrei și face multe referiri la Vechiul Testament, la împlinirea proorociilor prin Domnul nostru Iisus Hristos, Mesia, Cel venit să mântuiască lumea. Sfântul Evanghelist Marcu scrie pentru creștini proveniți dintre neiuidei, dintre oamenii care nu erau introduși, așa cum erau evreii, nu cunoșteau Scriptura și de aceea el nu face referiri la Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, nu se referă la proorociile Vechiului Testament, ci prezintă în special minuni pe care le-a făcut Domnul Hristos. Sfântul Evanghelist Luca a scris Evanghelia unui creștin anume pe care îl chema Teofil și care e pomenit la începutul Sfintei Evanghelii de la Luca, deci Sfântul Evanghelist Luca de fapt nici nu a scris pentru o comunitate ci a scris pentru o persoană, și scriind pentru o persoană a căutat să informeze pe acea persoană, pe Teofil, despre Domnul Hristos, despre învățătura Lui. Și în sfârșit Sfântul Evanghelist Ioan, și el a scris pentru neiuidei, pentru oameni care nu erau avizați în legătură cu Vechiul Testament, nu aveau un fond apercipiv pentru a înțelege Vechiul Testament, și de aceea nici nu se referă la el ci are în vedere cu totul altceva în Evanghelia lui și dă niște explicații când era vorba de niște obiceiuri ale evreilor, și aceasta arată că de fapt și el a scris pentru creștini care nu proveneau dintre evrei.

Noi astăzi avem bucuria de a cunoaște și ce a scris Sfântul Evanghelist Matei și ce a scris Sfântul Evanghelist Marcu și ce a scris Sfântul Evanghelist Luca și ce a scris Sfântul Evanghelist Ioan, și găsim în scrierile lor temeiuri pentru credința noastră cu care am pornit înainte de a ne întâlni propriu-zis cu Evanghelia. Ne-am întâlnit întâi cu Evanghelia interpretată de Biserică, cu învățătura Bisericii noastre, cu trăirea Bisericii noastre și după aceea am ajuns să cunoaștem Evanghelia, eventual să o și studiem, să ne-o impropiem. Și eu îi sfătuiesc pe credincioși să citească din Noul Testament în fiecare zi două capitole ca să se întărească în gândurile sfinte, în cuvintele cele aduse din cer pe pământ, ca să aibă mintea împodobită cu gânduri mai presus de lume.

Cuvântul "evanghelie" însă mai înseamnă și "veste bună". Sfântul Apostol Pavel și el se considera un propovăduitor al Evangheliei deși n-a scris o Evanghelie cum au scris sfinții Matei, Marcu, Luca și Ioan. Și în Epistola către Galateni scria că "dacă chiar și un înger ar veni din cer și v-ar propovădui altă Evanghelie decât cea pe care v-am propovăduit-o eu, să fie anatema" (Galateni 1, 8). Prin urmare Sfântul Apostol Pavel se prezintă ca un propovăduitor al Evangheliei, nu în înțelesul că a scris o Evanghelie, ci în înțelesul că ceea ce a propovăduit el este Evanghelia cea una, este descoperirea adusă de Domnul nostru Iisus Hristos, L-a prezentat pe Domnul nostru Iisus Hristos așa cum Îl prezintă Evanghelia, adică a spus cine este Domnul nostru Iisus Hristos.

Noi vom prezenta acum cele în legătură cu nădejdea și cu bucuria în marginile Evangheliei scrise de Sfinții Evangheliști Matei, Marcu, Luca și Ioan. La sfintele slujbe Evanghelia este încadrată între cuvintele de preamărire aduse Mântuitorului și zicem și la început și la sfârșit: "Mărire Ție Doamne, mărire Ție". Iar în Biserica noastră chiar și cartea Evangheliei din care se citesc texte din Evanghelie la sfintele slujbe are o cinstire a ei. Credincioșii sărută Sfânta Evanghelie în semn de cinstire față de cuvântul cuprins în Sfânta Evanghelie și **Sfânta Evanghelie este considerată ca o icoană cuvântătoare**, ca un mijloc de legătură între Domnul nostru Iisus Hristos despre care scrie Evanghelia și credincioșii care stau în fața Domnului nostru Iisus Hristos. Iar **Sfânta Evanghelie pentru noi, dreptmăritorii creștini, este prilej de întâlnire cu Domnul Hristos, este Hristos în mijlocul nostru.** De ce? Pentru că ceea ce s-a spus la început, ceea ce a spus Domnul

Hristos, ceea ce s-a scris în Sfânta Evanghelie, este cuvânt veșnic. Domnul Hristos n-ar avea de spus astăzi altceva pentru noi decât ceea ce de fapt este scris în Sfânta Evanghelie.

Stimați ascultători, să vedem acum cum se întemeiază nădejdea și bucuria pe Sfânta Evanghelie, cum este Sfânta Evanghelie, cuvântul din Sfânta Evanghelie și ceea ce se spune în Sfânta Evanghelie, izvor de nădejde și de bucurie. Care este conținutul Sfintei Evanghelii? Dacă ne gândim de pildă, la ceea ce se scrie în Sfânta Evanghelie de la Luca în legătură cu Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, vedem că acolo între altele se spune că un înger binevestitor s-a arătat păstorilor din preajma Betleemului - Betleemul fiind locul în care S-a născut Domnul Hristos, localitatea în care S-a născut Domnul Hristos - și îngerul binevestitor le-a spus ciobanilor care erau în apropiere de staulul în care S-a născut Domnul Hristos, le-a spus așa: "Iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul; că vi S-a născut vouă un Mântuitor Care este Hristos Domnul" (Luca 2, 10-11).

Acesta este de fapt conținutul Evangheliei în ceea ce privește venirea în lume a Mântuitorului. Toată Evanghelia vrea să ne încredințeze despre adevărul că avem un Mântuitor. Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că noi, credincioșii, avem trebuință de ajutor pentru înaintarea într-o viață superioară, într-o viață din care lipsește păcatul, și că noi prin puterea noastră nu ne putem depăși pe noi înșine, nu putem reface legătura între Dumnezeu și noi decât cu ajutorul lui Dumnezeu. Și pentru aceasta Dumnezeu a trimis pe Fiul Său să Se nască din Preasfânta Fecioară Maria și ca om, și ca Dumnezeu și om să mântuiască neamul omenesc și pe noi, deci și pe fiecare dintre noi. Aceasta ne spune Sfânta Evanghelie. Ori știind noi așa ceva, că a venit în lumea aceasta Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om pentru noi și pentru a noastră mântuire, avem un temei de nădejde și de bucurie. De altfel îngerul binevestitor care a spus "vă binevestesc vouă bucurie mare - bucurie mare - care va fi pentru tot poporul". În ce înțeles? În înțelesul că "vi S-a născut vouă un Mântuitor Care este Hristos Domnul".

Mântuitorul a venit în lumea aceasta ca să refacă legătura între Dumnezeu și om, și pentru aceasta Și-a desfășurat aici pe pământ o activitate, o activitate publică despre care ne dă mărturie Sfânta Evanghelie, ne dau mărturie cei patru sfinți evangheliști care au scris Evangheliile. Și Domnul nostru Iisus Hristos a făcut totul pentru mântuirea noastră, "pentru noi și pentru a noastră mântuire", cum mărturisim în Simbolul credinței.

Mai ales patru lucruri, patru evenimente sunt importante pentru mântuirea noastră din lucrarea Mântuitorului, și anume întâi Întruparea Fiului lui Dumnezeu ca om și care de fapt se continuă prin întruparea Fiului lui Dumnezeu în oameni. Avem o Întrupare a Fiului lui Dumnezeu în istorie și avem o întrupare a Fiului lui Dumnezeu în credincioși. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om ca să Se poată uni cu toți oamenii, pentru ca întruparea Lui să se prelungească în toți credincioșii, și de fapt se și prelungește în toți credincioșii cei buni. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om pentru ca oamenii să se poată apropia de Dumnezeu. Sfântul Maxim Mărturisitorul zice că Fiul lui Dumnezeu nu S-a întrupat pentru că omul a păcătuit și că trebuia să fie mântuit de păcat, ci că, și dacă n-ar fi păcătuit omul, Fiul lui Dumnezeu tot se făcea om. De ce? Pentru că Dumnezeu a vrut să ajungă în cea mai mare apropiere de om, și cea mai mare apropiere de om a fost întruparea Fiului lui Dumnezeu. E adevărat că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om ca să ne mântuiască de păcat și de aceea S-a și răstignit, "pentru noi și pentru a noastră mântuire". Răstignirea într-adevăr este din pricina păcatelor oamenilor, dar întruparea - e adevărat că s-a făcut în vederea răstignirii, în vederea pătimirii -, dacă omul n-ar fi păcătuit, atunci răstignirea n-ar fi fost, dar întruparea tot ar fi fost.

Bineînțeles, noi luăm lucrurile de unde sunt. A păcătuit omul, dar să nu creadă cineva, să nu zică cineva că păcatul L-a făcut pe Fiul lui Dumnezeu să se facă om. Nu, ci Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om din iubire față de om, luându-l pe om de acolo de unde era, și pentru că omul era păcătos, Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om ca să mântuiască pe om de păcat, pentru că altă înaintare nu există. Nu poți să ajungi la Dumnezeu înainte de a fi curățit de păcat. Și noi avem nădejdea la Mântuitorul nostru Iisus Hristos în mântuirea noastră, adică mântuirea noastră nu este un lucru care ține de efortul nostru personal și că ne-am putea mântui și dacă n-ar fi venit Fiul lui Dumnezeu. Noi sigur că putem înainta cumva într-o viață superioară și prin efortul nostru, dar ca să ne apropiem de Dumnezeu nu putem decât prin mijlocirea Mântuitorului nostru. Și asta este ceea ce trebuie să facem noi, ceea ce ne lipsește nouă: apropierea de Mântuitorul.

Ori știind că Mântuitorul nostru a venit în lume să Se jertfească din iubire față de om, avem încă o pricină de nădejde și de bucurie. Cum să nu te bucuri știind că Dumnezeu te iubește, că Dumnezeu iubește lumea aceasta, că Dumnezeu vrea mântuirea lumii, că Dumnezeu vrea ca toți să se mântuiască. Cum să nu te bucuri când știi că

Fiul lui Dumnezeu Și-a arătat iubirea jertfindu-Se. Cum să nu te bucuri știind că Fiul lui Dumnezeu Își arată iubirea în jertfa Lui. Crucea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este pentru noi o pricină de nădejde. De ce ? Pentru că ea arată iubirea Mântuitorului față de noi toți, arată jertfa care este o arătare a iubirii. Cineva spunea, și pe bună dreptate, că "**Crucea Domnului Hristos este fața lui Dumnezeu îndreptată către oameni**". De ce? Pentru că Dumnezeu este iubire și în cruce se arată iubirea și dacă se arată iubirea înseamnă că Crucea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este "fața lui Dumnezeu îndreptată către oameni". Deci, orice sfântă cruce pentru noi este un temei de nădejde, și nu numai în înțelesul că ea cuprinde iubirea Mântuitorului, ci și în înțelesul că ea cuprinde și Învierea Mântuitorului. Noi cinstim Crucea Celui ce S-a răstignit și a înviat.

Poate că știți că în rânduiala noastră de slujbă din duminici este și aceea că, după Evanghelia învierii, după ce se citește despre învierea Domnului Hristos, este o alcătuire în care ne referim la învierea Domnului Hristos ca și cum am fi văzut-o noi înșine și zicem: "Învierea Lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia Celui fără de păcat". Când am văzut noi învierea ? Păi am văzut-o când am crezut în ea. Când credem în înviere noi și vedem învierea. Dacă credem în învierea Domnului Hristos noi vedem învierea Domnului Hristos. Deci "Învierea Lui Hristos văzând, să ne închinăm - cui ? - Sfântului Domnului Iisus", Cel ce a înviat, bineînțeles. Pentru că am văzut învierea, pentru că pentru noi Domnul Hristos nu mai este numai Cel care S-a răstignit, noi nu stăm între Răstignire și Înviere ci stăm după Învierea Domnului Hristos și după Înălțarea Domnului Hristos. Prin urmare noi ne închinăm învierii Domnului nostru Iisus Hristos pentru că credem în ea, pentru că am văzut-o. Deci "Învierea Lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia Celui fără de păcat". Fiți atenți: "Crucii Tale ne închinăm Hristoase și sfântă Învierea Ta o lăudăm și o mărim". Iată legătura între Cruce și Înviere. Deci Crucea cuprinde Învierea. Dacă n-ar fi fost Învierea n-am fi avut de ce să fim cinstitori ai Crucii Mântuitorului Hristos, ci suntem cinstitori ai crucii și suntem cinstitori ai patimilor Domnului Hristos, a Domnului Hristos Celui ce a pățit, pentru că credem în învierea Lui. Deci, crucea prezintă și jertfa și învierea, și neputința și biruința. Și în general cuprinde iubirea Mântuitorului și atunci cuprinzând iubirea Mântuitorului și nu numai iubirea Mântuitorului ci și iubirea Tatălui, pentru că se spune în Sfânta Evanghelie că "Dumnezeu atât de mult a iubit lumea încât a trimis pe Fiul Său Unul născut, ca oricine care crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16).

Deci Fiul lui Dumnezeu a venit în lumea aceasta din iubirea Tatălui și din iubirea Fiului și din iubirea Duhului Sfânt, pentru că toate cele trei persoane ale Sfintei Treimi S-au unit în ceea ce a făcut Domnul Hristos. Gândiți-vă de pildă la Buna Vestire unde se spune în Sfânta Evanghelie că Maica Domnului a primit de la înger lămurirea că Duhul Sfânt Se va pogori peste ea, că puterea Celui Preaînalt o va umbri și că Sfântul care Se va naște din ea Fiul lui Dumnezeu Se va chema. Deci Maica Domnului devine prin aceasta locaș al Preasfintei Treimi. Apoi Preasfânta Treime n-a lucrat numai în întruparea Domnului Hristos, în întruparea Fiului lui Dumnezeu, ci a lucrat și în celelalte evenimente din viața pământească a Domnului Hristos. Asta înseamnă că Crucea Domnului nostru Iisus Hristos este și o arătare a Sfintei Treimi.

Apoi, învierea Domnului nostru Iisus Hristos n-a fost numai a Lui ci este și a noastră. Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu așa cum S-a întrupat, ca să mântuiască pe oameni, să se prelungească întruparea Lui în credincioși, tot așa a și înviat ca să se prelungească învierea Lui în credincioși. Deci, învierea Domnului nostru Iisus Hristos nu este ceva separat de noi, ci este ceva care trebuie să se întâmple și în noi. **Viața unui creștin adevărat, a unui creștin botezat și trăitor al Evangheliei este de fapt o viață în înviere.** Noi am înviat împreună cu Domnul Hristos, trăim în înviere, suntem fii învierii și avem în față înălțarea, suntem candidați ai înălțării la cer împreună cu Domnul Hristos și așteptăm înălțarea noastră la cer. Dar ca să ajungem la înălțarea la cer trebuie mai întâi să ne înălțăm peste lumea aceasta, să ne înălțăm peste păcatele noastre, să nu mai admitem în viața noastră nici un fel de lucru rău și atunci înălțați fiind peste păcate, înălțându-ne prin virtuți, putem ajunge și la înălțarea împreună cu Domnul nostru Iisus Hristos.

Prin urmare aceste patru evenimente și anume: Întruparea Fiului lui Dumnezeu, Răstignirea Lui, Învierea Domnului nostru Iisus Hristos și Înălțarea Lui la cer sunt temeiuri de nădejde pentru viața noastră și sunt și temeiuri de bucurie pentru că cine are nădejde are și bucurie. Sfântul Apostol Pavel scria în Epistola către Romani: "Bucurați-vă cu bucuria nădejdi" (Romani 12, 12). Și noi să ne bucurăm cu bucuria nădejdi. Să pornim de la bucuria nădejdi ca să putem avea bucurie deplină. De ce bucurie deplină? Pentru că așa vrea Domnul Hristos. Gândiți-vă de pildă la faptul că atunci când i-a fost binevestită dreptului Zaharia nașterea Sfântului Ioan Botezătorul i s-a spus: "Bucurie și veselie vei avea și de nașterea lui se vor bucura mulți" (Luca 1, 14). A fost o vestire de bucurie, o bucurie împreună cu nădejdea pentru că el încă n-a văzut împlinirea

bucuriei, dar când a avut împlinirea nădejdi a avut și bucuria din nădejde. Până atunci a avut o bucurie din nădejde în înțelesul că aștepta bucuria cea deplină. Maicii Domnului, Preasfintei Fecioare Maria i s-a spus "Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine" (Luca 1, 28). Maica Domnului ea însăși în casa Elisabetei a spus "Mărește, suflète al meu, pe Domnul, și se va bucura duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu" (Luca 1, 46-47). Domnul Hristos, și acestea iarăși sunt cuvinte din Sfânta Evanghelie, a zis "Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri" (Matei 5, 12). Am spus înainte că îngerul binevestitor le-a spus păstorilor "Vă binevestesc vouă bucurie mare". Din întâlnirea cu Domnul Hristos au avut mulți bucurie. Se spune undeva în Sfânta Evanghelie de la Marcu - și așa vrea să fac aici o paranteză: să știți că Sfânta Evanghelie de la Marcu e cea mai scurtă dintre Evanghelii. Dar în Sfânta Evanghelie de la Marcu, în cele 16 capitole, toate evenimentele prezentate de Sfântul Evanghelist Marcu au cele mai multe amănunte. Sunt mai multe amănunte în Evanghelia de la Marcu decât în celelalte Evanghelii când e vorba de descrierea unui eveniment. De exemplu tânărul cel bogat. În legătură cu tânărul cel bogat se spune că Domnul Hristos a privit la el și i-a fost drag de el. E ceva extraordinar să știi că a existat un tânăr de care Domnul Hristos i-a fost drag, pe care l-a iubit Domnul Hristos. Păi dacă știi că a existat un astfel de tânăr, tânăr fiind, nu poți să fii nepăsător în fața unui astfel de lucru și îți dorești, și trebuie să îți dorești, să trăiești o viață ca și de tine să-i fie drag Domnului Hristos. Și nu numai tinerii, ci și noiăștia care suntem tineri de mai multă vreme, tot așa trebuie să dorim.

Stimați ascultători, Sfântul Evanghelist Marcu ne dă un amănunt în legătură cu coborârea de pe muntele Schimbării la Față a Domnului Hristos în care spune așa: "Mulțimea uimită și bucuroasă a alergat să I se închine" (Marcu 9, 15). Uimită și bucuroasă. Au fost bucuroși oamenii să se întâlnească cu Domnul Hristos și Domnul Hristos le-a dat bucurie. Și de fapt în Sfânta Evanghelie de la Ioan citim cuvinte ca acestea: "Acestea vi le spun ca bucuria Mea să fie întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină" (Ioan 15, 11), deci nu o bucurie știrbită sau o bucurie împuținată ci să fie o bucurie deplină. Tot acolo, în Sfânta Evanghelie de la Ioan, se spune în capitolul 17 de pildă, că Domnul Hristos S-a rugat Tatălui ceresc și a spus între altele: "Acestea le grăiesc în lume și Eu vin la Tine și bucuria Mea s-o aibă deplină întru ei" (Ioan 17, 13). Să nu uităm de pildă, că Domnul Hristos când S-a întâlnit cu cei doi care mergeau spre Emaus, cei doi ucenici care erau întristați, i-a întrebat: "De ce sunteți triști?" (Luca 24, 17). Domnul Hristos nu vrea să fim triști. Domnul Hristos vrea să fim bucuroși. Nu a zis: "Foarte bine că sunteți triști". A zis: "De ce sunteți triști?". Cu alte cuvinte: nu e bine să fiți triști, n-aveți de ce să fiți triști. Le-a și arătat că n-au de ce să fie triști. Sau femeia aceea care-și ducea copilul la groapă, o văduvă din Nain, când a întâlnit-o Domnul Hristos, deși era un prilej de întristare înmormântarea, Domnul Hristos a zis "Nu mai plânge" (Luca 7, 13).

Sunt unii care cred că acesta-i rostul creștinului: să plângă. Dumnezeu să le ajute la cei care vor să plângă să plângă, dar să știți că nu asta e atitudinea cea adevărată. Atitudinea cea adevărată este atitudinea bucuriei: "Ca bucuria Mea s-o aibă deplină întru ei", "Acestea vi le spun ca bucuria Mea să fie deplină întru voi". Spune Domnul Hristos - tot în Sfânta Evanghelie de la Ioan găsim cuvântul acesta, în capitolul al 16-lea -: "Voi sunteți triști iar lumea se bucură. Femeia, când e să nască, se întristează că a venit ceasul ei - deci a venit ceas de durere - dar după ce a născut copilul se bucură că s-a născut om pe lume. Și voi acum sunteți triști - erau triști ucenicii pentru suferințele Domnului Hristos - dar iarăși Mă veți vedea și se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi" (Ioan 16, 20-22). Iată atâtea și atâtea gânduri care dau bucurie, care sunt temeiuri pentru bucurie, care trebuie să ne facă să ne reproșăm întristările și împuținările și întunecările câte le putem avea.

Mai departe se spune că la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, după ce Domnul Hristos Și-a ridicat mâinile și i-a binecuvântat pe ucenici și pe când îi binecuvânta S-a înălțat la cer, ucenicii s-au închinat Domnului Hristos și "s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare, și erau pururea în templu laudând și binecuvântând pe Dumnezeu" (Luca 24, 51-53). Sigur că lauda și binecuvântarea pe care o aduceau ei lui Dumnezeu era o laudă și o binecuvântare pe care o aveau din bucuria înălțării la cer a Domnului Hristos. Sfântul Isaac Sirul spune că "rugăciunea este o bucurie care înalță mulțumire". Noi insistăm de multe ori pentru o rugăciune de cerere și pentru rugăciunea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", și e bine stimați ascultători, dar să nu uităm că aceasta e numai o formă de rugăciune și numai începutul rugăciunii. Va trebui să avem și niște izbucniri de mulțumire, niște izbucniri de laudă izvorâte din nădejdea și bucuria pentru care ne este temei Sfânta Evanghelie.

Și apoi și altfel este Evanghelia izvor de nădejde și de bucurie. Gândiți-vă la felul cum i-a tratat Domnul Hristos pe păcătoși. E extraordinar. Eu nici nu știu ce ar fi de lumea aceasta acum dacă n-ar exista Sfânta Evanghelie cu

izvorul ei de nădejde și de bucurie, sau ca izvor de nădejde și de bucurie. E adevărat că în Sfânta Evanghelie se spune și despre oameni care sunt mult înaintați față de viața noastră, față de noi înșine, față de starea noastră sufletească, deși în Sfânta Evanghelie nu se vorbește despre nici o performanță. În viața creștină, în istoria creștinismului, sunt multe lucruri care ne arată realizări extraordinare, oameni care au făcut lucruri extraordinare. Să știți că în Sfânta Evanghelie nu e așa. Sfânta Evanghelie este pentru toți, nu cere condiții speciale, ci cere atitudini speciale, temeiuri de viață deosebite.

Să ne gândim la sutașul din Capernaum. În legătură cu el a spus Domnul Hristos: "Mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta în împărăția lui Dumnezeu la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov" (Matei 8, 11). Mulți de la răsărit și de la apus. Ce fel de mulți? Mulți ca sutașul din Capernaum. E ceva deosebit, dar nu e foarte, foarte mare lucru să fii ca sutașul din Capernaum, să ai o credință întemeiată, să ai o nădejde bazată pe credință, să ai o iubire izvorâtă din credință și să ai smerenie. Cu asta se începe. Dacă nu ești ca sutașul din Capernaum să n-aștepți să ajungi în împărăția lui Dumnezeu, dar ca să fii ca sutașul din Capernaum nu înseamnă un lucru extraordinar. Înseamnă ceea ce ar putea fi foarte normal.

Dar chiar dacă ai zice: bine, ca sutașul din Capernaum nu pot ajunge, iată că este în Sfânta Evanghelie și un om care e cam ca noi, și anume tatăl fiului lunatic. Ce se spune despre tatăl fiului lunatic? Se spune că s-a dus la Domnul Hristos după ce a avut un eșec. S-a dus întâi la ucenicii Domnului Hristos care n-au putut să-i vindece copilul, și după aceea s-a dus la Domnul Hristos. Și la Domnul Hristos ducându-se, și-a arătat și credința și necredința și a zis: "De poți ceva, ajută-ne nouă, fie-Ți milă de noi!" (Marcu 9, 22). Băgați de seamă cum își formulează el rugăciunea: "Dacă poți ceva ajută-ne nouă", cu alte cuvinte: nu-s chiar sigur că poți. Totuși, avea mai multă siguranță decât nesiguranță în înțelesul că s-a dus, a cerut de la Domnul Hristos ceva, a zis "fie-Ți milă de noi", dar dacă poți. Nu-s sigur că poți, dar dacă poți, ajută-ne nouă, fie-Ți milă de noi. Și Domnul Hristos îi răspunde: "Dacă poți crede, toate sunt cu putință pentru cel credincios" (Marcu 9, 23). Și omul a zis cu lacrimi către Domnul Hristos: "Cred Doamne, ajută necredinței mele" (Marcu 9, 24). Să știți că și amănuntul acesta tot numai în Sfânta Evanghelie de la Marcu îl găsim. Și Domnul Hristos nu a zis: apoi dacă nu crezi cât trebuie n-am ce-ți face.

Cineva acum nu de mult zice către mine: "Părinte, dar dumneavoastră când ați ajuns la concluziile acestea?". Și eu am zis: am ajuns cu vremea, dar tu poți începe cu ele. Așa și dumneavoastră. Puteți începe cu concluziile mele și să știți că sunt concluzii bune, pentru că sunt întemeiate pe Evanghelie. Deci Domnul Hristos l-a ajutat și pe acela care a zis: "De poți ceva, ajută-ne nouă, fie-Ți milă de noi", nu-s sigur că poți, l-a ajutat pe acela care a zis: "Doamne, n-am destulă credință, ajută necredinței mele", adică completează Tu ceea ce-mi lipsește, din necredincios fă-mă credincios. Și putem avea nădejde la aceasta.

Sau alții și alții. Haideți să ne gândim la tânărul bogat. Tânărul bogat pe care-l hulesc atâția să știți că eu îl cinstesc din toate puterile mele. Și știți de ce? Nu pentru ce n-a făcut, ci pentru ce a făcut. Care dintre noi poate zice ce a spus el: "Toate acestea le-am împlinit". Domnul Hristos i-a spus: "De vrei să intri în viață păzește poruncile". Și el a întrebat: "Care porunci?", iar Domnul Hristos i-a spus: "Să nu ucizi, să nu desfrânezi, să nu fii mărturie mincinoasă, să nu furi, cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, să nu înșeli pe nimeni și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși". El zice: "Toate acestea le-am împlinit". Și Domnul Hristos a privit la el și i-a fost drag (Marcu 10, 19-21). Și după aceea i-a mai dat ceva de făcut, a vrut să-l ajute. Cum să-l ajute? Să-i dea și mai mult elan, și mai multă putere, și mai multă fericire și a zis: "Îți mai lipsește una: vinde-ți averile și dă-le săracilor" și el asta n-a mai putut-o face. Și toată lumea buchisește pe asta că nu s-a lepădat de avere, că trebuia să se lepede. Sunt de acord, și el ar fi vrut să se lepede dar nu s-a putut lepăda atunci. Poate s-a putut lepăda mai târziu, nu știm. Și atunci ucenicii, după ce a spus Domnul Hristos că vor intra cu greu bogații în împărăția cerurilor, au zis: "Atunci cine poate să se mântuiască?". Și Domnul Hristos nu a zis: "Nimeni!", sau în orice caz numai unii, puțini, ci a zis așa: "Ceea ce nu-i cu putință la oameni cu putință este la Dumnezeu" (Marcu 10, 23-24). Deci, poți avea nădejde în bine și dacă nu faci destul bine. Eu nu zic să te oprești în calea binelui. Fă binele pe care îl poți face. Zice Sfântul Marcu Ascetul că binele pe care nu îl poți face ți se va descoperi și îți va ajuta Dumnezeu să faci și alt bine, dar întâi fă binele pe care îl poți face. Și nu zice că numai dacă ai făcut atâta și atâta bine să ai nădejde, ci fă binele pe care îl poți face. Și tânărul acela a făcut ce a putut face. Dar care dintre noi poate zice: "Toate acestea le-am împlinit de când mă știu"?

Prin urmare, stimați ascultători, iată că **Evanghelia ne aduce în față nădejde mai presus de nădejde**. Gândiți-vă, dacă a zis Domnul Hristos că ceea ce e cu neputință la oameni este cu putință la Dumnezeu, înseamnă că

putem avea nădejde. Bineînțeles nu făcând rău, că e greșit să faci rău și să nădăjduiești la bine, dar punându-ți în slujba lui Dumnezeu toate puterile tale, și neputând împlini cât ai vrea tu să împlinești, nu înseamnă că gata, ești pierdut. Eu de multe ori le spun la oameni: **să știți că Dumnezeu o să mântuiască mult mai mulți oameni decât gândim noi că-i mântuiește.**

Stimați ascultători, în legătură cu păcătoșii, Domnul Hristos a fost foarte înțeleghător față de neputința omenească. Fac o paranteză. În 1965 m-am dus la Părintele Arsenie Boca cu un student de la Teologie care se pregătea pentru preoție. A zis Părintele către el - eu eram numai diacon -: "Mă, o să ajungi preot, să ai înțelegere față de neputința omenească". Cred că Părintele i-a spus lui ca să aud eu. Nu vă puteți închipui de câte ori m-am gândit eu la cuvintele acestea: să ai înțelegere față de neputința omenească. Poate că eu nu am ajuns la înțelegere câtă ar trebui să am, dar cuvintele acestea mi s-au împlântat în minte și le am în vedere: să ai înțelegere față de neputința omenească. Pentru că oamenii nu pot mai mult decât fac. Asta înseamnă să ne fie milă de oameni că nu pot mai mult, că dacă ar putea mai mult ar fi și mai fericiți și ar fi mântuiți și ar fi mai bine de ei.

Și Domnul Hristos a fost foarte înțeleghător. Vreau să aduc înaintea acum doar trei pilde ale Mântuitorului adresate vameșilor și păcătoșilor și în același timp și fariseilor. Două dintre cele trei au fost adresate numai vameșilor și păcătoșilor, arătând bunătatea lui Dumnezeu față de oameni, față de neputința omenească, și a treia este pentru vameși și pentru păcătoși pe de o parte, și pentru cărturari și farisei pe de altă parte. Vă atrag atenția asupra capitolului al 15-lea din Sfânta Evanghelie de la Luca, un capitol plin de lumină. Sunt trei pilde în el, și anume: pilda cu oaia cea pierdută, pilda cu drahma cea pierdută și pilda cu fiul risipitor.

Pilda cu oaia cea pierdută. Ce se spune în această pildă? Că dacă cineva, cioban fiind, păstor de oi fiind, pierde o oaie din o sută de oi, le lasă pe cele nouăzeci și nouă și se duce și o caută pe cea pierdută, și când o găsește - fiți atenți - "se bucură de ea și o pune pe umerii lui și o duce la turmă". Sfântul Ioan Gură de Aur observă că nu o ia cu sila, nu o ia cu toiagul, ci o pune pe umerii lui și o duce la turmă. Și zice către prieteni și către vecini: "Bucurați-vă împreună cu mine, că am aflat oaia mea cea pierdută". Și apoi adaugă o concluzie, care singură numai dacă ar exista din Evanghelie, tot ai ști Evanghelia, și anume zice așa, că "Bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește - fiți atenți - mai mult decât pentru nouăzeci și nouă de drepti care nu au trebuință de pocăință" (Luca 15, 7). Parcă te iau florii când te gândești la astfel de lucruri. Așa a privit Domnul Hristos, cu bunătate, pe păcătoși. Nu pentru că sunt păcătoși, ci pentru că ar putea să nu fi păcătoși și ar putea să nu mai fie păcătoși și ar putea să se întoarcă la Dumnezeu.

Pilda cu drahma cea pierdută. În pilda cu drahma cea pierdută se spune despre o femeie care avea zece drahme, zece monede. A pierdut una, a aprins lumânare, a măturat toată casa și când a găsit-o le-a chemat pe vecine și pe prietene și le-a zis: "Bucurați-vă împreună cu mine, că am găsit drahma mea cea pierdută". Și apoi iarăși scoate Domnul Hristos concluzia și zice: "Bucurie se face înaintea îngerilor din cer pentru un păcătos care se pocăiește" (Luca 15, 10). Iarăși bucurie.

Și apoi pilda cu fiul risipitor. În ea se spune despre un fiu risipitor și despre un fiu nerisipitor și despre un tată primitor. Așa mult îmi place mie de acest tată primitor. Ce m-aș bucura să pot fi și eu tot așa de primitor față de cei care ajung la mine și pe care ar trebui să-i ajut mai mult decât îi pot ajuta, să am inimă de tată primitor. **Eu să știți că pilda cu fiul risipitor aș numi-o mai bine pilda cu tatăl primitor.** De ce? Pentru că nu învățăm atâta de la fiul risipitor - mai ales că a fost risipitor - și că s-a întors la tatăl - asta-i bine să învățăm -, ci mai ales de la tatăl primitor, cât de bun a fost tatăl cu fiul risipitor. Să vă spun repede pilda. Un om avea doi fii. Unul dintre ei, cel mai mic, a zis: "Tată, dă-mi partea de avere" și tatăl i-a dat ce i s-a convenit și el după aceea la scurtă vreme și-a luat toate și s-a dus într-o țară depărtată unde și-a cheltuit toată averea, unde a trăit în destrăbălări și unde a ajuns să sufere mult, a ajuns să nu mai aibă ce mânca, a ajuns să pască porcii și s-a trezit deodată, și-a venit în sine și a zis: "Cât belșug au slugile tatălui meu în casa tatălui meu, și eu aici mor de foame. Mă voi scula și mă voi duce la tatăl meu și voi spune: Tată, am greșit la cer și înaintea ta, nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Primește-mă ca pe unul dintre simbriașii tăi". Și s-a dus. Iar tatăl îl aștepta, privea în zare și când l-a văzut - spune Sfântul Evanghelist Luca că a zis Domnul Hristos - a alergat la el. Când l-a văzut a alergat la el, nu a stat, să vedem acum ce face, ci s-a grăbit să iasă în întâmpinarea lui. Și a căzut pe grumajii lui și l-a sărutat. Și fiul a zis: "Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău". Și nu a mai zis "primește-mă ca pe unul din argașii tăi", probabil l-a copleșit tatăl și i s-a luat graiul de bucuria cu care l-a primit tatăl lui. Și după aceea a dat porunci tatălui să se aducă haina cea mai bună să fie

îmbrăcat, să i se aducă încălțăminte în picioare, să i se aducă inel și să i-l pună în deget. Nu a zis: haină i-am dat, încălțăminte, dar inel nu-i mai dau. Gândiți-vă, sunt niște lucruri care trebuie gândite, să ne dăm seama de seriozitatea lucrurilor. "Să junghiem - zice - vițelul cel mai gras și să ne bucurăm și să ne veselim". De ce? "Pentru că fiul meu acesta a fost mort și a înviat, a fost pierdut și s-a aflat" (Luca 15, 24). Și au început să se veselească. Și după aceea a venit și celălalt fiu al lui, fratele celui întors, și când a aflat despre ce-i vorba, nici nu a vrut să intre. Și tatăl a plâns că nu vrea să intre, s-a dus la el, și a zis fiul cel care a stat acasă, nemulțumit: "Eu nu ți-am greșit niciodată - aceștia erau fariseii, care se încredeau în ei - și nu mi-ai dat măcar un ied să mă bucur cu prietenii mei, și când a venit acest fiu al tău - nu a zis fratele meu, acest fiu al tău - care ți-a risipit averea cu desfrânatele - așa l-a batjocorit, în loc să se bucure - ai înjunghiat vițelul cel gras". Și atunci tatăl a zis: "Fiule, toate ale mele sunt ale tale, dar se cuvenea să ne bucurăm, că fratele tău acesta a fost mort și a înviat, a fost pierdut și s-a aflat" (Luca 15, 32).

Să știți stimați ascultători că e ceva extraordinar, e toată Evanghelia cuprinsă aici în pilda aceasta cu fiul risipitor. Pentru că fiul risipitor îl închipuie pe omul păcătos, fiul care a rămas acasă îl închipuie pe omul drept care se încrede în dreptatea lui, iar tatăl este Dumnezeu care e bun și primitor. E ceva extraordinar și mie îmi place să observ un lucru care nu prea îl observă mulți: când s-a întors fiul și s-a întâlnit cu tatăl și a zis "Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău" și nu a mai zis celelalte, nu a zis tatăl său: zi de vreo sută de ori, că apoi te iert. E un lucru care trebuie observat, că noi zicem "Doamne miluiește-mă", "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă" și ne e frică că nu am zis de destule ori și că trebuie să mai zicem, să mai zicem, să mai zicem. Să zicem, dar nu cu gândul că Dumnezeu nu ne-ar milui dacă nu am mai zice, ci cu gândul că în felul acesta ne facem rânduială în minte, ne facem rânduială în viață. Dar Dumnezeu vrea să ne dea câtă fericire putem noi cuprinde, chiar și mai multă vrea să ne dea. Se spune în Sfânta Evanghelie că "Dumnezeu nu dă duhul cu măsură" (Ioan 3, 34).

Și acum să ne mai gândim și la faptul că tatăl, când i-a plecat fiul, tot timpul a știut că fiul lui a plecat, nu a zis că a plecat un străin, că a plecat un dezmoștenit, ci tot timpul a zis că a plecat fiul lui. Când își risipea averea se gândea: fiul meu își risipește averea. Când a ajuns în lipsă sigur se gândea: fiul meu a ajuns în lipsă, ce bine ar fi dacă ar veni acasă, că noi avem ce ne trebuie acasă. Când s-a întors l-a primit pe fiul său, către ceilalți a zis "fiul meu" a fost mort și a înviat, a fost pierdut și s-a aflat. Deci tatăl a fost binevoitor, cu toată bunăvoința și asta ne dă multă nădejde, nu să păcătuim, ci să ne întoarcem de la păcate, căci dacă păcătuim înaintăm în păcate nu înaintăm în pocăință și atunci nu ne poate milui Dumnezeu. Dar dacă am păcătuim, să nu ne gândim că acum gata, suntem pierduți, ci să ne gândim la mila lui Dumnezeu cea de acum și până-n veac, la mila lui Dumnezeu care ne așteaptă și care ne primește, să gândim la Maica Domnului care mijlocește pentru noi, să ne gândim la sfinții care mijlocesc pentru noi.

Stimați ascultători, mai am numai un lucru de precizat, și anume nu știu dacă v-ați gândit vreodată careva din câți sunteți aci că, dacă am lua în considerație toată Evanghelia câtă o știm și câtă o înțelegem, și am căuta un moto pentru Evanghelia întreagă sau pentru părți din Evanghelie, oare care s-ar potrivi cel mai bine? Să știți că eu m-am gândit și mi-am și ales un moto pe care l-aș pune în fața Evangheliei și în fața Evangheliilor și în fața fiecărei părți din Evanghelie. E un cuvânt pe care l-au spus oameni din mulțime și pe care îl găsim în Sfânta Evanghelie de la Marcu. În Sfânta Evanghelie de la Marcu, în capitolul 10, de la versetul 46 se spune cum Domnul Hristos a dat vedere unui orb de la Ierihon. Și în istorisirea aceea se spune că orbul de la Ierihon striga: "Iisuse, fiul lui David, miluiește-mă!", după ce a aflat el de ce e mulțime, a auzit tumultul. El cerșea la marginea Ierihonului și a auzit tumultul mulțimii și a întrebat cine e, ce se întâmplă. Și i s-a spus că trece Iisus din Nazaret. Și atunci el, din toate puterile, a început să strige: "Iisuse, fiul lui David, miluiește-mă!". Și lumea ca lumea: taci mă acolo, vezi-ți de treabă. Și el striga mai departe. Și atunci Domnul Hristos le-a poruncit oamenilor să-l ducă la El. Și cineva, unii din mulțime, s-au dus la el și au zis așa - tare m-aș bucura dacă ați ține minte, dacă nu citiți singuri în Sfânta Evanghelie de la Marcu, dar să-l fixați pentru cealaltă vreme a vieții dumneavoastră -: **"Ai încredere, scoală-te. Te cheamă!"** (Marcu 10, 49). Deci ai încredere, scoală-te, te cheamă. Eu cred că aceste cuvinte spuse de oameni din mulțime și cuprinse în Sfânta Evanghelie de la Marcu se potrivesc pentru toată Evanghelia, pentru toate Evangheliile și pentru toate părțile din Evanghelie care sunt adresate fiecăruia dintre noi.

Ai încredere, scoală-te, te cheamă. Ar mai putea fi găsite și alte cuvinte potrivite ca moto, de exemplu cuvântul care l-a spus Marta, sora lui Lazăr, către Maria. Domnul Hristos venise în Betania și se întâlnise cu Marta, și Marta s-a dus apoi în casa lor și a găsit-o pe Maria acolo plângând și a zis: **"Învățătorul e aici și te cheamă"**

(Ioan 11, 28). Deci Învățătorul e în Evanghelie și ne cheamă pe toți. Se potrivește și cuvântul acesta, "Învățătorul e aici și te cheamă". Și s-ar mai potrivi și altele, de exemplu: "**Acestea vi le spun ca bucuria Mea să fie întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină**" (Ioan 15, 11), sau de exemplu cuvântul spus Martei de Domnul Hristos la învierea lui Lazăr, când a zis: "Dați piatra la o parte" ca să învie Lazăr din morți - în capitolul 11 din Evanghelia de Ioan se spune aceasta - și Marta a zis: "Doamne, miroase urât, că de patru zile a murit". Și Domnul Hristos a spus: "Oare nu ți-am spus că **dacă vei crede vei vedea mărirea lui Dumnezeu?**" (Ioan 11, 40). Și cuvântul acesta îl socotesc foarte potrivit: dacă vei crede vei vedea mărirea lui Dumnezeu.

Stimați ascultători, dacă e vorba să ne oprim și la una din pildele spuse de Domnul Hristos și cuprinse în Sfânta Evanghelie pentru nădejdea și bucuria noastră, eu cred că pilda cu fiul risipitor e cea mai reprezentativă. Dumnezeu să ne ajute să ne adâncim în gânduri de felul acesta, să avem mereu în considerație faptul că Sfânta Evanghelie este pentru noi izvor de nădejde și de bucurie, și să nu ne lăsăm niciodată umbrită bucuria de neîncredere, de deznădejde mai ales, pentru că la sfintele slujbe se spune că Maica Domnului să ne ajute să scăpăm din prăpastia cumplitei deznădăjduiri. Deznădăjduirea este o prăpastie, este cumplită. La slujbele noastre - am spus că **sfintele slujbe sunt întrupări ale Evangheliei** - sunt atâtea izbucniri de bucurie în legătură cu viața noastră de credincioși. Și anume la Sfintele Paști se spune: "O, Paștile cele mari și preasfințite Hristoase, o Înțelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu și Puterea, dă-ne nouă mai adevărat a ne împărtăși cu Tine în ziua cea neînserată a împărăției Tale". Deci Îl știm pe Domnul Hristos Paștile cele mari și preasfințite, Înțelepciunea, Cuvântul lui Dumnezeu și Puterea, și de la El cerem bucuria împărăției cerurilor, împărăției celei neînserate. Sau tot la sfintele slujbe de la Paști ne bucurăm "Că de la moarte la viață și de pe pământ la cer Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi".

Fiecare sfântă slujbă o sfârșim cu cuvintele pe care le spune preotul: "Mărire Ție Hristoase Dumnezeul nostru, nădejdea noastră, mărire Ție", avem nădejde în Mântuitorul, și cel care răspunde zice "Mărire Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, și acum și pururea și în vecii vecilor, amin. Doamne miluiește, Doamne miluiește, Doamne miluiește. Părinte binecuvintează". Prin urmare mărturisim că nu numai Hristos este nădejdea noastră, ci nădejdea noastră este și Tatăl și Duhul Sfânt, pentru că zicem "Mărire Tatălui și Fiului și Sfântului Duh" ca răspuns și zicem de trei ori "Doamne miluiește" adresându-ne și lui Dumnezeu Tatăl și lui Dumnezeu Fiul și lui Dumnezeu Duhul Sfânt. Și în sfârșit, la slujbele de seară în special, la slujba Pavcerniței, la rugăciunile de seară și la slujba Miezonopticii zicem: "Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt, Treime Sfântă, mărire Ție!". Iar adresându-ne Maicii Domnului zicem: "Toată nădejdea mea spre tine o pun, Maica lui Dumnezeu, păzește-mă sub acoperământul tău".

Dumnezeu să ne ajute să ne întărim în astfel de gânduri și să pornim cu ele de când putem porni. Puteți porni cu ele de acum încolo, pentru că eu v-am spus niște concluzii la care am ajuns cu vremea. Dumnezeu să ne ajute!

Ce ne puteți spune despre evanghelia lui Toma?

Evanghelia lui Toma nu a fost cuprinsă în canonul Noului Testament pentru că cuvintele din ea sunt cuprinse și în celelalte Evanghelii și nu aduce ceva nou, ceva deosebit. Este o evanghelie care multă vreme nu a fost cunoscută și acum a început să fie cunoscută, studiată, însă nu este absolut necesară pentru noi. Poate să fie și ea împodobitoare de minte cu gândurile care sunt cuprinse în ea, dar să știți că nu trebuie să cunoaștem neapărat tot ceea ce s-a scris, chiar nici măcar tot ce s-a scris în Sfânta Scriptură. Important este să pornim la acțiune pe baza învățăturilor câte le cunoaștem, și atunci ni se deschide sufletul spre împlinirea unor lucruri mai presus de ceea ce putem în momentul de față și de ceea ce știm în momentul de față. Sfântul Marcu Ascetul zice: "Fă binele de care îți aduci aminte și cel de care nu-ți aduci aminte și se va descoperi ție". Așa încât nu este absolut necesar să cunoaștem evanghelia lui Toma, eu să știți că nici nu o cunosc de fapt, și totuși gândesc că mă va primi Dumnezeu și cu celelalte Evanghelii numai.

Cum ne putem bucura în prigonire?

Dacă suntem la măsurile acelea să ne bucurăm, ne bucurăm. Dacă nu, atunci nu ne putem bucura în prigonire. Să nu aștepte nimenea prigoniri ca să se bucure, să se bucure întâi în condiții obișnuite și poate îl va ajuta Dumnezeu să se bucure și în prigoniri. Până atunci trebuie însă să împlinească cuvântul psalmistului, care

zice - în Psalmul 37 e cuprins cuvântul și-l ascultăm și îl spunem în fiecare zi la sfânta slujbă -: "Iar eu ca un surd ce nu aude și ca un mut ce nu-și deschide gura sa. Dar la Tine Doamne mi-e nădejdea, Tu mă vei auzi Doamne Dumnezeul nostru". Adică până atunci trebuie să trăim o viață în așa fel încât să depășim obișnuitul și să depășim mai ales lucrurile negative, pentru că altfel n-o să putem să ne bucurăm în lucruri și mai greu de dus, și mai greu de suportat.

Ce înseamnă: "Monah este cel ce socotește pe tot omul ca pe Dumnezeu, după Dumnezeu"?

Pentru că omul este chipul lui Dumnezeu, trebuie cinstit omul ca Dumnezeu, după Dumnezeu, în înțelesul că reprezintă pe Dumnezeu. Așa cum cinstim o icoană a Mântuitorului pentru că e chipul Mântuitorului, tot așa trebuie să cinstim și pe oamenii din jurul nostru, cel puțin noi cei credincioși, pentru faptul că sunt purtători ai chipului lui Dumnezeu. Într-un text din slujbele de înmormântare spune: "Chipul mării Tale celei negrăite sunt, măcar că port ranele păcatelor". Chiar purtători de rane ale păcatelor fiind, în esență suntem chipul lui Dumnezeu umbrit, schimonosit, dar în orice caz chipul lui Dumnezeu nu se șterge niciodată în viața omului.

De ce calea de la minte, adică de la citirea Evangheliei, la inimă, adică la trăirea bucuriei este cea mai lungă și mai grea?

Pentru că cea mai lungă cale e calea care duce de la urechi la inimă. Una e să fii informat și alta e să fii convins. Când ajungi să fii convins atunci s-a scurtat calea de la urechi la inimă, de la informații la convingere, dar până atunci trebuie să te silești. Adică noi în fața cuvântului lui Dumnezeu ne prezentăm totdeauna cu ceea ce suntem. Cuvântul lui Dumnezeu de multe ori noi îl coborâm la nivelul nostru în loc să ne ridicăm noi prin cuvântul pe care ni-l propune Dumnezeu pentru binele nostru. Domnul Hristos zice: "Cel ce vă primește pe voi pe Mine Mă primește și cel ce se leapădă de voi de Mine se leapădă" (Luca 10, 16), referindu-Se la ucenici. Iar Sfântul Marcu Ascetul, în Filocalie, zice că "Cel ce primește cuvintele Cuvântului lui Dumnezeu - adică cuvintele Mântuitorului - primește pe Dumnezeu Cuvântul". Dacă primim cuvintele Cuvântului lui Dumnezeu, dacă le primim în minte, dacă le facem loc în noi, cu vremea ele devin trup în noi, pentru că "Cuvântul S-a făcut trup" (Ioan 1, 14) zice Sfântul Ioan Evanghelistul, și Se face trup în continuare. Noi credem că credincioșii sunt mădulare ale trupului lui Hristos, prin urmare se împărtășesc de seva vieții Domnului Hristos și atunci cu puterea aceasta învingem răul.

Cum sunt sfintele slujbe izvoare ale exegezei duhovnicești?

Dacă ascultăm sfintele slujbe avem Evanghelia întrupată și trăită și gândită, interpretată și devin exegeze ale Sfintei Scripturi, mai ales în legătură cu evenimentele pe care le sărbătorim. La Sibiu am vorbit cândva în catedrală despre "Eu și Filocalia", a fost o împrejurare care a dus la treaba asta, eu nu am prea fost mulțumit, nu că nu am fost mulțumit de ce am spus, ci nu am fost mulțumit de faptul că s-a programat această prezentare în catedrală. Nu era acolo locul, era tot așa, pentru o conferință. Și atunci seara, în Aula Facultății de Teologie am mai ținut un cuvânt și anume "Filocalia pentru toți", sau "O altă Filocalie" și am prezentat sfintele slujbe ale Bisericii noastre ca o exegeză a cuvântului lui Dumnezeu, ca o altă Filocalie, ca o nouă Filocalie, ca o Filocalie pentru toți, căci la Filocalie câți ajung? Din câți suntem aici parcă aș vrea să știu câți au citit din Filocalie. Dar la sfintele slujbe pot merge toți și sunt datori să meargă toți. Să știți că dacă vine cineva la mine la spovedit care nu merge la biserică și mai ales la Sfânta Liturghie, nici nu stau de vorbă cu el, că nu am ce vorbi.

Lumea intelectuală actuală este în marea ei majoritate atee. Ne puteți da o nădejde celor care se doresc intelectuali ortodocși într-un mediu sceptic sau chiar dușmănos?

Dragă, eu pot să dau nădejde tuturor care vor să-I slujească lui Dumnezeu, că dacă se angajează, Dumnezeu îi ajută. Nu am nădejde pentru cei care se mențin în sfera ateismului, însă cei care vor să fie credincioși pot să fie. Despre Pasteur - a fost un om foarte învățat - se spune că se mirau toți de el cât e de credincios, de practicant. El a fost catolic și cineva mirându-se i-a spus: "Cum, tu care ești atât de învățat, ești credincios ca un țăran breton?", pentru că în Bretania erau cei mai credincioși pe atunci. El a zis: "Da, sunt învățat și sunt credincios ca un țăran breton, dar dacă aș fi mai învățat aș fi credincios ca o țărăncă bretonă". Pot toți care vor să se apropie de Dumnezeu. Să știți că la Dumnezeu nu sunt intelectuali și neintelectuali, la Dumnezeu sunt oameni care se apropie de El și care nu se apropie de El. Și cei care se apropie de El, intelectuali sau neintelectuali - pentru că oricum, cineva care a făcut o facultate, chiar teologică, cum am făcut noi, și dacă a făcut și altă

facultate, e un intelectual, nu se mai poate zice că nu e intelectual, și dacă e și credincios înseamnă că toți intelectualii ar putea fi credincioși.

Într-o lume și într-o vreme în care se discută atât de mult, ne-ar fi de folos să aflăm mai multe despre locul tăcerii în viața noastră.

Se zice că așa cum înveți să vorbești trebuie să înveți și să taci. În Pateric se spune că l-a întrebat cineva pe un părinte: "Ce-i mai bine, să taci sau să vorbești?". Și părintele a zis că "dacă taci pentru Dumnezeu e bine să taci și dacă vorbești pentru Dumnezeu e bine să vorbești". În orice caz noi nu urmărim tăcerea animalului sau tăcerea mutului, ci urmărim tăcerea ca un lucru care vine pentru disciplinarea vorbirii. Dacă vrei să vorbești cum trebuie, trebuie să înveți și să taci. În orice caz tăcerea trebuie urmărită numai ca disciplină, nu trebuie urmărită în sine, pentru că Dumnezeu ne-a dat cuvânt. Dacă eu de exemplu aș fi venit aici să vă vorbesc despre ce v-am vorbit și dacă mă socoteam eu că hai că nu le mai spun nimic, și stăteam cât stăteam, ce ziceau cei din sală? "Nu am venit să-l vedem pe omul acesta tăcând ci am venit să-l ascultăm". Prin urmare, toate trebuie gândite la rosturile și la măsurile lor.

Ce s-a întâmplat cu trupul Mântuitorului Hristos după Înviere? Ce semnifică literele de pe Cruce, NIKA, iar de pe aureola Mântuitorului a și w ?

Trupul Mântuitorului este undeva în universul acesta, undeva dincolo de ce putem gândi noi. Trupul Domnului Hristos nu s-a dizolvat, s-a spiritualizat trupul cu care a trăit, dar Domnul Hristos a înviat cu trupul cu care a murit, însă transfigurat, transformat. A putut să iasă prin piatră, noi credem că învierea Domnului nostru Iisus Hristos s-a petrecut înainte de a fi dată piatra la o parte, Domnul Hristos a înviat piatra fiind pecetluită, și așa și zicem: "Piatra fiind pecetluită și ostașii străjuind preacurat trupul Tău, înviat-ai a treia zi Mântuitorule, dăruind lumii viață". Piatra a fost răsturnată de pe mormânt numai ca să se vadă că Domnul Hristos nu mai este acolo. Nu știm cum este trupul spiritualizat nici al Mântuitorului nici al sfinților, nici cum va fi al nostru la vremea când vom învia din morți, în orice caz va avea alte calități decât cele care le are acum și va fi nestricăcios, va rămâne nestricat, neatins de boală. Trupul Domnului Hristos este undeva anume, el a intrat și prin ușile încuiate, dar nu este pretutindeni. Domnul Hristos este cu firea dumnezeiască pretutindeni, dar cu firea omenească este într-un loc anume, unde anume nu știm pentru că nu ni s-a descoperit. Zicem în cer, dar adevărul este că noi nu prea știm nici ce este cerul. Sfântul Ioan Gură de Aur zice că "noi știm că este cer dar nu știm ce-i cerul" și "pe mine nici nu mă interesează ce este cerul, dacă am pe Stăpânul cerului".

Pe Cruce NIKA înseamnă "biruiește", e un cuvânt grecesc, Iisus Hristos biruiește. Și a și începutul și sfârșitul.

De ce după înviere Mântuitorul nu a fost recunoscut imediat de Maria Magdalena și de celelalte ucenițe, de Cleopa în drum spre Emaus, de ucenicii de la Marea Tiberiadei?

Pentru că mai întâi de toate, Domnul Hristos nu a vrut să fie cunoscut, cel puțin de Luca și Cleopa, se spune că ochii lor erau ținuti să nu-l cunoască, și pentru că ei nu se așteptau la învierea Domnului Hristos. Ei au privit învierea Domnului Hristos ca o poveste, ca un basm, nu erau pregătiți. Adică ei nu au sărit asupra gândului că Domnul Hristos a înviat: da, a înviat, ci au stat la îndoială, pentru că învierea fiind ceva mai presus de fire, nu aveau cum să fie pregătiți ca să-L cunoască și să-L primească. Însă învierea Domnului Hristos s-a petrecut obiectiv și apoi s-a împlântat subiectiv în fiecare din cei cărora Domnul Hristos li s-a arătat ca înviat. Când eram eu copil îmi aduc aminte - Dumnezeu să-i odihnească pe ai mei pe toți, că nu mai sunt în lumea asta - că mama mea m-a trimis la bunica mea să zic "Hristos o înviat, mama tână!". Și a zis că dacă zic așa, îmi dă mama tână un ou. Și așa a fost. M-am dus și am zis: Hristos a înviat, mama tână! Și mama tână a zis: "Adevărat că a înviat, hai să-ți dau un ou". Cu asta mi-am început eu credința în înviere, dar târziu am ajuns să-mi dau seama ce înseamnă. Și după aceea am citit referatele Evangheliilor despre înviere, ce se scrie în Faptele Sfinților Apostoli și mi-am dat seama că cineva numai pe baza aceasta nu se poate convinge de înviere. Că învierea este de fapt un adevăr pe care-l cunoaștem ca adevăr și îl simțim ca adevărat numai în măsura în care Însuși Mântuitorul Cel înviat ni Se descoperă ca înviat din morți. Toți credincioșii adevărați, toți credincioșii care cred în învierea Domnului Hristos, sunt credincioși pe care Domnul Hristos i-a convins de învierea Lui. Și așa s-a întâmplat și cu ucenicii de la Marea Tiberiadei, numai după ce i-a convins Domnul Hristos de prezența lui s-au încredințat, așa s-a întâmplat absolut cu toți, și cu Maria Magdalena și cu toți care L-au văzut după Înviere.

Certitudinea ne-o dă Domnul Hristos, pentru că prin puterile noastre nu putem ajunge, așa cum nu a putut ajunge Sfântul Apostol Petru prin puterea lui să-L mărturisească pe Domnul Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu, ca Hristos Fiul lui Dumnezeu Celui viu. Când a zis Domnul Hristos: "Voi cine ziceți că sunt?", Sfântul Apostol Petru a zis: "Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu". Și atunci Domnul Hristos a zis: "Fericit ești Simone, că nu trup și sânge ți-a descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri" (Matei 16, 13-17). Sfântul Apostol Pavel spune și el că "atunci când a vrut Dumnezeu să-L descopere pe Fiul Său în mine" (Galateni 1, 16). Prin urmare, credința este ceva care vine de la Dumnezeu spre om, nu este ceva ce își procură omul din puterile sale.

Ce semnificație acordați gestului Mântuitorului la Înălțare, de a-i binecuvânta pe cei unsprezece și pe cei împreună cu ei?

E extraordinar. Nu mă pot bucura parcă de nimic altceva mai mult decât de binecuvântarea asta pe care a dat-o Domnul Hristos la Înălțare, pentru că Domnul Hristos a cuprins în această binecuvântare toată activitatea Lui pentru mântuirea omului. A fost un gest final. Ultimul gest pe care L-a făcut aici pe pământ a fost o binecuvântare. E extraordinar să te știi sub binecuvântarea Mântuitorului și aceasta ne dă încredințarea și nouă, pentru că toate binecuvântările Bisericii sunt izvorâte din această binecuvântare de la înălțarea Domnului Hristos, numai să ne facem noi vrednici de binecuvântare. Să știți că Domnul Hristos vrea să ne binecuvinteze, dar nu ne poate binecuvânta decât dacă suntem acolo unde sunt binecuvântările.

Cine poate dobândi Duhul Sfânt? Există o metodologie?

Nu, nu există nici o metodologie, există o angajare într-o viață superioară. În Sfânta Evanghelie de la Ioan se spune că Dumnezeu dă ucenicilor Săi pe Duhul Sfânt și nu-L dă lumii (Ioan 14, 17). Și spune Domnul Hristos că atunci vor primi pe Duhul Sfânt când se va putea spune despre ucenici: "voi nu sunteți din lume" (Ioan 15, 19). Deci când depășim lumea ne facem vrednici de Duhul Sfânt. Noi de fapt pe Duhul Sfânt Îl purtăm în noi, de la Botez, învățătura Bisericii asta este, că la Botez se sălășluiește în credincioși Sfânta Treime, care rămâne în sufletul omului până la moartea lui și se descoperă în măsura în care omul credincios împlinește poruncile lui Dumnezeu. Deci și Duhul Sfânt Se arată în măsura în care și omul e angajat pentru lucrările Duhului Sfânt. Cel puțin în Sfânta Evanghelie de la Ioan se spune că "Cel ce Mă iubește acela păzește cuvântul Meu și îl voi iubi și eu și Mă voi arăta lui", iar Sfântul Marcu Ascetul spune că "Hristos este ascuns în poruncile Sale și Se descoperă pe măsura împlinirii poruncilor". Tot așa e și cu Duhul Sfânt, Duhul Sfânt Se descoperă omului în măsura în care omul se angajează la ceea ce înseamnă roadele Duhului: dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea poftelor, dar asta nu înseamnă o metodologie.

Care este înțelesul pildei ispravnicului necredincios?

Este înțelesul acesta că omul acela și-a aranjat niște treburi cu averile altuia. Și Domnul Hristos îl recomandă în înțelesul acesta că noi să ne facem niște prieteni cu ajutorul bogățiilor străine, adică cu aceea cu ce am agonisit pe nedrept să ajungem la un drept. Dar nu să agonisim ceva pe nedrept ca să ajungem la un drept, ci dacă ajungem să avem niște lucruri cum a avut Zahau vameșul de pildă, care a zis "Doamne, jumătate din averea mea o dau săracilor" (Luca 19, 8), deci a ajuns la niște bogății nedrepte, să încerce acum, prin bogățiile acelea nedrepte (Luca 16, 9), făcându-i părtași și pe alții la acele bogății, să-și aranjeze niște relații cu niște oameni care ar putea mijloci pentru ei, cu săracii - cum ar zice Sfântul Ioan Gură de Aur - ca să-l primească în locașurile lor.

Dar pilda grăuntelui de muștar?

Pilda grăuntelui de muștar arată, ca și pilda cu aluatul pus în trei măsuri de făină, dezvoltarea împărăției lui Dumnezeu. Grăuntele de muștar se seamănă și crește, tot așa și împărăția lui Dumnezeu, începând de la puțin, ajunge la mult, ajunge să cuprindă pe om și pe alții.

Ce înseamnă "Aliluia" și care este rolul lumânărilor în biserică?

"Aliluia" înseamnă "lăudați pe Domnul". Rolul lumânărilor în biserică vi-l spun eu imediat, dar întâi să vă spun altceva. Vin la mine unii și zic: mergi la biserică? Zice "Da, părinte". Și acum m-am învățat să-i întreb dacă

merg la slujbă, pentru că am băgat de seamă - tot oamenii m-au trezit, că mi-au răspuns: "Da, mă duc și aprind câte o lumânare"- că nu e destul să-i întreb dacă merg la biserică. Mergi la biserică, stai la slujbă, de când nu ai mai fost la o slujbă? Îmi spune acum unul de curând: "De opt ani" nu a mai fost la biserică. Zic: mă, or fi trecut numai șapte, nu or fi trecut chiar opt. Zice: "Ba da părinte, știu bine că opt au trecut, că de când m-am însurat nu am mai fost", de la cununie. Și apoi oamenii se duc și aprind o lumânare în biserică, își fac o cruce și pornesc mai departe și lasă lumânarea să ardă în locul lor și ea de fapt arde în locul ei.

Lumânările sunt un simbol al luminii cerești, al luminii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Domnul Hristos S-a numit pe Sine "Lumina lumii", sunt ceva simbolic.

Ce înseamnă "Ioan este Ilie"?

"Ioan este Ilie" înseamnă că Sfântul Ioan Botezătorul - cum zice în Sfânta Evanghelie de la Luca în vestirea care i s-a dat Sfântului Zaharia - va merge înaintea lui Hristos cu duhul și cu puterea lui Ilie. În orice caz sunt unii care zic că Ioan a fost o reîncarnare a lui Ilie. Dar nu e adevărat, pentru că la Schimbarea la Față nu s-a arătat Ioan și s-a arătat Ilie. Dacă ar fi fost așa cum zic cei care au alte credințe decât noi, ar fi trebuit să spună că s-a arătat Moise și Ilie-Ioan, sau Moise și Ioan, pentru că Ilie a fost încorporat în Ioan.

Care trebuie să fie raportul nostru cu sectele evanghelice? Avem dreptul să fim pasivi, fie cler fie laici?

E greu de spus. Cred că ceea ce trebuie să facem noi în raport cu ei ar fi aceea să avem un ascendent moral, să ne recomande viața noastră mai mult decât pe ei. Asta ar fi prima biruință. În al doilea rând putem să-i ocolim, nu ostentativ, dar să nu ne prea facem vorbă cu ei, pentru că să știți că de multe ori influențele acestea, chiar dacă nu doboară, în orice caz clatină, și nu sunt toți destul de întăriți ca să poată să facă față. Episcopul de la Vâlcea, care a fost, P.S. Iosif Gafton, a fost cândva la noi la mănăstire, și el și un frate de-al lui au fost studenți în teologie. Și au venit la vorbă acasă despre ce spun sectarii despre Maica Domnului. Și a zis că tatăl lor care era preot nu i-a lăsat să vorbească așa ceva în casa lui. Adică își dădea seama totuși că **noi nu discutăm despre Maica Domnului, ci noi cinstim pe Maica Domnului**. Așa încât nu are rost să discutăm nici cu ai noștri nici cu alții despre Maica Domnului, ci Maica Domnului trebuie cinstită, așa cum o cinstim în biserică și așa cum o cinstesc credincioșii cei adevărați. Ei fac greșeala de a o nivela pe Maica Domnului, de a o coborî însă nu poți să o cobori pe Maica Domnului fără să-L cobori și pe Domnul Hristos în același timp.

Zice că un copil își căuta mama - nu știu dacă v-am mai spus eu aici lucrul acesta - și "Nu ați văzut pe mama?" întreba copilul. Și cineva îi spune: "Mă copile, am văzut o femeie, a trecut adineaori pe aici". Dar zice copilul: "Eu nu caut o femeie, eu caut pe mama". Nici mamele noastre nu sunt o femeie ca toate femeile, ci sunt unice față de celelalte femei. Deci Maica Domnului, dacă îngerul a spus: "Bindecuvântată ești tu între femei" nu mai avem noi alt cuvânt să spunem că Maica Domnului a fost o femeie ca toate femeile, pentru că nu a fost o femeie ca toate femeile.

Ce înseamnă că raiul încă din viața de acum trebuie să-l trăim?

Înseamnă ceea ce trăim noi de fapt ca oameni credincioși. Pe Maica Domnului o numim "rai cuvântător", "rai de taină", bucuria din legătura cu Maica Domnului este o trăire a raiului, bucuria din întâlnirea cu Domnul Hristos. Ce au zis cei doi care mergeau spre Emaus? "Nu era inima noastră într-o arzănd când ne vorbea pe cale și ne tâlcuia Scripturile?" (Luca 24, 32). Raiul este o trăire a bucuriei credinței, ospățului credinței din această lume. Nu începe raiul la moarte. "Paștile care au deschis nouă ușile raiului". Nu pentru viitor, ci pentru prezent. "Că din moarte la viață și de pe pământ la cer Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-L cântăm cântare de biruință". Raiul anului bisericesc sunt Paștile și Săptămâna Luminată, când se fac altfel de slujbe decât slujbele din celălalt timp al anului, nu se mai pomenesc răutățile, păcatele, totul este o izbucnire de bucurie și asta înseamnă trăirea raiului. Sfântul Ioan Gură de Aur zice că Paștile nu trebuie prăznuite numai la Paști, deci la vremea când e hotărâtă calendaristic pentru serbarea Paștilor, ci Paștile sunt o sărbătoare veșnică, "Paștile cele veșnice" zicem noi la Paști. Și în felul acesta gândit, raiul este o realitate prezentă, nu numai o realitate viitoare, chiar dacă în viitor vom primi mult mai mult decât în prezent, pentru că Sfântul Apostol Pavel spune că "ceea ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit a pregătit Domnul celor ce-L iubesc pe El" (I Corinteni 2, 9). Credem că dincolo vom trăi cu mult mai multă intensitate, dar în orice caz trebuie să trăim și aici pe pământ intensitatea adevărilor Învierii Domnul Hristos, a Înălțării, pogorârea

Duhului Sfânt, toate le prăznuim la anumite sărbători. Sau unirea cu Domnul Hristos prin Sfintele Taine, în special prin Sfânta Cuminecătură, când zicem: "Ca de foc să fugă de mine tot lucrul rău, toată patima". Mulțumim lui Dumnezeu, mulțumim Maicii Domnului de pildă, că Mântuitorul a intrat în alcătuirea noastră: "Intră în alcătuirea mădularelor mele, în rărunchi și-n inimă, arde spinii tuturor păcatelor, curățește-mă, spală-mă și mă îndreptează, îmbunătățește-mă, înțelepțește-mă și mă luminează", mulțumim Maicii Domnului și zicem "Preasfântă Stăpâna mea de Dumnezeu Născătoare, care ești lumina întunecatului meu suflet, nădejdea, acoperământul, scăparea, mângâierea și bucuria mea", sunt trăiri de rai.

9 mai 1993

<<Cuprins

Unele aspecte ale raportului dintre Dumnezeu și om

<<Cuprins

Hristos a înviat! Stimați ascultători, ne întâlnim în seara aceasta în gândul și în dorința de a vă propune câteva gânduri în legătură cu raportul între Dumnezeu și om. Voi vorbi despre unele aspecte ale acestui raport între Dumnezeu și om. Ne-am propus aceasta pentru că mulți dintre cei ce se declară credincioși spun că ei cred într-o putere, într-o forță care conduce universul. Apoi sunt și unii dintre credincioși care spun că ei cred în Dumnezeu dar în general nu se raportează la Dumnezeu. Sunt mulți oameni care au în vedere pe Dumnezeu ca o idee, unii îl au în vedere ca o posibilitate, alții ca o probabilitate, și sunt puțini aceia care cred cu adevărat în Dumnezeu și se raportează la Dumnezeu, care au o legătură cu Dumnezeu, care știu de Dumnezeu ca de o ființă personală cu care intrăm în legătură. Sunt mulți dintre credincioși care au o idee falsă despre Dumnezeu și care nu se raportează corect la Dumnezeu.

Mi-am propus să vorbesc despre legătura între Dumnezeu și om și între om și Dumnezeu, și voi prezenta această legătură de pe două poziții, și anume dinspre Dumnezeu spre om și dinspre om spre Dumnezeu. Voi vorbi deci despre legătura între Dumnezeu și om pornind de la faptul că Dumnezeu este o ființă personală, o ființă în trei persoane, Dumnezeul treimic, așa cum credem noi ca dreptmăritori creștini. Și voi prezenta această legătură ca o legătură a religiei, religie însemnând legătură, de la religio-religare care înseamnă a se lega, a fi o legătură. Și anume întâi voi prezenta această legătură așa cum se prezintă ea în slujbele noastre bisericești. De ce? Pentru că pentru noi ortodocșii, slujbele sfintei noastre Biserici sunt lucrul cel mai important, sunt ceea ce ne reprezintă pe noi ca dreptmăritori creștini, ca creștini ortodocși. Sfintele slujbe sunt mijlocul de angajare a credincioșilor în fața lui Dumnezeu, sunt un mijloc prin care Dumnezeu ni se face cunoscut și un mijloc prin care noi luăm act despre Dumnezeu.

Sfintele slujbe ale Bisericii noastre sunt întruparea credinței noastre și sunt în același timp credința în lucrare, credința în Dumnezeu în lucrare. Nu se poate să stai la sfintele slujbe fără să ai conștiința că stai în fața lui Dumnezeu, așa încât sfintele slujbe sunt o aducere a lui Dumnezeu în conștiința noastră, în simțirea noastră. Sfintele slujbe sunt acelea care ne dau posibilitatea să stăm în fața lui Dumnezeu, să avem cunoștință de Dumnezeu, să trăim prezența lui Dumnezeu, să avem posibilitatea să ne raportăm la Dumnezeu. În felul acesta, stând la sfintele slujbe și participând la sfintele slujbe ale Bisericii noastre, noi, ca dreptmăritori creștini, ne rugăm lui Dumnezeu și învățăm despre Dumnezeu. La sfintele slujbe avem posibilitatea să ne întâlnim cu Dumnezeu în conștiința noastră, să simțim legătura între noi și Dumnezeu. La sfintele slujbe am putea spune că ni se descoperă Dumnezeu, ni se descoperă prin rânduielile de slujbă ale sfintei noastre Biserici, învățăm ceva despre Dumnezeu ca să putem să trăim legătura noastră cu Dumnezeu.

Ce învățăm despre Dumnezeu la sfintele slujbe? De pildă la Sfânta Liturghie, care începe cu cuvintele "Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor", învățăm că Dumnezeu are o împărăție în această lume și că împărăția aceasta este pentru noi în cadrul Sfintei Liturghii, Sfânta Liturghie fiind cea mai importantă dintre slujbele Bisericii noastre. În rugăciunea "Tatăl

nostru" noi cerem de la Dumnezeu să vină împărăția Lui când zicem "vie împărăția Ta", și cerând să vină împărăția lui Dumnezeu noi nădăjduim în împlinirea acestei cereri și de fapt sunt puțini acei credincioși care știu că cererea aceasta ni se împlinește cu fiecare Sfântă Liturghie. Pentru că în cuprinsul Sfintei Liturghii noi suntem în cuprinsul împărăției lui Dumnezeu care se desfășoară, ni se face cunoscută în prezența noastră împreună cu noi. La Sfânta Liturghie noi facem ceea ce fac îngerii în cer, aducem închinare lui Dumnezeu. De aceea rânduiala Bisericii noastre este ca în cadrul Sfintei Liturghii și în cadrul sfințelor slujbe în general, noi să avem conștiința prezenței lui Dumnezeu, ni se spune ceva despre Dumnezeu. Și anume între altele ni se spune că lui Dumnezeu I se cuvine "toată mărirea, cinstea și închinăciunea", "Că Ție se cuvine toată mărirea, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor". Din aceasta înțelegem că Dumnezeu este mai presus de noi și că noi trebuie să-I aducem închinare și Îi aducem închinarea cea după putere, conștiinți fiind însă că lui Dumnezeu I se cuvine mult mai mult decât Îi oferim noi, decât putem noi să-I oferim. Că lui Dumnezeu I se cuvine "toată mărirea, cinstea și închinăciunea", lui Dumnezeu-Tatăl, lui Dumnezeu-Fiul și lui Dumnezeu-Duhul Sfânt, iar aceasta nu numai în clipa de față - în orice caz în clipa de față, căci zicem "acum" - ci și totdeauna și pururea și în vecii vecilor. Din această închinare, mărire și cinste noi Îi aducem lui Dumnezeu închinarea, cinstea și mărirea cea după puterea noastră.

Mai departe aflăm că Dumnezeu are o stăpânire, o împărăție, căci zicem: "Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și mărirea, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor". Încă o cunoștință despre împărăția lui Dumnezeu și despre legătura noastră cu Dumnezeu, care are stăpânire peste noi, are împărăție, are putere și mărire. Chiar dacă nu am ști multe lucruri despre Dumnezeu, noi putem învăța la Sfânta Liturghie și faptul că Dumnezeu este bun și iubitor de oameni, căci zicem: "Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor". Prin urmare, aflăm, știm și suntem încredințați că Dumnezeu este "bun și iubitor de oameni". Noi știm din Sfânta Evanghelie că Domnul Hristos Însuși a spus că Dumnezeu este bun (Matei 19, 17). Știm din Sfânta Evanghelie că Dumnezeu a iubit lumea, că L-a trimis pe Fiul Său pentru mântuirea lumii. Chiar se spune că "Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine care crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16). Așadar, când e vorba să ne raportăm la Dumnezeu e foarte important să știm că Dumnezeu e bun și că Dumnezeu este iubitor de oameni, și că fiind El bun și iubitor de oameni, noi trebuie să-I aducem mărire, "Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție mărire înălțăm". Ne întâlnim cu Dumnezeu Cel bun și iubitor de oameni și pentru că e bun și iubitor de oameni - și asta să n-o uităm niciodată - Îi aducem mărire pentru bunătatea Lui și pentru iubirea Lui de oameni.

Mai departe spunem, vorbind cu Dumnezeu - pentru că la sfintele slujbe noi nu studiem despre Dumnezeu, nu învățăm despre Dumnezeu, ci învățăm rugându-ne, dacă învățăm și e bine să și învățăm, dar nu trebuie să ne ducem la sfintele slujbe cu gândul de a studia, ci cu gândul de a ne însuși anumite idei mântuitoare, ca să ne putem raporta la Dumnezeu - că Dumnezeu e milostiv și iubitor de oameni: "Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești, și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor". Aflăm deasemenea, ne încredințăm, stăruim în convingerea că Dumnezeu este sfânt, căci se spune: "Că sfânt ești Dumnezeu nostru și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor".

Dar Dumnezeu Cel sfânt este sfânt și Își comunică sfințenia Lui și credincioșilor, și mărturisim și aceasta la sfintele slujbe și mai ales la Sfânta Liturghie când zicem: "Că Tu ești sfințirea noastră și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh". Pomenim de mila și de harul și de îndurările Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om, și zicem: "Cu harul, cu îndurările și cu iubirea de oameni a Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care împreună ești binecuvântat, cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor". Cuvintele le adresăm lui Dumnezeu-Tatăl și pomenim mila, harul și îndurările Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care este Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om, Dumnezeu adevărat și om adevărat - așa Îl mărturisim în cuprinsul Simbolului credinței - și la Sfânta Liturghie mărturisim harul, mila și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Iisus Hristos și pomenim totodată și pe Sfântul Duh, care este bun și făcător de viață: "Cu preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor".

Iată câte lucruri putem învăța despre Dumnezeu rugându-ne, avându-L pe Dumnezeu în față. Nu ni se spune: să știți că Dumnezeu e bun și iubitor de oameni, să știți că Dumnezeu e milostiv și iubitor de oameni, să știți că Dumnezeu e sfânt, să știți că Dumnezeu este sfințirea noastră, ci suntem angajați în legătura aceasta prin mărturisirea faptului că Dumnezeu e bun și iubitor de oameni, și pentru aceasta Îi ducem mărire, că Dumnezeu

e milostiv și iubitor de oameni și noi Îi înălțăm mărirea, că Dumnezeu e sfânt - "Că sfânt ești Dumnezeul nostru și Ție mărirea înălțăm" -, că Dumnezeu este sfințirea noastră și Îi aducem mărirea.

Apoi mai sunt și alte ziceri de la sfintele slujbe, de la alte sfinte slujbe, în care se spune de pildă: "Că al Tău este a ne milui și a ne mântui pe noi". Deci Doamne, pe Tine Te înțelegem ca unul care ai ca lucrare, ca acțiune, să miluiești și să mântuiești, dar nu să miluiești și să mântuiești numai în general, ci să miluiești și să ne mântuiești pe noi, "Că al Tău este a ne milui și a ne mântui pe noi, Dumnezeul nostru, și Ție mărirea Îți înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh". Sau "Că Dumnezeul milei și al îndurărilor și al iubirii de oameni ești, și Ție mărirea înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh". Iată câte lucruri importante se spun la sfintele slujbe, vorbind cu Dumnezeu în prezența noastră și în prezența noastră în fața lui Dumnezeu. De aceea ziceam că sfintele slujbe Îl aduc pe Dumnezeu în conștiința noastră, în simțirea noastră, în fața noastră. Sigur că cineva care se duce la slujbă numai cu gând de a se informa, poate să se ducă de două de trei ori și după aceea știe ce se face acolo. Ori noi ne ducem la sfintele slujbe, care se repetă în fiecare zi - și ne ducem când putem să ne ducem -, însă nu ne plictisim niciodată deși știm ce se petrece acolo, pentru că noi ne ducem să slujim. Orice credincios trebuie să știe că el nu este simplu spectator la o slujbă dumnezeiască, că el nu este un simplu asistent la slujba dumnezeiască, ci este un slujitor. Orice credincios care ia parte la sfintele slujbe trebuie să aibă conștiința că el slujește, nu se duce să vadă o slujbă, să audă o slujbă, ci se duce să facă o slujbă. În Biserica noastră nu slujesc numai preoții, numai arhierii, numai diaconii, numai cântăreții bisericești, ci slujesc toți credincioșii care iau parte la sfintele slujbe. Cred că ați observat faptul că de fiecare dată când pomenim ceva despre Dumnezeu, că e bun și iubitor de oameni, zicem "și Ție mărirea Îți înălțăm", pentru că ești bun și iubitor de oameni. Când pomenim mila și iubirea de oameni a lui Dumnezeu spunem: "Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție mărirea înălțăm". Facem ceva în fața măreției lui Dumnezeu.

Aduc aici înaintea faptului că Sfântul Isaac Sirul spune că "încă nu a cunoscut pe Dumnezeu cel ce nu se minunează de Dumnezeu". Pe Dumnezeu Îl cunoști numai în măsura în care te minunezi de Dumnezeu și de lucrurile lui Dumnezeu. Psalmistul zice: "Cât de minunate-s lucrurile Tale Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut" (Psalm 103). Dacă se minunează de lucrurile lui Dumnezeu, cu atât mai mult se minunează Psalmistul de Dumnezeu Însuși care le-a făcut. Pentru noi Dumnezeu nu e o abstracțiune, nu e o probabilitate, nu e o idee, nu e un Dumnezeu al filosofiei, ci este un Dumnezeu al rugăciunii, un Dumnezeu al religiei, un Dumnezeu al credinței, un Dumnezeu în fața Căruia noi stăm și ne minunăm de Dumnezeu în măsura în care Îl cunoaștem. Și de aceea zice Sfântul Isaac Sirul: "Încă nu a cunoscut pe Dumnezeu acela care nu se minunează de Dumnezeu". Noi în măsura în care cunoaștem ceva din mărețiile lui Dumnezeu ne minunăm de Dumnezeu.

În Sfânta Evanghelie de la Ioan se spune că Domnul Hristos a spus despre Duhul Sfânt: "El pe Mine Mă va preamări" (Ioan 16, 14). Tot în Sfânta Evanghelie de la Ioan se spune în două locuri despre vuietul Duhului. Și anume în convorbirea între Domnul Hristos și un fariseu pe nume Nicodim se spune că Domnul Hristos a spus: "Vântul suflă unde vrea și tu auzi vuietul lui dar nu știi de unde vine și încotro se duce" (Ioan 3, 8). Prezența Duhului Sfânt se arată într-un vuiet, așa cum prezența vântului tot într-un vuiet se arată. Iar vuietul Duhului este preamărirea lui Dumnezeu. În alt loc, tot din Sfânta Evanghelie de la Ioan, se spune că Domnul Hristos a zis: "Cel căruia îi este sete să vină la Mine și să bea". Și adaugă: "Că râuri de apă vie vor curge din ființa celui credincios" (Ioan 7, 38). Și se vede că acolo unde sunt râuri, acolo este și un vuiet, vuietul râurilor. Poți să-ți dai seama că e în apropiere un râu fără să-l vezi, din vuietul râului. În cartea Faptelor Sfinților Apostoli este scris despre pogorârea Duhului Sfânt asupra Sfinților Apostoli, că s-a auzit "o suflare ca de vijelie care vine repede" (Fapte 2, 2), s-a auzit un zgomet, tot un vuiet. Dacă ne gândim bine că Domnul Hristos a spus despre Duhul Sfânt "El pe Mine Mă va preamări", și că în cartea Faptelor Sfinților Apostoli în legătură cu pogorârea Duhului Sfânt peste Sfinții Apostoli se spune că Sfinții Apostoli au vorbit în limbi necunoscute lor - mai înainte - dar înțelese de cei care le ascultau - se spune că oamenii care ascultau cuvintele Sfinților Apostoli, în limbi necunoscute Sfinților Apostoli și cunoscute de cei care le ascultau, mărturiseau: "Îi auzim pe ei spunând mărirea lui Dumnezeu" (Fapte 2, 11) sau lucrurile cele mari ale lui Dumnezeu -, ne dăm seama că de fapt vuietul Duhului - despre care vorbește Domnul Hristos când Îl aseamănă pe Duhul Sfânt cu vântul care are un vuiet, cu râurile care deasemenea scot un vuiet - sunt sfintele slujbe ale Bisericii noastre în care aducem mărirea lui Dumnezeu: "Că sfânt ești Dumnezeul nostru și Ție mărirea înălțăm". Mărirea pe care I-o aducem noi lui Dumnezeu prin puterea Duhului Sfânt - pentru că a zis Domnul Hristos: "El pe Mine Mă va preamări" - este de fapt lucrarea aceasta de preamărire a lui Dumnezeu, deci este vuietul Duhului pe care îl auzim și la care participăm și noi înșine când Îl preamărim pe Dumnezeu și zicem de pildă: "Pe Tine Te laudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ție Îți mulțumim Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru", sau când zicem: "Sfânt, Sfânt,

Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de mărirea Lui". Sau când zicem cuvintele: "Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale", când spunem cu simțire și cu rostire cuvintele acestea, cu participare - mie îmi place să spun că aceste cuvinte sunt tunetul pământului, că dacă este un tunet al cerului pe care-l auzim și care mărturisește și el despre mărețiile lui Dumnezeu, există și un tunet al pământului și tunetul pământului sunt cuvintele acestea: "Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale".

Așa încât la dumnezeieștile slujbe ale Bisericii noastre noi aflăm despre Dumnezeu că e bun, că e iubitor de oameni, că e milostiv, că e sfânt, că e sfințirea noastră și pentru toate acestea de fiecare dată Îi aducem mărirea lui Dumnezeu, avem o angajare în raportarea noastră față de Dumnezeu. Și asta înseamnă că cei care absentează de la sfintele slujbe nu aduc mărirea lui Dumnezeu, nu participă la vuietul Duhului, nu participă la preamărirea lui Dumnezeu, așa cum participă cei care iau parte la sfintele slujbe. Și bineînțeles că neparticipând la acestea, nu-i pot închipui pe Heruvimi: "Noi, care pe Heruvimi, cu taină închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreit-sfântă cântare aducem", noi, noi păcătoșii, noi credincioșii, cum suntem, buni, răi, cum suntem, îi închipuim la sfintele slujbe pe Heruvimi, ființele cerești care sunt în legătură cu Dumnezeu, în apropierea imediată a lui Dumnezeu. Și noi Îi aducem Preasfintei Treimi, lui Dumnezeu Celui în Treime, Celei de viață Făcătoare Treimi, întreit-sfântă cântare. Și de aceea, pentru că Îi aducem întreit-sfântă cântare, pentru că zicem "Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot", de aceea noi îi închipuim pe Heruvimi și facem aici pe pământ lucru ceresc. Pentru că o slujbă dumnezeiască în locașul lui Dumnezeu care este sfânta biserică și care este de fapt cerul cel de pe pământ - m-aș bucura mult să reținem lucrul acesta, că sfânta biserică, privită ca locaș de închinare a lui Dumnezeu în care se fac sfintele slujbe și mai ales Sfânta Liturghie, este cerul cel de pe pământ, și nu poate ajunge cineva în cerul mai presus de lumea aceasta decât în măsura în care ia parte la slujbele dumnezeiești în cerul cel de pe pământ. Nu are ce căuta cineva în cer dacă nu merge în sfânta biserică.

Stimați ascultători, rânduielile noastre de slujbă sunt în așa fel făcute ca să ne putem raporta la Dumnezeu, și cei care slujesc lui Dumnezeu nu se mulțumesc numai cu ceea ce aduc ei lui Dumnezeu, cu măririle lui Dumnezeu pe care le pot înțelege, cât le pot înțelege și le pot aduce cât le pot aduce, ci ei doresc ca și alții să preamărească pe Dumnezeu. De aceea când e vorba de ectenia catehumenilor, în ecfonisul ecteniei pentru cei chemați, spunem "Ca și aceștia să preamărească preacinstul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh". Deci nu numai noi, ci și aceia care se pregătesc pentru luminare, pentru Botez, și aceia să preamărească preacinstul și de mare cuviință numele lui Dumnezeu. Sau ne rugăm lui Dumnezeu zicând: "Și ne dă nouă cu o gură și o inimă a mări și a cânta preacinstul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh".

Considerații de felul acesta ne duc la încredințarea că Dumnezeu vine către noi și că omul merge către Dumnezeu, că Dumnezeu îl are în vedere pe om și omul trebuie să-L aibă în vedere pe Dumnezeu. Cine nu se raportează la Dumnezeu așa cum ne îndrumază sfintele slujbe, rânduielile de slujbă ale Bisericii noastre, acela de fapt este cumva înapoi de Dumnezeu. Sunt mulți dintre credincioși care se numesc credincioși, dar nu știu cât sunt de credincioși. Nu iau parte la sfintele slujbe, la Sfânta Liturghie, și spun că se roagă ei și acasă. Nu știu cât se roagă acasă, dar în orice caz nu-i destul să te rogi acasă, ci trebuie să iei parte la sfintele slujbe ca să fii în vuietul Duhului, ca să aduci mărirea lui Dumnezeu după putere. Unii zic: "Părinte, și așa mintea mea nu stă acolo la rugăciune". Și la aceștia le spun eu de obicei: dragă, dacă mintea ți se duce de la rugăciune, uite, vreau eu ca mintea să ți se ducă de la rugăciune din biserică, nu din altă parte.

Stimați ascultători, între alte rânduieli de slujbă este și aceea ca înainte de a se rosti rugăciunea "Tatăl nostru", care de fapt e o rugăciune care ne-a lăsat-o Domnul nostru Iisus Hristos, rugăciunea pe care o cunosc și copii și oameni mari, și să știți că sunt mulți care nu o cunosc, cel puțin la mine la spovedit vin și oameni care nu știu "Tatăl nostru" și sunt oameni, poate și intelectuali unii dintre ei - le mai și zic câteodată, dacă zic că știu "Tatăl nostru", zic: spune-l; și își dă seama omul până la urmă că nu-l știe. Rugăciunea aceasta "Tatăl nostru", care este o rugăciune de mare însemnătate, și mai ales dacă o medităm - dacă o spunem repede nu o înțelegem nici noi - dar dacă o medităm, dacă aprofundăm cuprinsul ei, rugăciunea "Tatăl nostru" este de mare însemnătate. Și la Sfânta Liturghie este rânduială ca înainte de rugăciunea "Tatăl nostru" să se spună o altă rugăciune. Și nu numai la Sfânta Liturghie ci la încă o slujbă, la sfânta cununie, la slujba celor care se cunună în vederea căsătoriei, se spune către Dumnezeu așa: "Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul cel ceresc, Tată, și a zice: Tatăl nostru Care ești în ceruri...". Prin urmare ne rugăm lui Dumnezeu să ne dea o învrednicire specială să spunem rugăciunea "Tatăl nostru". De ce?

Pentru că se poate spune această rugăciune și cu osândă. Asta o înțelegem din rugăciunea premergătoare rugăciunii "Tatăl nostru": "Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne - zicem lui Dumnezeu Stăpân, nu Tată -, cu îndrăznire - deci să îndrăznim -, fără de osândă - pentru că s-ar putea întâmpla să fim și osândiți spunând rugăciunea "Tatăl nostru" -, să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul cel ceresc, Tată, și a zice" "Tatăl nostru".

Asta arată că dacă noi nu ne comportăm ca fii ai lui Dumnezeu ne osândim spunând rugăciunea "Tatăl nostru" și mai ales se osândesc aceia care nu iartă pe cei care le greșesc, căci a zis Domnul Hristos să spunem: "Și ne iartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri". Noi știm din Sfânta Evanghelie că Dumnezeu ne primește pe noi ca pe fii ai Săi. Mai întâi de toate, dacă Domnul Hristos ne-a lăsat rugăciunea aceasta în care Îl numim pe Dumnezeu Tatăl nostru, știm că noi suntem fii ai lui Dumnezeu. Nu se insistă foarte mult în rânduielile noastre de slujbă asupra faptului că noi suntem fii ai lui Dumnezeu, deși noi credem lucrul acesta. Și anume știm că suntem fii ai lui Dumnezeu pentru că Dumnezeu ne-a primit pe noi ca să fim fii ai Lui. De obicei se spune că noi suntem fii adoptivi ai lui Dumnezeu, că Dumnezeu ne-a primit pe noi ca făpturi ale Sale ca să fim fii ai Lui. Și așa este, dar nu e numai așa. Ne-a primit Dumnezeu ca să fim fii ai Lui și în alt sens. Dumnezeu Însuși Se unește cu noi ca să putem noi deveni fii ai Lui. Sfântul Simeon Noul Teolog într-unul din imnele sale se minunează de Dumnezeu - pentru că L-a cunoscut pe Dumnezeu, și cine cunoaște pe Dumnezeu se minunează de Dumnezeu - și zice așa, vorbind cu Dumnezeu:

Cum de foc ești ce țășnește, și ești val răcoritor?
Cum de arzi și-alini îndată, cum mă faci nemuritor?
Cum de faci din vameși îngeri și-ntunericul lumină?
Cum de scoți din iad și cum de curățești pe cei din tină?
Cum tragi bezna în lumină, cum de noaptea o cuprinzi?
Cum de mă prefaci cu totul, inima cum mi-o aprinzi?
Cum de Te împreuni cu robii, fii ai Tatălui de-i faci?
Cum de-i arzi de dor, rănindu-i, cum de iarăși îi împaci?
Cum de rabzi și suferi Doamne, cum nu răsplătești îndată?
Cum de vezi cele ce-n taină numai Ție Ți se-arată?
Cum fiind așa departe, vezi ce facem fiecare,
Doamne, robilor Tăi dă-le, îndelunga Ta răbdare!

Iată niște cuvinte în care se arată că înfierea, faptul de a fi fii ai lui Dumnezeu se realizează nu printr-o declarare a omului ca fiu al lui Dumnezeu, ci se realizează prin o unire a lui Dumnezeu cu omul: "Cum Te împreuni cu robii - noi suntem robi -, fii ai Tatălui de-i faci?", cum pe robi îi faci fii? Împreunându-Te, unindu-Te cu ei.

Aș vrea să aduc în legătură cu aceasta înainte un cuvânt al Sfântului Maxim Mărturisitorul. În cartea Sfântului Maxim Mărturisitorul numită "Ambigua" - e o carte în care se tâlcuiesc texte din Sfântul Grigore de Nyssa și din Sfântul Grigorie Teologul - Sfântul Maxim Mărturisitorul, aducând aminte de Melchisedec, de o apariție să zicem așa enigmatică din Vechiul Testament - un rege care s-a întâlnit cu patriarhul Avraam și căruia patriarhul Avraam i-a dat zeciuială din prada de război - Melchisedec acesta, care înseamnă "rege al dreptății" și care era rege al Salemului și era și rege al păcii, despre el nu se spune nimic, nici că ar fi avut părinți - nu se spune nimic despre părinții lui - și nu se spune nimic nici despre sfârșitul zilelor lui. Și Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Evrei, vorbind despre acest Melchisedec, spune că a fost fără tată și fără mamă, fără spiță de neam și mai spune că acest Melchisedec fără tată, fără mamă și fără spiță de neam, era mai mare decât preoții evreilor (Evrei 7, 3). Sfântul Maxim Mărturisitorul având în vedere cele spuse de Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Evrei, spune că într-adevăr, Melchisedec nu a avut tată și mamă, dar nu în înțelesul că nu s-a născut din niște părinți pământești, ci în înțelesul că a fost așa de ridicat peste nivelul părinților lui, încât nu mai avea nici o legătură cu părinții lui, ci toată legătura lui era cu Dumnezeu. Și s-ar putea spune despre el că era împreună cu Dumnezeu fără de început, prin măreția vieții lui. Și mai departe spune că acest Melchisedec n-a avut sfârșit al zilelor nu în înțelesul că nu a murit și el la vremea lui, ci în înțelesul că așa era de lipit de Dumnezeu încât se poate spune despre el că era veșnic ca Dumnezeu. Bineînțeles, acestea sunt lucruri de excepție, noi nu ne putem gândi la așa ceva, dar ne putem gândi la faptul că omul unit cu Dumnezeu trăiește din Dumnezeu și că Dumnezeu Se revarsă în om. În felul acesta se înțelege îndumnezeirea omului despre care vorbesc unii dintre părinții cei duhovnicești.

Ce înseamnă îndumnezeirea omului? Înseamnă că Dumnezeu Se comunică omului și că îi comunică omului din ceea ce este El, îl face pe om părtaş la dumnezeirea Lui. Părinții cei duhovnicești care au vorbit despre această minunăție, despre acest lucru pe care noi nu-l putem înțelege pentru că nu-l trăim - lucrurile cele sfinte, lucrurile cele deosebite numai în măsura în care le trăim le putem gândi -, zic, printr-o comparație, că așa cum fierul care arde în foc primește însușirile focului fără să-și schimbe calitatea de fier, dar arde și el ca focul, mistuiește și el ca focul lucrurile pe care le atinge, până când are în el puterea focului, tot așa și omul care se unește cu Dumnezeu, în care Dumnezeu Se revarsă, se îndumnezeiește și primește ceva din ceea ce este Dumnezeu. Aceasta este o raportare, o participare a omului la Dumnezeu.

Însă Domnul Hristos a avut în vedere și alte aspecte ale legăturii cu Dumnezeu când L-a prezentat pe Dumnezeu ca fiind Tatăl celor credincioși. Căci zice: "Care dintre voi, tată fiind, de îi va cere fiul său pâine, el îi va da piatră; sau de-i va cere fiul său pește, el îi va da șarpe; sau de-i va cere fiul său un ou, el îi va da scorpie?" Și adaugă: "Dacă voi, răi fiind, știți să dați fiilor voștri cele bune, cu atât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri" (Luca 11, 11-13). Asta înseamnă că noi trebuie să ne gândim la Dumnezeu, noi credincioșii, ca la Tatăl nostru care e mai bun decât părinții noștri cei pământești. Tatăl nostru poate că ar putea avea și niște ezitări în ceea ce ne privește pe noi, dar Tatăl Cel ceresc nu poate avea, pentru că El e bun și iubitor de oameni. Dacă noi suntem răi și putem face cele bune, Tatăl nostru Cel din ceruri cu atât mai mult poate să facă cele bune pentru noi. "Că al Tău este a ne milui și a ne mântui pe noi" zicem noi. "Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești" zicem noi și credem aceasta. Și pentru că credem aceasta, o și mărturisim, și mărturisind lucrul acesta noi trebuie să avem încredere în bunătatea lui Dumnezeu, nu când facem rele și ca să rămânem în cele rele, ci dacă am făcut cele rele - și trecutul oricum e irecuperabil, degeaba vrem noi să schimbăm ce am făcut, trecutul nostru nu-l mai putem schimba, dar Dumnezeu îl poate schimba. Și dacă ne raportăm la Dumnezeu în felul acesta, noi credem în bunătatea lui Dumnezeu care iartă păcatele pentru jertfa Mântuitorului. Pentru sângele vărsat pe cruce al Mântuitorului iartă păcatele noastre.

Stimați ascultători, numai în felul acesta ne putem gândi bine la Dumnezeu, dacă avem în vedere ceea ce ni se spune nouă despre Dumnezeu, întâi la sfintele slujbe. De ce la sfintele slujbe întâi? Pentru că adevăratul contact al nostru cu cele dumnezeiești sunt sfintele slujbe. Nu-i Biblia, nu-i Evanghelia, pentru că noi nu am început de la Evanghelie, ci noi am început credința noastră nu citind Evanghelia ci participând la sfintele slujbe, așa e rânduită Biserica noastră. Evanghelia e Hristos în mijlocul nostru în cadrul sfintelor slujbe, așa-i în Biserica Ortodoxă. Și atunci dacă vrem să aflăm ceva despre Dumnezeu și suntem atenți la sfintele slujbe, aflăm despre Dumnezeu, despre mărețiile lui Dumnezeu, aflăm câte ceva despre Dumnezeu și Îl cunoaștem pe Dumnezeu. După aceea venind de la sfintele slujbe la Evanghelie, citind Evanghelia și studiind Evanghelia, înțelegem cele ce se scriu în Evanghelie despre bunătatea lui Dumnezeu. Știm că Dumnezeu este iubire de pildă, și știm că Dumnezeu din iubire L-a trimis pe Fiul Său în lumea aceasta. Păi dacă știm lucrul acesta, noi nu avem motive să nu ne încredințăm de bunătatea lui Dumnezeu. Greșesc toți aceia care după ce au făcut păcate sunt preocupați de gândul că s-ar putea ca Dumnezeu pe ei să nici nu-i mai primească, să nu-i ierte. Dumnezeu nu poate să nu ierte. Omul poate să nu se facă vrednic de iertare, dar în clipa în care un om își dorește iertarea de la Dumnezeu și se apropie de Dumnezeu și părăsește păcatul, are condițiile iertării și Dumnezeu îl iartă.

Gândul acesta că Dumnezeu este Tatăl nostru și e binevoitor față de noi este un gând care a fost cuprins și în Vechiul Testament și mai ales în Psalmi. Să ne aducem aminte de pildă de Psalmul 102. În Psalmul 102 se spune printre altele așa: "Pe cât de sus este cerul deasupra pământului, atât de mare e bunătatea Lui spre cei ce se tem de Dânsul - bunătatea lui Dumnezeu. Cât de departe e răsăritul de apus, atât a depărtat El de la noi fărădelegile noastre. Cum miluiește un tată pe fii săi, așa miluiește Domnul pe cei ce se tem de Dânsul". E ceva extraordinar să știi că bunătatea lui Dumnezeu este necuprinsă. Cât e de sus cerul deasupra pământului pe atât e de mare bunătatea lui Dumnezeu față de cei ce se tem de Dânsul. În rugăciunile de dezlegare de pildă, spunem că "mărirea Ta este nemăsurată și mila Ta este nemăsurată". "Pe cât este de mare mărirea Ta pe atât de mare este și mila Ta", spunem noi. Și toate ale lui Dumnezeu sunt infinite, sunt nemărginite, pentru că Dumnezeu Însuși este nemărginit și nu poate să fie Dumnezeu nemărginit și mărirea Lui să fie mărginită, nu poate să fie Dumnezeu nemărginit în mărirea și să fie mărginit în milă. Toate ale lui Dumnezeu sunt nemărginite, prin urmare noi putem conta pe măreția lui Dumnezeu, pe bunătatea lui Dumnezeu, pe iubirea lui Dumnezeu, pe mila lui Dumnezeu, și contăm, pentru că de aceea zicem "Doamne miluiește-ne". De ce? Pentru că contăm pe mila lui Dumnezeu.

Numai că greșesc aceia care continuă să facă rău și apoi cheamă mila lui Dumnezeu. În Pateric se spune de pildă că era un frate într-o mănăstire, foarte ostenitor la rugăciune dar leneș la împlinirea celorlalte îndatoriri. Și atunci s-a arătat diavolul unui părinte și a zis: "O minune, cutare frate - era vorba de acela care era ostenitor la rugăciune dar leneș la împlinirea celorlalte datorii - mă strânge în brațe pururea făcând voile mele și apoi zice către Dumnezeu: <<Doamne, mântuiește-mă de cel rău>>". E vorba de faptul că mila lui Dumnezeu se dă oamenilor care se silesc să-I slujească lui Dumnezeu cu toate aspectele vieții lor, cu toate laturile vieții lor, cu toată ființa lor. Noi nu trebuie să fim mereu cu frica în sân, că oare ne iartă Dumnezeu, oare nu ne iartă, după ce am părăsit păcatul. Pentru că sigur ne iartă. Toate rânduielile de slujbă ale bisericii noastre cuprind rugăciuni de iertare și avem și o Sfânta Taină a iertării, Sfânta Taină a Pocăinței, prin care se dă iertarea păcatelor și e făcută anume ca să ni se dea iertarea păcatelor. Dar bineînțeles că iertarea păcatelor se dă în condițiile iertării. Dacă nu se împlinesc condițiile iertării, nu poate fi vorba de iertare. Condițiile iertării sunt în primul rând pocăința, pentru că **pocăința înseamnă părăsirea păcatului**. Numai atunci te pocăiești când părăsești păcatul. Cine nu părăsește păcatul, acela nu este într-o stare de pocăință.

Să știți că mie îmi place foarte mult să le spun la oameni, și le spun cu toată bucuria, că **pocăința trebuie făcută cu fața spre viitor** nu cu fața spre trecut, că trecutul este irecuperabil, nu ai ce-i mai face. Trecutul nu moare, numai Dumnezeu mai poate schimba în privința trecutului. Și **toate ale noastre intră în componența noastră, și binele și răul se adaugă la ceea ce suntem noi**. Noi nu putem să facem abstracție de ceea ce am fost. Fericitul Augustin spunea că "Tatăl omului mare este copilul". De ce? Pentru că copilul e încadrat în omul cel mare, nu poți ajunge mare fără să fi trecut prin starea de copil. Vin câteodată pe la noi pe la mănăstire copii și le spun că și eu am învățat "Îngerelul" când eram ca ei. Copii așa de șapte-opt ani. Zic: voi credeți că am fost vreodată și eu ca voi așa, și acum uitați cât sunt de mare! Am fost vreodată ca voi? Și ei zic: "Da!". Și zic: de unde știți voi că am fost? Și ei spun că niciodată nu poate ajunge cineva mare dacă nu a fost copil. Și așa este. Dar toate ale copilăriei, toate ale tinereții, toate ale adolescenței, toate ale vârstei celeilalte, de mijloc, toate se adună la bătrânețe. Și să știți că la bătrânețe omul e rezumatul propriei sale vieți. De altfel în fiecare clipă din viața noastră suntem și rezumatul vieții de până în clipa respectivă. Așa încât noi trebuie să facem pocăința cu fața spre viitor în înțelesul de a evita alte păcate pe care le putem evita, dar nu ca să răscumpărăm cumva păcatele pe care le-am făcut altădată, că noi nu avem ce-i aduce lui Dumnezeu ca să ne miluiască Dumnezeu în prezent pentru lucrurile pe care le-am făcut rău în trecut. Până la urmă tot la mila lui Dumnezeu rămânem, tot la mijlocirile Maicii Domnului și la mijlocirile sfinților rămânem, tot la ajutorul Bisericii prin Sfintele Taine, dar trebuie să fim cu grijă - le spun eu la oameni cam așa -, să astupăm trecutul negativ cu un trecut pozitiv, adică să depărtăm cele rele, în măsura în care trăim de acum încolo corect și frumos să îndepărtăm cele rele de odinioară, să le astupăm, să devenim altfel de oameni, să fie o graniță între trecutul nostru negativ și între prezentul nostru pozitiv, care până la urmă tot trecut devine.

Stimați ascultători, prin urmare e foarte important de a reține aceea că mila lui Dumnezeu este mare, și să nu uităm niciodată lucrul acesta, că Dumnezeu a depărtat de la noi fărădelegile noastre - tare mult îmi place mie asta - "cât e de departe răsăritul de apus". E o expresie foarte bine gândită. Să ne socotim pe noi între răsărit și apus, pentru că de fiecare dată suntem între răsărit și apus. Și fiind între răsărit și apus, este o distanță între noi și răsărit și între noi și apus. Și anume între noi și răsărit e o distanță jumătate cât este între răsărit și apus. De la noi până la apus e încă o jumătate de distanță - foarte bine gândită expresia asta. Zice: pe cât e de departe nu răsăritul de noi, nu apusul de noi, ci "Pe cât e de departe răsăritul de apus, atât a depărtat Domnul de la noi fărădelegile noastre. Cum miluiește un tată pe copii săi, așa miluiește Domnul pe cei ce se tem de Dânsul". Noi nu putem să neglijăm lucruri de felul acesta, gânduri de felul acesta când vorbim despre raportul între Dumnezeu și om, între om și Dumnezeu. Trebuie să avem în vedere lucrurile acestea. Adică și mila lui Dumnezeu pe de o parte, și schimbarea noastră spre bine pe de altă parte.

Am zis că cu toate că suntem fii ai lui Dumnezeu, Biserica noastră nu se ocupă prea mult de situația noastră de fii. Și pe noi ne numește - și noi înșine ne numim - "robi ai lui Dumnezeu". Robi nu în înțelesul de asupriți de Dumnezeu. Acuma mai nou, de când s-a tot făcut caz de sclavagism și de sclavie, le mai venea greu la unii preoți să spună "robii lui Dumnezeu", parcă ar fi vrut să spună altceva. Să știți că nu e corect. De ce? Pentru că noi pornim de la treapta cea mai de jos și nu înțelegem prin faptul de a fi robi ai lui Dumnezeu altceva decât a fi slujitori ai lui Dumnezeu și că Dumnezeu dispune de noi. Maica Domnului s-a numit pe sine "roaba Domnului", "Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău" (Luca 1, 38). Dacă Maica Domnului s-a numit pe sine roaba Domnului, apoi noi, oameni de rând, oare nu ne putem numi robi ai lui Dumnezeu? Sfântul Apostol Pavel s-a prezentat pe sine ca rob al lui Hristos, Hristodul. Sfântul Apostol Iacov s-a prezentat pe sine ca rob al lui

Dumnezeu. Și ei au fost oameni deosebiți. Tot așa ne putem prezenta și noi, și e foarte bine să ne prezentăm, ca robi ai lui Dumnezeu. Zicem și noi ca Maica Domnului, Maica Domnului a zis "iată roaba Domnului" și noi zicem: "Doamne, eu sunt robul Tău, eu sunt fiul slujniciei Tale". E o raportare la Dumnezeu de pe poziția de rob, de pe poziția omului care se știe disponibil pentru Dumnezeu, care se știe slujitor al lui Dumnezeu, care se știe împreună-lucrător cu Dumnezeu, pentru că Dumnezeu i-a dat omului cinstea de a fi împreună-lucrător al lui Dumnezeu.

Nu știu dacă ați citit careva din câți sunteți aici Filocalia volumul V, partea care cuprinde scrierile Sfântul Petru Damaschin. În scrierile Sfântului Petru Damaschin este o observație foarte importantă, și anume Sfântul Petru Damaschin spune că "Smerenia cu care suntem noi datori lui Dumnezeu este și atunci când faci bine". Pentru că știți că unii oameni cred că smerenia vine de pe urma conștiinței că ai făcut rău, de pe urma conștiinței că ai făcut păcate. Dar să știți că există două feluri de smerenie: există smerenia femeii păcătoase, care și-a recunoscut păcatele, sau smerenia vameșului din pilda vameșului și a fariseului, care spune "Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului" (Luca 18, 13), adică avea conștiința păcătoșeniei. Dar există și o smerenie a Maicii Domnului. Maica Domnului a fost o persoană cu totul deosebită, noi credem că Maica Domnului nu a avut decât păcatul strămoșesc, alt păcat nu a avut. Și atunci și Maica Domnului a spus despre sine că "a căutat spre smerenia roabei Sale, că iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Luca 1, 48), și ea și-a înțeles smerenia ca și condiție socială. Dar smerenia Maicii Domnului nu a fost smerenia de pe urma conștiinței păcătoșeniei, ci de pe urma conștiinței că este în legătură cu Dumnezeu, că-i slujește lui Dumnezeu. Sau smerenia Sfântului Ioan Botezătorul care spunea: "Acela - adică Domnul Hristos - trebuie să crească iar eu să mă micșorez" (Ioan 3, 30).

Deci Sfântul Petru Damaschin spune că cu cât cineva este mai mult lucrător împreună cu Dumnezeu, cu atât are motive să se smerească, pentru că Dumnezeu îl alege pe el ca să facă binele, ca să fie împreună-lucrător cu Dumnezeu. Noi nu înțelegem un bine despărțit de Dumnezeu, ci știm că "toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorând de la Părintele luminilor", deci orice lucru bun pe care îl facem, pe care îl putem face, este un lucru pe care îl facem împreună cu Dumnezeu. Faptele cele bune în concepția ortodoxă sunt fapte numite teandrice, adică în care Se unește Dumnezeu cu omul. "Theos" înseamnă Dumnezeu și "andros" înseamnă om, respectiv bărbat, teandric înseamnă ceva în care lucrează și Dumnezeu - Theos - și omul, bărbatul - andros.

Stimați ascultători, știind noi toate lucrurile acestea, putem să ne raportăm la Dumnezeu în mod corect, în mod firesc. Și în raportarea noastră față de Dumnezeu avem în vedere rugăciunea, ca mijloc de unire a omului cu Dumnezeu, în înțelesul că rugăciunea este "vorbirea omului cu Dumnezeu". Când ne rugăm vorbim cu Dumnezeu. Să știți că nu toți care se roagă vorbesc cu Dumnezeu, unii recită rugăciuni. Asta nu înseamnă că vorbesc cu Dumnezeu. Parcă v-am mai spus că cineva îmi spunea că citește Psaltirea în fiecare zi, că o poate citi în patru ceasuri. Păi, eu nu zic că nu o poate citi, dar sunt sigur că nu face altceva decât exerciții de citire. Poate că cu vremea va putea să o citească în trei ceasuri, dar nu e o realizare. Dumnezeu nu are nevoie de psaltrile noastre. Noi citim Psaltirea, citim psalmii și ne bucurăm că-i putem citi. Cel puțin mie -- v-am mai spus parcă altă dată - doi psalmi îmi plac așa de mult de parcă i-aș fi făcut eu. Psalmul 22: "Domnul este păstorul meu și nimica nu-mi lipsește" și psalmul 102: "Binecuvintează suflete al meu pe Domnul și toate cele dinlăuntrul meu numele cel sfânt al Lui". Noi putem să ne alegem psalmi care să fie psalmii noștri. Putem să citim toți psalmii și e bine să-i citim, după rânduiala Bisericii, dar nu așa ca să facem un program. Că dacă facem numai un program, nu ajungem la rezultatele pe care le urmărim. Ne ostenim rugându-ne - și zicea cineva că "de atâta rugăciune nici nu te mai poți ruga". Asta înseamnă că ajungi să te obosești și obosind tu te silești totuși să faci rugăciuni, ca și când ți le-ar număra cineva, dar nu e corect. Corect este să-I slujești lui Dumnezeu conștient, cu bucurie și cu plăcere, și când te-ai ostenit să te odihnești. Mă întreba pe mine cineva - cred că ați citit în colaborarea mea la "Convorbiri duhovnicești" - că ce fac eu ca să-mi alung somnul. Și am zis că mă culc. E de fapt un fel de a-ți alunga somnul. Somnul ți l-a dat Dumnezeu nu să-l alungi, ci ți l-a dat Dumnezeu să te folosești de el. Doamne-fereste să ajungi să nu poți dormi. Eu când mă trezesc noaptea, primul gând e: Doamne, cum să fac ca să dorm mai departe? Nu cum să fac să nu dorm. De ce? Pentru că dacă nu dormi noaptea, apoi dormi ziua, sau ești târbăcit, nici nu mai știi dacă ești cu cei care dorm sau cu cei care-s treji. Așa că toate lucrurile trebuie gândite bine și trebuie folosite bine. Noi ne rugăm lui Dumnezeu și-I mulțumim lui Dumnezeu pentru somnul pe care ni l-a dat pentru a putea să ne refăcem

Prin urmare, stimați ascultători, e bine să avem în vedere niște lucruri spre binele nostru. Dumnezeu nu vrea să ne încurce, vrea să ne ajute. Dumnezeu nu vrea să ne asuprească, vrea să ne mântuiască. Putem noi să ne asuprim singuri, prin diferite idei care ne vin în cap, să facem și una și alta, și le facem și le îmblățim și pe o parte și pe alta și până la urmă nu avem folosul care trebuie pentru că nu mergem pe calea care duce la ceea ce este bine. Noi să ne raportăm la Dumnezeu aducându-I mărire. Avem o viață conștientă. Se insistă foarte mult și mai ales acum în ultima vreme, toată lumea isihasm, isihasm, rugăciunea minții, rugăciunea inimii, rugăciunea de toată vremea. Da, sunt de acord, foarte bine că se gândesc oamenii la rugăciune, dar să știți că nu e numai rugăciunea de toată vremea, nu e numai rugăciunea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", poate să se spună foarte bine și "Mărire Ție Doamne, mărire Ție", și "Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale". Și așa ne raportăm la Dumnezeu. Pentru că până la urmă rugăciunea aceasta "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" ne afirmă mai mult pe noi decât pe Dumnezeu. Pe Dumnezeu Îl afirmăm atunci când Îi aducem laudă lui Dumnezeu: "Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ție Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru".

Gânduri de felul acesta aș vrea să rămână aici după plecarea mea în legătură cu raportul nostru față de Dumnezeu, cu unele aspecte ale raportului nostru față de Dumnezeu. Adică pe de o parte să avem încredere în Dumnezeu care vine către noi ca Tată al nostru, care vrea să ne aibă ca fii ai lui, iar pe de altă parte să ne raportăm la Dumnezeu în calitate de fii și de robi ai Lui. Dumnezeu să ne ajute!

10 mai 1993

<<[Cuprins](#)

Medalion Zorica Lațcu

<<[Cuprins](#)

Hristos a înviat! Stimați ascultători, pentru întâlnirea din această seară a fost anunțată o seară de poezie: medalion Zorica Lațcu - maica Teodosia. Nu știu ce veți fi gândind când ați auzit acest subiect pentru seara aceasta. Cred că sunt puțini aceia care știu ceva despre maica Teodosia, despre Zorica Lațcu, cred că puțini sunt aceia care cunosc vreunele din poeziile scrise de Zorica Lațcu. Vom putea acum să cunoaștem unele din aceste poezii care sunt podoabe de gând, sunt creații care desfată sufletul, și vom putea să cunoaștem acum împreună, și cei care n-au cunoscut până acum, câte ceva despre ceea ce a fost poeta Zorica Lațcu, în călugărie maica Teodosia.

Zorica Lațcu a fost o poetă din Brașov, puțin cunoscută chiar și în Brașov, deși a publicat trei cărți de poezie și anume, în 1944, o carte de poezii laice, poezii cu subiect antic și în formă antică. Cartea se numește *Insula Albă* și a fost publicată la Editura Dacia Traiană din Sibiu. În anul 1948 Zorica Lațcu a publicat o a doua carte de poezii la Editura Episcopiei Ortodoxe din Cluj, o carte de poezii religioase, intitulată *Osana Luminii*, iar în 1949 i-a apărut o a treia carte de poezii la Editura Ramuri din Craiova, carte cu titlul *Poemele Luminii*.

Au trecut de atunci aproape cincizeci de ani, o jumătate de veac, și pentru că poeziile nu au avut circulație după 1948-49 din pricină că erau poezii religioase sau poezii scrise de o poetă care a ajuns călugăriță, din această pricină nu au putut fi cunoscute, cărțile au fost interzise, poeziile au fost așezate la fondul de documentare și au putut fi citite numai cu aprobare specială pentru lucrări pe care le-au făcut profesorii de teologie sau studenții. Așa încât nu-i de mirare că poezia aceasta minunată scrisă de Zorica Lațcu n-a fost de circulație, n-a fost cunoscută, și deocamdată nu este cunoscută pentru că nu s-a ajuns încă să fie republicată.

Zorica Lațcu s-a născut în anul 1917, și-a trăit tinerețea până la terminarea liceului în Brașov, apoi a făcut facultatea la Cluj studiind filologie clasică, limba greacă și limba latină și, pe lângă aceasta, a studiat tot la Cluj și tot în același timp, limba și literatura franceză. A lucrat apoi în cadrul Universității. Universitatea de la Cluj

În anul 1940 s-a refugiat la Sibiu, așa încât Zorica Lațcu a lucrat în Sibiu și apoi s-a întors din nou la Cluj. A lucrat în chestiuni de cercetare filologică, a contribuit la dicționarul limbii române scos de Sextil Pușcariu și în 1948 s-a retras din viața civilă în Mănăstirea Maicii Domnului din localitatea Tudor Vladimirescu din părțile Tecucilor, la Mănăstirea Vladimirești, unde și-a petrecut câțiva ani din viață până la desființarea mănăstirii în anul 1956. A făcut și câțiva ani de închisoare, vreo trei ani, apoi a locuit prin părțile Brăilei cu o maică din mănăstirea în care a fost încadrată și care a ajutat-o și în timpul cât a fost în mănăstire, pentru că Zorica Lațcu a avut o infirmitate congenitală, avea o continuă mișcare, nu putea să-și coordoneze mișcările, și în același timp vorbea și foarte greu, era greu de înțeles felul cum se exprima ea. Când am întâlnit-o eu pentru prima dată în anul 1954 la mănăstirea Vladimirești, parcă îmi era frică să o întreb ceva pentru că aveam impresia că face niște eforturi peste fire ca să răspundă. Din anul 1970-71 a locuit în Brașov până în 1990. În 1990, în februarie, a fost una dintre primele viețuitoare din mănăstirea Vladimirești, care s-a întors la mănăstirea care se reînființa, care-și relua rostul de mănăstire, și în același an, în 8 august, a trecut la cele veșnice.

A avut legătură cu mănăstirea de la Sâmbăta în înțelesul că l-a cunoscut pe părintele Arsenie Boca cu care s-a înțeles foarte bine, l-a avut îndrumător pe părintele Arsenie, l-a apreciat mult, și după aceea a ținut legătura cu mănăstirea noastră, mai ales după întoarcerea la Brașov. Venea în fiecare an, mai ales toamna, și stătea câțeva vreme la noi. Maica Teodosia, pentru că numele de Teodosia l-a primit în călugărie, cu cunoștințele pe care le-a avut, a tradus din limba greacă scrieri dintre scrierile Sfântului Grigorie de Nyssa și dintre scrierile lui Origen din limba latină, și de aceea este cuprinsă în colecția de cărți "Părinți și scriitori bisericești" care a fost inițiată de Patriarhia Română și care publică și acum dintre scrierile Sfinților Părinți, dintre scrierile scriitorilor bisericești. Maica Teodosia a avut legătură cu mănăstirea noastră, o legătură deosebit de întărită, l-a apreciat foarte mult pe părintele Serafim Popescu din mănăstirea noastră, ne-am înțeles tare bine. Era bucuroasă de faptul că îi apreciem poeziile care o să vă dați seama că sunt deosebit de frumoase, mai ales poezia religioasă.

Putem constata din creația literară a Maicii Teodosia că ea a fost într-adevăr un poet adevărat. Are foarte frumoase figuri de stil, poezia este odihnitoare. Poeziile maicii Teodosia și cele publicate sub numele ei civil de Zorica Lațcu - pentru că toate cele trei cărți de poezii au fost publicate sub numele civil al maicii Teodosia adică sub numele de Zorica Lațcu - toate sunt podoabe de gând. A mai scris poezie și după ce s-a retras în mănăstire, a tradus și mai ales a versificat *Imnele* Sfântului Simeon Noul Teolog, a mai scris și alte poezii care n-au mai ajuns să fie publicate sau au fost publicate mai târziu doar în publicații bisericești, în "Telegraful Român" de la Sibiu, în îndrumătoare bisericești, în calendare bisericești de la Sibiu și chiar de aici de la Timișoara. Ar fi bine dacă s-ar găsi cineva să urmărească republicarea celor trei cărți care au fost publicate cu mai mult de patruzeci de ani înainte și la fel și alte poezii care au rămas nepublicate până acum.

E greu să alegi o poezie anume din cele scrise de maica Teodosia. Eu cred că totuși cele mai bune sunt cele care au fost cuprinse în volumul *Osana Luminii*, dar sunt și altele foarte bune și foarte odihnitoare. Eu am ales unele din aceste poezii, cele pe care le-am socotit mai reprezentative și, dintre acestea, cea dintâi este una intitulată *Filă din acatist*. Ca s-o putem înțelege cât mai bine voi spune întâi ce înseamnă un Acatist.

Cuvântul "acatist" este de origine grecească și înseamnă "neședere". Prin Acatist noi înțelegem însă o rânduială de slujbă a Bisericii noastre care se face neșezând, adică nu se poate citi un Acatist șezând, nu se șede la un Acatist. Un Acatist se citește în picioare sau în genunchi și de aceea are titlul acesta de "acatist" adică "neședere". De fapt, un Acatist care se rostește, se citește, în picioare sau în genunchi este o alcătuire de slujbă care cuprinde douăzeci și cinci de bucăți, douăzeci și cinci de piese și anume treisprezece Condace, care de obicei se termină cu "Aliluia" și douăsprezece Icoase care, după caz, se termină cu un cuvânt care e un fel de zicere de bucurie. Și ca să înțelegem cât mai bine *Filă din acatist* voi spune mai întâi o parte dintr-un Acatist, din Acatistul Bunei Vestiri. Să nu uit însă să vă spun că cele douăzeci și cinci de bucăți din care se alcătuiește un Acatist sunt după numărul celor douăzeci și cinci de litere ale alfabetului grecesc și, în limba greacă, fiecare din cele douăzeci și cinci de bucăți din care e alcătuit acatistul începe cu litera următoare din alfabet. Deci, primul cu litera "A", al doilea cu litera "B", al treilea cu litera "G" și așa mai departe. Voi spune acum din Acatistul Bunei Vestiri primul Icos care are următorul cuprins:

"Îngerul cel mai întâi stătător din cer a fost trimis să-i zică Născătoarei de Dumnezeu: Bucură-te! și împreună cu glasul cel netrupesc văzându-Te Doamne, întrupat, s-a spăimântat și i-a stat înainte grăindu-i unele ca acestea:

Bucură-te, prin care răsare bucuria;
Bucură-te, prin care piere blestemul;
Bucură-te, chemarea lui Adam celui căzut;
Bucură-te, izbăvirea lacrimilor Evei;
Bucură-te, înălțime, întru care cu anevoie se suie gândurile omenеști;
Bucură-te, adâncime, care nu te poți lesne vedea nici cu ochii ingerești;
Bucură-te, că ești scaun Împăratului;
Bucură-te, că porți pe Cela ce poartă toate.
Bucură-te, steaua care arăți Soarele;
Bucură-te, pântecel dumnezeieștii întrupări;
Bucură-te, prin care se înnoiește făptura;
Bucură-te, prin care prunc Se face Făcătorul;
Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară!"

și așa sunt și celelalte.

Fila din acatist scrisă de maica Teodosia are următorul cuprins:

Bucură-te, leagăn alb de iasomie,
Către care-n roiuri fluturii coboară,
Bucură-te, raza stelei din vecie,
Șipot care curge lin cu apă vie,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Dulcea mea Marie.

Bucură-te, floare fără de prihană,
Albă ca argintul nopților de vară,
Spicul cel de aur veșnic plin cu hrană,
Mirul care vindeci orice fel de rană,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Ploaia cea de mană.

Bucură-te, brazdă plină de rodire,
Munte sfânt, în care s-a îngropat comoară,
Bucură-te, cântec tainic de iubire,
Clopot de chemare, cântec de mărire,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Blândă fericire.

Bucură-te, mărul vieții care-nvie,
Pomul greu de roadă-n plină primăvară
Bucură-te iarăși, țărм de bucurie
Dintru care curge miere aurie,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Sfânta mea Marie.

În cuprinsul acestei poezii se întrebuintează niște metafore cu totul deosebite: "leagăn alb de iasomie", "șipot care curge lin cu apă vie", "ploaia cea de mană", "țărм de bucurie / dintru care curge miere aurie". Poezia acesta a fost o poezie inspirată. Îmi spunea maica Teodosia că atunci când a scris poezia aceasta a venit de la biserică într-o vineri seara acasă și s-a așezat să scrie, i-a venit așa să scrie și a scris patrusprezece poezii, patrusprezece variante de poezie care ar fi putut fiecare avea titlul *Filă din acatist*. Și așa, a trecut vremea, a uitat să se culce, a trecut o zi după vineri, iar duminică dimineață, fără să știe că-i duminică, s-a dus la serviciu. Și când a vrut să între portarul a întrebat-o: "Domnișoară, ce vreți să faceți?" și ea a răspuns "Am venit la serviciu" și portarul i-a spus: "Dar, astăzi e duminică". Și atunci și-a dat seama cum a trecut vremea, pe neștiute, de vineri seara până duminică dimineață. Așa a apărut poezia aceasta din care, dintre cele patrusprezece variante, Zorica Lațcu a ales

pe cea pe care a publicat-o. M-ar fi interesat și celelalte treisprezece forme dar nu le mai avea, nu se mai știa de ele.

Ceva asemănător, sau ceva care, desigur, iarăși este de inspirație sau cel puțin dă impresia unei inspirații din felul cum este alcătuită, este poezia *Crucile*:

Înspre tărâmul celălalt,
E locu-nchis cu gard înalt;
Dar am văzut, printre uluci,
Atâtea cruci, atâtea cruci...
Părea tot locul țințirim
Păzit cu zbor de Heruvim,
Cu cruci de piatră, albe, mari,
Cu cruci de brad și de stejar.
Și cruci de-argint și de oțel
Cerneau lumină peste el,
Iar cruci de aur și de fier
Sclipeau ca semnele pe cer.
Atâtea cruci mi s-au părut
Că toate una s-au făcut.
O Cruce mare strălucea,
Sub greul ei un Om zăcea.
- Tu cum de poți să le mai duci,
Atâtea cruci, atâtea cruci?...

De observat expresia "am văzut printre uluci". Cele din lumea cealaltă nu ni se arată cu belșug ci ni se arată într-un fel cu reținere, le putem cunoaște cu greu. Cunoaștem o doar parte din măreția lor.

O altă poezie publicată tot în *Osana Luminii* este intitulată *Ectenie*. Ce este o ectenie? O ectenie este o alcătuire de la sfintele slujbe prin care suntem îndemnați la rugăciune. De exemplu: "Cu pace Domnului să ne rugăm", "Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre Domnului să ne rugăm", "Pentru pacea a toată lumea și pentru bunăstarea Sfintelor lui Dumnezeu biserici Domnului să ne rugăm". Așa ceva este o ectenie. *Ectenia* pe care a scris-o Zorica Lațcu și pe care a publicat-o mai întâi în revista "Gândirea" a lui Nichifor Crainic, *Ectenia* aceasta cuprinsă în volumul *Osana Luminii*, este îndemnătoare la rugăciune pentru viața de familie. Fiecare strofă se termină cu "Domnului să ne rugăm". E una dintre poeziile cele mai apreciate, dintre poeziile cele mai dorite de către cei care o cunosc. Ea are următorul cuprins:

Pentru ca iubirea noastră să-nflorească,
Albă, cum e crinul Bunelor Vestiri,
Pentru ca mlădița dragostei să crească,
Plină de miresme, dulce de rodiri;
Pentru ca din neaua grea de peste iarnă
Rod de viață caldă iarăși să legăm,
Pentru ca lumină peste noi să cearnă,
Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să-și verse binecuvântarea,
Ca un zvon de vânturi line, peste noi,
Pentru ca în suflet să-i simțim chemarea,
Când plecăm genunchii, seara, amândoi;
Pentru ca-n iubirea Lui să ne-mpreune,
Când cuprinși de patimi, Numele-i strigăm,
Pentru ca-n vecia Lui să ne cunune,
Domnului să ne rugăm.

Pentru ca belșugul țărinilor grele

Să ne facă traiul rodnic și umil,
Pentru ca, răsfrângeri din surâs de stele,
Să sclipească-n lacrimi ochii de copil;
Pentru ca sudoarea să ne miruiască
Și-n lumina morții viața s-o cercăm,
Pentru ca din muncă pacea să rodească,
Domnului să ne rugăm.

Pentru ca-n mulțimea îndurării Sale,
Însuși să-și pogoare pasul către noi,
Pentru ca să-i ducem sufletul în cale,
Cu miros de smirnă și cu ramuri moi;
Pentru ca-n lumina alb-a dimineții,
Din strânsoarea cărnii să ne dezlegăm
Și-ntr-un pas să trecem pragul larg al vieții,
Domnului să ne rugăm.

O altă poezie care la fel ne impresionează este poezia *Spovedanie*. Ce este spovedania? Spovedania este o Sfântă Taină a Bisericii noastre în care cei care se spovedesc, adică cei care-și mărturisesc păcatele, cei care-și recunosc păcatele, cei care-și mărturisesc păcatele ca păcate, primesc iertarea păcatelor pentru dorința lor de a fi iertați și de a avea o viață mai bună, pentru silința lor de a părăsi păcatul, pentru că Sfânta Taină a spovedaniei sau a mărturisirii se mai numește și Sfânta Taină a pocăinței, pocăința fiind părăsirea păcatelor. Vă rog să rețineți. De câte ori auziți de pocăință să vă gândiți că pocăința este părăsirea păcatelor. Cine nu părăsește păcatele, cine vrea să păcătuiască și pe mai departe, acela nu se pocăiește, și cine nu se pocăiește nu poate primi iertarea păcatelor. Pocăința se face cu fața spre viitor nu cu fața spre trecut. Noi nu ne-ntoarcem fața spre trecut când ne pocăim. Dacă pocăința ar fi o întoarcere cu fața spre trecut - și trecutul este irecuperabil, adică noi nu putem schimba trecutul nici în afară de noi nici în noi, numai Dumnezeu mai poate schimba din cele ce le-am făcut noi -, în cazul acesta, dacă pocăința ar fi cu fața spre trecut, ar fi o încremenire cu fața spre trecut și n-ar avea nici un rost. Sunt puțini aceia care se gândesc că pocăința este de fapt o lucrare cu fața spre viitor în înțelesul de a înlătura păcatul din clipa de față înainte, din clipa spovedaniei pe mai departe. Pocăința presupune întotdeauna și hotărârea de a nu mai face păcatele iar poezia aceasta înfățișează iertarea păcatelor, înfățișează psihologia omului care se spovedește căci zice așa:

Doamne, dintr-a inimii prisacă
Dorurile-n roi spre Tine pleacă.
Lungă-i calea foarte, pân? la Tine..
Cum s-o afle bietele-mi albine?
Fac popas în ierburi înflorite,
Spornic sug dulceată din ispite
Și să bea din floare dacă-ncearcă,
Aripa de pulbere și-o-narcă.
Din măceși, din crini, din mătrăgună,
Mirul florilor în stupi l-adună.
Mustul dulce-luminos le-mbată.
Au uitat spre Tine drumul, Tată.
Ca mărgăritarele-n șiraguri,
Lin s-așează faguri lângă faguri.
Doamne, într-a inimii prisacă,
Dorurile ceară or să-ți facă
Și din ceară Ți-oi aprinde Ție
Mâne, la vecernie, făclie.

Cred că ați observat figura de stil "dorurile-n roiuri spre Tine pleacă", "dintr-a inimii prisacă". Adică inima este ca un fel de prisacă unde sunt albinele și albinele în roiuri pleacă către Dumnezeu. E îndemnul la spovedanie. "Lungă-i calea foarte, pân? la Tine.../Cum s-o afle bietele-mi albine?". Încep gândurile să se rătăcească, adună

din flori și din buruieni, vor să adune gândurile ceea ce le oferă și florile și buruienile, și binele și răul și-și dau seama până în cele din urmă că n-au adunat mierea ci le-a rămas doar să mai adune ceară din care să aducă "făclie" lui Dumnezeu. Cu puterile câte ne mai rămân după ce păcătuim încercăm să-i slujim lui Dumnezeu și de fapt asta-i ceea ce mai putem să facem.

Ceva ce se potrivește cu poezia pe care am recitat-o acum, adică poezia *Spovedanie*, este o poezie pe care a scris-o maica Teodosia la noi la mănăstire în 17 octombrie 1977. A venit la noi la mănăstire și am lucrat împreună, băteam la mașină după dictatul ei - cam defectuos dar totuși s-a putut lucra - niște predici scrise de un grec pe nume Serafim Papacosta. Erau niște predici despre pildele Mântuitorului și erau niște predici și despre minunile Mântuitorului pe care le-a tradus maica Teodosia împreună cu părintele Serafim și pe care le băteam împreună la mașină și mi s-a defectat mașina și a trebuit să merg la Sibiu s-o repar ca să putem lucra mai departe. Și am zis: Maică, până vin să faci o poezie, pentru că - zic - așa-i la mănăstire, trebuie să facem ceva. Când vin acasă să găsesc o poezie. Și am găsit o poezie, zic eu, extraordinară, extraordinar de frumoasă. Am intitulat-o *Rugăciune* și să vedeți numai cât e de frumoasă:

Doamne, încă să nu-mi dai,
Frumusețile din rai,
Și încă nu îmi dăruie,
Ale slavei bucurii.
Nu mă-ndemn încă să-ți cer,
Fericirile din cer,
Până când prin lume-ți duci
Tu, povara Sfintei Cruci,
Până când însângerat
Și lovit și înspinat,
Treci pe calea cu dureri,
Fericire cum să-ți cer?
Dă-mi Stăpâne Crucea Ta
Și mă-nvață-a o purta,
Și în inimă cu jale,
Dă-mi durerea Maicii Tale,
Și în piept cu frângere,
Dă-mi a Maicii plângere.
Dă-mi Stăpâne să-ți sărut,
Urma pașilor în lut,
Și mai dă-mi cu sânge s-alerg,
Tălpile să ți le șterg,
Cu iubirea mea duioasă,
Ca femeia păcătoasă.

Tare mult m-am bucurat eu de poezia acesta. Și într-adevăr este ceva cu totul deosebit. Pornirea noastră spre mai bine este de la a ne recunoaște păcatele. Când ne recunoaștem păcatele e nădejde să înaintăm spre nepăcătuire, iar ca exemplu despre aceasta este femeia păcătoasă: "Dă-mi Stăpâne să-ți sărut, / Urma pașilor în lut / Și mai dă-mi cu sânge s-alerg, / Tălpile să ți le șterg, / Cu iubirea mea duioasă, / Ca femeia păcătoasă."

Ce-i cu femeia păcătoasă? În Sfânta Evanghelie de la Luca, în capitolul al 7-lea, de la versetul 36 până la versetul 50 putem citi despre o femeie păcătoasă care s-a prezentat în casa unui fariseu pe nume Simon, a căzut la picioarele Mântuitorului, a plâns, I-a udat cu lacrimi picioarele Mântuitorului, le-a uns cu mir, le-a șters cu părul capului ei și le-a sărutat. Văzând aceasta, ne spune Sfântul Evanghelist Luca, fariseul care L-a chemat pe Domnul Hristos ca să ospăteze în casa lui a zis în gândul său: "Dacă Acesta ar fi prooroc, ar ști ce femeie este aceasta care se atinge de El și n-ar lăsa-o să se atingă căci este o păcătoasă". Și atunci, Domnul Hristos, luând aminte la gândurile neexprimate ale fariseului Simon a zis către el așa: "Simone, am să-ți spun ceva". Fariseul a zis: "Învățătorule, spune-mi" și Domnul Hristos a zis: "Într-o cetate era un cămătar care avea doi datornici. Unul era dator cu cinci sute de dinari și altul cu cincizeci și cămătarul i-a iertat pe amândoi. Care dintre aceștia îl va iubi mai mult?" și Simon a răspuns: "Socotesc că cel la care i-a iertat mai mult". Și atunci Domnul Hristos a zis: "Bine ai socotit. Am intrat în casa ta, apă să Mă spal pe picioare nu Mi-ai dat. Vezi pe această femeie? Ea de

când a intrat n-a conținut să-Mi ude picioarele cu lacrimi. Sărutare nu Mi-ai dat, ea Mi-a sărutat picioarele. Cu untdelemn capul Meu nu l-ai uns, ea cu mir Mi-a uns picioarele. Pentru aceasta spun: Iartă-se păcatele ei cele multe pentru că mult M-a iubit. Iar cui se iartă mai puțin iubește mai puțin. Și apoi a zis către femeie: Credința ta te-a mântuit, mergi în pace!". Așa ceva citim în Sfânta Evanghelie de la Luca, la aceasta se referă maica Teodosia când zice: "Și mai dă-mi cu sânge s-alerg, / Tălpile să Ți le șterg, / Cu iubirea mea duioasă, / Ca femeia păcătoasă."

Să știți stimați ascultători că sfânta noastră Biserică are și ea alcătuiți care au în vedere această întâmplare din casa lui Simon fariseul, au în vedere pe această femeie păcătoasă la măsurile căreia noi încă n-am ajuns. Și, într-o alcătuire care se cuprinde la slujbele din Postul Paștilor, se spune așa: "Lacrimi dă-mi mie Dumnezeu, ca oarecând femeii celei păcătoase, și mă învrednicește să ud preacuratele Tale picioare care din calea rătăcirii pe mine m-au izbăvit; și mir de bună mireasmă să aduc Ție, viață curată prin pocăință mie agonisită, ca să aud și eu glasul Tău cel dorit: Credința ta te-a mântuit, mergi în pace". E o legătură între aceste două alcătuiți, una în poezie și una în proză, care într-adevăr sunt podoabe de gând.

O altă poezie, pentru că a fost vorba de ospetie în casa lui Simon fariseul, am pus-o în legătură cu aceasta de mai înainte, o poezie numită *Un oaspe* și care de fapt a fost publicată în 1944 în *Insula Albă* ca poezie religioasă, deși majoritatea covârșitoare a poeziilor din *Insula Albă* sunt poezii laice. Deci poezia *Un oaspe*:

Străinul, care-aseară a poposit la noi,
L-am ospătat cu pâine, cu vin și cu măline.
I-am așternut în grabă un pat de frunze moi,
N-am întrebat nici cine-i și nici de unde vine.

Făcuse cale lungă, străinul, până-n sat.
Cu poala hainei mele i-am șters de praf
piciorul.
Ulei de levănțică pe plete i-am turnat,
Cu vin bătrân și dulce umplutu-i-am ulciorul.

Era frumos, cu barba ca floarea de alun,
Cu ochii plini de vraja țăriilor albastre.
Eu mi-am adus aminte de veacul cel străbun;
Oare vre-un zeu să șadă pe prispa casei
noastre?

El mi-a vorbit, dar nu știu, surioară, ce mi-a
spus.
Ca rodia de dulce-i pe buza lui cuvântul,
Ca murmurul de ape, ca freacă de sus
Din pomi cu floarea albă, când îi adie vântul.

Spunea despre iubirea cea fără de păcat,
De-o patimă, curată ca flacăra de soare,
Despre o jertfă sfântă pe-altarul nepătat,
Spunea despre durerea de-a pururi roditoare.

Și mi-a pătruns în suflet și chipul lui cel drag,
Și vraja nesfârșită din vorba lui domoală;
În liniștea de seară torceam fuior-n prag.
Și lacrimi mari căzură din ochii mei în poală.

Străinul, care-aseară a poposit la noi,
Mi-a tulburat odihna cu sete negrăită.
Am stat o noapte-ntreagă alături amândoi.

Dar el nu-ntinse mâna spre floarea dăruită.

Cu dragoste de frate mi-a mulțumit, în zori,
Când a plecat - străinul - pe drumul ud de
rouă.

Și mi-au rămas în urmă, ca mirul curs din
flori,
Cuvintele lui stranii și blânde: "Pace vouă".

L-am urmărit în zare, cu gene arse-n plâns,
Privind lumina albă cum îi juca în plete
Și așternutu-i moale cu dor în pumni l-am
strâns,
Lăsând mireasma caldă de frunze să mă-
mbete.

Am făcut o legătură între poezia aceasta și poezia următoare care se numește *Cer nou*. E o poezie scrisă mai târziu de maica Teodosia și care Îl arată pe Domnul Hristos ca oaspe în sufletul credincioșilor, sufletul credincioșilor putând să devină cer nou. Există un cer, mai presus de lumea aceasta, care e cerul cel de demult, dar există și un cer nou, cerul din sufletul nostru, în măsura în care noi putem să devenim locașuri ale lui Dumnezeu. Cred că și aici este cazul să spun ceva despre cer. Ce este cerul? Pentru că sunt mulți dintre oameni zic că cerul e bolta care se vede în zilele senine, este ceea ce vedem noi albastru deasupra noastră. Sigur că oamenii au trecut de multe ori de albastrul acela care se vede și au spus că, de fapt, nu este o graniță între pământ și cealaltă parte a lumii acesteia, nu există o boltă cerească decât în înțelesul că aceasta se vede așa. Cerul este locașul lui Dumnezeu, dar noi știm că Dumnezeu este pretutindeni, așa încât, într-un alt înțeles, cerul este pretutindeni, unde e Dumnezeu acolo e cerul. Noi spunem despre biserică de pildă, despre biserică înțeleasă ca locaș de închinare, că biserica este "cerul cel de pe pământ", pentru că în biserică se fac lucruri cerești, în biserică se înfățișează împărăția lui Dumnezeu, în biserică noi îi închipuim la Sfânta Liturghie pe Heruvimi, în biserică spunem cuvinte pe care le rostesc îngerii în cer, în biserică primim binecuvântările lui Dumnezeu, în biserică auzim Evanghelia Mântuitorului, cuvântul cel veșnic al lui Dumnezeu. Așa încât este un cer mai presus de lume dar nu știm ce este - Sfântul Ioan Gură de Aur chiar scrie: "Noi știm că este cer dar nu știm ce este" -, este un cer pe pământ, sfânta biserică, și mai este un cer, în ființa omenească, sufletul omenesc, în care locuiește Dumnezeu. În acest înțeles a scris maica Teodosia poezia *Cer nou*.

Și să mai spunem ceva. Cerul este inaccesibil, adică nu putem noi, prin puterile noastre, nici să știm ce-i cerul, nici să ajungem în cer. Putem să ajungem în cer prin puterea lui Dumnezeu, și ajungem dacă ne facem datoria de a merge și în "cerul cel de pe pământ", în sfânta biserică. Apoi, este inaccesibil cumva și ca fenomen să zicem așa, adică orizontul îl vedem ca o boltă care se unește cu pământul. Fiecare dintre cei care văd, uitându-se în zare parcă ar vedea că undeva se unește cerul cu pământul. Și dacă te duci acolo unde vezi că se unește cerul cu pământul, ca să vezi cum e cerul, vezi mai departe că se unește cerul cu pământul în altă parte. Acesta este un fel de exemplu despre faptul că cineva care vrea să ajungă în cer nu poate ajunge după puterile lui. Am citit cândva o carte scrisă de Lucian Blaga și am reținut din ea un lucru foarte grăitor. E vorba de cartea *Hronicul vârstelor*. Acolo spune el ceva din copilăria lui și anume că mergând odată și uitându-se în sus i se părea că cerul merge împreună cu el. E o idee foarte frumoasă. Pentru că, de fapt, să știți că partea noastră de cer merge împreună cu noi, niciodată nu ne despărțim de cer dacă credem că este cer. Și atunci i-a propus el unui prieten al său, unui copil, să meargă în direcția opusă, adică Lucian Blaga să meargă într-o direcție și copilul celălalt să meargă în direcția opusă - spunându-i că "uite cum merge cerul cu noi" - și se gândeau ei că dacă merg așa o să rupă cerul și o să vadă ce-i în cer. Bineînțeles că experiența n-a reușit pentru că nu putea să reușească, nu era pusă pe temeieri de reușită, dar ideea ca atare e extraordinar de frumoasă, adică să ai conștiința că cerul merge împreună cu tine, unde ești tu este și cerul, cerul tău, și că tu însuși poți să fii cer. Și acum să vedem ce scrie maica Teodosia despre cerul cel nou:

Grăit-am ieri cu Domnul prin lacrimi și i-am
spus:
De noi, cum nu Ți-e silă, preascumpul meu

Iisus?

Cum nu-ți întorci Tu fața cu silă de la noi,
Și cum mai vrei să suferi, făptura de noroi?
Cum vrei să calce-n lume piciorul Tău curat,
Cel care peste aripi de înger a călcat?
Cum poala preacurată, Stăpâne, n-o ferești,
În tină omenească să nu ți-o murdărești?
Cum poți să suferi Doamne miros de putregai,
Când ai tămâia dulce a crinilor din Rai?
Cum suferi bezna noastră Tu, Soare strălucit,
Cum poți să rabzi ocară, Tu, Doamne
preaslăvit?
Și cum fiind căldura iubirilor cerești,
În inima mea rece Tu vrei să locuiești?
Tu, cel ce stai în cerul cu mari luminători,
În iadul meu, Stăpâne, cum vrei să te cobori?
Ca Petru, ani de-a rândul Te-am izgonit mereu
Ieși de la mine Doamne că păcătos sunt eu.
Dar n-ai plecat, ba încă cu pasul Tău curat
Ai coborât tot cerul în iadul meu spurcat.
Cu pasul Tău pe mine de tot m-ai curățit,
Cu raza Ta tot chipul Tu mi l-ai strălucit,
Cu focul Tău pe mine cel rece m-ai aprins,
Și peste sărăcia mea goală ai întins,
Un colț al hainei Tale, și m-ai făcut bogat,
Mi-ai dat inel, coroană, porfiră de-mpărat,
Mi-ai încăput în suflet, Tu, Cel neîncăput,
Și sufletul meu, iată, Tu cer nou l-ai făcut,
În sufletul meu astăzi, Tu însuți locuiești,
Cu Maica Preacurată, cu cetele cerești.
Și pentru toate-acestea Iisuse prea iubit
În cerul nou din suflet, să fii în veci slăvit.

Soră bună cu poezia aceasta o socotesc poezia *Pasăre de nea*:

Colo spre amurg,
Ploi de aur curg,
Ceru-i o lalea.
- Tu de unde-mi vii în zbor
Răzlețită ca un dor,
Pasăre de nea?
- Colo-n depărtări
Dincolo de zări
Este-un loc curat
Larg și desfătat
Unde ochi nu plânge
Unde n-a curs sânge
Unde glonț n-ajunge
Unde nu străbate
Geamătul de frate
Plânsul de vădană
Of-ul de orfană
Unde prin fânațuri
Nu-s curse și lațuri
Unde-i numai floare
Umbră și răcoare

Că e loc curat,
Binecuvântat,
Plin de bucurie,
Și de veselie,
Loc de bucurie
Care nu se trece
Ci în veci petrece,
Unde nici o rază
Nu mai înserează.
- Pasăre de nea
Fă pe voia mea
Dorurile mele
Zboară tu cu ele
Dincolo de stele
În țările-acele.
- Ba, că dorul tău
Mare e și greu
Aripile mele
Mări sunt mititele
Calea-i lungă foarte
Și nu pot să poarte
Aripi mititele
Doruri mari și grele.
Eu de unde vin
E numai senin
Și acolo nu-i
Dorul nimănui.

Am zis că există și un cer pe pământ: biserica și sufletul credinciosului. Este și o poezie scrisă de maica Teodosia numită *Focul* în care se arată transformarea care se face prin puterea lui Dumnezeu în sufletul pe care vrea Dumnezeu să și-L facă locaș. Poezia se numește *Focul*:

Căsuța mea de scânduri s-a aprins.
Ardea în noapte. Focul a cuprins
Și tindă, și odăi, și coperiș.
Voiam să plec din casă pe furiș,
C-o legătură-n mână. N-am putut.
În val de flăcări albe m-am zbatut;
Vecinii toți dormeau; și de-n zadar
Plângeam, închisă-n grinzile de jar.
Și, ca să pot scăpa din casa mea,
Am lepădat și haina, căci ardea
Și-am aruncat și legătura-n foc.
Mă-năbușeam și nu vedeam deloc;
Cuprinsă de uimirea morții, stam
În oarbă nemișcare. Așteptam
Să ardă-n mine tot, să fiu un scrum
Și vântul să mă vânture pe drum.
Am auzit un zvon de prăbușiri,
Și casa mea pieri; subțiri, subțiri,
Se ridicară palele de fum...
În goliciunea mea pornii la drum.
Cerșeam lumini și-n pragul nopții reci
S-au fost deschis zări albe de poteci.
Curată ca o candelă-n altar,
Cu trupul plin de răni și greu de har,

M-am pomenit urcând pe scări cerești,
Spre miezul dragostei dumnezeiești.
Știam acum că focul fost-a pus
În casa mea, de mâna lui Iisus.

O altă poezie este intitulată *Apocalipsă*:

Acolo, sus, în munți pustii de iască,
Prăpastie de flăcără se cască
Și focul linge-ntinderea cerească.

Un semn s-a arătat în cer, departe.
Citeam din flăcări vii, ca dintr-o carte,
Cuvântul sfânt al întreitei Arte.

Scria pe cer de noapte jerăgaiul.
Ce limpede-mi suna-n ureche graiul,
Ducând pe val de cântece tot Raiul.

Că limbile de flăcără mi-arată,
Pe nori de armonie necreată,
Dumnezeirea, încă ne-ntrupată.

În piatra care n-a fost lustruită
Și-n Poezia încă negândită,
Treimea stă și azi înlănțuită.

Am tâlcuit, din flăcări, Întruparea;
Crescută-n Duh, din har ceresc, Cântarea,
Cum crește-n zări, nețarmurită, marea.

Curgea, curgea, din veșnice izvoare,
Să lege rod în mințile fecioare,
Cum pică roua-ntr-un potir de floare.

Acolo-n adâncimi de taine sfinte,
Se întrupează cântecu-n cuvinte,
Cum Tatăl hotărât-a mai înainte.

S-a arătat în cer un semn mai mare:
Un cântec întrupat suia spre Soare,
Suia spre Slăvi, cu Crucea în spinare.

M-a surprins de la prima lectură poezia *Iad* care înfățișează iadul într-un fel în care nu suntem obișnuiți cu el:

Trecând prin șapte nopți fără de vad,
Cu Îngerul m-am pogorât la Iad;

Nici foc, nici fum, nici clocote de smoală -
O veșnicie netedă și goală...

Stau trupuri lângă trupuri, prinse-n chin
Ca boabele de struguri în ciorchin.

Nici ploi de plumb, nici aspră biciuială -

O mucedă, cumplită lânzezeală,
Că nu se mișcă-n veci nimic din loc,
Nici flacără de dor, nici gând de foc.
Că-n aerul pătruns de făr? de lege
Nu poate val de cântec să se-nchege
Și-n cuget pângărit și necurat
Cuvântul sfânt nîcîcînd nu s-a-ntrupat.
O piatră-ncremenită-n nemișcare
Puteri să dea viață nouă n-are.
În noaptea fără margini totu-i șters,
Coloare, formă, armonie, vers.
Din goluri, care fără fund se cascadează,
Nu poate frumusețea să se nască;
În duhurile oarbe de păcat
Nu strălucește chipu-i luminat.
Cu Îngerul treceam prin Iad în pripă,
Vedeam durerea care nu mai țipă.
Pe-ntinsul înfiorător de mut
Se țes zăbrănice de chin tăcut.
Stau osândiții-n cruntă neclintire,
Cu trupu-nveșnicit în zvârcolire,
Cu rânjetu-mpietrit pe fața lor,
Cu răni, ce-i ard adînc, dar nu-i mai dor.
Se-nchiagă-n jar, ca ghețurile-n râuri,
Șerpi otrăviți de poște și desfrăuri.
Petrec în sânul Mării Urâciuni
Mulțime nemișcată de nebuni.
Pe toți i-a șters din Cărțile Vieții.
Păcatul împotriva Frumuseții.

Și acum câteva poezii în legătură cu câteva evenimente pe care le sărbătorim. De pildă, în legătură cu Crăciunul, poezia *Așteptare*:

Mai vii și astăzi? Mila iar te poartă
De sus, spre staulul din Vifleem?
Din lume n-ai cules destul blestem?
Iubirea Ta nici astăzi nu e moartă?
Spre duhuri vii, cu îngeri de lumină,
Spre inimi vii, cu strălucit alai,
Ci-n iesle nu e nici un fir de pai,

E numai piatră goală, numai tină.

În tainițe de inimi nu e pace,
Și frig ca-n duhuri nici în peșteri nu-i.
Noi n-avem, Doamne, piei de oaie-n cui
Și scutece noi n-avem din ce-Ți face.

Tu vii... Pogori în noi ca-ntr-o pustie.
Te-mpiedici în nisip din loc în loc,
Dar nu găsești nici apă-n noi, nici foc,
Nici albe dobitoace, ca să-ți fie

Tovarăși buni în drumuri tănuite
Și nici cioban cu glugă de blândeți.
În noaptea noastră fără dimineți
Nu sunt cărări de raze prăfuite.

Nu și-ar găsi în noi ca să-i îndrepte,
Nici magii steaua lor cu lung fuior.
Arhanghelii venind din cerul lor,
Ar îngheța pe nevăzute trepte.

Ci, Doamne-al meu, au dragostea putea-va
Să dea viață golului din noi?
Aștept... În duh sunt gânduri cu noroi
Și moartea-și vântură în inimi pleava.

O altă poezie tot de Crăciun este *Colind*:

Lerui, Doamne, Ler,
Din înaltul Cer,
Cerne Maica, cerne,
Fulgii moi i-așterne,
Nimeni să nu-i vadă
Urma prin zăpadă,
Să nu se cunoască
Ce fiu va să nască.

Lerui, Doamne, Ler,
Din înaltul Cer,
Coboară, coboară
Preasfânta Fecioară;
Dar pe unde merge
Urma I se șterge,
Taina din vecie
Nimeni să n-o știe.

Lerui, Doamne, Ler,
Din înaltul Cer,
Intră-n staul, iată
Maica Preacurată
În staul de vite,
Pe paie strujite,
Să nu se cunoască

Ce fiu va să nască.

Lerui, Doamne, Ler,
Din înaltul Cer,
Cerne luna, cerne,
Raze albe-așterne,
Lumină cerească
Din iesle să crească,
Razele-n zăpadă
Îngeri să le vadă,
Din înaltul Cer.
Lerui, Doamne, Ler!...

O poezie în legătură cu jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos intitulată *Ghetsimani*:

Picioarele spălate de plânsul Magdalenii
Se frânseră. Sub raza divinei milostenii
Iisus căzu în rugă cu fața-nsângerată
Și greu, în pacea nopții, rosti cuvântul: "Tată,
Îți simt durerea sfântă și grija părintească,
Mă doare mila caldă ce vrea să mă-nvelească,
Mă tulbură iubirea și jalea de Părinte.
Când sângele va curge prinos al jertfei sfinte,
Când urletul mulțimii va cere de la Tine
Să osândești pe Domnul luminilor depline,
Când voi sorbi pe Cruce buretele cu fiere,
Când fiul Tău cădea-va sub bici fără putere,
Când sfârtecându-mi trupul în drumul alb de țară
Voi duce spre Golgota cereasca mea povară,
Părinte-al meu, în milă să nu-ți uiți legământul,
Mă lasă cu durerea să mântuiesc pământul.
Să nu-ți aduni blestemul și fulgerele toate,
Ca să oprești mânia neputincioasei gloate;
Nu-i pedepsi pre dânșii cu ploaie de pucioasă,
În marea Ta iubire mă uită și mă lasă,
Mă lasă, Doamne-al milei, să nu-ți mai simt iubirea,
Să știi că nu-mi ajunge la Tine tânguirea.
Te-mbracă azi în haina lucirilor de stele
Cu bucuria sfântă a învierii mele.
Ca să nu știu cât suferi în lumile-ți senine,
Părinte, fă să treacă paharul de la mine".
Iisus ridică fruntea și-ncepe să coboare.
O aripă de înger l-atinse cu răcoare.

Și ceva tot în legătură cu jertfa, *Golgota*:

Te vindem iar cu sărutări viclene,
Prin nepăsare oarbă și prin lene.

Te biciuim cu vorbe de ocară,
Te pălmuim cu ură ca de fiară.

Te adăpăm cu suc de-amărăciune,
Din pofte rele și din stricăciune.

Te ținutim pe cruci de nedreptate
Prin cuiele uciderii de frate,

Iar împletim blestemele de tată,
Să-ncingem, Doamne, fruntea-nsângerată,

Tu iarăși zici, în blândă rugămintă:
"Nu știu ce fac. Îngăduie-i, Părinte".

În poeziile publicate în cartea *Poeemele Luminii* este și una intitulată *Diată*, adică *Testament* pe care eu aș putea-o numi foarte bine și *O mănăstire într-un suflet*. Să vedeți numai ce frumoasă este:

Smerenia mea aș vrea să fac o danie,
Să dau întreaga mea agonisire,
Să se zidească nouă mănăstire,
În sufletul umbrit de pocanie.

Ducând în mâini prinosul de iubire,
Să bată gândurile-n ea metanie,
Și-nlăcrămată ca o spovedanie,
Să cânte-n strană blânda stihuire.

Învăluite-n rase de tăcere,
Simțirile monahi cuminți să fie,
Nevoitori cu post și cu veghere,
Și neștiuți de nimeni în chilie.
Din flori de bucurie și durere
Să lege Domnului cunună vie.

Am prezentat o poezie din cuprinsul cărții *Insula Albă*. Mai prezint una, deosebit de frumoasă și care este cu conținut laic pe care să știți că n-am ales-o eu, a ales-o altcineva și eu am luat aminte la alegerea pe care a făcut-o acela și am ales-o și eu. Poezia se numește *Epitalam* și "epitalam" înseamnă *Cântec de nuntă*:

Iată, fecioare din Chios, răsare Luceafărul serii.
Marea e lină, văzduhul e greu de miresmele verii.
Torțele ard luminos și răsună de cântece casa;
Doris, frumosul pescar, în iatac își așteaptă mireasa.

Vântul suspină prin ierburi, și murmură marea căruntă,
Mândre fecioare din Chios, să ziceți cântarea de nuntă.

Tu erai cea mai frumoasă din hora fecioarelor noastre.
Mulți cunoscut-au puterea privirilor tale albastre,
Mulți au dorit trupul alb și buzele dulci ca o floare,
O, Kalliroe; tu știi că pe mulți azi în suflet îi doare.

Vântul suspină prin ierburi, și murmură marea căruntă,
Mândre fecioare din Chios, să ziceți cântarea de nuntă.

Doris, frumosul pescar, are-o luntre cu zece vintrele
Albe - și mrejele lui totdeauna de pește sunt grele.
Glasul lui dulce în noapte departe pe apă răsună,
Părul lui moale lucește, când trece sub raza de lună.

Vântul suspină prin ierburi, și murmură marea căruntă,

Mândre fecioare din Chios, să ziceți cântarea de nuntă.

Doris, deschide, deschide, să intre mireasa în casă.
Tu ai să-i smulgi de pe față frumosul ei vâl de mătasă.
Noi o să ducem la temple miresme curate și miere,
Pentru Hymen Hymenaios, Athene și vajnica Here.

Vântul suspină prin ierburi, și murmură marea căruntă,
Mândre fecioare din Chios, să ziceți cântarea de nuntă.

Zeus, stăpânul cel drept, să vă dea din belșug fericire.
Zile senine de muncă să cereți, și nopți de iubire.
Brațele albe să fie un leagăn de dulce-alintare,
Pentru micuțul ce vine ca preț al durerii amare.

Vântul suspină prin ierburi, și murmură marea căruntă,
Mândre fecioare din Chios, să ziceți cântarea de nuntă.

Nu vei mai merge cu noi în câmpiile ude de rouă,
O, Kalliroe, de-acum vei intra în viața cea nouă.
Buzele noastre surâd, dar de lacrimi ni-s genele pline,
Când vă urăm cu iubire un ultim: rămâneți cu bine.

Tace și vântul în ierburi și tace și marea căruntă.
Haideți, fecioare din Chios, sfârșit-am cântarea de nuntă.

Stimați ascultători, maica Teodosia, Dumnezeu s-o odihnească, a reținut în memorie o scrisoare, niște rânduri scrise pe o carte poștală cu niște aprecieri pe care le-a făcut cineva de pe front în timpul războiului citind poezia aceasta *Epitalam* care a fost publicată mai întâi într-o revistă. Revista a ajuns la cei de pe front și unul dintre cei care a citit poezia aceasta i-a scris autoarei, poetei Zorica Lațcu, următoarele rânduri: "Într-un fund de Rusie, într-o zi cu viscol și furtună, amestec de iarnă și început de primăvară, mi s-a luminat gândul în colțul de insulă greacă evocat de caldele, limpezile și desăvârșitele versuri închinat nunții lui Kalliroe. Vă mulțumesc pentru clipa senină și pură pe care mi-ați dăruit-o într-o vreme și într-un cadru de tristă și murdară animalitate". Stimați ascultători, v-am spus că nu eu am ales poezia aceasta, a ales-o acela care a scris rândurile acestea pe care vi le-am citit și pe care le-a scris un necunoscut. Noi nu știm, nici maica Teodosia n-a știut, nici eu nu știu cine le-a scris dar în orice caz sunt aprecieri care merită să fie luate în seamă.

Sfârșesc aceste aprecieri și sfârșesc aceste poezii cu un imn al Sfântului Simeon Noul Teolog versificat de maica Teodosia, versificat pe românește pentru că imnul respectiv este versificat și în grecește, în limba în care a scris Sfântul Simeon Noul Teolog. De fapt vi l-am spus eu ieri când am vorbit despre "Unele aspecte ale raportului dintre Dumnezeu și om", când am spus despre faptul că noi suntem fii ai lui Dumnezeu, primiți de Dumnezeu ca fii, nu adoptați, ci ca niște fii care se unesc cu Dumnezeu. Dumnezeu Se unește cu fiii Săi. Iată imnul al V-lea din imnele scrise de Sfântul Simeon Noul Teolog. Sfântul Simeon Noul Teolog vorbește cu Dumnezeu și zice așa:

Cum de foc ești ce țâșnește și ești val răcoritor?
Cum de arzi și-alini îndată, cum mă faci nemuritor?
Cum de faci din vameși îngeri și-ntunericul lumină?
Cum de scoți din iad și cum de curățești pe cei din tină?
Cum tragi bezna în lumină, cum de noaptea o cuprinzi?
Cum de mă prefaci cu totul, inima cum o aprinzi?
Cum Te împreuni cu robii, fii ai Tatălui de-i faci?
Cum de-i arzi de dor rânindu-i, cum de iarăși îi împaci?
Cum de rabzi și suferi Doamne, cum nu răsplătești îndată?
Cum de vezi cele ce-n taină, numai Ție Ți se-arată?

Cum fiind așa departe, vezi ce facem fiecare?
Doamne robilor Tăi dă-le, îndelunga Ta răbdare.

Stimați ascultători, în felul acesta gândesc eu că v-am pus în atenție podoabe de gând scrise de maica Teodosia Lațcu, de Zorica Lațcu, podoabe de gând care e bine să ne-mpodobească și gândurile noastre. Și acum ca sfârșit al acestor gânduri frumoase cred că ar fi bine să ne ridicăm cu toții în picioare și să spunem poezia *Filă din acatist* ca pe o rugăciune pentru că de fapt rugăciune și este:

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.

Bucură-te, leagăn alb de iasomie,
Către care-n roiuri fluturii coboară,
Bucură-te, raza stelei din vecie,
Șipot care curge lin cu apă vie,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Dulcea mea Marie.

Bucură-te, floare fără de prihană,
Albă ca argintul nopților de vară,
Spicul cel de aur veșnic plin cu hrană,
Mirul care vindeci orice fel de rană,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Ploaia cea de mană.

Bucură-te, brazdă plină de rodire,
Munte sfânt, în care s-a îngropat comoară,
Bucură-te, cântec tainic de iubire,
Clopot de chemare, cântec de mărire,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Blândă fericire.

Bucură-te, mărul vieții care-nvie,
Pomul greu de roadă-n plină primăvară
Bucură-te iarăși, țărnam de bucurie
Dintru care curge miere aurie,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Sfânta mea Marie.

Mărire Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Amin.

11 mai 1993

<<[Cuprins](#)

Viața în Înviere

<<[Cuprins](#)

Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit, stimați ascultători. În ultima vreme, dacă m-a întrebat cineva când vin la Timișoara, am spus că vin în mai, după Sfintele Paști. Și iată că am ajuns aici înaintea de vremea hotărâtă de mine. Am venit cu bucurie și nădejdea bucuriei, așa cum am venit de fiecare dată până acum. Sunt la a opta cuvântare aici în Timișoara. Pentru întâlnirea din seara aceasta mi s-a propus tema "Viața în Înviere". Ar fi vorba despre viața cea nouă, întemeiată pe Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, despre viața învăluită de Învierea Mântuitorului nostru, despre viața cu Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, despre o viață izvorâtă din conștiința Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, despre viața întemeiată pe Învierea Domnului nostru Iisus Hristos.

Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este pentru noi credincioșii o realitate pe care o trăim și o sărbătorim. Rânduielele Bisericii noastre sunt făcute în așa fel încât noi suntem pătrunși de credința în Învierea Mântuitorului și o trăim. O trăim în general și o trăim în special. În special o trăim la Sfintele Paști când se spune: "Ziua Învierii, popoare să ne luminăm; Paștile Domnului, Paștile; că din moarte la viață și de pe pământ la cer Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-I cântăm cântare de biruință". Și: "Cerurile după cuviință să se veselească și pământul să se bucure și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea nevăzută, că Hristos a înviat, veselia cea veșnică". La Sfintele Paști totul e în așa fel rânduit încât se poate spune: "Acum toate de lumină s-au umplut, și cerul, și pământul și cele de dedesubt; deci să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos întru care s-a întărit". Sunt cuvinte pe care sfânta noastră Biserică ni le pune la îndemână ca să înțelegem că învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este o realitate pentru toți credincioșii, nu numai în înțelesul că ne gândim la înviere, ci în înțelesul că învierea Mântuitorului nu este numai învierea Lui, ci este și învierea noastră.

Dar Învierea Mântuitorului nu se prăznuiește numai la Paști, ci, cu câteva excepții, în fiecare duminică de peste an. Fiecare duminică este un rezumat al Paștilor, fiecare duminică ne angajează întru trăirea și prăznuirea învierii Mântuitorului nostru. La slujba de dimineață din duminici, la Utrenie, este rânduială să se citească din Sfânta Evanghelie părți în care este relatată învierea Domnului și arătările de după ea. După ce se citește din Sfânta Evanghelie despre învierea Mântuitorului, urmează o alcătuire la sfintele slujbe care ne îndeamnă la închinarea ce trebuie să o aducem învierii, și ni se spune așa: "Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus". Este bine să reținem cuvântul "Învierea lui Hristos **văzând**, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus", adică nu ni se spune: auzind noi despre învierea Mântuitorului, ci ni se spune "văzând" noi Învierea Mântuitorului. De ce se spune așa? Pentru că credința noastră în învierea Mântuitorului înseamnă vederea învierii. Cine crede în învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos vede pe Domnul Hristos Cel înviat. E convins de faptul că Domnul Hristos a înviat, și fiind convins, vede învierea. Credința ține loc de vedere. Deci "Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus".

S-au închinat oamenii și înainte de înviere Mântuitorului. Se spune de pildă că Magii de la răsărit au căzut cu fețele la pământ și s-au închinat Pruncului Iisus. Se spune că ucenicii, după ce Domnul Hristos a mers pe mare și după ce a potolit furtuna care era atunci, fiind în corabie cu Mântuitorul, au căzut în fața Lui și s-au închinat și au zis: "Tu ești Fiul lui Dumnezeu". Se spune despre un om din mulțime care s-a dus în fața Mântuitorului și I s-a închinat Lui, iar tânărul cel bogat s-a dus și s-a închinat Mântuitorului și a vorbit cu Mântuitorul. Deci închinări aduse Mântuitorului au fost și înainte de înviere, dar închinarea cea după înviere, închinarea mironosițelor de pildă, care au căzut la picioarele Domnului nostru Iisus Hristos și le-au cuprins și s-au închinat Lui, era altfel de închinare decât închinarea celorlalți dinainte de înviere. Și de aceea când spuneam "Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus" înseamnă că și noi trebuie să avem în vedere închinarea cea deplină din conștiința că Domnul Hristos cu moartea pe moarte a călcat.

Domnul Hristos este Unul Cel fără de păcat. După ce mărturisim dorința noastră de a ne închina Mântuitorului, mărturisim totodată și dorința de a ne închina Crucii Mântuitorului, care este simbol al jertfei Mântuitorului și care, ca simbol al jertfei Mântuitorului, este o amintire despre iubirea Lui. Și zicem: "Crucii Tale ne închinăm Hristoase, și Sfântă Învierea Ta o lăudăm și o mărim". Vorbim cu Mântuitorul, Îi cinstim Crucea, deci jertfa, iubirea arătată în jertfă, și apoi și Învierea "o lăudăm și o mărim" și zicem mai departe "că Tu ești Dumnezeu nostru, afară de Tine pe altul nu știm, numele Tău numim". Și ca și când nu am fi mulțumiți cu ceea ce facem noi înșine, îi chemăm și pe alții să facă la fel și zicem: "Veniți toți credincioșii să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos, că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea". Și mai departe: "Totdeauna binecuvântând pe Domnul, lăudăm Învierea Lui, că răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat". În această alcătuire de la sfânta slujbă de dimineață din zilele de duminică noi arătăm că suntem convinși de învierea

Domnului Hristos, că trăim din învierea Domnului Hristos, că prăznuim învierea lui Hristos și preamărim învierea Mântuitorului nostru.

Tot în zilele de duminică, la aceeași sfântă slujbă, spunem și un cuvânt adresat Maicii Domnului. Și spunem așa: "Prea binecuvântată ești Născătoare de Dumnezeu Fecioară, că prin Cel ce S-a întrupat din tine iadul s-a robit, Adam s-a chemat, blestemul s-a pierdut, Eva s-a mântuit, moartea s-a omorât și noi am înviat. Pentru aceasta cântând strigăm: bine ești cuvântat Hristoase Dumnezeul nostru, Cel ce bine ai voit așa, mărire Ție". Aducem mărire Mântuitorului nostru pentru că a binevoit să facă tot ce trebuie de făcut ca să putem fi siguri de libertate, de libertatea de blestem, să fim biruitori ai iadului, să nu mai existe pentru noi întunecare și asuprire sufletească, dar cuvintele acestea le spunem Maicii Domnului: "Prea binecuvântată ești Născătoare de Dumnezeu Fecioară - de ce? - că prin Cel ce S-a întrupat din Tine", adică prin Iisus Hristos, s-a nimicit iadul, s-a nimicit moartea, s-a nimicit blestemul, Adam a scăpat de păcat, Eva s-a eliberat și ea. Și noi înșine înțelegem în alt chip moartea și nu ne mai temem de moarte pentru că Mântuitorul nostru Iisus Hristos a biruit moartea. De aceea aducem mărire și Mântuitorului nostru și aducem cinstire și Maicii Domnului.

Mai departe vorbind cu Mântuitorul, spunem: "Înviat-ai din mormânt Hristoase Dumnezeule și legăturile iadului ai rupt; stricat-ai osânda morții Doamne, pe toți din cursele vrăjmașului mântuindu-i, arătându-Te pe Tine Apostolilor Tăi i-ai trimis pe ei la propovăduire și printr-înșii pacea Ta ai dăruit lumii, Unule mult milostive". Îi spunem Mântuitorului nostru credința noastră, convingerea noastră, că El care a înviat, a dăruit pace celor ce cred în El, celor ce cred în învierea Lui. Și a dăruit Domnul Hristos și pace, și bucurie, și iertarea păcatelor, și binecuvântare, și toate acestea sunt roadele învierii. Să ne aducem aminte de pildă de cei doi călători spre Emaus care au vorbit cu Mântuitorul pe cale și care s-au bucurat de prezența Mântuitorului și care au mărturisit că era inima lor întru ei arzând când le vorbea Mântuitorul, cel înviat, pe cale. Și așa au fost cuprinși de bucurie, încât s-au întors la ceilalți ucenici să le spună că Domnul Hristos a înviat din mormânt.

Sfântul Ioan Gură de Aur în cuvântul său de la Paști îndeamnă pe credincioși să se îndulcească de ospățul credinței, să ia din bogăția bunătății și spune: "Nimenea să nu plângă pentru sărăcie, că s-a arătat împărăția cea de obște. Nimenea să nu se tânguiască pentru păcate, că iertare din mormânt a răsărit. Nimenea să nu se teamă de moarte, că ne-a izbăvit pe noi moartea Mântuitorului. A stins-o pe ea - adică pe moarte - Cel ce a fost ținut de aceea. Prădat-a iadul Cel ce S-a pogorât la iad. Amăratu-l-a pe el fiindcă a gustat trupul Lui. Și aceasta mai înainte apucând Isaia, a strigat: <<Iadul - zice - s-a amărat întâmpinându-Te pe Tine jos. S-a amărat că s-a stricat. S-a amărat că s-a batjocorit. S-a amărat că s-a omorât. S-a amărat că s-a legat. A luat trup, și de Dumnezeu s-a lovit. A luat pământ și s-a întâmpinat cu cerul. A luat ce a văzut și a căzut întru ce n-a văzut. Unde-ți este moarte boldul? Unde-ți este iadule biruința? Înviat-a Hristos și tu te-ai surpat. Înviat-a Hristos și au căzut dracii. Înviat-a Hristos și se bucură îngerii. Înviat-a Hristos și viața viețuiește. Înviat-a Hristos și nici un mort nu este în mormânt. Că Hristos înviind din morți, începătură celor adormiți S-a făcut. Aceluia este slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.>>" Sunt urmările pentru credincioși ale învierii Domnului nostru Iisus Hristos: omorârea morții, sfărâmarea iadului, cum zicem noi într-una din stihirile de la Paști: "Prăznuim omorârea morții și sfărâmarea iadului; și lăudăm pe Pricuitorul, pe Cel Unul binecuvântat, Dumnezeul părinților noștri și prea mărit". Credem în puterea învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos și de aceea o prăznuim, o sărbătorim.

Pentru noi învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este o realitate, o realitate așa cum a fost pentru ucenicii care L-au întâlnit pe Mântuitorul înviat, o realitate așa cum a fost pentru femeile mironosițe care L-au auzit pe Mântuitorul spunând "Bucurați-vă" și "Nu vă temeți" (Matei 28, 9-10). Învierea Domnului Hristos este pentru noi o realitate cum a fost pentru Sfântul Apostol Toma care a zis "Domnul meu și Dumnezeul meu" (Ioan 10, 28). Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este o realitate cum a fost o realitate pentru toți cei care au venit în legătură cu Mântuitorul cel înviat. Ne bucurăm și noi de învierea Domnului Hristos cum s-au bucurat ucenicii văzând că este Domnul, și primim în sufletul nostru pacea pe care o dă Mântuitorul și pe care a dat-o ucenicilor Săi când, după înviere, a spus: "Pace vouă!". Și de fiecare dată când S-a întâlnit cu ucenicii le-a spus "Pace vouă!" (Luca 24, 36; Ioan 20, 21. 26). Aceasta este credința noastră și temei pentru o viață curată, pentru o viață sfântă. Învierea Domnului nostru Iisus Hristos intră în existența noastră.

După ce ne-am convins de realitatea acestui fapt, pentru noi realitatea aceasta este o realitate, sau trebuie să fie o realitate schimbătoare de suflet. Întrebarea este: cum poate cineva să ajungă să se convingă că Domnul Hristos a sfărâmat moartea și iadul, cum poate cineva să ajungă să fie încredințat de adevărul că Domnul

Hristos a înviat din mormânt? Pentru că cei care au ajuns să mărturisească învierea Domnului nostru Iisus Hristos, cei care au ajuns la convingerea aceasta n-au ajuns dintr-o dată, ci mai întâi s-au îndoit. Mulți s-au îndoit. S-a îndoit Sfântul Apostol Toma, dar nu numai el s-a îndoit. S-au îndoit și ceilalți ucenici. Cei doi călători care mergeau spre Emaus și ei au spus: am auzit de la niște femei din cercul nostru că ar fi văzut și vedere îngerească mergând la mormânt, și au găsit mormântul gol de trupul Domnului Hristos, și că li s-a spus că Hristos a înviat (cf. Luca 24, 22-24). Ei spuneau aceasta ca o informație, îi spuneau Mântuitorului de ceea ce se spune, nu de ceea ce credeau ei. Pentru că dacă ar fi crezut, n-ar fi fost în întristare. Domnul Hristos le-a și spus: "Pentru ce sunteți triști?" Ei și-au mărturisit pricina întristării lor și numai după ce s-au întâlnit cu Domnul Hristos s-au convins de învierea Domnului Hristos. Toți citim din Sfânta Evanghelie, sau putem să citim, relatările Sfinților Evangheliști despre învierea Mântuitorului, dar aceasta încă nu este destul. De ce? Pentru că nu toți care citesc relatările despre înviere se și conving despre înviere. Ci numai Mântuitorul cel înviat ne poate convinge pe noi despre o realitate mai presus de lume, despre "cea mai presus de lume Înviere a lui Hristos".

Lucrurile mai presus de lume, mai presus de fire, nu pot fi înțelese cu puterile firii. Gândiți-vă la cuvântul acela din Evanghelie rămas de la Domnul Hristos, care a fost rostit către Sfântul Apostol Petru: "Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-a descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri" (Matei 16, 17). Numai Dumnezeu, puterea lui Dumnezeu, darul lui Dumnezeu poate deschide sufletul și-l poate face pe om încrezător în cele ce sunt mai presus de fire, în cele ce sunt mai presus de lume. Așa încât și noi, având credința în înviere, o avem de la Mântuitorul cel înviat. Și dacă nu o avem, și cine nu o are, înseamnă că încă nu s-a întâlnit cu Domnul nici pe drumul care duce la Emaus, nici ca femeile mironosițe în preajma mormântului din care ieșise Mântuitorul, nici ca Sfântul Apostol Toma care L-a mărturisit ca Domn și Dumnezeu, nici ca ceilalți ucenici care totuși au rămas o vreme în îndoială, dar care s-au convins atunci când L-au auzit pe Domnul Hristos zicând "Pace vouă" și s-au învrednicit de binecuvântarea pe care le-a dat-o când S-a înălțat la cer. Și pentru că au primit acea binecuvântare, au putut să reverse din sufletul lor bucurie mare și să fie în templu și să laude și să binecuvinteze pe Dumnezeu.

Stimați ascultători, din clipa în care cineva, crezând în Mântuitorul nostru Iisus Hristos și în învierea Lui, are această convingere că Domnul Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând, din acea clipă este gata pentru o viață nouă, pentru o viață în care se mărturisește învierea. Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Romani are cuvinte în care se arată taina schimbării omului prin Botezul creștin. Și anume, în capitolul al 6-lea al Epistolei către Romani spune Sfântul Apostol Pavel că noi ne-am făcut una cu El, o tulpină ne-am făcut cu Mântuitorul prin Botez, în moartea Lui și în învierea Lui. Botezul creștin este taina morții cu Domnul Hristos, taina morții omului vechi și taina învierii omului nou. "Precum Hristos a înviat din morți prin mărirea Tatălui, așa și noi să umblăm întru înnoirea vieții" (Romani 6, 4) zice Sfântul Apostol Pavel. Noi credem în învierea Domnului Hristos și ne unim la învierea Domnului Hristos. La slujba Botezului așa cum o cunoaștem noi, în Biserica noastră drept măritoare, după ce cel nou botezat a primit Botezul și a primit și Taina Ungerii cu Sfântul Mir, preotul vorbind cu el îi spune: "Botezatu-te-ai, luminatu-te-ai, miruitu-te-ai, sfințitu-te-ai, spălatu-te-ai în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh". Acesta este punctul de plecare al vieții celei noi. Cel nou botezat s-a luminat și trebuie să știe că e luminat. Cel nou botezat s-a miruit și trebuie să știe că e miruit. Cel nou botezat s-a sfințit și trebuie să știe că participă la sfințenia lui Dumnezeu. Cel nou botezat s-a spălat și trebuie să știe că a primit curățirea sufletului. Dar lucrurile care se întâmplă tainic sunt împiedicate de multe ori, sau sunt întunecate de multe ori de nepăsarea omului, și atunci se ajunge la un fel de întunecare, se ajunge la un fel de moarte sufletească, la un fel de lăncezeală, se ajunge la un fel de nepăsare pentru că se adaugă iarăși păcatele și patimile, și păcatele și patimile duc la moartea sufletului.

Tatăl fiului risipitor din pilda cu fiul risipitor, pe care eu aș numi-o mai bucurios pilda cu tatăl primitor, când fiul său s-a întors spunea celor din jurul lui: "Se cădea să ne bucurăm, că fiul meu a fost mort și a înviat, a fost pierdut și s-a aflat". Și mai departe tatăl spune fratelui rămas acasă, fratelui fiului risipitor sau celui alt fiu al său rămas acasă: "Se cădea să ne bucurăm, că fratele tău acesta a fost mort și a înviat, a fost pierdut și s-a aflat" (Luca 15, 24. 32). Învierea din învierea Domnului nostru Iisus Hristos este învierea care se realizează prin întoarcerea de la rău la bine, se realizează prin întoarcerea de la păcat la virtute, se realizează în special prin pocăință, care este în primul rând și în mod special părăsirea păcatului. Când cineva părăsește păcatul, când cineva socotește păcatul drept păcat, atunci ni se deschid perspective noi și de înțelegere și de trăire a unei vieți superioare, a unei vieți în care se mărturisește învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

În Epistola către Coloseni, în al 3-lea capitol, găsim cuvintele Sfântului Apostol Pavel care îi îndeamnă pe credincioșii care au înviat împreună cu Hristos, deci pe credincioșii despre care se poate spune "botezatu-te-ai, luminatu-te-ai, miruitu-te-ai, sfințitu-te-ai, spălatu-te-ai în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh", despre cei ce s-au făcut o tulpină în moarte cu Hristos, o tulpină în învierea Domnului Hristos, despre aceia Sfântul Apostol Pavel zice: "Dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus" (Coloseni 3, 1). Semnul învierii împreună cu Domnul Hristos este căutarea celor de sus. Și zice mai departe Sfântul Apostol Pavel, ca și când ar fi uitat ceva principal: "Cugetați cele de sus". Înainte de a căuta ceva trebuie să cugeți la ceva. Prin urmare, unul care a înviat cu Domnul Hristos cugetă cele de sus, caută cele de sus, "unde Hristos - zice Sfântul Apostol Pavel - Se află șezând de-a dreapta Tatălui. Căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu". Pentru că s-a întâmplat așa ceva, spune mai departe Sfântul Apostol Pavel, trebuie să "omorâți mădularele voastre cele de pe pământ", și spune care sunt acestea: "desfrâul, necurăția, patima, pofta rea și zgârcenia sau lăcomia, care este o închinare la idoli. Pentru unele ca acestea vine mânia lui Dumnezeu asupra fiilor neascultării". Și mai departe spune Sfântul Apostol Pavel: "Lepădați deci și voi toate acestea: mânia, iușimea, răutatea, defăimarea, cuvântul de rușine din gura voastră - și adaugă - și lepădați minciuna, pentru că v-ați dezbrăcat de omul cel vechi și v-ați îmbrăcat cu omul cel nou". Dacă ne gândim la aceste cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel înțelegem că nu trăiește în înviere și nu trăiește o viață din înviere, o viață întemeiată pe înviere, omul care trăiește în păcate ca acelea pe care le pomenește Sfântul Apostol Pavel, adică în desfrânări, în necurății, în patimi, în pofta cea rea sau în zgârcenie și în lăcomie. Este încă în moarte acela care face păcate ca acestea: mânie, iușime, răutate, defăimare, care are cuvânt de rușine și cuvânt de minciună. Și nu se oprește Sfântul Apostol Pavel numai la atât, ci adaugă și cuvinte din care se vede că viața unui creștin care știe de învierea Domnului Hristos, viața unui creștin care trăiește din învierea Domnului Hristos trebuie să fie o viață pozitivă. De aceea zice Sfântul Apostol Pavel: "Îmbrăcați-vă ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și preaiubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu blândețe, cu smerenie, cu îndelungă răbdare îngăduindu-vă unul pe altul; dacă are cineva ceva împotriva cuiva, precum Hristos v-a iertat vouă, asemenea să iertați și voi. Și peste toate acestea îmbrăcați-vă cu iubire, care este legătura desăvârșirii, și pacea lui Hristos care covârșește toată mintea să stăpânească în inimile voastre".

Iată, stimați ascultători, niște lucruri care arată că cineva crede în învierea Domnului Hristos, sau în Hristos cel înviat, și arată că nu-i destul să nimicim negativele din viața noastră, ci trebuie să arătăm și cele pozitive, cum e blândețea, cum e bunătatea, cum e smerenia, cum e îndelungă-răbdarea, cum este îngăduința și iertarea, cum este iubirea, și dacă toate acestea se realizează, atunci pacea lui Hristos stăpânește în inimile credincioșilor. Și atunci se împlinește cuvântul spus de Domnul Hristos după înviere: "Pace vouă". E o făgăduință pe care a împlinit-o Domnul Hristos în învierea Sa, iar făgăduința a făcut-o când a zis în cuvântarea de despărțire: "Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă, nu daruri cum dă lumea vă dau eu vouă" (Ioan 14, 27). Pacea și bucuria, pentru că Domnul Hristos de fapt a făgăduit și bucurie ucenicilor Săi când le-a zis: "Acestea vi le spun, ca bucuria Mea să fie întru voi, și ca bucuria voastră să fie deplină" (Ioan 15, 11). Domnul Hristos le-a și dat bucurie ucenicilor Săi după învierea Sa, pentru că s-au bucurat ucenicii văzând pe Domnul. S-au bucurat oamenii de Mântuitorul nostru Iisus Hristos și înainte de învierea Lui din morți, dar s-au bucurat de învierea Mântuitorului încă și mai mult, s-au bucurat de El după înviere. Și Domnul Hristos a vrut ca ucenicii Săi să-și trăiască viața în bucurie, pentru că le-a spus: "Acestea vi le spun pentru ca bucuria mea să fie întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină". Așa ceva se întâmplă cu omul care crede în înviere, cu omul care se întemeiază pe învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu omul care a scăpat de puterea păcatului care este pricină de moarte, pentru că plata păcatului, spune Sfântul Apostol Pavel, este moartea. "Ce roade aveți atunci când erați în neștiință?" întreabă Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Romani, "Roade de care acum vă este rușine" (Romani 6, 21-23). De ce? Pentru că cei ce fac unele ca acestea sunt vrednici de moarte, plata păcatului fiind moartea iar plata virtuții fiind viața veșnică.

Fiecare dintre noi avem o viață firească, o viață naturală. Dar trebuie să avem și o viață supranaturală, o viață care pornește din Dumnezeu, o viață care ne dă ceva din puterea lui Dumnezeu, din darul lui Dumnezeu, din lumina lui Dumnezeu. Sărbătorile noastre toate sunt sărbători ale luminii. Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos aduce lumina cunoștinței: "Nașterea Ta, Hristoase Dumnezeu nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței; că întru dânsa cei ce slujeau stelelor de la stea s-au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății, și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne mărire Ție" zicem noi la sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, pomenind de "lumina cunoștinței".

La sărbătoarea Botezului Domnului nostru Iisus Hristos iarăși pomenim de lumină și zicem: "În Iordan botezându-Te Tu, Doamne, închinarea Treimii s-a arătat; că glasul Părintelui a mărturisit Ție, Fiu iubit pe Tine numindu-Te, și Duhul în chip de porumbel a adevărit întărirea cuvântului. Cel ce Te-ai arătat, Hristoase Dumnezeule, și lumea ai luminat, - iarăși e vorba de lumină - mărire Ție". Mărire Ție Doamne pentru toate câte au fost la Botez, mărire Ție Doamne că Te-ai arătat lumii și lumea ai luminat. "Arătat-Te-ai astăzi lumii - zicem noi mai departe la Botezul Domnului Hristos - și lumina Ta Doamne s-a însemnat peste noi, care cu cunoștință Te lăudăm. Venit-ai și Te-ai arătat lumina cea neapropiată". Mai vorbim cu Domnul Hristos și cerem lumină de la El când zicem: "Cămara Ta Mântuitorule o văd împodobită și îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa. Luminează-mi haina sufletului meu, dăătorule de lumină, și mă miluiește". În Troparul din Joia cea Mare vorbim cu cuvinte ca acestea la sfânta slujbă și zicem: "Când măriții ucenici la spălarea cinei s-au luminat - e vorba de Cina cea de Taină și de spălarea picioarelor pe care le-a făcut-o Domnul Hristos ucenicilor Săi - atunci Iuda cel rău credincios cu iubire de argint bolnăvindu-se, s-a întunecat și judecătorilor celor fără de lege pe Tine, Judecătorul cel drept, Te-a dat; - unii s-au luminat și altul s-a întunecat - vezi, iubitorule de avuții pe cel ce pentru aceasta - deci pentru întunecare - spânzurare și-a agonisit? Fugi de sufletul nesățios, cel ce a îndrăznit unele ca acestea asupra Învățătorului, Cea ce ești spre toți bun, Doamne, mărire Ție".

Mai departe, la Sfintele Paști, tot ca o lumină a învierii pomenim lumina când zicem: "Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că mărirea Domnului peste tine-a strălucit; saltă acum și te bucură Sioane, iar tu, Curată Născătoare de Dumnezeu, veselește-te întru Învierea Celui născut al tău". Învierea Domnului Hristos este prilej de luminare, de lumină, de lumină care izvorăște din mormântul dăător de viață al Mântuitorului, de lumina credinței, de lumină care luminează sufletele noastre și ne ferește de întunecarea păcatului, de întunecarea cu care s-a întunecat Iuda care s-a îmbolnăvit de iubirea de argint. La Schimbarea la Față a Domnului nostru Iisus Hristos iarăși avem în vedere lumina, lumina pe care a revărsat-o Domnul Hristos din ființa Sa pe muntele Schimbării la Față, pe Muntele Taborului, în prezența a trei ucenici, Petru, Iacov și Ioan și în prezența a doi din proorocii Vechiului Testament, Moise și Ilie. Și vorbind noi cu Domnului nostru Iisus Hristos Îi spunem: "Schimbatu-Te-ai la față în munte, Hristoase Dumnezeule, arătând ucenicilor Tăi mărirea Ta, pe cât li se putea; strălucească și nouă păcătoșilor lumina Ta cea pururea fiitoare; - nu ne mulțumim să știm că Domnul Hristos Și-a arătat mărirea Sa întru lumină față de ucenicii Săi și față de cei doi prooroci din Vechiul Testament, vrem și noi păcătoșii să primim lumină din lumina Lui - pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, dăătorule de lumină, mărire Ție".

Stimați ascultători, lumina Mântuitorului nostru Iisus Hristos trebuie să ne lumineze, lumina învierii Lui, lumina venirii Lui în lume, lumina izvorâtă din mormântul dăător de viață trebuie să fie o lumină și pentru noi, o lumină care să ne depărteze de întunericul relelor, de întunericul păcatelor. Asta înseamnă să ai o viață întemeiată pe învierea Domnului nostru Iisus Hristos, să fie o legătură între viața noastră și între învierea Mântuitorului, să se întrepătrundă învierea Mântuitorului cu viața noastră, cu o viață care să se arate mai presus de viața obișnuită. Vorbind în zile de duminică cu Domnul Hristos, spunem uneori cuvinte ca acestea: "Când Te-ai pogorât la moarte, Cea ce ești Viața cea fără de moarte, atunci iadul l-ai omorât cu strălucirea dumnezeirii; iar când ai înviat pe cei morți din cele de dedesubt, toate puterile cerești au strigat: Dăătorule de viață, mărire Ție".

Lucrul acesta care s-a întâmplat în istorie, care s-a întâmplat la vremea învierii Domnului nostru Iisus Hristos trebuie să se întâmple și pentru noi, pentru fiecare dintre noi. Și se întâmplă. S-a întâmplat lucrul acesta când S-a pogorât Domnul Hristos la moarte, când a murit Mântuitorul, El care este "Viața cea fără de moarte", a murit, a primit moarte pentru noi. "Când Te-ai pogorât la moarte, Cea ce ești Viața cea fără de moarte, atunci iadul l-ai omorât", ai nimicit iadul. Iadul nu poate sta împreună cu raiul, nu poate sta lumina împreună cu întunericul. Unde e lumină nu e întuneric, unde e întuneric nu e lumină, lumina covârșește întunericul, îl înlătură. Deci Viața cea fără de moarte care este Domnul nostru Iisus Hristos s-a pogorât la moarte și atunci a zdrobit iadul, a nimicit iadul. Și unde e Domnul Hristos acolo nu este și iadul, nu poate fi și iadul. Poate să fie numai lumină, poate să fie numai bucurie, poate să fie numai pace. Și asta se întâmplă pentru oamenii care au ajuns la nepătimire, nepătimirea fiind izvor de pace. Sfântul Marcu Ascetul vorbind despre pace zice că "Pacea este nepătimirea". Unde-i nepătimire acolo-i pace, unde-i pătimire acolo e întunecare, acolo-i zbucium, nemulțumire, neliniște, acolo nu e gând de înviere. "Atunci iadul l-a omorât cu strălucirea dumnezeirii". Ceea ce s-a întâmplat în istorie trebuie să se întâmple și în noi. Unde-I Domnul Hristos de față, acolo e liniștea și bucuria, și dacă Domnul Hristos este de față, atunci iadul "s-a omorât cu strălucirea dumnezeirii". "Iar când ai înviat pe cei morți din cele de dedesubt - și asta s-a întâmplat când a înviat Domnul nostru Iisus Hristos și când

i-a scos din întuneric și din umbra morții pe cei ce erau ținuti în întuneric și în umbra morții - atunci toate puterile cerești au strigat - uimite de măreția Mântuitorului și de fapta Lui de îndreptare, de înviere a oamenilor -: Dătătorule de viață, mărire Ție".

Noi spunem cuvintele acestea ca niște cuvinte de ritual, dar trebuie să le spunem și ca niște cuvinte care se adevăresc întru noi. Se adevărește faptul că Domnul Hristos a omorât moartea și a sfărâmat iadul. Spuneam mai înainte cuvântul "Prăznuim omorârea morții, sfărâmarea iadului și începătura altei vieți veșnice". Sfărâmarea iadului pentru noi, omorârea morții pentru noi, sunt lucruri care trebuie să fie niște realități până la acea măsură încât să nu ne temem de moarte, până la acea măsură încât să nu ne temem de iad, să avem încredințarea că fiind Domnul Hristos în noi, nu se pot apropia vrăjmașii noștri de noi, după cuvântul de la Paști: "Să învie Dumnezeu și să se risipească vrăjmașii Lui, și să fugă de la fața Lui toți cei ce-L urăsc pe El". Aceasta trebuie să se întâmple în viața noastră: să fugă răutatea, să fugă viclenia, să fugă toate chipurile răutății de la noi și să fie Domnul Hristos o realitate în existența noastră, și atunci viața noastră trăiește din învierea Domnului nostru Iisus Hristos, atunci viața noastră este pătrunsă de învierea Domnului nostru Iisus Hristos, atunci viața noastră este o viață în care nu mai are loc răutatea, ci în care primează bunătatea. În Pateric se spune despre un părinte că din multa bunătate nu mai știa ce-i răutatea. A ajuns la măsura aceea încât nu mai putea să presupună răutatea. De ce? Pentru că a ajuns la o îmbunătățire sufletească.

Așa ceva se poate întâmpla - și se întâmplă - și cu noi, în măsura în care ne îmbunătățim sufletește, în măsura în care Domnul Hristos cel înviat este lucrător în noi. Când Domnul Hristos este lucrător în noi, atunci fug vrăjmașii noștri de gând, vrăjmașii noștri de simțire, fuge îndoiala, fuge răutatea, se depărtează tot ce este dătător de nemulțumire din sufletul nostru, și asta se întâmplă mai ales atunci când ne unim cu Domnul nostru Iisus Hristos în Sfânta Taină a Euharistiei, când ne cuminecăm cu Trupul și cu Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, pentru că Fiul lui Dumnezeu care S-a întrupat în om, S-a făcut om rămânând mai departe Dumnezeu, Fui al lui Dumnezeu, și devenind și fiu al omului. A făcut aceasta în istorie ca să se întâmple și în viața credincioșilor. Și când ne împărtășim cu dumnezeieștile Taine ale Mântuitorului, atunci spunem între altele: "Intră în alcătuirea mădurelor mele, în rărunchi și inimă. Arde spinii tuturor păcatelor mele. Curățește-mi sufletul, întărește-mi gândurile, încheieturile și oasele. Îmbunătățește-mă, curățește-mă, luminează-mă, arată-mă sălaș numai Duhului Tău și să nu mai fiu sălaș păcatului". Și acum vine ceea ce e bine să reținem în mod special: "Ca de foc să fugă de mine tot lucrul rău, toată patima", adică puterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos să fie ca un foc care arde totul, care nimicește tot ce trebuie ars, nimicește tot ce trebuie nimicit. Dacă se întâmplă aceasta în viața noastră, s-a întâmplat cuvântul: "Să învie Dumnezeu și să se risipească vrăjmașii Lui, și să fugă de la fața Lui toți cei ce-L urăsc pe Dânsul".

Stimați ascultători, în felul acesta înțelegem noi o legătură între viață și înviere, între viața noastră și învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, între învierea Domnului nostru Iisus Hristos și învierea noastră, între puterea lui Dumnezeu și neputința omului. Știți că cel ce iubește împlinește, iubirea are darul de a împlini, de a da ceea ce lipsește celuilalt. Legătura noastră cu Domnul Hristos este o legătură de iubire, o iubire care se revarsă dinspre Dumnezeu spre om și dinspre om spre Dumnezeu. În Sfânta Scriptură, anume în Epistola I Sobornicească a Sfântul Evanghelist Ioan este scris că "Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8. 16). Dacă Dumnezeu este iubire - și Dumnezeu de fapt este iubire - înseamnă că și omul trebuie să fie iubire. Și Dumnezeu care este iubire Se revarsă către om și omul care se silește să fie iubire - și în măsura în care este iubire - se revarsă către Dumnezeu, și iubirea are darul de a împlini. Împlinește ceea ce lipsește. Dumnezeu împlinește ceea ce lipsește spre bine în viața noastră și nimicește tot ceea ce este rău în viața noastră, iar noi prin iubirea noastră ne revărsăm către Dumnezeu, și atunci se face o prietenie între om și Dumnezeu. Nu-i întâmplător că sfinții sunt numiți "prieteni ai lui Dumnezeu". De ce? Pentru că Dumnezeu vrea să aibă prieteni între oameni. Și pentru că omul vrea să-L aibă prieten pe Dumnezeu. Și se poate întâmpla lucrul acesta, pentru că Dumnezeu fiind iubire vrea să-L cuprindă pe om, îl învăluie pe om, Se revarsă spre om, și omul Îl iubește pe Dumnezeu după puterea lui și îi iubește pe oameni, și iubirea e fericire și fericirea este semn al unei trăiri superioare, a unei trăiri în înviere.

Noi când ne împărtășim cu dumnezeieștile Taine ne gândim și la Maica Domnului, și-i mulțumim și Maicii Domnului pentru bucuria de a ne fi întâlnit cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos în dumnezeiasca Euharistie. Și zicem către Maica Domnului: "Preasfântă Stăpâna mea, acoperământul, scăparea, mângâierea și bucuria mea, mulțumescu-ți ție că m-ai învrednicit a mă împărtăși cu Preacuratul Trup și cu Scumpul Sânge al Fiului tău. Ci tu care ai născut Lumina cea adevărată, luminează-mi ochii cei înțeleghători ai inimii mele. Ceea ce ai născut

Izvorul nemuririi, înviază-mă pe mine cel omorât de păcat, Maica Dumnezeului celui milostiv. Curățește-mi sufletul, sfințește-mi gândurile, ridică-mă din robia cugetelor, dăruiește-mi smerenie în gânduri și ridicare din robia cugetelor". Domnul Hristos cel înviat în viața noastră nu ne lasă stăpâniți de gândurile cele rele, nu ne lasă asupriți de vreun chip al răutății și ne dă putere să învingem toate împotririle, toate nemulțumirile, toate chipurile răutăților, ne învrednicește să fim mai presus de patimi și asta înseamnă nepătimire, și unde e nepătimire e înviere, unde e nepătimire e pace, unde e nepătimire e bucurie, unde e nepătimire e binecuvântarea lui Dumnezeu. Este ceea ce vă doresc din tot sufletul tuturor celor ce sunt de față, să ajungeți să simțiți darul lui Dumnezeu, darul Mântuitorului cel înviat, să avem cu toții un izvor de putere din învierea Domnului Hristos și să fim și noi înviați din morți, "vii, sculați din morți" (Romani 6, 13), cum zice Sfântul Apostol Pavel, și să facem mădularele noastre roabe ale dreptății, roabe ale curăției spre îndreptare și spre sfințire. Dumnezeu să ne ajute!

Vorbiți-ne despre curățirea gândurilor și despre rugăciunea minții.

Curățirea gândurilor se face și prin rugăciunea minții. Gândurile cele rele nu pot fi înlăturate decât prin gânduri bune, și de aceea părinții cei duhovnicești au rânduit o rugăciune scurtă care se repetă mereu în minte, este vorba de rugăciunea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", rugăciune care nu are un regim anume, ci se poate face oriunde și oricând, în orice poziție ar fi cineva, chiar și culcat în pat și mai ales noaptea când te trezești din somn poți să-ți alegi poziția cea mai comodă și să zici cu cuvântul gândit "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Când se realizează rugăciunea aceasta în înțelesul că se îndesește rugăciunea, se înmulțește rugăciunea, atunci ai totdeauna un gând paravan, de care se lovesc și prin care se risipesc gândurile cele rele. Cineva care se ocupă cu rugăciunea aceasta are posibilitatea să se întâlnească cu sine însuși, să-și cunoască mizeria din suflet, să-și cunoască înclinările de gând și de simțire și să se lupte împotriva lor, mai ales cerând ajutor de la Dumnezeu, pentru că mântuirea nu și-o face omul ci i-o dă Dumnezeu omului care este interesat pentru mântuire și care și singur se angajează spre binele lui.

Toate ale omului pornesc de la gând, de aceea se recomandă rugăciunea aceasta pentru curățirea gândului, și gândul se curățește. Sfântul Ioan Scărarul vorbește despre mai multe feluri de rugăciune: despre rugăciune întinată sau spurcată, despre rugăciune furată, despre rugăciune pierdută și despre rugăciune curată. La rugăciunea curată ajung cei nepătimași și cei nepătimitori, celelalte feluri de rugăciune le au cei cu viață mai scăzută sau cei cu viață inferioară, important este să te angajezi în rugăciune. Bineînțeles, lucrul acesta nu se face cu exclusivitate, și nu se poate face cu exclusivitate. De altfel sfânta noastră Biserică are și slujbe ale rugăciunii liturgice. Fiecare poate avea un program de rugăciune, de rugăciune de dimineață, de rugăciune de seară, și poate să facă și altfel de rugăciune decât rugăciunea aceasta "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Rugăciunea aceasta se recomandă să fie lipită de respirație: se spune între respirații "Doamne", concomitent cu inspirarea "Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu", concomitent cu expirarea "miluiește-mă pe mine păcătosul". Nu e absolut necesar așa, nu e un folos duhovnicesc din această ritmizare, dar e pentru unii mai ușor așa și atunci se recomandă lucrul acesta. Dar se poate face și altfel, se poate spune și cu cuvântul vorbit, se poate spune cu cuvântul gândit fără să fie legată rugăciunea de respirație. Important este să-ți fie mintea angajată în gânduri bune, angajată în rugăciune.

De altfel să știți că rugăciunea aceasta "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" nu este cea mai înaltă formă de rugăciune, este rugăciunea începătorului. Pe urmă, mai înaltă este rugăciunea preamăritoare de Dumnezeu, de exemplu "Slavă Ție Doamne, slavă Ție", sau rugăciunea în care zici "Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale", sau "Slăvescu-Te Doamne că sunt minunat întocmit", ori "Cât de minunate sunt lucrurile Tale Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut". Însă înainte de a ajunge la izbucnirile acestea de preamărire este rugăciunea aceasta curățitoare, rugăciunea de toată vremea, care trebuie urmărită mai ales în vremea în care mintea este neangajată în ceva. Bineînțeles că cineva care are preocupări de studiu nu poate să facă rugăciunea odată cu studiul, dar când mintea îi este liberă, când nu mai este preocupată de un anumit lucru, atunci poate să zică "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Dar asta cere și o grijă în ceea ce privește primirea gândurilor și a impresiilor, adică nu-i destul să zici "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" dacă primești în suflet imagini necurate, dacă mergi în mediu poluat moral,

dacă nu ocolești pricinile răutăților, pricinile patimilor. Dacă te ajuți cu toate acestea atunci rugăciunea aduce și curățirea sufletului și bucurie și dar de la Dumnezeu.

Însă Sfântul Maxim Mărturisitorul în "Cuvânt ascetic" din Filocalia volumul II spune că "rugăciunea de toată vremea este a avea mintea pururea lipită de Dumnezeu cu multă dragoste și cu dor, a atârna de El și a-ți pune nădejdea în El în orice ai face și ți s-ar întâmpla". Prin urmare Sfântul Maxim Mărturisitorul nu vede rugăciunea neîncetată ca o simplă repetare a rugăciunii "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", ci mai mult ca o stare sufletească de conștiință că mintea este lipită de Dumnezeu și că omul atârână cu toate ale lui de Dumnezeu.

În ce constă pregătirea pentru a deveni călugăriță?

Dragă, când vrei să fii călugăr, ar fi bine să fii călugăr înainte de a fi călugăr. Cineva zice către mine: "Părinte, și eu sunt călugăr de rasă dar sunt fără rasă, că sunt și călugări cu rasă și nu sunt de rasă". Pregătirea ar sta în aceea ca să duci o viață superioară acolo unde te găsești până când - dacă-ți va rândui Dumnezeu - vei ajunge și la mănăstire. Deci să iei parte la sfintele slujbe ale Bisericii după posibilitate, să-ți păzești mintea de gândurile cele rele, simțurile de impresii necuviincioase, să fii împlinitor al poruncilor lui Dumnezeu, dacă ai părinți să fii cinstitor de părinți, iubitor de părinți, iubitor de oameni. Și toate acestea te pregătesc ca să poți ajunge cândva și într-o mănăstire unde să-ți îplinești rânduielile de viață călugărească.

Ce e blestemul și ce e binecuvântarea?

Cred că nu trebuie o definiție a blestemului. Toată lumea știe că blestemul este ceva ce aduce nemulțumire, neliniște, iar binecuvântarea este ceva care aduce bucurie, liniște, pace sufletească. Binecuvântarea o dă Dumnezeu și de blestem se face vrednic omul prin păcatele lui. Cine face păcate, uitați-vă în cărțile din Vechiul Testament, în special în Deuteronom, Levitic, se spune pe cine blestemă Dumnezeu și pe cine binecuvintează Dumnezeu. Ne ferim de păcate, suntem sub binecuvântare. Facem păcate, suntem sub blestem.

Ce este soarta, să luptăm sau nu împotriva ei?

Oamenii zic că "soarta-i ca moartea", nu poți să lupți împotriva unor lucruri care nu depind de tine. Însă o viață după voia lui Dumnezeu te scoate de sub necazurile care vin peste oamenii păcătoși. Să ne ferim de păcate și atunci scăpăm de necazuri. Dacă nu ne ferim de păcate, nu putem avea liniștea sufletească, păcatul aduce neliniște, nemulțumire, zbucium sufletesc, e un fel de înainte-trăire a iadului. Să știți că iadul în Scriptură nu se spune nicăieri că a fost creat de Dumnezeu. După cum se spune că moartea n-a fost creată de Dumnezeu, tot așa nici iadul. Fiecare om care e vrednic de iad lărgește iadul, este un constructor al iadului, după cum fiecare om care-i slujește lui Dumnezeu lărgește raiul. Noi spunem la Sfânta Liturghie că există posibilitatea să împlinim împărăția lui Dumnezeu. După rugăciunea de prefacere a Cinstitelor Daruri spunem de ce anume cerem de la Dumnezeu lucrul acesta, și zicem: "Ca să fie celor ce se vor împărtăși spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre plinirea împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă". Prin urmare, "spre plinirea împărăției cerurilor", adică să se mai adauge oameni pentru împărăția lui Dumnezeu. Tot așa și iadul îl lărgim atunci când facem cu osândă lucruri care ar trebui să le facem spre folosul nostru.

În postul Sfintelor Paști este o rugăciune în care zicem către Dumnezeu să ne învrednicească să ne închinăm fără osândă sfintei învieri, ceea ce înseamnă că există și posibilitatea să ne închinăm cu osândă. Și ne închinăm cu osândă atunci când nu facem cele ce le cere învierea Domnului Hristos, de exemplu "Să zicem <<fraților>> și celor ce ne urăsc pe noi și să iertăm toate pentru Înviere". Dacă nu iertăm, dacă nu iubim, atunci ne închinăm cu osândă sfintei învieri a Domnului Hristos. Sau înainte de rugăciunea "Tatăl nostru" zicem: "Și ne învrednicește pe noi Stăpâne, cu îndrăznire, fără osândă, să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul Cel ceresc, Tată, și a zice" "Tatăl nostru". De ce? Pentru că se poate întâmpla să spunem cu osândă rugăciunea "Tatăl nostru", în înțelesul că dacă nu iertăm greșelile celor ce ne greșesc nouă, dacă nu ne ferim de cel rău, dacă nu ne ferim de ispite, și așa mai departe, atunci cu osândă spunem rugăciunea "Tatăl nostru" și Îl numim pe Dumnezeu "Tatăl nostru" cu osândă, pentru că nu suntem fiii Lui, pentru că nu trăim ca fii ai Lui. Ne putem și împărtăși cu osândă, că zicem "... să ne împărtășim nu spre judecată sau spre osândă". Și o facem cu osândă

atunci când nu părăsim păcatele, când o facem cu fățărnicie, în cazul acesta ni se fac spre osândă lucrurile care nu ne sunt date spre osândă ci ne sunt date spre folos.

Vă rugăm să ne vorbiți despre meditație.

Meditația este cugetare la adevărurile de credință, cugetare la gândurile care ne țin în legătură cu Dumnezeu, este cercetarea de noi înșine. În ceea ce privește meditația, nu toți oamenii sunt în măsură să facă meditație. Noi nici nu suntem prea obișnuiți cu meditațiile, dar putem să adâncim adevărurile de credință așa cum sunt prezentate în sfintele slujbe, să ne oprim asupra unor alcătuiuri de la sfintele slujbe, asupra unor ziceri de la sfintele slujbe. Dacă ne oprim asupra lor și le aprofundăm, suntem de fapt într-un fel de meditație, chiar dacă meditația nu este o meditație sistematică. Important este să ne gândim: un context din Sfânta Evanghelie, de exemplu la femeia păcătoasă, să ne gândim la pilda fiului risipitor, să avem în vedere diferitele aspecte câte ne vin în minte, și asta de fapt este o meditație.

Vorbiți-ne despre smerenie și cugetare.

Adică poate despre smerita cugetare. Smerenia este o virtute pe care trebuie să o urmărească credincioșii. Sfântul Isaac Sirul spune că "desăvârșirea este un adânc de smerenie". Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om întru smerenie, nu poți să porți chipul Mântuitorului în suflet dacă nu ai smerenie. În ce constă smerenia? Smerenia constă în primul rând în supunerea cu mintea față de Dumnezeu, în a-I sluji lui Dumnezeu. Să ne gândim la Sfântul Apostol Petru care nu avea smerenie adevărată când se împotriva ca Domnul Hristos să-i spele picioarele, dar care a primit smerenia cea adevărată atunci când a zis către Domnul Hristos "Doamne, nu numai picioarele, ci și mâinile și capul", când s-a supus cu totul Mântuitorului atunci a avut smerenie. Smerenia este de două feluri: smerenia care vine din conștiința că ai făcut păcate, din conștiința păcatului, și este și smerenie care vine din mulțimea virtuților. Omul care a păcătuit are smerenia vameșului care zicea "Dumnezeule milostiv fii mie păcătosului", sau smerenia femeii păcătoase care știa că a păcătuit și cerea iertare de la Mântuitorul, dar există și o smerenie împreună cu virtutea, cum este smerenia Maicii Domnului care a zis, vorbind cu Dumnezeu, "că a căutat spre smerenia roabei Sale, că iată de acum mă vor ferici toate neamurile", sau smerenia Sfântului Ioan Botezătorul, care a spus: "Acela - adică Domnul Hristos - trebuie să crească, iar eu să mă micșorez".

Iar smerita cugetare înseamnă să te supui cu mintea lui Dumnezeu. Părintele Arsenie, Dumnezeu să-l odihnească, zicea că "noi avem mintea care discută cu Dumnezeu în loc să se supună fără discuție". Sfântul Francisc de Salles spune că "Smerenia este virtutea care nu se arată". Dacă vrei să te arăți smerit, poți să fii sigur că nu ești smerit. Și încă ceva: smerenia este o virtute care învăluie celelalte virtuți, este virtutea care-l face pe om să se asemene mult cu Dumnezeu, cu Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om.

Vă rugăm să ne spuneți ce efect are gândul rău asupra trupului.

Toate răutățile câte vin în sufletul nostru ating ființa umană în întregimea ei, și sufletul și trupul. Gândul rău poate să atingă trupul atunci când este în legătură cu trupul și când se face pricină de patimi, de patimi trupești, și atunci și mai mult atinge trupul. Iar în general când este de altă natură, slăbănogeste firea, depărtează pe om de Dumnezeu și atinge întreaga ființă umană, deci și trupul.

Nu credeți că omul a complicat viața și ritualul religios? Am putea trăi mai simplu, dar la fel de bine?

Adică dacă nu ar fi complicațiile acestea de ritual, de pildă? Să știți că pentru noi ritualul este un ajutor, nu este ceva care complică, este ceva care simplifică. Complică pentru acela care nu trăiește ritualul. Ritualul are darul de a ne aduce în minte gânduri care să ne ridice mai presus de noi. Sfintele slujbe ale Bisericii noastre, poate par unora complicate, însă nu sunt complicate, ci sunt ajutătoare, ne pun în legătură cu Dumnezeu, fac ca noi să intrăm într-o atmosferă în care simțim prezența lui Dumnezeu, în care suntem în fața lui Dumnezeu. Dacă ar fi lăsat omul numai la gândurile lui, numai la puterile lui, nu ar putea ajunge la conștiința de pildă că Maica Domnului este "mai înaltă decât cerurile și mai curată decât strălucirile soarelui", n-ar zice, poate, "de tine se bucură, ceea ce ești plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc și neamul omenesc", deci ne ajută sfintele slujbe să avem în conștiința noastră, în gândurile noastre niște adevăruri pe care Biserica le pune la îndemâna credincioșilor și ne creează o atmosferă în care să ne simțim în prezența lui Dumnezeu. Așa încât eu cel puțin

nu m-aș putea lipsi de sfintele slujbe, să cred că aș trăi mai bine dacă nu ar fi sfintele slujbe. Trăiesc tare bine că sunt sfintele slujbe.

De obicei căutăm numai ce ne interesează, dar nu întotdeauna ne interesează ceea ce ne trebuie spre mântuire.

Păi să ne intereseze ceea ce trebuie spre mântuire.

Cum să facem să ne placă să căutăm ceea ce trebuie?

Dragă, dacă te angajezi spre bine îți deschide Dumnezeu calea spre mai bine. Sfântul Marcu Ascetul are în Filocalie un cuvânt care zice așa: "Fă binele de care îți aduci aminte și cel de care nu-ți aduci aminte și se va descoperi ție, că nu-ți folosește să cunoști alt bine până nu faci binele pe care-l știi".

Are nevoie poporul român de o nouă catehizare?

Cam are. Adică nu se poate zice că s-a părăsit vreodată catehizarea. Dacă nu s-a făcut altfel, s-a făcut cel puțin prin sfintele slujbe, important este să dăm viață slujirii, să medităm la cuvintele din sfintele slujbe și în cazul acesta suntem totdeauna catehizați. Însă contează totuși să i se atragă omului atenția asupra lucrurilor care altfel îi scapă, pe care le trece cu vederea. De pildă odată am participat la o cununie și când s-a terminat cununia am spus și un cuvânt de învățătură, și mi-au spus mirii că ar fi fost bine să le spun cuvântul de învățătură la început, că ar fi trăit mai bine cununia.

Ritualul nu te face să pierzi puțin contactul cu realitatea?

Ar fi bine să pierzi contactul cu realitatea, cel puțin în vremea cât ești angajat în supra-real, în sfintele slujbe ale Bisericii noastre, altfel nu te face să pierzi contactul cu realitatea, pentru că nu s-ar putea zice că cei care îi slujesc lui Dumnezeu sunt absenți din viața obișnuită. Legătura cu Dumnezeu te face să fii cu Dumnezeu și în afară de sfintele slujbe. Noi spunem la Sfânta Liturhie "Cu pace să ieșim" și se răspunde "Întru numele Domnului", adică să prelungim slujba și înafară de biserică, trăind ca oameni credincioși, oameni superiori, în condițiile noastre de viață. Să se cunoască faptul că noi suntem credincioși și în viața care o ducem înafară de biserică. Să prelungim biserica în viața noastră cotidiană.

Cine este Dumnezeu, unde este El, cine suntem noi, încotro mergem, de ce există rău în lumea aceasta?

Dragă, Dumnezeu este Tatăl nostru Cel din ceruri, o ființă personală cu care intrăm în legătură, este atotputernic, atotștiutor, atotînțelept, și așa mai departe, omul este făptura lui Dumnezeu, poate deveni fiu al lui Dumnezeu, în măsura în care are conștiința legăturii cu Dumnezeu de Tată și de fiu este fiu al lui Dumnezeu, mergem spre împărăția lui Dumnezeu, și nu mai știu, că or fost cam multe deodată.

Ce părere aveți despre persoanele care pretind că primesc mesaje de la Dumnezeu sau despre cel care se pretinde fiu al lui Dumnezeu?

Dacă e vorba a te pretinde cava, atunci nu-i nădejde de bine. Important este să ne ținem de ce-i sigur, nu de ce-i nesigur. În istorie au mai fost cazuri din acestea în care oamenii s-au mai prezentat, ba că este întruparea Duhului Sfânt, ba că este un alt Hristos, și așa mai departe. Acestea sunt lucruri nesigure, să ne ținem noi de învățătura Bisericii și atunci nu greșim.

Credeți că vremurile de acum sunt o apropiere de apostazierea care precede a doua venire a Domnului? Credeți că indiferența religioasă se va accentua?

Pentru cei care sunt indiferenți se va accentua, că cei răi vor merge din rău în mai rău. Pentru cei buni nu se va accentua. Noi nădăjduim că binele totuși va birui. Vor mai fi oameni și vor cădea de la credință mai mulți, și mai ales aceia care nu au credință și care nu se silesc să aibă credință, și care nu se silesc să aibă o viață curată. Apostazia este un păcat, adică căderea de la credința adevărată. Fără îndoială că nu putem să prevedem lucrurile cum se vor desfășura, dar răutățile câte sunt pot aduce, și vor aduce de fapt, mai multe răutăți. Domnul Hristos spune cuvântul: "Oare când va veni Fiul Omului va mai găsi credința pe pământ?" (Luca 18, 8). Înseamnă că de

fapt va scădea mult credința, nu numai acum în vremea noastră ci și după noi, și știe Dumnezeu cât va mai ține lumea aceasta. Credința poate să scadă și scade de fapt la cei necredincioși, și să știți că oricine care face fapte de necredință crește în necredință, și cine face fapte ale credinței își înmulțește credința. "Când îți aduci aminte de Dumnezeu înmulțește rugăciunea, ca atunci când Îl vei uita, Domnul să-Și aducă aminte de tine", este un cuvânt al Sfântului Marcu Ascetul din Filocalie. Sau la Sfântul Munte este o vorbă: "La Dumnezeu să te gândești ca la Dumnezeu nu ca la om, și să respiri pe Dumnezeu cum respiri aerul", adică să ai mereu gândul la Dumnezeu și cu cinstirea cuvenită, și atunci înaintezi în credință. Iar dacă ești nepăsător înaintezi în nepăsare. Asta și omul singuratic și societatea în general.

Ce înseamnă cuvântul: "Și iată Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacurilor"? (Matei 28, 20) Înseamnă că Domnul Hristos este de fapt cu noi, e o făgăduință pe care a dat-o înaintea înălțării Sale ucenicilor Săi și care se împlinește, Domnul Hristos fiind cu toți cei credincioși și mai ales cu cei curați cu inima, care vor vedea pe Dumnezeu.

Religia hindusă vorbește mult despre reîncarnare. Dumneavoastră ce credeți despre reîncarnare?

Nu cred ce cred cei care mă întreabă, probabil. Dragă, reîncarnarea este o idee din religiile asiatice, din credințele asiatice, în care mântuirea este realizată ca un lucru pe care îl realizează în special omul prin experiență. Noi credem că mântuirea ne-o dă Dumnezeu, ne-o dă Mântuitorul nostru Iisus Hristos, prin Jertfa Lui, prin Învierea Lui, prin Înălțarea Lui, bineînțeles prin Întruparea Lui, și nu trebuie să facem o experiență ca să ne depărtăm de păcate. Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Filipeni scrie că își dorește să fie aproape de Domnul, își dorește să treacă din această viață ca să fie mai aproape de Mântuitorul nostru Iisus Hristos (cf. Filipeni 1, 23). Nu îmi pot închipui că Sfântul Apostol Pavel, care știa că dincolo de lumea aceasta poate să fie mai mult cu Domnul Hristos, ar fi crezut că după aceea iarăși nu va fi cu Domnul Hristos, va mai veni în lumea aceasta și va mai face alte experiențe. De altfel se știe că oamenii nu numai bine acumulează în lumea aceasta, ci acumulează și rele și face și o experiență a răului omul, nu numai o experiență a binelui. Nu știu de ce l-ar trimite Dumnezeu din nou pe pământ când îl poate mântui și milui și dincolo de lumea aceasta.

Un yoghin poate ajunge la înălțimile unde ajung sfinții?

Păi eu cred că numai sfinții pot ajunge unde ajung sfinții. Și asta este o chestiune a creștinilor, nu trebuie să fii yoghin ca să ajungi sfânt, trebuie să fii creștin, credincios, să ții legătura cu Domnul Hristos, să fii prieten al Mântuitorului, să înaintezi în bine, și asta nu se face prin aceea că stai într-un picior sau stai plecat sau că stai pe spate, că-ți ridici mâinile, că stai în cap și așa mai departe. Astea nu sunt lucruri care țin de sfințenie, astea sunt lucruri fără importanță, doar din punct de vedere al exercițiilor, știu eu, că dacă stai cu mâinile în sus și le ții mult așa parcă nu te simți bine, și dacă le ții mai mult poate altă dată le poți ține și mai mult, dar nu știu cum te duce la sfințenie.

Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre sfânta Taină a Spovedaniei.

Sfânta Taină a Spovedaniei este o chestiune despre care nu trebuie să știi prea mult, doar să te socotești păcătos, să te mărturisești și să fii sincer și hotărât pentru bine. Și atunci darul lui Dumnezeu sigur că te ajută. Cel mai mare rău pe care-l poate face cineva care se spovedește este acela să nu fie sincer, să nu spună păcatele pe care le are, și atunci nu se folosește de Sfânta Spovedanie, iar dacă este sincer e nădejde de bine. Important este să te socotești, să te știi păcătos, să te mărturisești ca păcătos, să dorești darul lui Dumnezeu și să fii sincer. Numai să știți că toate ale omului sunt la nivelul omului, la mine vin și oameni care-mi spun că m-au mințit rândul trecut. Și Părintele Arsenie, Dumnezeu să-l odihnească, zicea: "Mă, știi că te mint oamenii și în genunchi!", și am constatat și eu treaba asta. Dar ce să facem, ne bucurăm că totuși oamenii își dau seama de neputința de altădată, și într-un fel, faptul că a mințit rândul trecut și recunoaște că te-a mințit, înseamnă că nu stă pe gândul acela și că totuși detestă păcatul, pentru că altfel nu ar fi avut motive să nu-l spună.

România va fi al doilea Ierusalim?

Nu știu, adică sunt prea păcătoși românii.

Vă întreb dacă sunt adevărate aparițiile Maicii Preacurate în Iugoslavia.

E foarte curios cu treaba asta, am citit și eu o carte în limba germană despre arătările din Iugoslavia. Nu mi se par niște lucruri extraordinare, dar e curios că biserica romano-catolică - pentru că asta s-a întâmplat în biserica romano-catolică - încă nu și-a spus cuvântul, sau cel puțin eu nu știu să-și fi spus cuvântul ca să spună că sunt adevărate. Așa că eu nu pot avea altă opinie, nu pot să spun: da, sunt adevărate, pentru că asta e o chestiune în care nu ai niște criterii să știi că sunt adevărate. Sunt adevărate pentru cei care le cred adevărate. Important este însă nu faptul că s-a arătat sau nu s-a arătat Maica Domnului la Medjugorie, ci important este ce credem noi despre ele.

8 noiembrie 1993

Eu și Filocalia

<<Cuprins

Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit, stimați ascultători. În mai, când am fost ultima dată aici la Timișoara și am vorbit despre "Martorii Învierii" Mântuitorului nostru Iisus Hristos, mi-am propus să vin și în toamnă. Să știți că sunt invitat dar mă și cam invit. Sunt invitat de studenți, de Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România filiala Timișoara, cu care, cu unii dintre ei sunt apropiat, sunt prieten, și sunt bucuros să vin la Timișoara și atunci când vin le spun că am de gând să mai vin - de exemplu acum aș zice că am de gând să mai vin și în primăvară.

Am venit să fac lucrul lui Dumnezeu. Să aducem în atenție niște chestiuni care ne pot interesa pe toți, mai ales pe cei care au preocupări de viață duhovnicească. Pentru întâlnirile de acum am propus niște teme, din care s-au ales cele cuprinse în afiș: "Eu și Filocalia" în seara aceasta, "Texte filocalice care se impun atenției de la prima lectură" pentru mâine seară, și o altă Filocalie sau "Filocalia pentru toți" poimăine seară. Au fost alese acestea deși am mai propus și altele în legătură cu Domnul Hristos. Aș fi vrut să vorbesc despre cine este Iisus Hristos, despre cine este pentru mine Iisus Hristos și despre rugăciunea lui Iisus. Poate că asta va fi de altă dată. Deocamdată avem în față temele care sunt cuprinse în afiș.

Cum am ajuns la gândul să vorbesc cu tema "Eu și Filocalia"? În 1990 s-a ținut la București un simpozion în jurul Filocaliei, un festival "Filocalia". La scurtă vreme după aceea am vorbit cu un tânăr care a contribuit la acest festival "Filocalia" în sens de organizare, și l-am întrebat: "Ce știi tu despre Filocalie?" Și nu prea știa. Într-un fel era firesc să nu știe, pentru că preocupări de Filocalie abia începuseră atunci, așa mai extinse, preocupări mai extinse, preocupările mai multora. Dar era pentru mine de mirare să organizezi un festival "Filocalia" și să știi prea puțin despre Filocalie. Am mai vorbit între timp și cu oameni care mi-au spus: "Am citit Filocalia, volumul întâi" și când i-am întrebat: ce autori sunt cuprinși în volumul întâi? nu au știut să-mi spună. Și atunci mi-a venit ideea că ar fi bine să dăm o sugestie în legătură cu Filocalia prezentând subiectul "Eu și Filocalia".

În toamna anului următor, în 1991, a fost un preot din Sibiu pe la noi pe la mănăstire care m-a anunțat că va fi și la noi la Sibiu un festival "Filocalia". Și atunci eu, dintr-o dată am zis că mă angajez și eu - vedeți că mă invit - să vorbesc în acest cadru cu titlul "Eu și Filocalia". Părintele respectiv s-a întors la Sibiu, le-a spus celor care organizau festivalul "Filocalia" - de fapt n-a fost un festival "Filocalia" așa cum am fost informat - le-a spus că sunt dispus și eu să țin o cuvântare cu titlul "Eu și Filocalia". Ei au luat-o de bună, numai că au făcut ceva, au lucrat cu mintea lor nu cu mintea mea. Cum au lucrat cu mintea lor? Ce s-au gândit ei? De fapt nu era un festival "Filocalia" ci era ceva cu titlul "Sărbătorile Ortodoxiei". Și în cadrul acesta al sărbătorilor Ortodoxiei m-au programat cu "Eu și Filocalia", numai că au făcut o mare greșală după părerea mea și după convingerea mea de fapt, pentru că m-au programat cu asta în catedrală. Ce s-au gândit ei? În 8 decembrie, fiind duminică, și

fiind duminica aceasta în cadrul "Sărbătorilor Ortodoxiei", să-l pună pe Părintele Teofil la catedrală, că-i multă lume. Și așa a fost, a fost multă lume, numai că subiectul acesta nu se prea potrivea pentru catedrală, și mai ales pentru o predică de duminica la Liturghie, pentru că nu interesa pe foarte mulți chestiunea aceasta a Filocaliei. Și i-am întâlnit în Alba-Iulia pe unii dintre cei care au organizat, mi-au spus că sunt trecut pe afiș, că Înalt Prea Sfințitul a aprobat programul și n-am mai avut ce face. M-am dus la Sibiu, am slujit la catedrală și am vorbit despre "Eu și Filocalia". Bineînțeles am încercat eu să adaptez la situație, le-am spus la oameni cum s-a ajuns la asta, le-am predicat despre Filocalie, a fost bine, a ieșit bine, numai că eu aș fi vrut ca această cuvântare să fie nu în catedrală ci într-o sală de cultură, în Aula Facultății de Teologie. N-am avut ce face pentru că - cum am spus - ei au lucrat cu mintea lor și eu am lucrat cu mintea mea și nu ne-am înțeles direct și așa au ieșit lucrurile la Sibiu.

Am rămas pe lângă gândul acesta că s-ar potrivi să mai vorbesc undeva despre asta, "Eu și Filocalia", și atunci când am vorbit despre "Eu și Filocalia" mi-au mai venit în minte încă două subiecte, și anume texte filocalice care se impun atenției de la prima lectură a Filocaliei. Cred că ați băgat de seamă că atunci când citești o carte de obicei ți se împlântă în minte câte o idee, și aceea se împlântă de la început și rămâne, de câte ori ai citi cartea principale sunt textele care ți s-au împlântat în minte de la început. Că o citești a doua oară, că o citești a treia oară, dai peste aceleași texte care ți s-au împlântat în minte la prima lectură. Și n-am prea putut dormi în noaptea aceea care a premers zilei în care am vorbit la Sibiu despre "Eu și Filocalia", și mi-a mai venit în minte ceva. Mi-a venit în minte că sunt foarte puțini oamenii care știu de Filocalie, care au auzit măcar de cuvântul "filocalie", sunt puțini oamenii care au citit Filocalia sau care pot să ajungă la Filocalie, sunt puțini oamenii care, citind Filocalia, rețin ceva din Filocalie, sunt puțini oamenii care pun în practică textele din Filocalie. Și atunci m-am gândit că de fapt există și o altă Filocalie, o Filocalie pentru toți, o Filocalie care trebuie să o aibă în vedere toți credincioșii Bisericii Ortodoxe, și această Filocalie sunt sfintele slujbe ale Bisericii noastre, monumente de cultură teologică, monumente de gândire ortodoxă și monumente de trăire ortodoxă, pentru că sfintele slujbe se și trăiesc, nu numai se gândesc, sfintele slujbe sunt o aducere în actualitate a legăturii cu Dumnezeu. Așa încât am rămas și la gândul acesta pe care aici mi-l voi împlini poimăine seară, să vorbesc despre sfintele slujbe ale Bisericii noastre cu înfățișarea lor filocalică.

Stimați ascultători, cine ia în mână un volum din Filocalie, un volum din cele douăsprezece volume de Filocalie românească, de Filocalie adusă pe limba noastră românească, douăsprezece fiind ele, cine ia în mână oricare din volumele Filocaliei vede pe copertă scris: "Filocalia, sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care ne arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși". Aceasta este legitimația Filocaliei. Filocalia este o culegere de scrieri ale Sfinților Părinți care au scris scrieri din care poate cineva, care dorește, să învețe cum să-și curățească sufletul, cum să ajungă la luminarea sufletului, la iluminare, și cum să urmărească desăvârșirea, desăvârșirea fiind un rezultat. Cineva care are în vedere desăvârșirea se străduiește pentru desăvârșire, dar pentru că desăvârșirea este fără de hotar, nimeni nu poate spune "Sunt desăvârșit" sau nu știu despre cine ar putea spune altcineva că este desăvârșit, bineînțeles dacă știe ce spune. Și pentru că în Sfânta Evanghelie ne-a rămas cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos: "Fiți dar voi desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este" (Matei 5, 48), evident că nu poate cineva decât să aibă în vedere desăvârșirea ca desăvârșire, perfecțiunea ca perfecțiune, pentru că desăvârșirea înseamnă perfecțiune, perfecțiune morală, perfecțiune religioasă zicem noi, din punctul nostru de vedere, când ne gândim la Filocalie.

Așadar Filocalia se prezintă pe sine ca o colecție de cărți duhovnicești, o colecție de cărți ascetico-mistice, mai ales ascetice, de cărți ale nevoinței pentru viața duhovnicească, pentru înaintarea în viața duhovnicească. Aceste scrieri îi dau cititorului posibilitatea să se orienteze în privința metodei de curățire a sufletului, în privința metodei de înaintare duhovnicească pentru a ajunge la iluminare în înțelesul de a cunoaște lucrurile lui Dumnezeu ca lucruri ale lui Dumnezeu, de a cunoaște natura ca un reflex al măreției dumnezeiești, ca un reflex al înțelepciunii, al bunătății, al puterii lui Dumnezeu - aceasta înseamnă în special iluminarea, contemplația duhovnicească, contemplația naturii în duh - și ne mai arată scrierile filocalice cum poate omul să-și urmărească și să-și lucreze, din partea lui, desăvârșirea. Prin urmare cineva care citește oricare din scrierile cuprinse în Filocalie învață ceva despre curățire - curățirea sufletului -, despre luminare - luminarea sufletului - și învață ceva despre desăvârșire. Nu există o scriere în Filocalie cu titlul de pildă "Curățirea sufletului" sau cu titlul "Iluminarea" sau cu titlul "Desăvârșirea". Nu există în Filocalie scrieri cu astfel de titluri, dar oricare din scrierile pe care le citim ne învață ceva despre aceste trepte de înaintare în viața spirituală.

Cuvântul "filocalie" înseamnă "iubire de frumos" sau am putea zice foarte bine și "iubire de bine". Filocalie înseamnă în special iubire de frumos, de frumusețe spirituală, de frumusețe dumnezeiască. Dacă spunem doar atât: Filocalie, sunt puțini oameni care știu despre ce-i vorba, poate că sunt puțini și cei care citesc Filocalia, care știu foarte bine sau știu destul de bine ce înseamnă cuvântul "filocalie". În limba greacă "calos" înseamnă frumos, "filos" înseamnă iubitor: iubirea de frumos. Cuvântul "calos" este cuprins de fapt și în cuvântul "călugăr". Cuvântul călugăr e format, e adus pe românește și e format din două cuvinte grecești din care unul înseamnă frumos sau bun - calos -, și altul înseamnă bătrân - gheron, calon-gheron: călugăr. Sunt și călugări tineri. Și eu am început de la tinerețe, și nu mă gândeam că-s bătrân de pe atunci, dar cineva de la tinerețe poate să încerce să aibă virtuți de bătrân, și cineva care se angajează într-o viață spirituală superioară, îngrijită, într-o viață spirituală autentică, acela de la tinerețe poate fi călugăr, adică "bătrân frumos". Bineînțeles că în românește nu-i așa. Noi în românește când zicem călugăr nu ne gândim la etimologia cuvântului, așa cum atunci când zicem Filocalie ne gândim la o carte cu un anumit specific.

De fapt cartea aceasta, cu specificul care îl are - colecție de scrieri din învățăturile Sfinților Părinți - nu este o carte, ci este o colecție de cărți, o colecție de scrieri. Fiecare dintre scrierile Filocaliei, care s-au scris pe parcursul unui mileniu, este o parte din Filocalie și este o scriere care poate fi citită de sine. Nu trebuie neapărat să citești volumul întâi din Filocalie ca să înțelegi volumul doi. Chiar nu trebuie. Nu trebuie să citești volumul trei ca să înțelegi volumul patru și așa mai departe. Poți să începi cu volumul al doisprezecelea și tot e bine, și tot ai ceva de învățat. De ce? Pentru că scrierile acestea nu au fost scrise ca să se realizeze o operă, să se realizeze o Filocalie, ci au fost scrise fiecare cu scopul ei, și au fost destinate pentru scopul în vederea căruia a fost scrisă cartea respectivă, scrierea respectivă. De pildă Sfântul Ioan Casian a scris "Convorbirile cu părinții din pustia sketică" pentru un anumit om care le-a cerut, la fel "Despre cele opt gânduri ale răutății" și așa mai departe. Și cei vechi nu aveau posibilitatea să vadă Filocalia undeva așa cum arată ea, ca un monument de cultură ortodoxă, și la măsura la care este. Gândiți-vă să ai în față douăsprezece volume groase și să zici: asta-i Filocalia. Păi numai la asta gândindu-te e deja foarte mult. E o însumare, o înmagazinare de cunoștințe care au rostul să te ridice mai presus de tine însuși. Sunt foarte puțini cei care cunosc Filocalia foarte bine. Să știți că eu nu sunt dintre cei care cunosc Filocalia foarte bine. Cel puțin unele volume nu le cunosc destul de bine. Cunosc bine volumele care sunt mai practice și pe care le-am citit și de mai multe ori, multe din scrieri le-am citit de mai multe ori, însă sunt și părți din Filocalie la care n-aș putea să mă prezint destul de bine când ar fi vorba să vorbesc despre ele. Iată, v-am spus ceva despre eu și Filocalia.

Când am auzit eu pentru prima dată de Filocalie? Când a început să se tipărească. S-au tipărit patru volume din Filocalie până în 1948. Când se tipăreau la Sibiu, eu fiind de pe lângă Sibiu și fiind în legătură cu oameni cu preocupări de felul acesta, am auzit de Filocalie. Nu știam ce este. Știam că e o carte interesantă, o carte bună, o carte care e bine să o cunoască oamenii, dar nu știam ce cuprinde, nu-mi dădeam seama ce ar putea cuprinde. De altfel la vârsta mea de atunci, de șaisprezece, șaptesprezece ani, ce puteam eu să mă gândesc la Filocalie. Dar e vorba că știam de Filocalie, mă raportam cumva la gândul că există o carte cu numele Filocalia.

Am făcut liceul aici în Timișoara și îmi spunea cineva că a văzut Filocalia și că știe că cineva din Timișoara, o doamnă, are Filocalia, volumul întâi. Asta era o informație în legătură cu mine și cu Filocalia. Când am ajuns student la Teologie, în 1948, am dat de Filocalie... Și fiind student în anul I sau II de Teologie și făcând și patrologie, adică o știință care se ocupă de viața și de scrierile Sfinților Părinți și scriitori bisericești - patrologie, patros logos -, am avut o lucrare de seminar intitulată "Despre rugăciune după Evagrie Ponticul". Să știți că nu mai știu ce-am scris. Nu mai știu, e mult de atunci și nu mi s-a împlântat așa de bine în minte ce am scris eu despre rugăciune după învățătura lui Evagrie Ponticul. În orice caz, citind din Filocalie, mi-au plăcut unele texte foarte mult și m-am raportat la Filocalie, am început să am preocupări de Filocalie. Am citit cu plăcere volumul întâi și după aceea n-am mai avut vreme de Filocalie decât după ce m-am dus la mănăstire. Bineînțeles că asta nu înseamnă că numai cei de la mănăstire au vreme de Filocalie. Vreme de Filocalie ai dacă îți faci vreme de Filocalie. Dar eu, cu preocupările care le aveam atunci, cu școala și cu faptul că lucram prin intermediar - trebuia să-mi citească cineva -, era mai greu să mă ocup de Filocalie. Să știți că textele filocalice nu sunt foarte ușoare și, în general, Filocalia nu o citești de plăcere. E așa, ca o carte de studiu. Dacă te preocupă, dacă te interesează, dacă urmărești ceva prin lectura Filocaliei, stăruiești de ea. Dacă nu, nu te angajezi pentru că nu-i ca o carte de literatură care o citești de plăcere. Poate cineva și să-i placă Filocalia, însă în general nu, pentru că e grea. De aceea nu se ține minte și de aceea nu mai știu oamenii nici ce-au citit, nici autorii, nici ce scrieri au citit, pentru că nu-i ușor. Asta-i realitatea. Dar, dacă te introduci începe și să-ți placă și mai ales te raportezi la anumite texte cu mare bucurie.

După ce m-am dus la mănăstire am citit volumul II, III și IV din Filocalie și am început să mi le fac accesibile mie, nu numai prin cunoștință, ci și prin modul de a le avea la îndemână, adică mi le-am copiat așa ca să le pot citi eu, în sistemul de scris braille, după dictare, la mașină de scris specială. Și colegii mei de mănăstire, aveam un coleg acolo, fost coleg de Teologie, îmi citea din Filocalie și eu, după dictatul lui, am scris scrierile din volumul I, aproape tot din volumul II și destul de mult din volumul IV. Cu asta am început. Așa m-am raportat eu la Filocalie. Bineînțeles că avându-le la îndemână le-am mai și citit. Am citit și la masă. În timpul mesei, în mănăstiri, se citește din scrieri duhovnicești și eu personal am citit de multe ori din Filocalie, din textele pe care mi le copiasem. Așa m-am raportat la Filocalie: eu și Filocalia.

După aceea am început să aprofundez. Am început ca în predicile pe care le țineam să aduc și argumentare filocalică. În general predicile noastre sunt predici axate pe Evanghelie și pe evenimentele pe care le sărbătorim. Sunt puțini, prea puțini, foarte puțini, aceia dintre cei care propovăduiesc în Biserica noastră Ortodoxă care să se raporteze și la scrieri filocalice sau la texte din Filocalie. Eu am folosit de multe ori și îmi place să folosesc și voi folosi și pe mai departe texte filocalice în cuprinsul predicilor pe care le țin. Bineînțeles că nu întotdeauna se potrivește. N-aș putea zice că de fiecare dată aduc și texte filocalice, nu. De obicei pornesc de la Evanghelie sau de la evenimentul sărbătorit și aduc în special argumentare din Filocalia pentru toți, din sfintele slujbe ale Bisericii noastre pentru că acestea sunt cunoscute, sau cel puțin presupunem că sunt cunoscute, sau oricum credincioșii auzind textele respective pot să le audă și în biserică și pot să și le improprieze, să se familiarizeze cu ele. Dar și din Filocalie. De exemplu un cuvânt ca acesta: "Credința neclintită este un turn întărit și Hristos Se face toate celui ce crede" poți să-l folosești foarte bine și într-o predică. Sau: "Când îți aduci aminte de Dumnezeu, înmulțește rugăciunea, ca atunci când Îl vei uita, Domnul să-Și aducă aminte de tine". E un text care așa de mult îmi place încât de câte ori am posibilitatea să-l spun sau să-l scriu - când fac o demonstrație despre felul cum scriu eu la mașină cu asta încep totdeauna: "Când îți aduci aminte de Dumnezeu, înmulțește rugăciunea, ca atunci când Îl vei uita, Domnul să-Și aducă aminte de tine". E un cuvânt din Sfântul Marcu Ascetul din Filocalia volumul I.

După aceea, la mănăstire fiind, am dat de niște manuscrise ale părintelui Stăniloae, Dumnezeu să-l odihnească, în care erau cuprinse texte din Filocalie încă nepublicate, și anume Sfântul Petru Damaschin, care e publicat în volumul V din Filocalia, și Sfântul Simeon Metafrast publicat tot în volumul V. Apoi am găsit și într-o altă traducere decât cea din Filocalie cuvintele Sfântului Isaac Sirul traduse de Zorica Lațcu, maica Teodosia. Le-am copiat și pe acestea, deci și Petru Damaschin și Simeon Metafrast, apoi Sfântul Isaac Sirul care e publicat în volumul X din Filocalie. Între timp am dat și peste scrierile cuviosului Dorotei, publicate în volumul IX, care de la început mi-au plăcut foarte mult. Pentru că dacă e vorba să spun despre eu și Filocalia, apoi trebuie să spun și ce mi-a plăcut. Mi-a plăcut tare mult de la început cuviosul Dorotei cu învățăturile lui așa de simple și de accesibile tuturor, nu sunt niște scrieri grele, niște scrieri să te tot gândești că oare ce a vrut să spună, ci sunt niște scrieri care te odihnesc de la început, care le înțelegi, vezi că e așa. Dumnezeu să o odihnească pe mama, venea pe la mine pe la mănăstire și mă asculta predicând, și zicea câteodată: "Să știi că mi-o plăcut toate celea, toate celea le-am înțales. Da? acum dacă mă duc să-i spun lui tată-tău acasă să știi că nu-i mai pot spune nimic". E o experiență. Acele scrieri sunt înțelese de toți care sunt făcute pentru toți. Dacă sunt făcute pentru oameni simpli le înțeleg și cei cu învățătură mai multă iar dacă sunt făcute pentru oameni intelectuali, o elită intelectuală, nu le înțelegi. Zicea mama, Dumnezeu s-o odihnească, când venea câte cineva pe la mine pe acasă și stăteam de vorbă - câte un intelectual -, zicea: "Parcă ați vorbit în altă limbă".

Așa se întâmplă și cu scrierile filocalice, sunt scrieri care nu sunt accesibile tuturor. De exemplu nici eu nu citesc, nici măcar cu interes de studiu și cu interes de împodobire a minții, nu citesc volumul III din Filocalie. Pentru că l-am citit odată și cu atât am rămas. Așa mi s-au părut de înalte gândurile de acolo încât am zis că mai bine găsesc altceva, ceva ce mi se potrivește. E interesant, e pentru anumite minți lucrul acesta, poate că sunt unii care sunt formați pe gândurile Sfântului Maxim Mărturisitorul din volumul III din Filocalie, "Șaizeci și cinci de răspunsuri către Talasie", însă sunt așa de grele, sunt așa de inaccesibile cel puțin pentru mine, încât le-am lăsat de-o parte. Iată cum mă raportează eu la Filocalie. Pun de-o parte un volum care nu mă preocupă, un volum care nu mă atrage, un volum întreg, scrierile unui sfânt mare. Dar nu fac același lucru cu volumul II din Filocalie, care cuprinde tot scrieri ale Sfântului Maxim Mărturisitorul. De pildă, Filocalia volumul II începe cu un "Cuvânt ascetic" care îmi place tare, tare mult și îl recomand din toate puterile mele. După aceea capetele despre dragoste, "Patru sute de capete despre dragoste", cuvinte scurte, practice, iarăși îmi plac foarte mult și mă raportează la ele cu toată bucuria, și mai ales după ce am buchisit la ele, după ce am început să le am și în minte nu numai în carte. Apoi m-am raportat cu bucurie - tot din volumul II din Sfântul Maxim Mărturisitorul -

la cuvinte despre cunoștința de Dumnezeu, "Capetele gnostice", foarte interesante și la fel accesibile. Însă când ajung la volumul III gata, nu mai citesc.

M-am raportat cu bucurie la toate scrierile practice din Filocalie, la cele din volumul I în special, la scrierile lui Evagrie, la scrierile Sfântului Ioan Casian, mai ales Sfântul Marcu Ascetul. Așa de mult îmi place, pentru că sunt cuvinte scurte care trebuie învățate, pentru că dacă nu le înveți pe de rost nu le știi, n-ai ce știi. Bineînțeles că nu le cunosc nici eu pe toate și chiar dacă le-aș cunoaște e greu să le aduci în fața cuiva: uite și asta o spune Sfântul Marcu Ascetul. Însă important este nu să faci performanțe de Filocalie, eu n-am făcut performanțe de Filocalie, deși Părintele Stăniloae zicea că sunt unul dintre cei mai buni cunoscători de Filocalie pe care i-a întâlnit Părintele Stăniloae. De ce spun lucrul acesta? Pentru că e vorba să spun ceva despre eu și Filocalia. Nu numai de asta, ci și pentru că asta arată că nu sunt foarte mulți cunoscători de Filocalie. Filocalia nu-i o carte de bibliotecă. Părintele Stăniloae zicea că Filocalia trebuie citită ca Scriptura, Filocalia trebuie citită de multe ori, studiind, aprofundând. De ce? Pentru că altfel nu o ții minte, rămâne la suprafața minții, nu are rădăcină în conștiința noastră. Ori Filocalia nu-i o colecție de cărți, scrierile filocalice nu sunt scrieri care trebuie să le înveți ca să le știi și să le mai spui și altora. V-am spus eu că de multe ori înveți și niște lucruri care nu-ți trebuie chiar în momentul în care le înveți dar care după aceea pot fi folositoare. Și iarăși vin la mama, Dumnezeu s-o odihnească. Când citeam eu câte ceva și studiam, zicea: "Mă copile, asta-ți trebuie la ceva, te-ntrabă cineva din ce-nveți acum, dai vreun examen?" Și ziceam: nu. "Mă copile, nu-ți mai bate capul dacă nu te-ntrabă nimeni". Stimați ascultători, așa-i pentru cineva care nu are preocupări intelectuale. Când lucram la licență și nu mai gătam odată, și vedea mama că fac și stric și mai scriu odată zicea: "Apoi tu de aceea nu mai gați odată, că tot faci și strâci. Fă dintr-o dată". Nu merg lucrurile, nu le-nțelegi dacă nu le faci, dacă nu ești în ele nu le-nțelegi.

Așa că Filocalia poate fi citită ca s-o ai depozitată în tine. Domnul Hristos spune că "din prisosința inimii grăiește gura" (Matei 12, 34), Domnul Hristos spune că "omul cel bun din vistieria cea bună a inimii sale scoate cele bune și omul cel rău din vistieria cea rea a inimii sale scoate cele rele" (Matei 12, 35). Sunt cuvinte adevărate, cuvinte spuse de Domnul Hristos, dar cuvintele acestea sunt și îndemnătoare pentru noi ca să ne adunăm ceva bun, să avem un depozit bun. E mare lucru să porți în suflet niște gânduri pe care să le ai la îndemână, nu când te întreabă cineva, ci când îți trebuie ție, să te raportezi la un anumit lucru prin gândurile pe care ți le-ai impropriat. Cum ar fi acum, fiind vorba de Filocalie, scrierile filocalice le depozitezi în suflet, în minte, le aduni în inimă - după expresia Scripturii - și apoi din inimă ele ies la iveală atunci când ai tu trebuință de ele, te poți raporta la ele. Sigur că cineva care are preocupări de Filocalie și-și adună gânduri filocalice, are la îndemână, vehiculează când trebuie cu niște idei pe care nu le-ar avea dacă nu ar fi adunate și în suflet. Un profesor de tipic și de muzică bisericească de la Sibiu - ne spunea Părintele Serafim, Dumnezeu să-l odihnească -, zicea profesorul respectiv: "Tipicul e în minte, în cărți sau nicăieri". Așa-i și Filocalia. E în carte dar nu-i destul să fie în carte, ea trebuie să fie folosită, trebuie să fie pusă în practică și numai în măsura în care cunoști, în măsura în care ai la îndemână ideile respective, poți să le folosești și să le ai pe mai departe în vedere. Bineînțeles că se și uită, sunt și lucruri care se uită, lucrurile care n-ai mai revenit asupra lor se uită, se astupă de altele, poate tot bune. Noi de fapt n-avem numai Filocalia. Fie că ne preocupăm în mod special, fie că nu ne preocupăm în mod special de Filocalie, nu avem numai Filocalia. Sunt și alte cărți duhovnicești tot importante, tot ziditoare de suflet. Nu ne trebuie atât cât putem să știm, însă ne ajută tot ceea ce știm pozitiv.

Eu aici, la Timișoara, am ținut o conferință intitulată "Scopul și ținta vieții creștine". Și în cuprinsul acestei conferințe m-am folosit și de texte filocalice, respectiv de scrieri filocalice "Convorbiri cu părinții din pustia sketică" cuprinse în Filocalie în volumul I și scrise de Sfântul Ioan Casian. M-am raportat și atunci la Filocalie. A fost ceva eu și Filocalia. De altfel, stimați ascultători, să știți că pe mine nu mă interesează acum să știți cum m-am raportat eu la Filocalie, ci asta e o sugestie, o sugestie în sensul acesta că auzind cineva expresia "eu și Filocalia" să se întrebe și el însuși cum stă el față de Filocalie. Mai întâi de toate: știe despre Filocalie? În orice caz cei care ați citi afișul măcar de atunci încoace știți. Sunt alții care n-au citit afișul și nu au auzit niciodată de Filocalie, nu le-a pus nimeni în față noțiunea "filocalie". Nu-i nici o greșală în fond, pentru că nu de asta depinde mântuirea cuiva dacă știe sau nu știe ce-i Filocalia, dacă a văzut sau n-a văzut Filocalia, dacă a citit sau n-a citit texte filocalice. Dar te ajută foarte mult. Gândiți-vă că în douăsprezece volume sunt multe gânduri pe care oamenii le-au scos din trăirea lor duhovnicească, din experiența lor, din gândirea lor religioasă aprofundată. Au scris scrieri care după aceea au fost însumate în ceea ce numim noi Filocalia și în ceea ce de fapt este Filocalia în limba română, în douăsprezece volume: monument de gândire ascetico-mistică, de gândire ortodoxă. Scrise pe parcursul cam a o mie de ani. Poate că s-ar putea îmbogăți Filocalia și cu alte scrieri. Scrierile Sfântului Simeon Noul Teolog, dacă ar fi fost cuprinse în Filocalie, n-ar fi fost nici o greșală pentru

că cei care au alcătuit Filocalia au avut în vedere niște experiențe, niște gânduri care se potrivesc unele cu altele, și scrierile Sfântului Simeon Noul Teolog sunt foarte bune, foarte frumoase. Dar cine ajunge să le poată cuprinde pe toate?

Oricum vreau să fie o sugestie întâlnirea din această seară în legătură cu Filocalia și mai ales sub titlul "eu și Filocalia", o sugestie pentru cei care nu s-au raportat până acum sau care ar putea măcar de acum să se raporteze la Filocalie. Adică să-și pună problema aceasta, fiecare: eu și Filocalia. Cum stau eu față de Filocalie? Am auzit de Filocalie? Da, am auzit. Știu ce-i Filocalia? Da, știu. Este o carte în care se tratează despre iubirea de frumos. Ce cuprinde cartea? E o colecție de scrieri în care se arată cum poate omul să se curățească, să se lumineze și să se desăvârșească. Și mai e ceva totuși, pentru că pe lângă desăvârșire mai urmează și îndumnezeirea. Aceasta-i din partea lui Dumnezeu. Dumnezeu vine către om, omul merge către Dumnezeu. Se întâlnește Dumnezeu cu omul și își lucrează omul, cu ajutorul lui Dumnezeu, înaintarea în viața duhovnicească nu numai până la măsura desăvârșirii - dacă există totuși o măsură a desăvârșirii, pentru că am spus că se spune, în Filocalie chiar, că desăvârșirea e fără de hotar. Desăvârșirea n-are hotar, niciodată nu este un punct în care să zici: gata, nu mai am ce face. Și în veșnicie omul e angajat în înaintare, nu există o stagnare pentru cineva care e preocupat de viața duhovnicească.

Prin urmare, stimați ascultători, aș vrea să rămânem cu dorința acesta de a cunoaște Filocalia sau de a cunoaște măcar scrieri din Filocalie. Nu știu cine ar putea să se angajeze să citească douăsprezece volume din Filocalie, să facă performanțe de cunoștințe filocalice. Important este ca ceea ce citim să înțelegem, să cunoaștem, să ne împropriem, să ne putem raporta la scrierile pe care le-am citit, pe care le avem în vedere, și cu ajutorul lui Dumnezeu să ne formăm, să ne modelăm prin gândurile cuprinse în Filocalie. Mai întâi să ne împodobim mintea cu gânduri din Filocalie și apoi să ne împodobim viața cu gândurile din Filocalie pe care le purtăm în noi. Așa încât Filocalia să se întrupeze în noi, în viața noastră, spre binele celor mulți. E ceea ce îmi doresc mie personal și ceea ce vă doresc la toți.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, în continuare, mâine, vom avea în vedere scrierile mai îndeaproape, și textele care nu se uită niciodată. Depinde de receptivitatea omului față de texte. Eu o să vă spun mâine seară ce texte anume, o să vă spun texte din Filocalie cu care m-am întâlnit pentru prima dată și care mi-au rămas de la prima lectură. Adică nu o să vă spun ce am mai învățat din Filocalie anul acesta să zicem, ci ce anume m-a impresionat de la prima lectură. Când am citit-o mai întâi Filocalia, cât aveam atunci sau la cât am ajuns eu atunci, o să vă spun ce texte anume mi-au rămas de atunci și cu care am străbătut iată, din 1948-49. V-am spus că nu mai știu despre rugăciune în gândirea lui Evagrie Ponticul, dar știu de atunci că rugăciunea este "vorbierea minții cu Dumnezeu". E un cuvânt din Filocalie care mi s-a împlântat de la prima lectură. Despre așa ceva vom vorbi cu ajutorul lui Dumnezeu mâine seară. Vă mulțumesc.

Ce este îndumnezeirea?

Părinții cei duhovnicești, vorbind despre apropierea omului de Dumnezeu, compară legătura omului cu Dumnezeu cu fierul încălzit în foc. Și spun că așa cum fierul încălzit în foc primește însușirile focului, are și el ceva din ceea ce este focul, tot așa și omul care are o legătură cu Dumnezeu intră în legătură cu Dumnezeu în așa fel încât Dumnezeu Se înfățișează pe Sine în om, îl îndumnezeiește. Dacă știm ce înseamnă un lucru încălzit, știm ce înseamnă și un om îndumnezeit. Adică ceva ce intră în legătură cu Dumnezeu, un om în care Dumnezeu Se manifestă. Se spune că Fiul lui Dumnezeu întrupat a îndumnezeit firea omenească. Așa, în continuare, Fiul lui Dumnezeu se întrupează în credincioși, credincioșii devenind mădulare ale trupului mistic al lui Hristos și devenind mlădițe din vița care este Hristos, primind ceva din prezența Domnului nostru Iisus Hristos. Bineînțeles că așa cum smerenia - zice Sfântul Ioan Scărarul - este un dar fără de nume pe care îl cunoaște numai cel care-l are, tot așa și îndumnezeirea este ceva mai presus de înțelegere, dar înțeles numai de acela care se îndumnezeiește, care devine participant la firea dumnezeiască, cum ar zice Sfântul Apostol Petru (II Petru 1, 4). E un lucru pe care îl urmărim dar pe care nu-l înțelegem. Îl avem în vedere dar nu-l putem înțelege decât atunci când simțim adierea dumnezeiască în noi prin har. Harul este o energie necreată. Se spune că Dumnezeu este de infinite ori infinit mai presus de energiile Sale, dar a găsit calea aceasta de modelare și de îndumnezeire a omului prin energia aceasta necreată, prin har, și aceasta duce la îndumnezeire.

În slujbele noastre sunt alcătuiți în care se pomenește despre îndumnezeire în înțelesul acesta. Vorbind cu Maica Domnului zicem într-o stihire: "Noi cei îndumnezeiți prin tine", adică cei care putem fi îndumnezeiți prin tine, prin Maica Domnului, prin mijlocirile Maicii Domnului, respectiv prin Domnul Hristos care este pricina îndumnezeirii noastre.

Desăvârșirea poate fi o stare actualizată sau o aspirație continuă?

Desăvârșirea în general este o aspirație. Dacă zice Domnul Hristos: "Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este", înseamnă că desăvârșirea este o aspirație. Cine poate zice că-i bun ca Dumnezeu, că-i sfânt ca Dumnezeu, că-i milostiv ca Dumnezeu și așa mai departe? Dar e ceva care se poate și actualiza, nu în final, ci pe parcurs, adică poate fi cineva despre care să ai convingerea că este un om aproape de desăvârșire, de desăvârșire așa cât o înțelegem noi. Așa că desăvârșirea fiind fără de hotar, nu poți să zici că are hotar în clipa în care cineva se socotește înaintat. De altfel să știți că un om înaintat în viața duhovnicească nu se socotește înaintat. În Filocalie este un cuvânt al cuviosului Dorotei care spune că "cu cât se apropie omul mai mult de Dumnezeu, cu atât se socotește pe sine mai nedesăvârșit", mai păcătos chiar spune. Cu cât e omul mai preocupat de sine cu atât își cunoaște laturile negative mai bine, după cum sunt oameni care zic: "Apoi eu n-am făcut nici un rău la nimeni, sunt om cumsecade, sunt om de treabă". Eu nu zic că nu-i om de treabă, Doamne ajută să fie toți de treabă, dar până la desăvârșire e cale lungă. Numai cine nu știe ce-i desăvârșirea zice că-i desăvârșit.

Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre apocatastază.

Apocatastaza este o idee, o teorie, anume că la sfârșitul tuturor, în cele din urmă, Dumnezeu nu va suferi să-i lase pe oameni în chinurile, în pedepsele iadului, ci-i va mântui pe toți. Este o idee pe care a avut-o și Origen, un scriitor bisericesc, însă Biserica noastră nu o admite, și când l-a condamnat pe Origen a condamnat și apocatastaza. Noi știm că Dumnezeu e bun și ne gândim că Dumnezeu poate face tot ce vrea El să facă spre bine, însă nu ni s-a descoperit lucrul acesta că va veni și o vreme în care se vor restabili toate și în care se va termina și cu suferințele, cu chinurile iadului. Biserica noastră nu învață aceasta și nu învățăm nici noi personal. Că poate cineva să creadă în Dumnezeu Cel care face și așa ceva, mă rog, îl privește, însă nu e important să ne gândim la faptul că se vor sfârși odată și odată toate chinurile, ci să trăim în așa fel ca să nu ajungem nici măcar într-o pedeapsă vremelnică.

Domnul nostru Iisus Hristos a spus: "Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși". Cum trebuie să vedem iubirea de sine?

Iubirea de sine este o realitate. Omul e creat să se iubească pe sine și acesta este punctul de plecare în poruncă. Adică Domnul Hristos nu condamnă iubirea de sine, ci o are în vedere ca o realitate care e concrescută cu existența umană. Fiecare dintre noi ne iubim pe noi înșine. E adevărat că există și o iubire nerațională de trup - iubirea aceasta e pomenită de Sfântul Maxim Mărturisitorul în Filocalie în volumul II la capetele despre dragoste, poate va veni mâine seară vorba despre asta sau și despre asta; depinde câte mi-or veni atunci în minte, că dacă voi pierde ceva din vedere n-am ce face - și există o iubire rațională de sine. Sfântul Apostol Pavel, cred că știți, în Epistola către Efeseni are niște învățături în legătură cu iubirea între soți. Cum să-și iubească soțul soția. Și spune acolo că "nimeni nu și-a urât vreodată trupul său ci-l încălzește și-l hrănește" (Efeseni 5, 29). Asta înseamnă că Sfântul Apostol Pavel are în vedere iubirea aceasta de sine, iubirea rațională de sine, care este măsura iubirii de aproapele. Nu știu cine ar putea spune că iubește pe aproapele ca pe sine însuși, dar aceasta este poruncă, e o poruncă și porunca în general angajează, porunca ne angajează într-o lucrare de disciplinare, de înaintare în cele bune, de pildă cum e cu iubirea. Dar până unde putem ajunge, cât facem din aceasta, numai Dumnezeu știe, nu știm nici măcar cât ni se cere, chiar dacă ni se spune "să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși". De pildă samarineanul milostiv din pilda cu samarineanul milostiv, a iubit pe aproapele său dar nu știu dacă l-a iubit ca pe sine însuși. Însă ne este recomandat. Măcar la măsurile acelea dacă am fi toți cei din lumea aceasta ar fi extraordinar de mult bine făcut în lumea aceasta, la măsurile samarineanului milostiv, care a dat ceva din ceea ce avea: din averea lui, din comoditatea lui, din ceea ce avea el la îndemână i-a dat celui care era în suferință, i-a completat lipsurile prin ceea ce avea. Și era un pas, o înaintare spre iubirea de aproapele. Știți că Domnul Hristos prin pilda cu samarineanul milostiv (Luca 10, 28-37) a răspuns la întrebarea: "Cine este aproapele meu?", și a arătat cum trebuie să fie iubirea față de aproapele. Din aceasta înțelegem că e nevoie de o angajare, cât se poate face la măsurile noastre, pentru că binele de care

ne aducem aminte nu totdeauna îl putem și împlini. Sfântul Marcu Ascetul în Filocalie are cuvântul: "Fă binele de care îți aduci aminte și cel de care nu-ți aduci aminte și se va descoperi ție", deci angajarea aceasta în a face ceva pentru altul, pentru cel care are trebuință de ajutorul tău. A-l iubi pe cineva ca pe tine însuși înseamnă nu numai a-l sprijini, a-i da ceva, ci înseamnă și a căuta promovarea lui, a căuta înaintarea lui, a căuta odihna lui, să fie odihnit prin existența ta: în jurul tău să poți, să-i ferești pe toți.

Cum credeți că-l apropie pe credincios de Filocalie exemplul pelerinului rus?

Știți cum, în scrierea aceasta se pomeneste despre Filocalie, că el s-a folosit foarte mult din citirea Filocaliei, în limba rusă bineînțeles. Și atunci poate zice cineva: "Măi frate, dacă e așa interesantă și așa folositoare Filocalia, hai să citesc și eu Filocalia".

Rugăciunea inimii poate fi dobândită în lume?

Da, de ce să nu poată fi? Depinde ce înțelegi prin "rugăciunea inimii". Unii cred că rugăciunea inimii este de fapt repetarea continuă a rugăciunii "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" până la măsura aceea încât niciodată să nu existe o clipă în existența omului în care să nu se deruleze această rugăciune în conștiința lui. Să știți că nu-i așa. Rugăciunea aceasta este o modalitate de a ține legătura cu Dumnezeu, e o metodă. Eu m-am întrebat de multe ori: de câte ori trebuie să zică cineva "Doamne miluiește-mă!" ca să-l miluiască Dumnezeu? Eu cred că Dumnezeu îl miluiește chiar și prin faptul acesta că se angajează în rugăciunea aceasta, adică e o milă a lui Dumnezeu să te poți angaja în rugăciunea aceasta. Dar performanțe de rugăciune în felul acesta nu știu cine poate face. Poate cineva care are un regim ca pelerinul rus, care n-avea nici o treabă în lumea asta. Ce făcea pelerinul rus decât se ducea dintr-o mănăstire într-alta și zicea "Doamne Iisuse" pe drum, și zicea "Doamne Iisuse" acolo, și unde se găsea zicea, nu-l pune nimeni să facă și altceva. Era și infirm de altfel, avea ceva, o paralizie la mână, nu putea să fie angajat. Păi câți dintre noi pot să aibă situația aceasta? Nici nu se recomandă o situație de felul acesta. Toți care suntem angajați în viața socială cu ceva nu putem să facem lucrul acesta.

Ori asta e o rugăciune în care Îl afirmi și pe Dumnezeu dar îl afirmi mult pe om, pentru că ceri mila lui Dumnezeu pentru tine, pentru "mine păcătosul": "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Când înaintezi în rugăciunea aceasta ar trebui să izbucnească din suflet și niște cuvinte ca acestea: "Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale". Zic eu că acesta-i tunetul pământului către cer. Are și pământul un tunet. Expresia aceasta a cunoașterii măreției lui Dumnezeu: "Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale și nici un cuvânt - orice am zice noi - nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale", faptul acesta de a te simți copleșit de Dumnezeu. Până la urmă, rugăciunea de toată vremea e o atitudine, un simțământ care îl realizezi și prin a zice "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul".

Sfântul Maxim Mărturisitorul - a fost vorba despre "Cuvântul ascetic" din volumul II din Filocalie - răspunde la întrebarea pusă de fratele: "Cum se face că Sfântul Apostol Pavel care zice <<Neîncetat să vă rugați>>, cum se ruga el neîncetat având atâtea lucruri de făcut?" Și bătrânul, respectiv Sfântul Maxim Mărturisitorul, răspunde: "Rugăciunea neîntreruptă constă în a avea mintea lipită de Dumnezeu cu multă evlavie și cu dor, a atârna pururea cu nădejdea în El și a te încrede în El în orice ai face și ți s-ar întâmpla". Iată o definiție a rugăciunii pe care n-o bagă în seamă toată lumea. Știți că Kallistos Ware a scris o carte despre "Rugăciunea inimii în Filocalie" - parcă așa ceva titlu are - și n-are în vedere definiția acesta a Sfântului Maxim Mărturisitorul. Poate n-a dat peste ea sau poate n-a băgat-o în seamă, însă eu o socotesc foarte importantă. Iată ce spune Sfântul Maxim Mărturisitorul despre rugăciunea de toată vremea, despre rugăciunea neîntreruptă. Nu că este o repetare a rugăciunii, ci că este o stare sufletească în care te socotești în fața lui Dumnezeu, ai mintea lipită de Dumnezeu, fiți atenți: "cu multă evlavie și cu dor", adică se gândește la Dumnezeu ca la Dumnezeu. La noi au fost niște călugări francezi care au trecut pe la noi după ce au fost pe la Sfântul Munte și ne-au spus că la Sfântul Munte este o vorbă care zice așa: "La Dumnezeu să te gândești ca la Dumnezeu nu ca la om și să-L respiri pe Dumnezeu cum respiri aerul". Ce înseamnă asta? Să te gândești la Dumnezeu cât mai neîntrerupt dar să te gândești la Dumnezeu "ca la Dumnezeu nu ca la om", "cu multă evlavie și cu dor" ar zice Sfântul Maxim Mărturisitorul. "Și a atârna pururea cu nădejdea în El - nădejdea fiind lucrătoare în raport cu Dumnezeu - și a te încrede în Dumnezeu în orice ai face și ți s-ar întâmpla". Să ai conștiința aceasta că Dumnezeu e la cârma vieții tale, asta-i rugăciunea de toată vremea. Nu neapărat să zici "Doamne Iisuse" în toată vremea.

Să știți că eu le spun totdeauna, și mai ales la cei care au muncă intelectuală, să-și facă datoria. Voi sunteți studenți. Mulți din cei care sunteți aici sunteți studenți. Păi foarte bine. Apoi să fiți studenți, să studiați dacă sunteți studenți, nu să renunțați la studiu ca să vă rugați. Să vă rugați când aveți timp de rugăciune dar să aveți vreme de studiu că doar sunteți studenți. Și nu se poate face cu mintea bine două lucruri deodată. Când studiezi, studiezi și după aceea îți găsești vreme și de rugăciune. Am citit eu cândva o carte de sentințe duhovnicești - de aceea nu m-am putut ocupa numai de Filocalie, că am mai citit și altceva. Și spune acolo că era un călugăr într-o mănăstire care copia cărți - știți că tiparul s-a descoperit tare târziu, abia în secolul XV - și, copiind el cărți, scria cât scria și după aceea se uita, ridica privirea în sus, spunea ceva în gând și iarăși scria și iarăși făcea așa. Și îl întreabă cineva, un călugăr, un coleg de-al lui, că ce face. Și îi răspunde: "Tu ești călugăr și nu știi ce faci? Uite ce faci. Întâi îmi înalț gândul la Dumnezeu și zic: <<Dumnezeule spre ajutorul meu ia aminte, Doamne ca să-mi ajuți mie grăbește. Slavă Ție Doamne, slavă Ție>>. După aceea mă apuc și scriu", și bineînțeles că în timpul cât scria trebuia să fie atent la ce scrie, nu mai zicea așa. Și apoi întrerupea puțin scrisul și iarăși zicea: "Slavă Ție Doamne, slavă Ție. Dumnezeu spre ajutorul meu ia aminte, Doamne ca să-mi ajuți mie grăbește". Așa ceva se poate face. Dar ca să înlocuiești studiul cu rugăciunea sau să-ți faci din rugăciune profesiune, nu-i corect.

Parcă asta era întrebarea nu? Și dacă se poate în lumea asta să ai rugăciunea inimii. Păi se poate. Se poate pentru că rugăciunea inimii nu înseamnă să spună cineva despre cineva - de exemplu să știți că mie mi s-a spus că cutare are rugăciunea inimii. Nu știu dacă cine mi-a spus era sigur sau era sigur numai pentru el, pentru că asta e o chestiune pe care n-o poate ști cineva dacă o ai sau n-o ai. Rugăciunea inimii este participarea totală la rugăciune. Poate să fie o Liturghie. Să știți că noi avem datorie și de a participa la slujbele Bisericii. Nu se poate înlocui rugăciunea liturgică cu rugăciunea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Cu asta ne ajutăm așa cum ne ajutăm și cu rugăciunea liturgică. Mergem la biserică. Păi atunci ar putea zice cineva - și zice și către mine și pe la spovedit -: "Părinte, e drept că nu merg la biserică, dar mă rog acasă". Apoi nu se roagă el acasă cât s-ar ruga la biserică dacă ar merge. Și atunci eu zic: bine, atunci înseamnă că pot să nu mai existe biserici, că se roagă oamenii pe acasă. Nu-i așa. Sunt niște datorii care trebuie împlinite și care sunt tot rugăciune și care te ajută tot pentru rugăciune, dar când nu-i slujbă la biserică, când ești pe drum, când ești undeva și aștepti ceva, în loc să te gândești la orice, și mai ales la lucruri necuviincioase, zici "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" întins, așa cum e rânduiala. Călugării sunt datori. Cum a zis părintele acela: "Tu ești călugăr și nu știi ce faci?". Păi așa, un călugăr e dator să spună într-una "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Dar tot așa cu întrerupere. Într-una când nu e angajat în altceva. Eu, de exemplu acum, nu pot să vă vorbesc și să zic în același timp "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" și nici nu-mi reproșez că nu zic. Și nu mi-i frică că dacă mă voi duce în fața lui Dumnezeu va zice Dumnezeu: bine dar să știi că tu ai fi putut să mai zici de vreun milion de ori "Doamne Iisuse" și n-ai zis. Nu se poate. Pentru că asta este o metodă, nu e o treabă pe care ți-o numără cineva, nici tu singur nu trebuie să ți-o numeri.

Diavolul ne cunoaște gândurile?

Cred că întrebarea asta mi-ați mai pus-o parcă și de altă dată și nu știu ce v-am răspuns atunci, ca să vă răspund și acum tot așa. Însă în Filocalie se spune la Evagrie Ponticul că diavolul nu cunoaște decât gândurile exprimate. Apoi știți care gânduri le cunoaște diavolul? Acelea care ți le aduce el. Acelea e sigur că le cunoaște.

A fi monah e o chestiune de vocație?

E bine să fie omul de vocație, că dacă nu rămâne un improvizat toată viața.

În ce constă aceasta?

Vocația? Păi e greu de spus în ce constă vocația. Vocația trebuie simțită nu știută. Îți dai tu seama că asta ți-e calea. Eu de exemplu, când m-am angajat la viața călugărească, m-am angajat pentru că am simțit că asta-i calea mea, n-am mai avut un termen de comparație, dar nici nu m-am angajat până când nu am fost hotărât așa, că toată lumea dacă ar fi zis să nu mă fac călugăr, tot mă făceam. Și, cu cinci minute înainte de a mă hotărî, dacă zicea toată lumea că mă fac călugăr spuneam că nu-i sigur.

Vorbiți-ne, vă rugăm, despre dreapta socoteală.

Dreapta socoteală este un dar de la Dumnezeu care vine cu vremea. Citiți în Filocalie "Convorbiri cu părinții din pustia sketică" de Sfântul Ioan Casian, volumul I, a doua convorbire și nu mă mai întrebați atunci pe mine.

În ce ordine recomandați citirea volumelor din Filocalie?

Deocamdată în odinea în care aveți la îndemână Filocalia. Puteți să începeți și cu volumul XII. E important, e de sine stătător cumva. În Filocalie nu există un început, decât un început de tipărire să zicem, un început de carte. Se poate citi volumul XII, se poate citi volumul IX, se pot citi cuvintele Avvei Dorotei pentru că scrierile acestea nu au fost puse una după alta, una lângă alta, ca să se citească așa cum urmează, în ordinea în care sunt în carte, ci au fost scrieri de sine stătătoare. Fiecare scriere a fost o scriere de sine stătătoare și se poate citi pornind de la scrierea respectivă. De exemplu, eu recomand foarte mult, ați văzut că am mai și pomenit, pe Sfântul Marcu Ascetul sau pe Sfântul Isaac Sirul. Poți să începi cu volumul X cu Sfântul Isaac Sirul. Poți să începi foarte bine și cu volumul I. Sunt lucruri mai simple cumva dar practice, se poate începe și cu volumul I. Nu trebuie neapărat să citești întâi "Capetele morale" ale Sfântului Antonie cel Mare. Poți să citești foarte bine "Epistola către Nicolae monahul" de Sfântul Marcu Ascetul. Important este să citești cât mai multe scrieri și mai ales să și ții minte ce-ai citit, adică nu numai așa, să ții minte că ai citit.

Pentru că sunt multe întrebări despre Maica Domnului, vă rugăm să ne vorbiți despre icoana Maicii Domnului.

Dragă, eu despre icoane nu prea pot vorbi multe, pentru că pentru mine icoanele sunt doar niște obiecte sfințite. Aș putea să vă spun ceva despre Maica Domnului așa, care mi-e mie la inimă: Maica Domnului, locaș al Preasfintei Treimi. E un gând care e al meu de fapt și de aceea mi-e drag. Să vă spun ceva, acum că a venit vorba de "mi-e drag un gând". La noi la mănăstire a fost un părinte care a scris un fel de roman. Nu era cine știe ce, el credea că-i mare lucru. Și acolo era vorba de o fată care trebuia să-l ierte pe cineva care i-a făcut niște necazuri, și zice fata - un băiat își cere iertare și fata îi răspunde - cumva așa în doi peri, că "Dumnezeu să te ierte". Nu i-a spus că-l iartă. Și atunci eu am zis: știi de ce a zis fata aceea că nu-l iartă, sau nu i-a spus direct că-l iartă? Pentru că seamănă cu tată-său. Adică cu autorul.

Deci, sunt gânduri care ne sunt dragi pentru că sunt ale noastre și pentru că le-am spus noi poate mai întâi, sau le-am descoperit noi, și mie mi-e foarte drag gândul acesta că Maica Domnului e locaș al Preasfintei Treimi. De unde începe gândul acesta? Începe de acolo, că atunci când Preasfânta Fecioară Maria l-a întrebat pe îngerul binevestitor "Cum va fi aceasta de vreme ce au nu știu de bărbat?" îngerul i-a răspuns așa: "Duhul Sfânt Se va coborî peste tine - deci Duhul Sfânt - și puterea Celui Preaînalt - puterea lui Dumnezeu Tatăl - te va umbri, de aceea și Sfântul care Se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema". Prin urmare cele trei persoane ale Sfintei Treimi sunt unite în Preasfânta Fecioară Maria, în Maica Domnului. Sigur că o mamă nu-i mamă numai cât poartă pe copilul ei în sine, ci e mamă în veșnicie. Și Domnul Hristos n-a fost purtat de Maica Domnului numai în pântecele ei ci și în inima ei. Apoi să știți că de inima Maicii Domnului Domnul Hristos niciodată nu S-a despărțit. Astfel stând lucrurile, Maica Domnului rămâne locaș al Preasfintei Treimi, umbrită de Tatăl ceresc, miluită de Fiul pe care-L purta în inimă și având pe Duhul Sfânt asupra ei.

Maica Domnului e chemată de noi în rugăciune și în înțelesul acesta ca ea care a purtat în sine - fiind locaș al Mântuitorului a fost locaș al Sfintei Treimi. La Maslu e o stihire, o alcătuire, care are următorul cuprins - vorbim cu Maica Domnului -: "Pe tine, preacuratul palat al Împăratului ceresc, ceea ce ești mult lăudată, te rog curățește-mi mintea mea cea întinată cu tot felul de păcate și o fă locaș înfrumusețat al dumnezeieștii Treimi, ca să laud și să măresc puterea ta și mila ta cea nemăsurată, fiind mântuit eu netrebnicul robul tău". Adică eu robul Maicii Domnului, supus al Maicii Domnului, cinstitor al Maicii Domnului cer ceva de la Maica Domnului. Ce? Întâi să fiu mântuit, adică să mi se curățească mintea de tot felul de păcate. De ce? Ca să fiu "locaș înfrumusețat al dumnezeieștii Treimi". Să fiu și eu locaș al Sfintei Treimi, al Tatălui al Fiului și al Sfântului Duh, și din această stare să pot să laud și să măresc puterea și mila cea nemăsurată a Maicii Domnului. Numai sub darul Preasfintei Treimi pot înțelege mărețiile Maicii Domnului. Noi, ca ortodocși, suntem cinstitori ai Maicii Domnului, înțelegem ceva din mărețiile Maicii Domnului prin darul lui Dumnezeu, prin puterea lui Dumnezeu. Asta este ceea ce vă spun în loc de icoana Maicii Domnului. E tot o icoană, o icoană gândită.

Care este legătura între dragoste și prietenie?

Legătura între dragoste și prietenie este așa: prietenie fără dragoste nu există. Dragoste fără prietenie există. Cum? Poți să iubești pe cineva și să n-ai conștiința că și el te iubește, în cazul acesta este o dragoste fără prietenie. În prietenie două lucruri sunt importante: dragostea și respectul, iubirea care cinstește. Dragostea și respectul sunt esența prieteniei, numai că trebuie să fie reciprocitate. Dacă nu-i reciprocitate nu există prietenie. Când eram eu student la Teologie, Mitropolitul de atunci, Mitropolitul Nicolae Bălan, Dumnezeu să-l odihnească, l-a întrebat pe un coleg de-al meu: "Care-i cel mai bun prieten al tău?" și respectivul îi răspunde că eu. Eu nu eram de față. Poate că dacă eram de față era cu semnul întrebării răspunsul. Și atunci Mitropolitul îi zice: "Bine, dar el te recunoaște de prieten?" Pentru că dacă nu te recunoaște cineva de prieten nu îi ești prieten, ci ai doar calitățile care angajează pe cineva în prietenie: iubirea și respectul. Aceasta în general.

În special, pentru că se pune de multe ori și problema aceasta, care trebuie să fie relațiile de prietenie între un băiat și o fată? Răspunsul este acesta: trebuie să fie relații de frate-soră. Dacă e mai mult decât atât nu-i corect. Adică nu-i corect să-și anticipeze căsătoria, nu-i corect să facă niște lucruri pe care nu le-ar putea face în condiții normale un frate și o soră. Asta e măsura prieteniei între un băiat și o fată, iar angajarea în prietenie e aceeași: dragoste la ultima posibilitate a celui care iubește și respect tot la ultima posibilitate. Poate că știți că dragostea are măsură, adică măsura aceasta că "să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși". Dacă faci așa e destul. Și, în ceea ce privește cinstirea față de om, e mai mare decât măsura cinstirii de tine însuși. Știți că Sfântul Apostol Pavel zice "unul pe altul mai de cinste făcându-l", adică dându-i mai multă cinste decât îți dai ție însuși. Acesta e răspunsul la întrebare.

Care este distincția între normal și habotnic?

Apoi e greu de știut. La unii e normală și habotnicia, la unii nu-i normală. Trebuie să fi echilibrat, acesta e rostul cel mai adevărat și cel mai bun. Adică nu trebuie să fii niciodată să te arate lumea cu degetul că tu ești acela care faci ceva deosebit. Să-ți vezi de o treabă așa, echilibrat. Adică dacă te duci la biserică nu stai tu mai mult în genunchi decât altul, să vadă oamenii că tu stai în genunchi. În Pateric se spune că asta-i smerenia, "să fii întocmai cu toți". Și atunci n-ajungi la habotnicie. Dar, dacă faci așa, numai - cum zicem noi prin Ardeal - ce-ți fâpă dinlăuntru, adică numai ce-ți vine ție și nu te mai gândești la nimic altceva, nu-i corect și nu-i bine.

Cum se iartă păcatele împotriva Duhului Sfânt?

Prin pocăință se iartă. De fapt păcatele împotriva Duhului Sfânt sunt păcate care nu se lasă, împotrivirea față de adevăr de exemplu, sau de credință, deznădejdea. Există și o pocăință cu bucurie, o pocăință cu fața spre viitor, o pocăință care nu înseamnă încremenire în trecut ci înseamnă o acțiune în prezent pentru o viață superioară în prezent și în viitor. Și atunci orice păcat pe care-l poți părăsi poate fi iertat. Și Dumnezeu e bun și milostiv și iartă toate păcatele.

8 noiembrie 1994

<<[Cuprins](#)

Texte filocalice care se impun atenției de la prima lectură

<<[Cuprins](#)

Stimați ascultători, ieri seara am spus că pentru seara de acum, pentru întâlnirea din seara aceasta, ne vom întreține în legătură cu textele filocalice care se impun atenției de la prima lectură. Se știe că citind o carte, oricare ar fi ea, de fiecare dată când o citim pentru prima dată, și după aceea și dacă reluăm lectura ei, avem în vedere niște afirmații care totdeauna ni se impun atenției, de fapt ni se impun atenției de la prima lectură și rămân la aceeași valoare, la aceeași cotă, de fiecare dată când citim cartea respectivă. Așa este și cu Filocalia, așa este cu scrierile din Filocalie.

Poate că sunt foarte puțini aceia care pot citi întreaga Filocalie. Adevărul este că oricare dintre scrierile filocalice are importanța ei și în cuprinsul oricăreia dintre scrierile filocalice sunt și texte care se anină cumva de minte chiar de când citim pentru prima dată scrierea respectivă. Nu voi spune acum, cu acest prilej, numai texte propriu-zise ci voi și atrage atenția asupra unor scrieri care ni se par de la prima lectură mai importante decât altele. E adevărat că fiecare dintre noi are receptivitatea lui față de scrierile pe care le are în vedere, scrierile la care ajunge. Oricare dintre scrierile filocalice au fost scrise pentru un grup de oameni sau pentru o persoană oarecare, și după aceea au ajuns să aibă și circulație. Adevărul este că Filocalia totuși n-a avut mare circulație. Cea mai răspândită carte este Sfânta Scriptură, Biblia, și după ea "Urmarea lui Hristos", așa se știe.

Filocalia este o colecție de cărți, o colecție de scrieri, scrise de călugări și pentru călugări. Părintele Stăniloae când a tradus Filocalia, ajutat de Părintele Arsenie Boca de la Sâmbăta, de la Mănăstirea Brâncoveanu - în sensul că Părintele Arsenie a scris după dictatul părintelui Stăniloae, Părintele Stăniloae traducea și dicta iar Părintele Arsenie copia cele dictate de Părintele Stăniloae - Părintele Stăniloae când s-a gândit la traducerea Filocaliei nu i-a avut în vedere numai pe călugări, sau nu i-a avut în vedere în special pe călugări, ci a avut în vedere spiritualitatea ortodoxă, care, prin tipărirea Filocaliei, urma să se răspândească în Biserica noastră românească. Părintele Serafim Popescu de la noi de la mănăstire, Dumnezeu să-l odihnească, zicea că "Părintele Stăniloae, prin traducerea Filocaliei, a adus cerul ortodox pe pământul românesc". E frumos și e și adevărat, pentru că există un cer ortodox, un cer de gândire ortodoxă, Filocalia fiind un monument de cultură ortodoxă.

Eu, când am citit pentru prima dată Filocalia, volumele I, II, până la IV de fapt, chiar și volumul III pe care după aceea nu l-am mai reluat - v-am spus seara trecută - am rămas cu niște gânduri care m-au urmărit de când m-am întâlnit cu ele. Mai întâi cea dintâi scriere din Filocalie, din volumul I, Sfântul Antonie cel Mare, m-a impresionat prin referirile la omul rațional. El spune că "om rațional este acela care-L cunoaște pe Dumnezeu și care Îi mulțumește lui Dumnezeu". Cu alte cuvinte un om rațional este acel om care știe de Dumnezeu, care se raportează la Dumnezeu. Fără o cunoștință de Dumnezeu, fără o raportare la Dumnezeu nu există om rațional. El nu înțelege ca om rațional pe acel om care are rațiune, care raționează, ci îl socotește om rațional pe acela care raționează corect în raport cu Dumnezeu. Și chiar spune că om rațional e acela care-L cunoaște pe Dumnezeu, care se raportează la Dumnezeu, și afirmă că oamenii se socotesc raționali dar pe nedrept, și mai ales pe nedrept se socotesc raționali aceia care nu se raportează la Dumnezeu. Și spune mai departe că cei care nu țin seama de Dumnezeu se deosebesc de animale numai prin forma mădurelor și prin grai, deci prin capacitatea de a vorbi. Bineînțeles că capacitatea de a vorbi este în legătură cu capacitatea de a gândi, dar nu orice gândire îl prezintă pe om ca rațional. La fel, are Sfântul Antonie cel Mare și cuvântul că "Cea mai rea boală a sufletului este necredința și necunoștința lui Dumnezeu". Cineva care nu cunoaște pe Dumnezeu, care nu ține seama de Dumnezeu, poate să ducă o viață oricum, și acela nu este într-o trăire religioasă, și nefiind într-o trăire religioasă nu este nici într-un progres religios. Sunt 170 de capete scrise de Sfântul Antonie cel Mare și scrierea lui trebuie studiată, nu citită ca o lectură simplă, și atunci găsești mai multe cuvinte care se pot împlânta în minte de la prima lectură, dacă lectura este o lectură sub formă de studiu, sub formă de cercetare. Să știți că Părintele Stăniloae mi-a spus - l-am întrebat eu despre Filocalie și mi-a spus - că Filocalia trebuie citită ca Scriptura, revenind. Dacă n-o citești revenind, dacă n-o citești studiind, n-ai mare folos de pe urma scrierilor filocalice.

Evagrie Ponticul are câteva scrieri: "Schiță monahicească", "Despre vise" și mai ales "Despre rugăciune". Are un cuvânt despre rugăciune împărțit în 153 de capete, după numărul celor 153 de pești pe care i-au pescuit la pescuirea minunată, prezentată de Sfântul Evanghelist Ioan în capitolul 21, respectiv de ucenicii Sfântului Evanghelist Ioan dar cuprinsă în Sfânta Evanghelie de la Ioan. E vorba de cei 153 de pești pe care i-au pescuit ucenicii prin puterea minunată a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Se spune în Sfânta Evanghelie că au prins 153 de pești mari și totuși mreaja nu s-a rupt. După numărul acestor 153 de pești a împărțit Evagrie Ponticul cuvântul său despre rugăciune, în care între altele se spune că "rugăciunea este vorbirea minții cu Dumnezeu". În cuvântul acesta despre rugăciune se afirmă că ceea ce faci împotriva celui ce te-a nedreptățit îți va sta ca piedică la rugăciune. Se pomenește acolo și de rugăciunea curată, are în vedere Evagrie Ponticul golirea minții de toate imaginile și o stăruință în rugăciune. Zice el că "dacă mintea e surdă și mută în vremea rugăciunii, atunci te poți ruga". Mai are cuvinte despre gânduri și acestea sunt foarte importante, de fapt sunt primele gânduri din Filocalie despre gânduri. El face deosebire între trei feluri de gânduri, împarte gândurile în trei categorii: gânduri îngerești, gânduri omenești și gânduri drăcești, și afirmă că gânduri îngerești sunt acele gânduri care ne ridică spre Dumnezeu, care din lucrurile obișnuite te ridică spre Dumnezeu, spre Dumnezeu Creatorul, face o legătură între lucrurile vieții acesteia și Dumnezeu. El ia de pildă aurul și spune că atunci ai

gânduri îngerești când aurul la care te gândești îl pui în legătură cu Dumnezeu și cu lucrurile lui Dumnezeu. Sunt apoi gânduri omenești care sunt gânduri de mijloc, gânduri așa cum sunt acelea pe care le ai în vedere când te gândești la apă și cu sete și fără sete, ca noțiune în special. Iar gândurile drăcești sunt amestecate cu patimile, cu iubirea de argint, cu iubirea de avere de pildă.

După scrierile lui Evagrie urmează niște scrieri foarte importante ale Sfântului Ioan Casian, două scrieri, una intitulată "Despre cele opt gânduri ale răutății", pe care le-am prezentat când am vorbit despre "Patimi și nepătimire", și cea de-a doua scriere cuprinde două convorbiri cu părinții din pustia sketică: una despre "Scopul și ținta vieții călugărești" - am prezentat aceasta în conferința despre "Scopul și ținta vieții creștine" - și cea de-a doua "Despre darul deosebirii", despre dreapta socoteală sau despre dreapta socotință. Ocupându-se de cele opt gânduri ale răutății, adică despre cele opt patimi, pe care unii le socotesc doar șapte și anume: lăcomia pântecelui, desfrânarea, iubirea de avere, mânia, întristarea, trândăvia, slava deșartă și mândria, pe fiecare o ia în parte, fiecare patimă din acestea, și o analizează arătând și mijloacele de despătimire. În cuprinsul acestor prezentări Sfântul Ioan Casian face niște afirmații care se împlântă dintr-o dată în minte. De pildă că Sfântul Vasile cel Mare ar fi zis: "Nici femeie nu cunosc, nici feciorelnic nu sunt", sau cuvântul aceluiași sfânt Vasile cel Mare adresat unui senator care s-a lepădat fără hotărâre de lume vrând să se facă călugăr, către care Sfântul Vasile cel Mare a zis: "Și pe senator l-ai pierdut și nici pe monah nu l-ai făcut". În cuprinsul acestei scrieri "Despre cele opt gânduri ale răutății" Sfântul Ioan Casian se prezintă ca un bun cunoscător al firii omenești, al împătimirii și al despătimirii, și luând fiecare patimă în parte, o analizează făcându-ne posibilă o cercetare de sine.

În cuvântul despre întâlnirea cu Sfântul Moise Arapul - pentru că amândouă scrieri, amândouă convorbirile cu părinții din pustia sketică de fapt sunt convorbiri cu Sfântul Moise Arapul, care mai întâi a fost tâlhar și din tâlhar a devenit sfânt, și-a schimbat direcția de viață, bineînțeles s-a angajat cu toate energiile pe care odinioară le-a folosit în tâlhărie, s-a angajat în viața spirituală - spune Sfântul Ioan Casian, că l-a găsit ca "cel mai iscusit dintre părinții din pustia sketică". Mare lucru. E o încredințare despre adevărul că Dumnezeu are puterea să sfințească și pe cei mai mari păcătoși. Când? Când se întorc la Dumnezeu. Să ne gândim la tâlharul de pe cruce de pildă, pe care Domnul Hristos l-a primit în ultimele clipe ale vieții lui și l-a primit în rai. Și chiar e scris în Sfânta Evanghelie de la Luca că a zis Domnul Hristos: "astăzi vei fi cu Mine în rai" (Luca 23, 43). E o mare nădejde pentru noi să știm că primul moștenitor al raiului a fost un tâlhar pocăit. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că Domnul Hristos când l-a primit pe tâlhar în rai n-a întinat raiul ci a sfințit raiul, pentru că mai întâi l-a sfințit pe moștenitorul raiului, pe tâlhar. E o mare nădejde pentru noi să știm lucrul acesta, așa cum mare nădejde este și să ne gândim că cea dintâi femeie care l-a văzut pe Domnul Hristos, respectiv cea dintâi dintre oameni care l-a văzut pe Domnul Hristos înviat a fost Maria Magdalena, despre care se spune în Sfânta Evanghelie de la Marcu de pildă, că din ea scosese Domnul Hristos cândva șapte draci. E o lumină de gând pentru toți care doresc să ducă o viață alta decât viața întinată pe care a putut s-o ducă până la o vreme în existența sa.

Urmează apoi în Filocalia volumul I o scriere care nu e foarte importantă și privește mai mult pe cei din mănăstiri, și anume scrierile Sfântului Nil Ascetul. După care urmează îndată scrierile Sfântului Marcu Ascetul care-mi plac tare, tare mult. De la început mi-au plăcut. Sunt sentințe. Sunt patru scrieri de fapt: prima este "Despre legea duhovnicească", a doua este "Despre cei ce cred că se îndreptează prin fapte", a treia este "Despre Botez" și a patra este "Epistola către Nicolae Monahul". Să nu uit să vă spun că eu consider că toată Filocalia se poate socoti ca fiind cuprinsă în două scrieri principale din Filocalie și anume: "Epistola către Nicolae Monahul" și cuvântul "Despre Avva Filimon". Cuvântul "Despre Avva Filimon" este în volumul IV. Bineînțeles că asta nu înseamnă că dacă ai citit cele două scrieri ai rezumatul Filocaliei, ci înseamnă că ai citit, cred eu, scrierile cele mai reprezentative din Filocalie: "Epistola către Nicolae Monahul" și cuvântul "Despre Avva Filimon". Acestea mi s-au împlântat mie în minte de prima dată și mi-au rămas ca niște scrieri deosebite, practice. Bineînțeles Avva Filimon este mai mult pentru oamenii retrași, dar oricum și ceilalți găsesc învățături folositoare și mai ales găsesc ceva de admirat în Avva Filimon.

Scrierile cele două de la început ale Sfântului Marcu Ascetul: "Despre legea duhovnicească" și "Despre cei ce cred că se îndreptează din fapte" sunt niște sentințe scurte care pot fi învățate pe de rost. De altfel dacă nu le înveți pe de rost nu le știi, n-ai cum să le știi. De pildă: "Credința neclintită este un turn întărit și Hristos Se face toate celui ce crede". E un cuvânt care îmi place foarte mult și care l-am luat în seamă de la prima lectură. Aș vrea să vă spun și asta, că nu înseamnă că un cuvânt care l-am avut în considerație de la prima lectură a

Filocaliei, cât am citit eu din Filocalie, n-am mai revenit asupra lui. Am revenit, dar de fiecare dată cu aceeași bucurie. Mai departe are Sfântul Marcu Ascetul un cuvânt care de câte ori am posibilitatea să scriu pentru cineva demonstrând cum scriu la mașină, totdeauna îl folosesc ca cel dintâi. Și anume cuvântul acesta: "Când îți aduci aminte de Dumnezeu, înmulțește rugăciunea, ca atunci când Îl vei uita, Domnul să-Și aducă aminte de tine". Excepțional de frumos: "Când îți aduci aminte de Dumnezeu, înmulțește rugăciunea, - de ce? - ca atunci când Îl vei uita, - tu pe Dumnezeu - Domnul să-Și aducă aminte de tine". Aceasta înseamnă că la Dumnezeu trebuie să ne gândim cu rugăciune, în atmosferă de rugăciune. Mulți dintre credincioșii noștri se raportează la Dumnezeu nu ca la un Dumnezeu al religiei ci ca la un Dumnezeu al filozofiei. Sunt mulți care spun: "Cred într-o forță", sunt unii care spun: "Cred în ceva mai presus de noi", sunt unii care spun: "Cred într-o idee", alții au în vedere pe Dumnezeu ca o probabilitate.

Ori noi Îl avem în vedere pe Dumnezeu ca o realitate, ca o ființă la care ne raportăm, ca la o ființă personală cu care intrăm în legătură și despre care știm că este în legătură cu noi. Aceasta e religia. Religia este o legătură reală cu Dumnezeu și așa Îl avem în vedere pe Dumnezeu când ne rugăm lui Dumnezeu. Rugăciunea Îl aduce pe Dumnezeu în conștiința noastră ca Dumnezeu, pentru că rugăciunea, am zis - scrie Evagrie Ponticul - este "vorbirea minții cu Dumnezeu". Iar Sfântul Marcu Ascetul când zice "Când îți aduci aminte de Dumnezeu, înmulțește rugăciunea, ca atunci când Îl vei uita, Domnul să-Și aducă aminte de tine" are în vedere tocmai această legătură cu Dumnezeu care Îl face pe Dumnezeu lucrător în viața noastră, conștientizează în mintea noastră legătura cu Dumnezeu. Vă spuneam ieri seara că la Sfântul Munte este un cuvânt care circulă pe acolo și care zice așa: "La Dumnezeu să te gândești ca la Dumnezeu - adică cu evlavie, cu respectul cuvenit - nu ca la om, și să-L respiri pe Dumnezeu în toată vremea". Bineînțeles că Dumnezeu nu este un element care poate fi respirat, dar vrea să spună cu această expresie că la Dumnezeu trebuie să ne gândim cât mai des și să-L avem pe Dumnezeu totdeauna cu evlavie cuvenită, să-L avem în vedere.

Sfântul Marcu Ascetul are cuvinte care sunt foarte importante pentru a înțelege anumite situații din viața religioasă, de exemplu cuvânt despre pocăință. El spune că "Păcat de moarte este orice păcat nepocăit". Oamenii își pun problema care-i păcatul de moarte, prin ce păcat moare sufletul? Ce înseamnă moartea sufletului? Înseamnă depărtarea de Dumnezeu, despărțirea sufletului de Dumnezeu. E moartea spirituală. Prin ce păcat se desparte sufletul de Dumnezeu? El zice așa, că prin oricare păcat pe care nu-l părăsești. Orice păcat nepocăit este păcat de moarte. Asta îmi aduce aminte de un cuvânt al poetului și scriitorului Tudor Arghezi. Tudor Arghezi are o expresie fericită în legătură cu păcatul de moarte și cu greșeala, și zice cam așa: "Înțeleg, fratele meu, greșeală, dar să fie o greșeală adevărată, că dacă greșeala s-a făcut în tine așezare și adevăr, atunci nu mai e greșeală ci este păcat de moarte". Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că atunci e o greșeală greșeală adevărată gând o recunoști ca greșeală, când ți se atrage atenția asupra ei ca greșeală și n-o mai faci. Se zice că unui înțelept nu mai trebuie să-i spui și a doua oară același lucru. Îl înțelege de la prima atenționare. Așa trebuie să ne raportăm, să ne comportăm față de greșeală. Dacă știm că ceva e greșit, să nu mai facem greșeala și atunci greșeala e greșeală adevărată. Dacă însă greșeala s-a făcut în tine așezare - adică deprindere - și adevăr, atunci nu mai e greșeală ci-i păcat de moarte. De ce? Pentru că un lucru pe care îl faci ca deprindere, îl repeți mereu și pe care îl justifici - "s-a făcut în tine adevăr" -, atunci nu mai e greșeală ci e păcat de moarte. Sfântul Marcu Ascetul spune că păcat de moarte este orice păcat nepocăit.

Mai are Sfântul Marcu Ascetul cuvinte în legătură cu păcatul și în sensul acesta că "Diavolul disprețuiește păcatele cele mici, pentru că altfel nu poate duce spre cele mari". Când ești nepăsător față de păcatele mici poți ajunge și la păcate mari. Când nu ți-e frică de păcat și când ți se pare că păcatul e mic, atunci poți ajunge și la păcate mari. Păcatele se cheamă unele pe altele, așa cum și lucrurile bune se cheamă unele pe altele. Sfântul Marcu Ascetul scrie că "Orice lucru începe de la ceva mic și pe măsură ce e hrănit crește". Și tot Sfântul Marcu Ascetul spune că "Trebuie să ocolim pricinile păcatelor pentru că altfel ajungem la păcătuire".

Se mai ocupă Sfântul Marcu Ascetul și de suferință și spune că "Ceea ce seamănă omul aceea va și secera" numai că, pentru că secerișul nu-i îndată după semănat, ni se pare că n-am culege ceea ce am semănat noi. Suferința este de multe ori o plată a păcatului. Părintele Arsenie zicea că "Omul se roagă de Dumnezeu să-l scape de necazuri și Dumnezeu îi cere omului să se lase de păcate". Și zice: "Spuneți, care pe care trebuie să asculte?". Mai departe Sfântul Marcu Ascetul are în vedere practica învățăturii creștine când spune că "Dacă ești iubitor de învățătură fă-te și iubitor de osteneală, pentru că învățătura singură îndeamnă la nelucrare, pe când iubirea îndeamnă la răbdarea tuturor". Ne mai învață Sfântul Marcu Ascetul să fim cu luare aminte la suferință pentru că nu e important să știi din ce pricină a venit suferința, ci cum trebuie să suporti o suferință.

Asta îmi aduce aminte de exemplu de doctorul Suci Sibianul, Dumnezeu să-l odihnească, a lucrat el mult în "Oastea Domnului" și zicea el că "Mai ales două lucruri nu poți face fără credință în Dumnezeu: să crești copii buni și să suporti o suferință grea". Să crești copii buni și să suporti o suferință grea nu se poate face fără credință în Dumnezeu.

În scrierea "Despre Botez" e o prezentare a Botezului ca început a stării de viață nouă a omului celui nou, și sunt întrebări și răspunsuri în legătură cu starea celui botezat, cu începuturile cele bune, cu continuarea în viața duhovnicească și mai ales arată ca pricină a păcatelor necredința în Dumnezeu. Poruncile nu sunt numai negative, adică de înlăturare a păcatului, ci sunt și de împlinire a binelui. Și împlinirea binelui Îl aduce pe Domnul Hristos în existența noastră, iar cunoștința noastră față de Domnul Hristos este pe măsura împlinirii poruncilor.

Tot de la prima lectură mi s-a împlântat în minte un cuvânt al Sfântului Marcu Ascetul care se referă la slăbănogul din Capernaum: cum slăbănogul din Capernaum a fost dus în fața Domnului nostru Hristos de patru inși, și cei patru care l-au transportat zice el că sunt cei patru Evangheliști care duc sufletul credincios în fața Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Și zice că cel ce ascultă cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos primește în sine pe Dumnezeu Cuvântul: "Cel ce ascultă cuvintele Cuvântului lui Dumnezeu primește în suflet pe Dumnezeu Cuvântul".

În "Epistola către Nicolae Monahul" prezintă Sfântul Marcu Ascetul legătura dintre mânie și mândrie, și zice că "Copacul mâniei este udat la rădăcină cu apa puturoasă a mândriei". Unde e mânie de obicei e și mândrie. Pot să fie și alte pricini ale mâniei: iubirea de plăcere, iubirea de avere, dar de foarte multe ori mânia este determinată de mândrie. Oamenii mândri sunt și mânioși, pe când oamenii smeriți sunt și blânzi și nemânioși. Tot în "Epistola către Nicolae Monahul" este și cuvântul că: "Cei trei uriași care merg înaintea oricărui păcat sunt neștiința, uitarea și nepăsarea trândavă". Aceștia sunt cei trei uriași care merg înaintea a tot păcatul.

Urmează apoi cuvântul lui Diadoh al Foticeii care dă niște explicații în legătură cu starea omului înainte de Botez, când diavolul lucrează dinăuntru înafară, și starea de după Botez, când Domnul Hristos ocupă inima și diavolul lucrează dinafară înăuntru. El are și niște definiții în legătură cu anumite virtuți și anumite păcate. De exemplu una din ele este definiția neiubirii de argint, și zice Diadoh al Foticeii că neiubirea de argint o are acela care dorește să nu aibă bani, cum cei iubitori de argint doresc să aibă.

Ultimul cuvânt din Filocalia volumul I este al lui Isaia Pustnicul, care de fapt are scrieri și în volumul XII din Filocalie, acolo are mai multe decât în volumul I. În volumul I e foarte scurt cuvântul lui Isaia Pustnicul.

În volumul II sunt scrieri ale Sfântului Maxim Mărturisitorul, dintre care cea mai la îndemână și cea la care avem cea mai multă aderență - cei mai mulți - este prima scriere, "Cuvântul Ascetic", cuvântul împărțit în întrebări și răspunsuri: un frate întreabă și bătrânul răspunde. Acolo este vorba despre scopul vieții duhovnicești, care este să iubim pe Dumnezeu mai presus de orice și pe aproapele ca pe noi înșine, se pun anumite întrebări în legătură cu aceasta și se răspunde de către bătrân. Ieri seara v-am spus despre definiția pe care o dă Sfântul Maxim Mărturisitorul rugăciunii neîntrerupte, ca fiind o stare în care mintea e lipită de Dumnezeu cu multă evlavie și cu dor, în care sufletul atârna pururea cu nădejdea de Dumnezeu și se încrede în El în orice ar face și i s-ar întâmpla.

A doua scriere din Filocalia volumul II este scrierea intitulată "Cele patru sute capete despre dragoste". O scriere foarte importantă unde Sfântul Maxim Mărturisitorul prezintă iubirea ca fiind iubire după poruncă sau duhovnicească, iubire firească și iubire pătimasă, trei feluri de iubire. Și în care precizează el că nu toți cei care nu iubesc și urăsc, sau că nu are iubire după poruncă acela care pe unul îl iubește și pe altul îl urăște sau pe același odată îl iubește și altădată îl urăște. Nu are iubire duhovnicească după poruncă acela care are iubire firească, cum au părinții față de copii și copiii față de părinți și prietenii între ei, însă aceasta este o iubire pe care Dumnezeu o binecuvintează, pentru că iubirea sădită în ființa omenească e o iubire de mijloc, nici duhovnicească nici pătimasă, o iubire firească care rămâne totuși o valoare autentică. Și în sfârșit nu are iubire duhovnicească sigur, acela care are iubire pătimasă, adică acela care îi iubește pe cei care-i dau posibilitatea să-și împlinească anumite patimi, de exemplu cum iubește iubitorul de plăcere pe acela care îi dă posibilitatea să-și împlinească plăcerea, cum iubește iubitorul de avere pe acela care îi înmulțește averea, cum iubește iubitorul de slavă pe acela care îi dă posibilitatea să-și împlinească lauda, dorința de slavă de la oameni. În cuprinsul și

chiar la începutul scrierii acesteia despre dragoste, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne prezintă și un urcuș duhovnicesc pe care eu vi l-am prezentat înainte cu mai multă vreme. Când am vorbit despre "Urcușul duhovnicesc" v-am prezentat patru urcușuri duhovnicești din cuprinsul Sfintei Scripturi: urcușul bucuriei în legătură cu Fericirile, urcușul spre preamărirea lui Dumnezeu în legătură cu "Tatăl nostru", urcușul spre iubire în legătură cu roada Duhului din Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni, capitolul 5, v-am prezentat atunci urcușul duhovnicesc prezentat de Sfântul Apostol Pavel în al 3-lea capitol din Epistola către Coloseni și încă un urcuș din Epistola a doua a Sfântului Apostol Petru, urcușul spre iubire, și am prezentat și un urcuș din Filocalie care e prezentat în scrierea aceasta a Sfântului Maxim Mărturisitorul și în care se spune că cel care crede se teme, cel care se teme se înfrânează, cel care se înfrânează are răbdare și îndelungă-răbdare, cel care are răbdare și îndelungă răbdare are nădejde, cel care are nădejde are nepătimire și dragostea e născută de nepătimire. Acesta este un urcuș duhovnicesc care începe cu credința în Dumnezeu care duce la cunoștința de Dumnezeu prin făptuire, după care urmează frica de Dumnezeu, apoi înfrânarea, după înfrânare răbdarea, după răbdare nădejdea, după nădejde nepătimirea. Și spune expres Sfântul Maxim Mărturisitorul că dragostea duhovnicească cea adevărată este născută de nepătimire. Întâi trebuie să ajungi la nepătimire ca să poți ajunge la iubirea nepătimașă. Cine nu are nepătimire acela nu ajunge nici la iubire adevărată, la iubire nepătimașă.

Urmează apoi "Capetele gnostice" sau despre cunoștința de Dumnezeu, sunt două sute de capete în care sunt aprecieri, de pildă în legătură cu curățirea, cu contemplarea naturală în duh și cu teologia sau cu desăvârșirea.

O scriere iarăși la îndemâna tuturor, din volumul II din Filocalie, o scriere destul de accesibilă este "Scurt comentariu la rugăciunea Tatăl nostru". Despre asta v-am mai vorbit eu când am prezentat urcușul duhovnicesc. Poate vă aduceți aminte că v-am spus atunci - cei care ați fost atunci de față - că urcușul duhovnicesc este cuprins și în rugăciunea "Tatăl nostru". De fapt rugăciunea "Tatăl nostru" este o rugăciune, o rugăciune care are șapte cereri, o invocare, șapte cereri și o încheiere. Sfântul Maxim Mărturisitorul prezintă rugăciunea aceasta și ca un urcuș duhovnicesc, dar zice el că privită dinspre sfârșit spre început ne prezintă o cale spre preamărirea lui Dumnezeu. Și anume, ferirea de cel rău și de tot ce e rău, de răul din gând, din cuvânt și din faptă, de răul sub cele trei manifestări ale lui. Când ne ferim de cel rău ajungem să ocolim apoi pricinile patimilor care pot fi ispitele - "și nu ne duce pe noi în ispită". După aceea ajungem la iertare, când iertăm ca să fim iertați și noi, apoi la mijloc este "pâinea noastră cea spre ființă" care o cerem de la Dumnezeu dar pe care trebuie s-o și căutăm, și aceasta este o cerere care are în vedere pâinea în trei feluri. Și anume: pâinea duhovnicească Sfânta Euharistie, pâinea duhovnicească sub formă de cuvânt al lui Dumnezeu și pâinea materială pentru existența fizică și spirituală, că dacă nu trăiești fizic nici spiritual nu poți să te manifesti și să te angajezi. După aceea dorința de a împlini voia lui Dumnezeu aici pe pământ cum o împlinesc cei din ceruri duce mai departe la împărăția lui Dumnezeu în care se manifestă preamărirea lui Dumnezeu. Așa înțelege Sfântul Maxim Mărturisitorul în comentariul la rugăciunea "Tatăl nostru", rugăciune ca urcuș duhovnicesc.

Urmează apoi niște comentarii scurte la anumite texte din Scriptură, după aceea în volumul III știți, v-am spus că l-am cam ocolit eu, și-l ocolesc în continuare. Sunt foarte multe comentarii la texte grele din Scriptură, 65 de răspunsuri către Talasie, însă foarte subtile și foarte greu de asimilat. Nu prea au mulți aderență la comentariile acelea, de altfel Părintele Stăniloae a cuprins răspunsurile către Talasie ale Sfântului Maxim Mărturisitorul fără să fie cuprinse ele în Filocalia greacă. Le-a pus pentru că el le-a socotit importante. În perspectiva de gândire și în profunzimea de gândire a părintelui Stăniloae lucrurile acestea sunt foarte importante. Însă la măsurile noastre sunt mai puțin importante.

Urmează apoi volumul IV în care sunt niște texte care se impun de la prima lectură, și anume scrierea lui Filotei Sinaitul și a lui Isihie Sinaitul, părinți trezvitori, unde se arată și cum se realizează păcatul în om: se pornește de la gând, întâi apare ca un atac fără formă, ca un gând simplu care după aceea aduce însoțirea, învoirea și la urmă fapta. Sunt patru trepte ale păcatului, ale împlinirii păcatului. În volumul IV din Filocalie mai sunt și alte scrieri practice, și anume cuvintele lui Talasie Libianul, poate e același către care a fost scris cuvântul Sfântului Maxim Mărturisitorul cu comentarii din volumul III din Filocalie, și avem scrierile lui Ioan Carpatiul care se ocupă foarte mult de călugări și socotește viața călugărească ca viața cea mai înaltă. Apoi sunt cuvinte ale lui Teognost, ale lui Ilie Ecdicul și ale lui Teodor al Edesei. Sunt mai mult compilări de fapt, este un cuvânt important care se impune atenției, și anume un cuvânt despre contemplație.

Din volumul V, unde sunt puse scrierile Sfântului Simeon Metafrast și ale Sfântului Petru Damaschin, sunt unele lucruri care e bine să le avem în vedere. Sfântul Petru Damaschin este un scriitor cu multă cunoștință

duhovnicească, dar nu este original ci este un compilator. Dar pune în vedere niște lucruri care nu se poate să le citești și să nu le ai în vedere. De pildă în legătură cu smerenia este ceva care nu am găsit în altă parte, și anume că pe măsura în care împlinim binele, pe măsura ce facem binele, trebuie să ne smerim tot mai mult. De ce? Pentru că suntem datori lui Dumnezeu, suntem datori lui Dumnezeu întrucât Dumnezeu ne primește pe noi ca pe niște colaboratori ai Lui. Orice faptă bună pe care o facem nu este numai a noastră ci este și a lui Dumnezeu în noi. Și în cazul acesta, noi fiind primiți de Dumnezeu drept colaboratori ai Lui, noi trebuie să ne silim la și mai mult bine, ca un fel de recunoștință adusă lui Dumnezeu. Cei mai mulți dintre oameni, cei care nu sunt ancorați într-o viață duhovnicească autentică, când fac binele se laudă cu el, au gânduri de slavă pentru că au făcut un bine. Ori Sfântul Petru Damaschin are acest gând, această perspectivă, că făcând binele trebuie să te adâncești în smerenie nu să intri în mândrie, pentru că tu ești mai mult dator lui Dumnezeu pentru bucuria aceasta că Dumnezeu te-a făcut colaborator al Său la împlinirea binelui.

Tot în scrierile Sfântului Petru Damaschin mai este un text care se impune atenției de la început, și anume vorbește el despre casa duhovnicească. Știți că Domnul Hristos sfârșește Predica de pe Munte cu cuvinte ca acestea: "Cel ce ascultă cuvântul Meu și-l împlinește este asemenea omului care și-a zidit casa sa pe temelie de stâncă. Și au venit vânturile și au venit puhoaiile și au izbit în casa aceea și n-au putut-o clinti pentru că era întemeiată pe stâncă. Pe când cel care ascultă aceste cuvinte ale mele și nu le împlinește, este asemenea omului care și-a întemeiat casa pe nisip și au venit vânturile și au venit puhoaiile și au lovit în casa aceea și ea a căzut și năruirea ei a fost mare" (Matei 7, 24-27). De la acest cuvânt pornind, Sfântul Petru Damaschin vorbește despre "casa duhovnicească" pe care I-o pregătim noi ca locuință Mântuitorului nostru Iisus Hristos în ființa noastră. Și zice el că cel care vrea să facă o casă o întemeiază pe pământul răbdării. Și pune pe pământul răbdării temelia credinței, a credinței în Hristos. Pe temelia credinței zidește cu cărămizile virtuților, cărămizile faptelor bune, pe care le lipește cu lut luat din pământul smereniei. Și apoi o acoperă cu acoperișul dragostei. Dacă se împlinește așa ceva în viața omului, nu atât imaginar cât real, dacă omul are răbdare, are credință în Mântuitorul, are fapte bune izvorâte din credință, are smerenia cu care învăluiește faptele bune și deasupra pune acoperișul dragostei, în cazul acesta Îi pregătește Domnului Hristos o locuință, adică își face sufletul propriu pentru a se uni cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos, pentru a-L avea oaspe în el pe Domnul Hristos.

Am uitat ceva să vă spun, mă întorc la volumul IV. În volumul IV mai este și o scriere a Sfântului Ioan Damaschin. Și în scrierea aceasta se fac niște categorisiri de patimi și de virtuți și se spune ceva foarte important, și anume că "Nici binele nu-i bine dacă nu se lucrează bine". Ca să fie binele bine cu adevărat trebuie să se lucreze bine, adică trebuie să se lucreze după porunca lui Dumnezeu, și atunci binele e bine.

După aceea urmează volumul VI din Filocalie unde avem scrieri ale Sfântului Simeon Noul Teolog, ale Sfântului Simeon Evlaviosul și ale Sfântului Nichita Stithatul. În volumele VII și VIII sunt scrieri ale Sfântului Grigorie Palama, scrieri profunde, mai puțin accesibile. Sunt însă și niște aprecieri în legătură cu rugăciunea de toată vremea, din scrierile Sfântului Simeon Noul Teolog, din scrierile lui Nichifor din singurătate. Volumul VIII cuprinde scrieri ale lui Ignatie și Calist, în care există o afirmație foarte importantă, și anume că "Măsura credinței e măsura vieții". Cum ți-e viața așa ti-e credința. De multe ori oamenii se prezintă pe ei ca credincioși și în realitate nu sunt credincioși. Cel puțin eu am experiența asta. Vin la mine la spovedit, mireni în special, și când am vreme să mă ocup de ei întreb de obicei: crezi în Dumnezeu? Și omul se miră că-l întreb dacă crede în Dumnezeu, că doar el face un act de credință. Și zice: "Da, părinte!" Și atunci zic eu: ce faci tu ca om credincios? Și el de obicei răspunde: "Mă silesc să fiu om cumsecade". Și eu la asta răspund că om cumsecade poate să fie și cineva care e necredincios. Sunt oameni corecți fără să fie credincioși, corecți în viața socială, corecți în viața de familie, corecți în viața morală, însă nu fac fapte de credincios. Dar zic: totuși, dacă zici tu că ești credincios, ce fapte de credincios faci, care numai credincioșii le fac. De pildă: la biserică mergi? Și el zice: "Nu părinte". Și eu zic: nici necredincioșii nu merg. Și îl întreb mai departe: te rogi dimineața și seara? Și zice: "Nu prea". Și eu zic: nici necredincioșii nu se roagă. Postești? "Nu prea, părinte". Nici necredincioșii nu postesc. Zici vorbe rele? "Păi mă mai scapă gura". Și necredincioșii zic vorbe rele. Și după aceea îl întreb: acum spune tu ce ești, credincios ori necredincios? Și omul zice: "Părinte, aveți dreptate, să știți că-s mai mult necredincios decât credincios". Dacă nu-i deschid eu capul, nu știe. Așa că până la urmă au dreptate - și așa este - Sfinții Ignatie și Calist când spun că măsura credinței e măsura vieții. Cum ți-e viața așa ți-e credința.

În volumul IX sunt doi autori importanți. Sfântul Ioan cel ce a scris "Scara", scara raiului, scara virtuților, în 30 de trepte după cei 30 de ani de viață ai Mântuitorului înainte de începutul activității Sale. Sunt prezentate patimi și virtuți, e vorba acolo și despre nepătimire și despre smerenie, blândețe, conține lucruri foarte frumoase și

foarte importante, surprinzătoare chiar. De exemplu din "Scara" Sfântului Ioan Scărarul înțelegem că "Nepătimirea e cerul cel de pe pământ". E foarte frumos spus. Ce-i nepătimirea? Cerul cel de pe pământ. De ce? Pentru că nepătimirea este o stare în care vine Domnul Hristos în suflet, și Domnul Hristos nu vine singur, vine cu Dumnezeu-Tatăl și cu Dumnezeu-Duhul Sfânt, Sfânta Treime Își face locaș în sufletul celui nepătimitor. Sufletul lui devine cer. De aceea spune Sfântul Ioan Scărarul că nepătimirea e cerul cel de pe pământ. Sau despre smerenie spune că "Înalta smerita cugetare este dezrădăcinătoare a patimilor". Despre smerenie de exemplu spune că este "un har fără de nume" pe care îl știe numai acela care îl are. Cine n-are harul acesta al smereniei nu cunoaște smerenia. Și are el un cuvânt de comparație când zice că așa cum nu poți să-i explici cuiva prin cuvinte dulceața mierii așa încât el să cunoască dulceața mierii din cuvintele tale, tot așa nici măreția smereniei și esența smereniei nu o poți înțelege, nu o poți descrie pentru a o înțelege altcineva, și o înțelege numai cel care o are. Acela cunoaște ce e smerenia, care are smerenie. Sunt apoi cuvinte în legătură cu pomenirea de rău. Pomenirea răului o prezintă Sfântul Ioan Scărarul ca fiind "rugina sufletului, viermele minții, păcat neîncetat, fărâdelege neadormită, cui înfipt în suflet". Sunt niște cuvinte care te surprind de când citești prima dată "Scara" Sfântului Ioan Scărarul și chiar dacă nu le înveți atunci, dar le ai în vedere, te simți dator să te mai întâlnești cu acele cuvinte. Are niște aprecieri în legătură cu ascultarea, spune că "Ascultarea este mormântul voinței proprii și învierea sufletului". Tot ca înviere a sufletului consideră Sfântul Ioan Scărarul și nepătimirea, și zice că "Nepătimirea este învierea sufletului înainte de învierea cea de obște". În lumea aceasta înviază sufletul prin nepătimire și se face cer pământesc.

Cred că vă mai aduceți aminte că v-am spus, în legătură cu martorii Învierii Domnului Hristos - în primăvară, în mai când am fost aici - că despre învierea Sa ne încredințează Domnul Hristos Însuși. Și am adus aminte de un cuvânt din Sfântul Ioan Scărarul care zice așa, în legătură cu smerenia și cu blândețea, că a zis Domnul Hristos: "Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima, și veți avea odihnă sufletelor voastre" (Matei 11, 29). Și acest cuvânt avându-l în vedere Sfântul Ioan Scărarul, spune așa: "A zis Domnul: Învățați-vă - nu de la înger, nu de la om, nu din carte, ci - de la Mine că sunt blând și smerit cu inima - și cu felul de a fi - și veți avea odihnă sufletelor voastre - de patimile care vă asupresc pe voi". Iată un cuvânt care ne dă de gândit în înțelesul acesta că adevărurile mai presus de lume și mai presus de fire ni le descoperă Mântuitorul Însuși. Nu putem ajunge noi prin puterea noastră. Gândiți-vă de pildă la cuvântul din Sfânta Evanghelie de la Matei în legătură cu Sfântul Apostol Petru, când Sfântul Apostol Petru L-a mărturisit pe Domnul Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu: "Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu". Ce i-a spus Domnul Hristos? "Fericit ești Simone, că nu trup și sânge ți-a descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri" (Matei 16, 17). Deci nu trup și sânge ți-a descoperit aceasta, nu din puterea omenească, din înțelegerea omenească ai ajuns la aceasta, ci ți-a descoperit aceasta Tatăl Meu Cel din ceruri. Așa este cu oricare din adevărurile de credință, numai atunci le cunoaștem cu adevărat când suntem încredințați despre ele din puterea lui Dumnezeu. "Învățați-vă de la Mine - deci nu de la înger, nu din carte ci de la Mine, nu de la om ci de la Mine, din lucrarea mea cea din voi - că sunt blând și smerit cu inima și veți avea odihnă sufletelor voastre". **Odihna adevărată este odihna din nepătimire.** Sfântul Maxim Mărturisitorul în capetele despre dragoste spune că "Rugăciunea curată este dovadă de nepătimire".

Să trecem acum la cuvintele Cuviosului Dorotei, care la fel impresionează prin imaginile pe care le aduce, prin afirmațiile pe care le face. Sunt foarte la îndemână, multe sunt despre patimi, sunt multe cuvinte despre virtuți. Sunt soluții pe care le dă el, de exemplu ce soluție dă pentru liniștirea sufletului: să te rogi lui Dumnezeu zicând "Doamne, miluiește pe fratele meu acesta, și pe mine pentru rugăciunile lui", și să zici cât poți de mult, până faci o lucrare oarecare, numai asta să o zici, o vreme, până când ți se liniștește sufletul și nu mai ai resentimente față de acela care ți-a făcut vreun rău sau față de acela care nu-l poți aduce pe cale bună. E o soluție a Sfântului Dorotei. El spune că cu cât se apropie omul de Dumnezeu cu atât se vede pe sine mai păcătos. Are o imagine foarte frumoasă în legătură cu afirmația că cu cât se apropie omul de Dumnezeu, cu atât se apropie și de fratele său, de aproapele său. Și imaginează un cerc cu razele care pornesc de la centru spre periferie și care cu cât se îndepărtează de centru, cu atât sunt mai departe și unele de altele, și cu cât se apropie mai mult de centru, cu atât se apropie și unele de altele. Și zice că cu cât se apropie omul de Dumnezeu, imaginând pe Dumnezeu în centrul cercului, cu atât se apropie și de fratele său, imaginând pe oameni ca razele cercului care spre centru sunt mai înghesuite și spre periferie sunt mai depărtate. Deci dacă ești departe de Dumnezeu ești departe și de fratele tău, iar dacă ești aproape de Dumnezeu ești aproape și de fratele tău. Sunt niște lucruri odihnitoare, niște lucruri frumoase.

Și acum am să vă mai spun câteva cuvinte ale Sfântului Isaac Sirul din volumul X din Filocalie. În volumul X din Filocalie sunt niște scrieri ale Sfântului Isaac Sirul foarte plăcute, foarte odihnitoare pentru un om care deja

e obișnuit cu gândirea aceasta filocalică. Sfântul Isaac Sirul spune că "Desăvârșirea este un adânc de smerenie". Cu cât e omul mai înaintat în viața duhovnicească, cu atât e mai smerit. V-am spus ce zice Sfântul Petru Damaschin, că cu cât cineva face mai mult bine, cu atât trebuie să fie mai smerit pentru că e mai mult dator lui Dumnezeu care l-a primit pe el ca să-I fie colaborator. Aici Sfântul Isaac Sirul spune că desăvârșirea este un adânc de smerenie. Cu cât ești mai înaintat spre desăvârșire, cu atât ești mai smerit. Și asta este semnul că mergi pe calea desăvârșirii, smerenia. De ce, spune el. Pentru că fiecare dintre noi trebuie să poarte chipul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ori Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om smerindu-Se. Nu poți avea chipul lui Dumnezeu în tine fără smerenie, pentru că Dumnezeu S-a smerit pe Sine, chipul robului luând. Nu iei chip de rob, nu ești smerit. În legătură cu smerenia, Sfântul Isaac Sirul spune că există o smerenie care se realizează prin virtuți, cu cât ești mai înaintat în virtuți, cu atât ești mai înaintat în smerenie. Și pe măsură ce îți lipsesc virtuțile, în aceeași măsură îți lipsește și smerenia. Zice că "Nu a ajuns încă la smerenie cel care nu a trecut încă prin conacele tuturor virtuților". Strădania noastră de a ne îmbunătăți, de a trece prin virtuți, ne îndeamnă și spre smerenie. Cred că vă mai aduceți aminte că v-am mai spus eu și altă dată, răspunzând la întrebări, că smerenia este și smerită cugetare și smerenie privită în general, și există două feluri de smerenie: smerenie de pe urma păcatelor, recunoașterea păcatelor, recunoașterea stării de păcătoșenie, cum a fost smerită femeia păcătoasă care a spălat cu lacrimi cinstitele picioare ale Domnului Hristos, și vameșul din pilda cu vameșul și fariseul, care și-a recunoscut păcatele. Dar mai există și o smerenie a Maicii Domnului, care nu-i de pe urma păcatelor ci de pe urma virtuților, smerenia Sfântului Ioan Botezătorul, care a zis "Acela - adică Domnul Hristos - trebuie să crească iar eu să mă micșorez". Această smerenie a Maicii Domnului și a Sfântului Ioan Botezătorul o are în vedere Sfântul Isaac Sirul când spune că smerenia o ai atunci când ai trecut prin conacele tuturor virtuților, ți-ai înmulțit virtuțile și ai ajuns la smerenie. Dar am un cuvânt care îmi place mie tare, tare mult, din scrierile Sfântului Isaac Sirul, o afirmație, și anume: "Împacă-te cu tine însuși și va fi în pace cu tine și cerul și pământul". Tare de multe ori spun eu cuvântul acesta, că-mi place: împacă-te cu tine însuși, și va fi în pace cu tine și cerul și pământul.

Are un cuvânt Sfântul Isaac Sirul în volumul X din Filocalie, cuvântul 72, de care m-au luat frigurile când l-am citit prima dată. Și așa mi-a plăcut, și așa m-a impresionat. În acest cuvânt spune el că "Dragostea de Dumnezeu - care-i fericirea sufletului - este vinul care veselește inima omului". Știți că în Psalmul 103 e scris că "vinul veselește inima omului". S-a făcut odată o experiență interesantă, la un curs de preoți. Și anume la Sibiu s-a făcut experiența asta. I-a întrebat pe preoți că ce se spune în Scriptură despre vin. Și toți au zis că "vinul care veselește inima omului". După aceea i-a întrebat: dar despre cer ce se spune? Și în același Psalm se spune "Cel ce întinzi cerul ca un cort". Și nu le-a mai venit în minte ce se spune mai departe, numai despre vin. Vinul care veselește inima omului. Acum ce spune Sfântul Isaac Sirul despre vinul care veselește inima omului. Spune că e dragostea de Dumnezeu, dragostea fericitoare. Și zice el că "Din acest vin au băut păcătoșii și s-au pocăit. Au băut bogații și au dorit să fie săraci. Au băut bolnavii și s-au făcut sănătoși. Au băut desfrânații și au uitat calea rătăcirii lor". Citiți cuvântul acesta, să vedeți cât e de frumos. Dar bineînțeles, s-ar putea întâmpla să nu aibă toți receptivitate pentru asta, și dintr-o dată se le placă, dar dacă citim de mai multe ori înțelegem mărețiile, comorile cuprinse în acest cuvânt. Sfântul Isaac Sirul tot în cuvântul acesta spune despre iubire că este și raiul lui Dumnezeu și că este pomul vieții din raiul lui Dumnezeu. Și are niște aprecieri despre pocăința care duce spre limanul dragostei. Și zice că "Trebuie să mergem pe marea urât mirositoare a acestei lumi spre limanul dragostei în corabia pocăinței, având drept vâslași frica lui Dumnezeu", și ajungem la limanul dragostei unde este Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

Celelalte volume, XI și XII, sunt de asemenea destul de grele de conținut, eu nu sunt încă destul de bine cunoscător al acestor volume. Îmi plac scrierile Sfântului Varsanufie și Ioan din volumul XI, dar să știți că ceea ce îmi place și mai mult este delicatețea lor. Am un prieten, profesor, și e foarte delicat. Și îmi spune el mie odată: "Părinte, mă gândesc câteodată cât de delicat e Dumnezeu". Și îmi place. Pentru că omul de obicei când gândește pe Dumnezeu pune ceva și din sufletul său în cunoștința de Dumnezeu, și mai ales sesizează niște laturi ale persoanelor dumnezeiești, cât putem noi să le cunoaștem, și după starea lui. Eram odată la Ocna Sibiului cu un părinte de la noi de la mănăstire, Părintele Serafim Popescu, am vizitat un părinte de acolo, Părintele Miron Mihăilescu, și el era și pictor. Părintele Serafim a fost coleg cu el la Teologie - Părintele Miron are în jur de 80 de ani acum, v-a fi fost înainte cu vreo 20 de ani - și zice Părintele Serafim către Părintele Miron: "Măi frate - avea o icoană cu Sfântul Nicolae, pictată de Părintele Miron - n-ai băgat de seamă că Sfântul Nicolae are ceva din figura frăției tale?"

Să știți că așa e și cu cunoștința de Dumnezeu, și cu cunoștințele filocalice, și cu cunoștințele din Scriptură, ai o aderență pe măsură ce te-ai format. Iată, să-mi aduc aminte din Filocalie, de la Evagrie Ponticul, un cuvânt care merită să fie împlântat în mințile noastre, și anume cuvântul care zice așa: "Bate la porțile Scripturii cu mâinile virtuților". Trebuie să ne învrednicim cumva de Dumnezeu și de lucrurile lui Dumnezeu, pentru că cuvântul lui Dumnezeu nu e cuvânt omenesc, ca să poată fi primit în sufletul nostru ca orice cuvânt, ci trebuie să avem o receptivitate. Receptivitatea aceasta se câștigă, se formează. Gândiți-vă de pildă că la sfânta slujbă se spune: "Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul Cel ceresc, Tată, și a zice" "Tatăl nostru". Asta se spune la Liturghie și cununie înainte de rugăciunea "Tatăl nostru". Cerem o învrednicire ca să-L numim pe Dumnezeu Tată și să spunem rugăciunea "Tatăl nostru". Sau zicem înainte de Evanghelie: "Și pentru ca să ne învrednicim noi a asculta Sfânta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeul nostru să-L rugăm". Asta înseamnă că noi avem conștiința că cu măsurile noastre nu putem înțelege măsurile lui Dumnezeu. De aceea cerem o învrednicire specială pentru a cunoaște Evanghelia.

Stimați ascultători, eu zic că v-am spus destule deodată, din Filocalie, din texte care mie mi s-au împlântat în minte de la prima lectură și cu care m-am mai întâlnit de multe ori și cu care mă voi mai întâlni cu ajutorul lui Dumnezeu, pentru că, spun încă o dată, Părintele Stăniloae spune că Filocalia trebuie citită ca Scriptura, revenind și aprofundând. Dumnezeu să ne ajute.

Care este diferența între smerenie și falsă smerenie?

Falsa smerenie cred că o cunosc mulți. Atunci când îți asumi niște lucruri bune pe care nu le-ai făcut și cu care te afirmi, dar în același timp vrei ca să le și acoperi cumva, ca să se știe și că ești smerit. Să știți că smerenia este virtutea care nu se arată. Când vrei să o arăți să știi că nu o ai, e falsă smerenie. Smerenia am spus că are două aspecte: smerita cugetare și smerenia propriu-zisă. Smerita cugetare înseamnă să te supui cu mintea. Gândiți-vă la Sfântul Apostol Petru la Pescuirea Minunată, când Domnul Hristos i-a spus: "Mână la larg și lăsați mrejele în jos ca să pescuiți". Și el a zis "Doamne, toată noaptea ne-am trudit și n-am prins nimic, dar pentru cuvântul Tău arunc mreaja în mare" (Luca 5, 4-6). Și a făcut așa și a scos mulțime mare de pești. De ce? Pentru că L-a ascultat pe Domnul Hristos, L-a ascultat supunându-se cu mintea. "Cel ce vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie" (Matei 16, 24) spune Domnul Hristos, iar lepădarea de sine înseamnă în primul rând lepădarea de părerea proprie, lepădarea de preconcepții, de ceea ce se împotrivesc poruncii Mântuitorului. Când omul se supune cu mintea atunci Îi slujește lui Dumnezeu în smerenie. Părintele Arsenie zicea că "noi avem mintea care discută cu Dumnezeu în loc să se supună fără discuție". Și despre omul care e mândru și care nu-și recunoaște greșeala zice așa: "Bobul lui de grâu se preschimbă în tăciune, iar el se crede grâu nedreptățit", nu se socotește tăciune. Asta este ceea ce trebuie să știm. Să știți că Sfântul Apostol Petru, care s-a supus la început - și-a început ucenicia cu supunerea, cu smerenia - la spălarea picioarelor la Cina cea de Taină, prezentată de Sfântul Evanghelist Ioan în capitolul 13 din Evanghelie, se relatează că s-a împotrivit Domnului Hristos și a zis: "Doamne, Tu să-mi speli mie picioarele?" Și Domnul Hristos a zis: "Ceea ce fac Eu acum tu nu înțelegi, dar mai târziu vei înțelege". Și el a zis "Nu, niciodată n-o să-mi speli picioarele". Și Domnul Hristos a zis "Dacă nu te voi spăla, nu ai parte cu mine". Sfântul Apostol Petru când a aflat așa ceva a zis: "Doamne, nu numai picioarele, ci și mâinile și capul" (Ioan 13, 6-9), deci s-a lăsat în cele din urmă, dar după ce se împotrivise. E vorba aici de o lipsă de smerenie, și totuși de o cinstire a Mântuitorului, nu a vrut să-L lase pe Domnul Hristos să-i spele picioarele pentru motivul că se socotea nevrednic de așa ceva. Și Domnul Hristos l-a atenționat că dacă nu se smerește nu poate să aibă parte cu Domnul Hristos. Asta este smerenia, când Îi dai dreptate lui Dumnezeu, când te lași modelat de Dumnezeu prin învățăturile Lui, prin poruncile Lui, atunci te smerești. Iar dacă vrei să faci pe smeritul, fără îndoială că nu ești smerit. Mai sunt unii care tot timpul vreau să fie la urmă, dar vreau să fie la urmă ca să se știe că sunt la urmă. Asta-i falsă smerenie.

Pornind de la reprezentarea Sfântului Dorotei, apropierea de semenii implică apropierea de Dumnezeu?

Nu întotdeauna. Poți să te apropii de om fără să te apropii de Dumnezeu. Dacă te apropii de Dumnezeu sigur te apropii și de om, pentru că știi că omul este purtător al chipului lui Dumnezeu și din considerente de felul acesta, că știi că Dumnezeu l-a pus pe om în fața ta ca să-I slujești prin om lui Dumnezeu. Gândiți-vă de pildă la cuvântul acela din Pateric că "Nimenia nu poate zidi o casă de la acoperiș în jos, ci o zidește de la temelie în

sus". Și au întrebat frații pe Avva Ioan Colov că ce înseamnă asta. Și el a spus că "Temelia aproapele este, ca pe el mai întâi să-l folosesc, pentru că de el sunt atârinate toate poruncile lui Hristos". Asta înseamnă că Îl am în vedere pe Hristos, am în vedere și pe omul în legătură cu Hristos. Dacă nu-L am în vedere pe Hristos, pe om îl am în vedere în raport cu mine însumi nu în raport cu Dumnezeu, și atunci pot să-l tratez diferit, după așezarea mea. Important este întâi să fim în legătură cu Dumnezeu, căci întâi e Dumnezeu și după aceea este omul. Știți că Domnul Hristos a spus cuvântul: "Cel ce iubește pe tatăl sau pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Cel ce iubește pe fiu sau pe fiică mai mult decât pe mine nu este vrednic de mine. Cel ce nu-și ia crucea să-Mi urmeze nu este vrednic de mine" (Matei 10, 37-38). Asta nu înseamnă că nu poți să iubești pe fiu sau pe fiică sau pe tată sau pe mamă după rânduială, dar întâi trebuie să-L iubești pe Domnul Hristos ca să rămâi neclintit în iubirea față de cei apropiați ai tăi.

Ce importanță are gândul la moarte?

Este o metodă de îmbunătățire sufletească gândul la moarte. Sfântul Vasile cel Mare spune că adevărata filosofie este gândul la moarte care te ajută să nu păcătuiești și te ajută să nu te lipești de lumea aceasta. Tot în Filocalie se spune, și tot la Evagrie Ponticul pe care l-am pomenit de mai multe ori, că omul trebuie să trăiască în această lume ca și când ar trăi o mie de ani, trebuie să se angajeze în acțiune pentru viață ca și când ar trăi o mie de ani, și trebuie să fie dezlipit de lumea aceasta ca și când ar muri mâine. Datoriile sociale trebuie împlinite, e o metodă de fapt aceasta. Și Sfântul Ioan Scărarul spune că gândul la moarte - chiar are un capitol despre gândul la moarte - este important. Poate că ar fi și alte metode, tot importante, fără să te gândești la moarte, pentru că e și greu să te gândești la moarte. Pe la noi pe-acasă era o vorbă, că "Mi-am uitat ca de moarte". Adică cum îți uiți de moarte așa îți uiți și de niște lucruri în lumea asta. Nu prea e firesc să te gândești la moarte pentru că omul nu e făcut spre moarte, e făcut spre viață, te poți gândi foarte bine și la viață în înțeles superior, și atunci nu trebuie neapărat să te gândești la moarte. Sfântul Ioan Scărarul zice că să te închipui în sicriu, mort, ca și când ai fi mort. Apoi eu mă pot închipui în sicriu, dar viu. Mort nu mă pot închipui. Mă închipui că sunt culcat în sicriu cu fața în sus și că nu mișc și îi aud pe ăștia din jurul meu că ori mă laudă, ori mă hulesc, ce știu eu ce mi-or face când voi muri.

Vorbiți-ne vă rugăm despre cultura în viața duhovnicească.

Mulți dintre părinți au fost oameni de cultură și au scris lucruri importante, cum sunt și acestea din Filocalie. Filocalia este un monument de cultură, de cultură religioasă ortodoxă. Însă este pentru cei care sunt deja angajați într-o viață cu gândul la Dumnezeu. Poate să fie citită Filocalia și de oameni care nu au credință, să-și îmbogățească cunoștințele de cultură creștină. În orice caz, Sfinții Părinți chiar dacă au fost oameni de cultură, nu s-au gândit cum să înmulțească cultura, ci s-au gândit cum să le fie de folos oamenilor către care le-a fost cuvântul. Ei nu au scris cum au scris oamenii de litere, o carte așa ca să se înmulțească gândurile și să circule, să fie cum am zice noi acum o carte tipărită scrisă de cineva care a avut inspirație să scrie. Ci Sfinții Părinți au trăit în smerenie și au scris pentru cei care i-au solicitat să scrie ceva despre credința în Dumnezeu, despre experiența lor, eventual să scoată niște concluzii, să le pună lor la îndemână experiența pe care au făcut-o ei ca oameni duhovnicești. Însă nu s-au gândit să creeze o cultură sau monumente de cultură. De exemplu Sfântul Ioan Gură de Aur are multe predici scrise, toate spre îmbunătățirea oamenilor, ca să-i ajute pe oameni, el ca propovăduitor, ca predicator. Acestea pot după aceea să intre în patrimoniul culturii universale și să fie folosite și de oameni de credință și de oameni de mai puțină credință, chiar de necredință. Poate unii din curiozitate, poate unii din dorința de a avea și o astfel de cultură.

Vă rugăm să ne tâlcuiți cuvântul: "Mâniați-vă dar nu greșiți".

Mânia e sădită în existența omului împotriva răului. Și atunci ne mâniem împotriva răului din noi, dar nu păcătuim prin manifestări de mânie necontrolate și nedorite de Dumnezeu. Zice Sfântul Ioan Casian că nu trebuie să ne mâniem nici pentru pricini drepte nici pentru nedrepte, pentru că dacă-ți pui pe ochi foiță de aur sau foiță de plumb, tot atâta-i, că tot nu vezi. Așa că nu e cazul să dezlănțuim mânia asupra oamenilor, ci zic părinții că numai asupra dracilor și asupra patimilor noastre.

Vă rugăm se ne vorbiți despre vămile văzduhului.

Dragă, despre vămile văzduhului citiți, că este o carte de două volume cu vămile văzduhului. Nu pot eu să vă spun ceva deosebit. În orice caz, în Tradiția creștină ortodoxă autentică și sigură, nu există nimic în legătură cu vămile văzduhului. Slujbele noastre de înmormântare sunt cereri către Dumnezeu pentru iertarea păcatelor, pentru odihna celor răposați, dar nu se pomenește nimic în slujba înmormântării, în slujbele de pomenire a morților, absolut nimic despre vămile văzduhului. Așa că poate fi o chestiune cu semnul întrebării și în cazul acesta fiecare se raportează cum crede el. Important este să trăim în așa fel să nu ne oprească pe la nici o vamă, dacă or fi niște vămi pe undeva. Eu cred așa, că dacă un suflet este lipit de Dumnezeu și merge cu Dumnezeu, se depărtează toți dracii de el, nu numai așa ca să poată trece el, dar cred că mai pot trece și alții pe lângă el.

Vorbiți-ne despre rolul monahismului în Ortodoxie.

Rolul monahismului în Ortodoxie este un rol pozitiv, în sensul că mai întâi de toate cumulează energii duhovnicești, vocații, oameni, oameni hotărâți pentru Dumnezeu și îi folosește în slujirea lui Dumnezeu și pentru binele Bisericii. Ca rugători în primul rând, după aceea ca exemple de viață, apoi folosește energiile acestea care ar putea să se risipească în viața obișnuită, sau care ar putea să se împuțineze dacă cineva nu-și merge calea aceasta a călugăriei. Însă trebuie să fim foarte atenți, pentru că nu tuturor care se fac călugări le este dată calea călugăriei. Și mai ales trebuie să se aibă în vedere să nu fie angajați în viața călugărească oameni care sunt iresponsabili în sensul că nu știu încă ce au de făcut, oameni care nu știu ce înseamnă călugăria, oameni care încă nu sunt verificați destul de bine, care își cunosc vocația după ce și-au început viața în mănăstire, dar care nu se mai pot întoarce pentru că au deja o angajare care de fapt nu e calea lor adevărată. Să știți că viața călugărească fiind o viață de excepție, nu poate fi trăită de oricine, nici dintre cei care se socotesc la început atrași pentru călugărie. Așa încât eu cred că trebuie multă atenție și lăsat timp de verificare până când cel care a pornit pe calea aceasta știe ce are de făcut, pentru că altfel rămâne - cum zic eu - un priponit toată viața, adică un improvizat.

10 noiembrie 1994

<<[Cuprins](#)

Filocalia pentru toți

<<[Cuprins](#)

Stimați ascultători, spuneam marți seara că înainte cu câțiva ani, pe când mă pregăteam să țin în catedrala din Sibiu un cuvânt despre "Eu și Filocalia", m-am întrebat dacă nu cumva există și o Filocalie pentru toți, pentru că Filocalia despre care știm și care în românește are acum douăsprezece volume nu este cunoscută celor mulți. Mă întrebam dacă nu cumva există o Filocalie pentru toți, pentru că cei mai mulți dintre credincioșii noștri nu știu că există o Filocalie. Sunt mulți dintre credincioșii noștri care nici nu au auzit măcar de noțiunea "filocalie", sau dacă au auzit au uitat îndată de ea. Mă întrebam atunci dacă nu cumva există o Filocalie pentru toți, întrucât Filocalia cea cunoscută de noi este o culegere din scrierile Sfinților Părinți, în general scrieri pe care le-au scris călugării și au fost scrise pentru călugări. Și gândindu-mă așa, am ajuns la gândul că există și o Filocalie pentru toți, o Filocalie pe care nu au scris-o numai călugării și nu au scris-o numai pentru călugări, o Filocalie teoretică și practică, o Filocalie care este la îndemâna tuturor credincioșilor și din care, ca și din Filocalia cea la care ne-a fost luare-aminte ieri seara și alaltăieri seara, ne învăță - și nu numai ne învăță, ne și ajută - să înțelegem cum trebuie să ne curățim, să ne luminăm și să ne desăvârșim. Și această Filocalie pentru toți este o altă Filocalie, Filocalia sfintelor slujbe ale Bisericii noastre. Biserica noastră drept măritoare, Biserica noastră Ortodoxă se exprimă în sfintele slujbe cu gândirea ei și cu trăirea ei.

Îmi place să spun că sfintele slujbe ale Bisericii noastre sunt "vuietul duhului". În Sfânta Scriptură a Noului Testament prezența Duhului Sfânt este afirmată în trei locuri ca un vuiet. În Sfânta Evanghelie de la Ioan în capitolul 3, unde este prezentată convorbirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu Nicodim, se afirmă, din partea Mântuitorului nostru, că "Duhul - sau vântul - suflă unde vrea și tu auzi vuietul lui și nu știi de unde vine și încotro se duce" (Ioan 3, 8). "Vântul suflă unde vrea", se poate spune tot așa de bine "Duhul suflă unde vrea și tu auzi vuietul lui". Pentru că în limba greacă și cuvântul "duh" și cuvântul "vânt" se exprimă prin cuvântul

"pnevma". Unii chiar au tradus "vântul suflă unde vrea și tu auzi vuietul lui" și alții au tradus cu "Duhul suflă unde vrea și tu auzi vuietul lui". E vorba de un vuiet care poate fi pus în legătură cu prezența Duhului Sfânt. Tot în Sfânta Evanghelie de la Ioan, în capitolul 7, se spune că zis Domnul Hristos: "Cui îi este sete să vină la Mine și să bea". Și mai departe a spus că "din ființa celor credincioși vor curge râuri de apă vie" (Ioan 7, 37-38), precum a zis Scriptura, iar Sfântul Evanghelist Ioan afirmația aceasta a Domnului nostru Iisus Hristos o tâlmăcește în înțelesul că acest cuvânt l-a spus Domnul Hristos despre Duhul Sfânt care încă nu fusese dat, fiindcă Fiul încă nu fusese preamărit. E vorba și aici de un vuiet, pentru că dacă e vorba de râuri, râurile în cursul lor scot un vuiet. Și aici pentru că e vorba de râuri care vor izvorî din ființa celui credincios, și pentru că Sfântul Evanghelist Ioan spune că e vorba de vuiet, de Duhul Sfânt, facem și aici o legătură între vuietul apelor și vuietul duhului. În Faptele Sfinților Apostoli, acolo unde se prezintă relatarea despre pogorârea Duhului Sfânt peste Sfinții Apostoli, se spune că s-a auzit un zgomot "ca de suflare de vânt care vine repede" (Fapte 2, 2), deci din nou un vuiet.

Sfintele slujbe pot fi înțelese și pot fi prezentate ca vuietul Duhului Sfânt. De ce? Pentru că sfintele slujbe cuprind în ele adevărurile de credință ale Bisericii noastre dreptmăritoare, trăite de credincioși. Domnul nostru Iisus Hristos a spus despre Duhul Sfânt: "El pe Mine Mă va preamări". Conținutul sfintelor slujbe este preamărirea lui Dumnezeu. Sfintele slujbe după cuprinsul lor sunt preamăritoare de Dumnezeu, mai ales ținta aceasta o au, să ne angajeze pe noi credincioșii în preamărirea lui Dumnezeu pentru binefacerile lui Dumnezeu. În Faptele Sfinților Apostoli se spune că Duhul Sfânt a lucrat în Sfinții Apostoli o lucrare neașteptată de oameni, vorbirea în limbi necunoscute de ei dar înțelese de cei care i-au ascultat și aceia se mirau că fiecare aud în limba sa, înțeleg ceea ce spun Sfinții Apostoli, care mărturiseau măririle lui Dumnezeu sau lucrurile cele mari ale lui Dumnezeu. Dacă facem o legătură între ceea ce spune Domnul nostru Iisus Hristos despre Duhul Sfânt: "El pe Mine Mă va preamări", și între faptul că oamenii auzeau spunându-se de către Sfinții Apostoli măririle lui Dumnezeu, știm ce anume spune Duhul Sfânt în sfintele slujbe ale Bisericii noastre, știm că Duhul Sfânt descoperă măririle lui Dumnezeu.

Sfintele slujbe ale Bisericii noastre au rostul de a ne pune în lucrarea de preamărire a lui Dumnezeu. Mai întâi de toate ne prezintă adevărurile de credință și ni le prezintă în așa fel încât noi să le și trăim, nu numai să le știm. La sfintele slujbe avem putința să cunoaștem adevărurile de credință ale Bisericii noastre descoperite de Duhul Sfânt oamenilor vrednici de cunoștința lui Dumnezeu, întruate în învățăturile pe care noi apoi le trăim. Sfintele slujbe ale Bisericii noastre se întemeiază pe adevărurile descoperite de Dumnezeu. Știm că Duhul Sfânt este Duhul Adevărului și că adevărurile de credință ale Bisericii noastre sunt adevăruri descoperite de Duhul Sfânt, întruate de Duhul Sfânt în textele de slujbă și trăite de credincioșii care iau parte la sfintele slujbe. Fiind vorba de sfintele slujbe înțelese ca o altă Filocalie sau ca Filocalia pentru toți, este firesc să ne întrebăm în ce înțeles și cum anume sfintele slujbe ne învață cum să ne curățim, cum să ne luminăm și cum să ne desăvârșim. Pentru că acesta este conținutul Filocaliei. Noi ne-am înțeles că în titlul Filocaliei se spune: "Filocalia, sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care ne arată cum poate omul să se curățească, să se lumineze și să se desăvârșască". Fără să se fi gândit cineva anume la lucrul acesta, că sfintele slujbe au și rostul acesta de a ne învăța cum să ne curățim, cum să ne luminăm și cum să ne desăvârșim, dacă cercetăm cuprinsul sfintelor slujbe ca învățătură, ne dăm seama că putem învăța din ele și cum să ne curățim, și cum să ne luminăm și cum să ne desăvârșim.

Vremea în care se urmărește în chip deosebit curățirea credincioșilor este vremea numită a Triodului. Triodul este o carte de slujbă care cuprinde zece săptămâni din anul bisericesc, săptămânile pregătitoare pentru Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, pentru sărbătorirea cu vrednicie și cu simțire a învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Despre învierea Domnului Hristos se spune în cărțile de slujbă că este "cea mai presus de lume Înviere a lui Hristos Dumnezeu". Lucrurile duhovnicești, lucrurile supralogice nu pot fi cercetate cu măsurile omenești. "Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-a descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri" a zis Domnul Hristos către Sfântul Apostol Petru care l-a mărturisit ca "Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu" (Matei 16, 16-17). "Nu trup și sânge ți-a descoperit ție aceasta - nu firea omenească, ci din cunoștință omenească ai ajuns la această mărturisire, la această convingere, ci - Tatăl Meu Cel din ceruri ți-a descoperit ție aceasta".

Știind noi că "cea mai presus de lume Înviere a lui Hristos Dumnezeu" o poate înțelege - atât cât poate fi cuprinsă în marginile firii omenești - numai cei curați cu inima, sfânta noastră Biserică a rânduit o vreme de pregătire pentru Sfintele Paști, vremea Triodului. Triodul este cartea de slujbă pregătitoare pentru Sfintele Paști.

În această carte, care este pentru a fi întrebuințată la slujbă - nu este o carte de studiu ci o carte de gândire și de trăire ortodoxă - sunt cuprinse învățături în legătură cu urcușul duhovnicesc spre Paști, care începe cu curățirea sufletului prin post, prin rugăciune. Începutul Triodului este cu zece săptămâni înainte de Paști și în ziua în care începe, în duminică în care începe, ni se atrage atenția asupra pildei cu vameșul și fariseul, iar rânduielele de slujbă, alcătuirile de la slujba din acea duminică ne atrag atenția să fim ca vameșul cel smerit dar să avem și faptele fariseului celui mândru. Să ocolim mândria, în loc de ea să avem smerenie, dar să avem cu adevărat faptele fariseului și smerenia vameșului.

În a doua duminică a Triodului este vorba despre fiul risipitor, de altfel duminică se și numește Duminică Fiului Risipitor, în care ni se atrage atenția asupra tatălui primitor. Eu aș numi mai bine pilda cu fiul risipitor - dacă ar înțelege toți despre ce e vorba - pilda tatălui primitor. În pilda aceasta se arată bunătatea lui Dumnezeu, pentru că Tatăl primitor este Dumnezeu, față de cei care se pocăiesc și se întorc de la rău la bine, pocăința fiind părăsirea păcatului. În această pildă se arată bunătatea tatălui care l-a avut în vedere pe fiul plecat de acasă totdeauna ca fiu și l-a primit la întoarcerea lui tot ca pe fiul său, pentru că totdeauna l-a gândit ca fiu al său. Când s-a întors fiul risipitor acasă se spune în Sfânta Evanghelie că tatăl a alergat înaintea lui și a căzut pe grumajii lui și l-a sărutat și l-a primit. Îmi place să spun aici în legătură cu fiul risipitor că tatăl primitor nu l-a pus în studiu pe fiul care se întorcea, nu a zis: să vedem ce va face acum, ce va zice, ci l-a primit. De ce nu l-a pus în studiu? Pentru că nu era cercetător științific, nu era cercetător psihologic, ci era tată. El nu l-a putut primi altfel decât cum primește un tată pe un copil. L-a primit cu inimă de tată. Și Dumnezeu este Tatăl nostru și ne primește. E încurajatoare această pildă cu tatăl primitor sau cu fiul risipitor care s-a întors acasă. În continuare e vorba despre judecata de apoi într-altă duminică, mai departe despre post, despre a doua venire a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Stimați ascultători, așa e la sfintele slujbe. Acestea sunt rânduielele de slujbă ale Bisericii noastre care ne pun în legătură cu Mântuitorul, adică nu-L prezintă pe Mântuitorul ca într-o predică sau ca într-un studiu, ci ni-L pun în față, ne pun pe noi în fața Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Dintre toate slujbele sfintei noastre Biserici, cea mai însemnată este Sfânta Liturghie. Însă slujbele Bisericii noastre toate sunt și pregătitoare pentru Sfânta Liturghie. Sfânta Liturghie este slujba cea mai înaltă, cea mai de căpetenie. În limba franceză cuvântul "liturgié" nu înseamnă Liturghie, înseamnă toate slujbele rânduite pentru fiecare zi, pentru că toate sunt pregătitoare pentru Liturghie. Nu se desparte Sfânta Liturghie de celelalte slujbe ale Bisericii, de slujbele pregătitoare. Și Liturghia propriu-zisă se numește "Liturgié Eucharistique", Liturghie Euharistică. Sfânta Liturghie este o sărbătorire cuprinzătoare. Avem pe scurt rezumatul sărbătorilor de peste an, începând cu Buna Vestire și cu Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, adică cu Întruparea Mântuitorului, pentru că la fiecare Sfântă Liturghie este și o Întrupare. O întrupare în înțelesul că ni se pun înaintea pâinea și vinul care la Sfânta Liturghie a Sfântului Vasile se spune că închipuiesc Trupul și Sângele Mântuitorului și care după aceea se prefac, prin pogorârea Duhului Sfânt, în Trupul și Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Deci Cinstitele Daruri întâi închipuiesc Trupul și Sângele Domnului Hristos și după aceea sunt în realitate Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, cu care ne împărtășim.

De obicei credincioșii noștri știu că la Sfânta Liturghie se pomenește Cina cea de Taină, pentru că se spune "Luați, mâncați, Acesta este Trupul Meu" și "Beți dintru Acesta toți, Acesta este Sângele Meu", cuvinte rostite de Domnul Hristos la Cina cea de Taină. La Cina cea de Taină, Domnul Hristos după ce a rostit cuvintele acestea, a spus: "Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea" (Luca 22, 19). Deci Domnul Hristos a rânduit să se facă în continuare ceea ce s-a făcut la Cina cea de Taină, adică să se facă Sfânta Liturghie. Așa încât nu-i de mirare că la Sfânta Liturghie pomenim Cina cea de Taină și cuvinte de la Cina cea de Taină, cuvintele Domnului Hristos. Însă la Sfânta Liturghie nu pomenim numai Cina cea de Taină, pomenim și alte evenimente. Și anume, înainte de a rosti preotul cu glas tare "Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate", preotul spune așa: "Aducându-ne aminte de această poruncă mântuitoare - de porunca dată de Domnul Hristos, ca aceasta să o facem întru pomenirea Lui - și de toate cele ce s-au făcut pentru noi, de Cruce - deci de Vinerea Mare, de Jertfa Domnului Hristos - de groapă - de înmormântarea Domnului nostru Iisus Hristos -, de Învierea cea de a treia zi - de Sfintele Paști - de suirea la cer - de înălțarea la cer a Domnului Hristos - și de a doua iarăși slăvită venire, - aducându-ne aminte de aceste evenimente pe care le sărbătorim în cuprinsul Sfintei Liturghii - ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate". E vorba de Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte, de pâinea și vinul pregătite pentru a deveni Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos pe care le luăm dintre ale lui Dumnezeu, sunt ale lui Dumnezeu și din ale Lui I le aducem lui Dumnezeu, ca să se prefacă în Trupul și Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Și atunci preotul cere de la Dumnezeu Tatăl să trimită pe

Duhul Sfânt să sfințească Cinstitele Daruri, ca să devină Trupul și Sângele Domnului Hristos. Aici avem amintirea pogorării Duhului Sfânt, pentru că zice: "Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste darurile acestea". Fără Rusaliile Sfintei Liturghii, adică fără pogorârea Duhului Sfânt peste Sfintele Daruri nu există Liturghie, nu se poate oficia Liturghia. Liturghia cuprinde și pogorârea Duhului Sfânt, deci cuprinde și Rusaliile. Așa încât Liturghia este o sărbătorire cuprinzătoare în acest înțeles, că pomenește evenimentul Întrupării Fiului lui Dumnezeu, pomenește Intrarea în Ierusalim de pildă, căci zicem la Sfânta Liturghie "Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin e cerul și pământul de mărirea Lui, osana întru cei de sus lui Dumnezeu". "Osana întru cei de sus lui Dumnezeu" au zis oamenii la intrarea în Ierusalim a Domnului Hristos. Pomenim joia sfintelor patimi, adică Cina ce de Taină, pomenim Jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos de pe Cruce, pătimirea Lui pentru noi, pomenim înmormântarea Lui de către Iosif și Nicodim. Așa mi-e de drag Sfântul Iosif din Arimateea, care L-a cinstit pe Domnul Hristos într-o vreme când mulți Îl necinseau. L-au condamnat, L-au răstignit, și el a fost dintre cinstitorii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Apostolii s-au retras și el a avut îndrăzneală, spune Sfântul Evanghelist Marcu, s-a dus la Pilat și a cerut trupul Domnului Hristos, să-l înmormânteze cu cînste. Și l-a înmormântat cu cînste, într-un mormânt pe care l-a oferit Domnului Hristos chiar Iosif din Arimateea, un mormânt nou în care nu a mai fost nimeni.

Apoi pomenim Învierea Domnului nostru Iisus Hristos. După ce ne împărtășim cu Sfintele Taine, preotul slujitor spune: "Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia Celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm Hristoase, și Sfântă Învierea Ta o laudăm și o mărim; că Tu ești Dumnezeu nostru, pe altul afară de Tine nu știm, numele Tău numim. Veniți toți credincioșii să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos, că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea. Totdeauna binecuvântând pe Domnul, laudăm Învierea Lui, că răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat". Și de câte ori pomenim de fapt Învierea Domnului nostru Iisus Hristos în duminici, spunem și această alcătuire. La Sfânta Liturghie - să mai adăugăm ceva și de la Paști - zicem: "Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că mărirea Domnului peste tine-a strălucit. Saltă acum și te bucură Sioane, iar tu Curată Născătoare de Dumnezeu, veselește-te întru Învierea Celui Născut al tău". Și mai zicem încă o alcătuire de la Sfintele Paști: "O, Paștile cele mari și preasfințite, Hristoase, o înțelepciunea și cuvântul lui Dumnezeu și puterea, dă-ne nouă mai adevărat a ne împărtăși cu Tine în ziua cea neînserată a împărăției Tale". Sunt cuvinte pe care le rostesc preoții în gând, în taină cum zicem noi, după ce se împărtășesc cu "dumnezeieștile, sfintele, preacuratele, cinstitele, nemuritoarele și de viață făcătoarele, înfricoșătoarele lui Hristos Taine", cu Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos date nouă ca să intre Domnul Hristos în alcătuirea mădularilor noastre. Așa spunem într-o rugăciune pe care o spunem după ce ne împărtășim cu Sfintele Taine: "intră în alcătuirea mădularilor mele, în rărunchi și-n inimă, arde spinii tuturor păcatelor mele; curățește-mi sufletul; sfințește-mi gândurile, întărește-mi încheieturile împreună cu oasele; numărul drept al celor cinci simțuri îl luminează; peste tot mă pătrunde cu frica Ta; curățește-mă, spală-mă și mă îndreptează, înțelepțește-mă, îmbunătățește-mă și mă luminează; arată-mă sălaș numai Duhului Sfânt și să nu mai fiu sălaș păcatului, ci Ție casă prin intrarea Împărtășirii". Și acum urmează ceva ce e deosebit de frumos: "Ca de foc să fugă de mine tot lucrul rău, toată patima". Nu ne bazăm numai pe puterile noastre, ci aducem rugători pentru acesta: "Rugători aduc Ție pe Înaintemergătorul, pe Sfinții Apostoli, pe mai marii cetelor puterilor cerești și împreună cu aceștia și pe Preacinstita și Preacurata Maica Ta, ale căror rugăciuni primindu-le Hristoase al meu, pe mine, slujitorul Tău, fiu al luminii mă fă".

Asta-i Filocalia cea trăită, asta-i Filocalia tuturor, sfintele slujbe care ne angajează mai mult decât o Filocalie care trebuie studiată, pe care nu avem vreme să o citim măcar odată și pe care nu o găsim și pe care o înțelegem greu, și care e mai mult pentru o elită de gânditori duhovnicești, iar sfintele slujbe sunt pentru noi toți. Și Filocalia aceasta, care este o altă Filocalie, sau care este Filocalia pentru toți, ne pune în legătură și cu Maica Domnului, pentru că la Sfânta Liturghie de pildă - făcând abstracție că la sfintele slujbe în general e pomenită Maica Domnului -, după ce se spun cuvintele "Pe Tine Te laudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ție Îți mulțumim Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru", ca și când ar vrea slujitorul sfințit să ne aducă aminte să nu uităm de Maica Domnului, se spun cuvintele: "Mai ales pentru Preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria", iar credincioșii izbucnesc din sufletele lor alcătuirea "Cuvine-se cu adevărat să te ferim pe tine, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și prea nevinovată, și Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce ești mai cinstită decât Heruvimii, și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii, care fără stricăciune, pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim". Sau, la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare: "De tine se bucură, ceea ce ești plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc și neamul omenesc. Ceea ce ești biserică sfințită și rai cuvântător, lauda fecioriei din care Dumnezeu S-a întrupat și prunc S-a făcut Cel ce este mai înainte de veci. Că

brațul tău scaun l-a făcut și pânțelele tău mai desfătat decât cerurile l-a lucrat; de tine se bucură, ceea ce ești plină de dar, toată făptura, mărire ție". Și bineînțeles și alte alcătuiți de felul acesta, care pun în evidență pe Maica Domnului, pentru că Biserica noastră este o Biserică cinstitoare a Maicii Domnului, Biserica noastră este o Biserică reprezentată în cer de Maica Domnului care este înălțată și cu sufletul și cu trupul la cer, după cum mărturisim când spunem "Pe Născătoarea de Dumnezeu cea întru rugăciuni neadormită și întru folosință nădejdea cea neschimbată, mormântul și moartea n-au ținut-o". Să știți că Domnul Hristos a respectat smerenia Maicii Domnului până la așa măsură că Maica Domnului a murit așa cum mor toți oamenii, a murit întru smerenie și a fost înmormântată, și din mormânt, credem noi, a fost înviată și scoasă și ridicată la cer: "mormântul și moartea n-au ținut-o, căci ca pe Maica Vieții, la viață a mutat-o Cel ce S-a sălășluit în pânțelele ei cel pururea fecioresc".

Astfel de cuvinte împodobesc mintea credincioșilor care iau parte la sfintele slujbe, care prețuiesc sfintele slujbe, care **slujesc la sfintele slujbe**. Vă rog să rețineți lucrul acesta: toți credincioșii trebuie să slujească la sfintele slujbe. Nu ne ducem la spectacol când mergem la biserică. Nu slujesc la biserică numai preoții, nu slujesc la biserică numai diaconii, nu slujesc la biserică numai cântăreții, preoții, diaconii, ci toți credincioșii trebuie să slujească la biserică. Pentru toți sunt îndemnul la rugăciune, pentru toți sunt îndemnul la preamărirea lui Dumnezeu.

Stimați ascultători, adevărul este că dacă gândim sfintele slujbe ca pe o Filocalie, învățăm din sfintele slujbe cum să ne curățim, cum să ne luminăm și cum să ne desăvârșim, nu numai din texte, ci mai ales din textele trăite la sfintele slujbe. Acesta-i vuietul Duhului, adică vuietul Duhului ca să fie vuiet trebuie să fie întrupat nu numai în gândurile noastre, ci și în cuvintele noastre, în toată ființa noastră să revărsăm gândurile Duhului prin puterile trupului, prin puterile sufletului și ale trupului, și atunci ne angajăm la o trăire filocalică, care oricum e mai la îndemână pentru fiecare dintre noi decât Filocalia cea pe care o ținem în raftul din bibliotecă. Eu vă pun la inimă lucrurile acestea, deocamdată așa cum le-am prezentat, și aș vrea să fie aceasta mai mult o sugestie, pentru a înțelege sfintele slujbe în eficiența lor, în efectele lor, în lucrarea lor, ca un vuiet al duhului la care participăm și noi ca să vuiască și mai tare, cu și mai multă putere, Duhul Sfânt întru preamărirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pentru preamărirea lui Dumnezeu-Tatăl, pentru preamărirea lui Dumnezeu-Fiul, pentru preamărirea lui Dumnezeu-Duhul Sfânt, întru cinstirea Maicii Domnului, întru cinstirea sfinților și într-o viață care să ne recomande pe noi ca unii care gândim și trăim filocalic. Dumnezeu să ne ajute la toți. Vă mulțumesc.

Vorbiți-ne despre Treimea divină.

Sfânta Treime este Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Dumnezeu unul în ființă și întreit în persoană, este o taină pe care nu o înțelegem, pe care o primim prin credință și nu o înțelegem. Cuvântul "treime" nu se găsește în Sfânta Scriptură, în Sfânta Evanghelie, dar se găsește în slujbele Bisericii noastre, de exemplu Sfânta Treime este pomenită în Sfânta Liturghie de cinci ori, ca Sfântă Treime sau ca Treime: "Unul fiind din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt", "Noi, care pe Heruvimi cu taină închipuim, și făcătoarei de viață Treimi întreită sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească de la noi să o lepădăm, ca pe Împăratul tuturor să-L primim, pe Cel în chip nevăzut înconjurat de cetele îngerești", "Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită", "Cu vrednicie și cu dreptate este a ne închina Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Treimei celei de-o ființă și nedespărțită", "Văzut-am lumina cea adevărată, luat-am duhul cel ceresc, aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne". Sunt cuvinte în care la Sfânta Liturghie e pomenită Sfânta Treime. Nu a putut nimenea și nu va putea nimenea niciodată să dezlege taina Sfintei Treimi, pentru că tainele rămân taine, le și cunoaștem și ne rămân și necunoscute. Ne plecăm cu smerenie în fața adevărilor de credință de felul acesta, gândiți-vă de pildă că într-o alcătuire de la sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos se spune "taina nu suferă ispitire", deci taina rămâne taină. Așa încât și taina Sfintei Treimi rămâne pentru noi o taină a credinței noastre în fața căreia ne plecăm. Taina Sfintei Treimi este prezentată în slujbele noastre ca întrupări ale tradiției de gândire bisericească, iar Sfânta Scriptură este începutul Tradiției bisericești. De altfel a fost o vreme când Sfânta Scriptură nu era și în care totuși Evanghelia se propovăduia. După ce s-a scris Evanghelia, cele patru înfățișări de la Matei, Marcu, Luca și Ioan, după ce s-au scris cărțile Sfinților Apostoli pe care le avem în Noul Testament, Noul Testament a devenit un monument al Tradiției bisericești numit Sfânta Scriptură, pe care după aceea părinții cei duhovnicești l-au continuat prin

scrierile lor, prin Filocalia de exemplu. Filocalia este o parte din Tradiția bisericească, din gândirea Bisericii de-a lungul veacurilor.

Cinstirea sfinților nu știrbește cinstirea lui Dumnezeu?

Nu, nu știrbește și nu împuținează, pentru că Domnul Hristos a spus "Cel ce vă primește pe voi pe Mine Mă primește și cel ce se leapădă de voi de Mine se leapădă" (Luca 10, 16), ceea ce înseamnă că Domnul Hristos vrea ca să-i cinstim și pe cei care sunt ai Lui. Noi nu-L întâlnim în Sfânta Evanghelie pe Domnul Hristos singur decât atunci când Se retrăgea pentru rugăciune. În rest totdeauna a fost cu cineva, și cei cu care a fost Domnul Hristos sunt vrednici de cinstire și așa toți sfinții lui Dumnezeu, pentru că nu împuținează, nu are cum să împuțineze cinstirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos faptul că cinstești pe cei ce tot lui Hristos I-au slujit și tot la Hristos duc. Biserica noastră nu cinstește numai pe sfinții lui Dumnezeu, ci cinstește și pe oamenii credincioși, pe credincioșii care sunt în Biserică. Ați băgat de seamă că preotul când tămâiază, tămâiază mai întâi altarul, ca locul cel mai înalt în biserică, după aceea icoanele Mântuitorului, a Maicii Domnului, icoanele sfinților și după aceea și pe credincioși, ca unii care sunt vrednici de cinstire fiind în Biserica lui Dumnezeu, fiind în legătură cu Domnul Hristos, fiind în legătură cu Maica Domnului și cu sfinții lui Dumnezeu.

Există mântuire în afară de Biserică?

Sfântul Ciprian spune că în afară de Biserică nu există mântuire, numai că niciodată nu s-a precizat sută la sută până unde ține Biserica, care sunt marginile Bisericii. Părintele Stăniloae vorbește despre Biserică deplină, numind Biserica Ortodoxă, și despre biserici nedepline. Dumnezeu știe câți va mântui dintre cei din Biserică și câți va mântui din cei care sunt, să zicem așa, în bisericile nedepline. Personal cred că Dumnezeu va mântui mult mai mulți oameni decât credem noi că se mântuiesc.

Dacă în zi de post ni se oferă ceva care nu este de post, să acceptăm sau să refuzăm?

Dacă vrem să postim și postim de fapt, putem să spunem foarte simplu că am vrea ceva de post dacă s-ar putea, sau dacă nu, refuzăm, dacă-i vorba așa de o simplă prăjitură sau o ciocolată, putem să o refuzăm politicos, spunând că postim. Adică să nu-și închipuie cineva că-i greșit să spună că postește. E greșit să te lauzi cu postul, dar să spui că postești când se postește nu-i nici o laudă, pentru că ar trebui să postească și aceia care-ți oferă mâncare care nu-i de post.

În cadrul Sfintei Liturghii preotul spune în taină unele rugăciuni. Nu credeți că ar fi bine ca acestea să fie auzite și de credincioși?

În unele locuri se citesc și cu voce tare, Biserica noastră are însă rânduiala să se citească în taină. Cred că lucrul acesta l-ar putea face foarte bine preoții primind și o binecuvântare de la Ierarhii lor, ca să poată să le citească cu glas tare, pentru că ele de fapt sunt ziditoare de suflet. De exemplu, pe Î. P. S. Serafim l-am auzit de mai multe ori, și la noi la mănăstire și în alte părți unde am slujit cu el, citindu-le cu glas tare. Era Arhiereu și el "drept învață cuvântul adevărului", așa încât nu am avut nici o îndoială despre treaba aceasta.

Credeți că această generație tânără va reînvia viața creștină de odinioară?

Dacă ar fi numai atât, să te aduni într-o sală, cred că da. Numai că să știți că de la zis până la făcut e cale lungă. Părintele Arsenie avea o vorbă, că "Cea mai lungă cale e calea care duce de la urechi la inimă". Și mama mea, Dumnezeu s-o odihnească, venea câteodată pe la mine și ziceam: Mamă, numai dumneata singură ai venit? "Da numa?, că o mai zis unele și altele dintre femeile de la noi că vin, da? când să plecăm n-o mai venit nici una". Zic: Știi cât e de departe de la zis până la făcut? Cât e de la noi din sat până la mănăstire. Așa e și cu chestiunea aceasta, ne întâlnim, ne auzim, e frumos, însă e greu de împlinit. Când se face cineva călugăr i se spune că bun lucru a ales, numai de-l va și împlini. Că "lucrurile cele bune cu osteneală se câștigă și cu greutate se împlinesc". Domnul nostru Iisus Hristos spune că "Cel ce vrea să vină după Mine să se lepede de sine, se-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie" (Matei 16, 24), crucea fiind efortul necesar de a te depăși pe tine însuși. Dacă ne angajăm în felul acesta, e nădejde de reînviere. Dacă nu ne angajăm în felul acesta, atunci ne-am întâlnit, ne-am bucurat, ne ținem minte. E frumos și asta, dar nu-i destul.

Unii iubesc dreptatea din legea Vechiului Testament și spun că trebuie ținută sâmbăta ca zi de odihnă. Ce părere aveți despre aceasta?

Nu-i putem lămuri, putem doar să le dăm niște indicații în legătură cu scrierile Sfântului Maxim Mărturisitorul din Filocalie volumul II, "Capetele gnostice", unde se vorbește despre sâmbătă și sâmbetele sâmbetelor și despre tăierea împrejur și despre tăierea tăierii împrejur, sunt niște aprecieri în legătură cu superioritatea creștinismului. Noi de altfel ne ținem de învățătura Bisericii, nu ne ținem de altceva. Dacă ne lăsăm conduși de învățătura Bisericii, învățătura Bisericii fiind norma credinței noastre, nu avem nici un fel de probleme. Adică nu ne gândim că s-ar putea întâmpla să nu fie bine. Însă ei se orientează după texte literare din Scriptură, întreabă totdeauna unde se scrie în Sfânta Scriptură că trebuie schimbată sâmbăta cu duminica, ori așa ceva noi nu găsim, decât așa, niște referiri. Și atunci nu putem să găsim niște argumente atât de puternice încât să-i convingem și pe cei care nu au convingerile noastre. Pe noi ne interesează să ne mergem calea, și dăm slavă lui Dumnezeu că suntem în Biserica cea adevărată, care ne dă și învățătura sfântă, ne dă și ajutor ca să împlinim cele bune. Pentru noi e foarte bine așa cum este, de pildă sunt deosebit de mulțumit să aud la slujbă și să spun la slujbă, cu cântare, cuvinte ca acestea, în ziua duminicii: "Preabinecuvântată ești Născătoare de Dumnezeu Fecioară, că prin Cel ce S-a întrupat din tine iadul s-a robit, Adam s-a chemat, blestemul s-a pierdut, Eva s-a mântuit, moartea s-a omorât și noi am înviat. Pentru aceasta cântând strigăm: bine ești cuvântat Hristoase Dumnezeul nostru, cel ce bine ai voit așa, mărire Ție". Sunt niște rânduieli care au intrat în componența existenței noastre și din care nu ne mai poate clinti nimenea. Și trăirea noastră este argumentul cel mai puternic pentru noi, și eventual poate să fie o argumentare și pentru alții.

Ce e mai presus, Taina sau Ierurgia? Cununia este o Taină, pe când călugăria este o Ierurgie.

Nu se pune problema din punct de vedere al intrării într-una sau în alta. Taina cununiei este o Taină, una din cele șapte Taine, poate că și călugăria ar putea fi socotită într-un fel la Taine. Numai că Biserica noastră socotește intrarea în călugărie Ierurgie. Însă ca viață, ca stil de viață, totdeauna Biserica a prețuit călugăria mai presus de viața de familie. Chiar dacă nu detestă și nu contestă viața de familie, socotește că întâi sunt călugări și după aceea sunt ceilalți. Noi nu ne socotim mai buni decât alții, ne silim să ne îndeplinim datoriile, pentru că nu putem să ne comparăm cu alții. Pentru unii calea lor e căsătoria, pentru alții calea lor e călugăria, așa încât până la urmă Dumnezeu știe cum vom fi primiți unii sau alții înaintea lui Dumnezeu. Ceea ce mă nemulțumește pe mine personal este că mulți dintre călugări nu au virtuți sociale și că nu se realizează în călugărie virtuțile sociale cum se realizează în viața de familie. În viața de familie este o participare între membrii familiei, părinți, copii, soți, unul față de altul, e o integrare, să zicem așa, un fel de participare până la integrare. În Sfânta Evanghelie Domnul Hristos are cuvântul că "cei doi vor fi un trup" (Matei 19, 5), așa încât, cum în trup există doi ochi și o singură vedere, două urechi și un singur auz, două nări și un singur miros, două mâini și o singură lucrare, două picioare și un singur mers, totul se realizează în unitate, sau ar trebui realizat în unitate. Apoi fericirea, fericirea fiecare și-o lucrează prin fericirea celuilalt, îl ferești pe cel de lângă tine ca să fii tu fericit. Sunt niște lucruri care în călugărie de multe ori nu se pot realiza și de fapt nu se realizează, pentru că există o tendință de însingurare și de singularizare. Așa este în general, așa se prezintă lucrurile, și atunci până la urmă numai Dumnezeu știe cine și cum va fi primit călugăr fiind, sau cum va fi primit din viața de familie. Sunt și ridicări și căderi și în viața de familie și în viața călugărească.

Este păcat să-ți schimbi mereu duhovnicul?

În general e bine să te ții de unul, că dacă sunt mai mulți te încurcă. Să treci de la unul, să zici că nu te înțelege și te duci la altul și te înțelege într-alt fel și ajungi la alte necazuri. Cel mai bine este să te ții cât poți de unul, dar eu de exemplu, dacă l-am pus pe unul pe direcție bună, nu mai zic să se spovedească numai la mine, pentru că eu sunt departe. Zic: de acum încolo te poți spovedi la orice preot duhovnic și Dumnezeu să-și ajute să te spovedești mai des, să te împărtășești mai des, și nădejde la mila lui Dumnezeu, când e omul pus pe o direcție bună. La început îl ții numai tu, ca să nu-l încurce altul.

Dați un canon pentru pierderea fecioriei.

Adică cum să dau un canon, eu personal dacă dau canon? Eu personal, sau ce învață Biserica în chestiunea aceasta?

Personal.

Dragă, mai întâi de toate canonul e necazul care vine după asta și frământarea de conștiință. Eu personal nu prea scormonesc prin subteranele oamenilor, dar bineînțeles dacă omul mărturisește, îi dau canon pentru păcate de felul acesta doi ani de zile oprire de la Sfânta Împărtășanie. Asta nu înseamnă că neapărat trebuie să treacă doi ani. Sfântul Ioan Gură de Aur are un cuvânt în comentariul la Epistola II către Corinteni în care spune: "Pe mine nu mă interesează anii, ci mă interesează vindecarea. Dacă s-a vindecat, de ce să mai așteptăm să treacă anii, și dacă nu s-a vindecat, ce folos că au trecut anii?" Trebuie să găsim modalitatea să vedem în ce măsură omul se încadrează în împlinirea datoriilor pe care le are el în fața lui Dumnezeu. Pentru că să știți că păcatele nu trebuie categorisite după un șablon, ci trebuie categorisite după felul în care se raportează oamenii cu păcat la un lucru. De pildă, la mine a venit cândva un cetățean din părțile Făgărașului, și zice către mine: "Părinte, eu am un păcat mare, mare de tot". Și eu când am auzit așa, am zis: bine, dar ai putea totuși să-l spui? Și a spus: "Da părinte, că îl știe tot satul". Și să știți că a fost ceva grav, într-adevăr grav: "Părinte, eu am omorât pe un fiu al meu". Într-o împrejurare în care el de fapt nu a dorit să omoare. S-a bătut cu soția lui, copilul a intrat între ei - nici nu am mai întrebat: și cum l-ai lovit? -, l-a lovit și a murit. Și a făcut omul nouă ani de închisoare. Și m-am gândit: a făcut nouă ani de închisoare, ce să-i mai dau eu încă nouă ani sau nu știu ce? Mai ales că nu a vrut. Zic către el - în gândul meu am zis: îl las să se împărtășească, am zis eu în gând dar nu i-am spus nimic -: la biserică mergi? Zice: "Nu, părinte". Și asta o știe tot satul, probabil. Te rogi dimineața și seara? "Nu mă prea rog". Postești? "Nu!" Și am zis: acestea care le faci tu acum sunt mai mari decât acela care l-ai făcut, că acela l-ai făcut într-o clipă, dar acestea le faci, uite, zi de zi. Așa că lucrurile nu pot fi gândite numai așa, că acesta-i păcatul cel mai mare. Păcatul cel mai mare e păcatul care-l faci, dacă-i vorba, păcatul în care ești.

Vorbiți-ne despre trezvie.

Trezvia este ceea ce se numește priveghere, adică luare-aminte, asta-i trezvia. O stare în care nu ești somnolent, în care știi ce se întâmplă cu tine, știi ce se întâmplă în jurul tău, e faptul de a fi treaz, sufletește treaz. Adică nu înseamnă să nu dormi ca să fii treaz, că dacă nu dormi, apai nu ești treaz nici când nu dormi. E vorba de a avea măsura aceasta de a cunoaște, de a știi ce se întâmplă, de a înțelege ceva. Asta-i trezvia, starea de om treaz.

Cum putem să ținem post mâncând la cantină?

Poate vă faceți voi de post, important este să fii hotărât pentru post, că până la urmă tot poți posti. Să știți că la capitolul post sunt cel mai elastic. De ce? Pentru că și eu am trăit între oameni care nu au postit și nici eu nu postesc de când mă știu. Postesc de când sunt la mănăstire, postesc întins, așa, dar nu un post riguros, un post moderat, un post pe care l-aș putea duce și când nu-i post, dacă-i vorba. Cei care mănâncă la cantină nu pot să renunțe de fiecare dată la mâncarea de la cantină, și atunci eu zic așa, că dacă mănâncă totuși și de la ei, atunci în zi de post să mănânce de post. Și dacă ajung în situația de a putea mânca de post, unde pot mânca de post să mănânce de post. Adică să-și dovedească dorința de a posti. Sau să facă altceva, de exemplu să înmulțească rugăciunea. În Filocalie, parcă la Talasie Libianul, este un cuvânt care zice că "Domnul Hristos s spus <<Dacă vă vor prigoni într-o cetate, mergeți în cealaltă>>". Și asta ar însemna că dacă nu poți să rămâi în cetatea postului, să intri în cetatea rugăciunii. Adică să-ți găsești ceva de făcut din care reiese că tu de fapt nu vrei să fii călcător de rânduială, pentru că postul totuși nu e o poruncă, ci e o rânduială. Nu vrei să fii călcător de rânduială, ești disciplinat, ai vrea să faci mai mult, dar deocamdată la puterile tale nu se poate mai mult, și atunci faci altceva, citești un Paraclis, sau zici "Doamne Iisuse" un sfert de oră, faci ceva așa ca să-ți dovedești tu ție că ai vrea să faci și în chestiunea pe care nu o faci, nu o poți face.

Este bine să îngenunchem în biserică duminică?

Faci și tu ce fac toți ceilalți. Dragă, care-i situația? Să știți că de fapt duminica nu se îngenunchează, după rânduiala Bisericii. Apai sunt unii oameni care dacă n-ar îngenunchea duminica n-ar mai îngenunchea niciodată. Așa că eu m-am pomenit într-un context de existență în care îngenuncheam totdeauna duminica, așa cum îngenunchem în celelalte zile, în zilele obișnuite, la Sfânta Evanghelie, la ieșirea cu Cinstitele Daruri și la "Pe Tine Te laudăm". Numai la Teologie am aflat că duminica nu se îngenunchează și așa mai departe. E o chestiune în care te orientezi și după ceilalți. Adică dacă se obișnuiește să se îngenuncheze, nu te ții tu că tu ești acela care știi și îi mai înveți și pe alții. Îngenunchezi și tu acolo, că nu ți se întâmplă nimic, și după aceea când te duci la tine acasă, dacă știi că nu se îngenunchează nu îngenunchezi, și Doamne-ajută!

Vă rugăm să explicați versetul "Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ce are i se va lua" .

Celui ce are cunoștință i se va da făptuire, celui ce are făptuire i se va da cunoștință și va progresa așa înainte. Celui ce are numai părerea că are ceva, va ajunge în situația de a pierde și părerea, pentru că își va da seama că nu are.

Există soartă? Prin rugăciuni se poate schimba soarta omului?

Prin părțile noastre, când eram eu pe acasă, ziceau oamenii să "soarta-i ca moartea", adică nu o poți înlătura, nu o poți ocoli. Eu cred că există totuși un cadru. Nu se poate nega faptul că noi venim în lumea aceasta într-un anumit cadru, într-un anumit context existențial care nu poate fi indiferent. De exemplu eu în situația mea specială, nu se poate zice că lucrul acesta este o chestiune care putea să o evite cineva, nici eu nici alții. Și atunci, iată e un fel de soartă, adică un cadru, un făgaș pe care trebuie să merg și în care trebuie să mă dezvolt, altfel decât se dezvoltă cei care au altă situație. După aceea faptul că am venit într-o anumită familie, familie de țărani, este totuși un cadru dat. Cadrul acesta e într-un fel fix, dar în cadrul acesta fiecare din noi ne lucrăm înaintarea, progresul duhovnicesc, și aceasta nu mai depinde de cadru, ci depinde și de ceea ce putem face noi în cadrul dat, care totuși este un dat. Și totuși rămâne cum zic oamenii: "soarta-i ca moartea".

Ce să facem pentru a înainta în iubirea duhovnicească?

"Trebuie să ne curățim simțirile ca să-L vedem pe Hristos". Să ne despovăram de ceea ce stă împotriva iubirii. Sfântul Maxim Mărturisitorul, v-am spus ieri, are cuvântul că "dragostea e născută de nepătimire". Pe măsura curățirii de patimi înaintăm și în iubire.

Pe omul căzut îl părăsește Dumnezeu?

Sfântul Serafim de Sarov spune că Duhul Sfânt nu Se retrage cu totul de la om decât la moarte, în cazul în care sufletul nu merge la bine. Până trăiește omul e nădejde de bine, în sensul că Duhul Sfânt îl poate ajuta la pocăință. Posibilitatea de pocăință este și prin Duhul Sfânt. Mai de aproape nu știm noi cât e de prezent, cum e de lucrător și așa mai departe. Important este să fim oameni vrednici de Duhul Sfânt și vom avea pe Duhul Sfânt. Și să nu uităm de vuietul Duhului, slujbele, de ceea ce înmulțește Duhul.

De unde putem ști că Biserica Ortodoxă este Biserica drept-măritoare?

Putem să știm de acolo că are vechimea de la Mântuitorul și că adevărurile de credință ale Bisericii noastre comparate cu ceea ce cred alții sunt mai luminate. Nu pentru că suntem ortodocși, dar vorbind așa comparativ, de pildă dacă e vorba de unii care nu cinstesc pe Maica Domnului și noi cinstim pe Maica Domnului, sigur că suntem mai presus de ei. După aceea faptul că avem Sfintele Taine pe care alții nu le au, și așa mai departe. Dacă analizăm lucrurile și cercetăm, constatăm până la urmă că Biserica noastră este Biserica autentică în raport cu celelalte.

Cum poate fi tâlcuit cuvântul "De acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine"?

E vorba de participarea Sfântului Apostol Pavel la patimile Domnului nostru Iisus Hristos. El are în vedere și Botezul ca înmormântare a omului vechi și învierea omului nou. El, ca omul răstignit, nu mai face ceva deosebit în fața Domnului Hristos, ci Îl lasă pe Domnul Hristos să lucreze. Poate că așa s-ar înțelege.

Vă rugăm să ne recitați poezia "Colind" de Vasile Voiculescu.

În coliba-ntunecoasă,
Din carne și os lucrată
A intrat Hristos deodată.
Nu făclie ce se stinge,
Nu icoană ce se frânge,
Ci El Însuși, trup și sânge

Preschimbat pentru făptură
Într-o scumpă picătură,
Dulcea Cuminecătură.
Coliba cum L-a primit
S-a făcut cer strălucit
Cu boltă de mărgărit,
Și pe ea soare și stele
Cu luceferi printre ele.
În mijloc tron luminos
Și pe el Domnul Hristos
Care mult Se bucura.
Duhul Sfânt Se-alătura
Și acolo rămânea
Și acum și pururea.
Și noi Doamne ne-am sculat,
Colibele-am curățat,
Uși, ferestre, toate-s noi.
Doamne, intră și la noi!
Trup tu dormi, somnul te paște?
Suflete, scoli și cunoaște
Luminos Prunc că Se naște,
În peștera inimii, în palatul Treimii.
Dară Pruncul cine mi-I?
Mi-e Hristosul Dumnezeu
Coborât în pieptul meu.
Maica Sfântă-n brațe-L ține,
Duhul Sfânt cu drag-L-alină,
Îngeri cu raze se-nchină.
Nu dorm, trupul lin îmi spune,
Ci-nclăștat de grea minune
Stau în mută rugăciune.
Să mai mișc nu se cuvine,
Căci cu harul care vine,
Raiul tot se află-n mine.

10 noiembrie 1994

<<[Cuprins](#)

Cine este Iisus Hristos?

<<[Cuprins](#)

Hristos a înviat! Stimați ascultători, încă din toamnă, când am vorbit despre Filocalie, "Eu și Filocalia", "Texte filocalice care se impun atenției de la prima lectură" și "Filocalia pentru toți", am promis că voi vorbi, cu proxima ocazie, despre "Cine este Iisus Hristos", "Cine este Iisus Hristos pentru mine?" și despre "Rugăciunea lui Iisus". De fapt subiectele acestea au fost propuse atunci când au fost propuse și cele în legătură cu Filocalia și au fost preferate atunci cele în legătură cu Filocalia, așa că subiectele acestea au rămas pentru acum. Am propus aceste subiecte, și eu personal mă gândeam că ar fi bine să le prezint pe acestea de acum atunci, însă cei care m-au invitat au socotit că sunt potrivite cele de atunci pentru atunci. Și atunci au rămas aceste subiecte pentru acum. Cu ajutorul lui Dumnezeu cred că au să fie de folos și acum, cum sunt de folos oricând.

Când am vorbit pentru prima dată aici la Timișoara, am vorbit despre "Bucuria creștină". Motivam atunci că am ales subiectul "Bucuria creștină" pentru că era în vremea de bucurie a învierii Mântuitorului nostru Iisus

Hristos, era în 13 mai, era după Paști, și pentru că bucuria se potrivește cu tinerețea și eram conștient că vin să vorbesc mai ales unor tineri, și pentru că am avut bucurii deosebite aici la Timișoara. Nu mi-a venit atunci în minte să vorbesc despre Domnul nostru Iisus Hristos, deși poate că cu asta trebuia să încep atunci. Între timp mi-am dat seama că oamenii știu puține despre Domnul Hristos și nu toți știu ceea ce trebuie să știe. Între timp au venit la mine la mănăstire tineri care au făcut yoga. Și unii dintre ei au spus: "Părinte, să știți că despre Domnul Hristos eu am învățat la yoga". Le-am răspuns la fiecare, când a fost cazul: să știi că Hristos Cel de la yoga nu-i Hristos Cel adevărat. Despre Hristos nu învățăm de la yoga, ci despre Hristos învățăm din Biserica noastră. Și având în vedere faptul acesta, că mulți dintre tineri nu știu cu adevărat cine e Domnul Hristos, am socotit că e bine să vorbim cândva aici, să vorbesc eu însumi, despre Domnul nostru Iisus Hristos, să spun pentru toți cine este Iisus Hristos. Eu am formulat acest subiect și mi-am dat seama de la început că nu-i bine formulat "Cine este Iisus Hristos?", dar n-am putut să găsesc o altă modalitate de prezentare pentru cei din vremea noastră.

Cei care L-au cunoscut pe Domnul Hristos sau au auzit despre Domnul Hristos în vremea propovăduirii Sale puteau să întrebe foarte bine: "Cine este Iisus din Nazaret, că se vorbește despre Iisus din Nazaret". În Sfânta Evanghelie sunt mai multe locuri în care se spune ceva despre Iisus din Nazaret. De pildă: "Trece Iisus din Nazaret", de pildă "Și acesta a fost cu Iisus din Nazaret". Noi astăzi, după două mii de ani, nu mai vorbim despre Iisus din Nazaret, ci vorbim despre Iisus și mai cu seamă vorbim despre Iisus Hristos. Și atunci pentru noi se poate pune întrebarea foarte bine: cine este Iisus Hristos, pentru că noi știm despre Iisus Hristos. Prin urmare, cine este Iisus Hristos? De fapt, într-un fel răspundem la întrebarea "Cine este Iisus Hristos?" când punem întrebarea "Cine este Iisus Hristos?". Răspunsul ar fi simplu: Iisus Hristos este Iisus Hristos. Nu mulți dintre cei care se gândesc la Mântuitorul nostru știu că cele două cuvinte, "Iisus" și "Hristos" nu sunt un nume, ci numele este "Iisus" și "Hristos" arată calitatea lui Iisus. Noi zicem "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu" de pildă, și nu ne dăm seama că nu spunem, când zicem "Doamne, Iisuse Hristoase", un nume, ci nouă ni se pare că spunem un nume. În realitate noi spunem un nume și o calitate a Celui care poartă numele.

În Sfânta Evanghelie de la Matei, în legătură cu Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, mai precis conceperea Mântuitorului nostru Iisus Hristos în pântecele Preasfintei Fecioare Maria, după firea omenească, se spune că îngerul binevestitor i-a spus dreptului Iosif: "Vei chema numele Lui Iisus", deci Îi vei zice Iisus, cu explicația că "El va mântui pe poporul Său de păcate" (Matei 1, 21). În Sfânta Evanghelie de la Luca, în capitolul 2, acolo unde se vorbește despre vestea cea bună adusă de îngerul binevestitor unor păstori din apropierea Betleemului, din apropierea locului unde S-a născut Domnul Hristos, deci unor păstori din Betleem îngerul le-a spus: "Vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul, că vi S-a născut vouă un mântuitor, care este Hristos Domnul" (Luca 2, 10-11).

Cuvântul "Iisus" este de origine ebraică și înseamnă "mântuitor", după spusa îngerului, iar cuvântul "Hristos" este de origine greacă și înseamnă "Unsul", unsul în înțeles de "Alesul". În Vechiul Testament erau aleși ai lui Dumnezeu preoții, proorocii și împărații și erau investiți în calitatea lor prin ungere, prin ungere cu untdelemn sfințit. Domnul nostru Iisus Hristos este preot, este împărat și este profet prin lucrarea Lui, prin activitatea Lui, și este numit pentru aceasta Unsul în înțelesul de Alesul. Deci când zicem "Iisus Hristos" noi zicem "Iisus Cel ales de Dumnezeu", "Iisus Cel uns de Dumnezeu", "Iisus Cel pus deoparte pentru mântuirea oamenilor". Prin urmare, știind lucrurile acestea în legătură cu numele Mântuitorului, care este Iisus, și cu calitatea Mântuitorului, care este Hristos - și care de fapt pentru noi în general sunt mai degrabă două nume decât un nume și o calitate - important este să știm că Mântuitorul nostru are o alegere specială. Care este alegerea specială a Mântuitorului nostru au exprimat în general primii creștini prin faptul că au avut totdeauna credința că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu și este Mântuitor. Această mărturisire de credință s-a exprimat adeseori printr-un simbol, și anume prin simbolul peștelui. Când creștinii, fiind prigoniți și de evrei și de păgâni, de romani în special, s-au constituit într-un fel de societate secretă, ca să poată fi în legătură cu ceilalți creștini - neștiindu-se unii despre alții - au găsit un fel de semn de prezentare, un semn de înțelegere între ei, o parolă, care era prezentată prin semnul peștelui. S-a găsit acest semn al peștelui, pe care ei îl făceau între ei, discret, cu mâna în aer, cu toiagul pe pământ. Când se întâlnea un creștin cu unul despre care nu știa că e creștin făcea semnul acesta și celălalt se prindea imediat, știa despre ce e vorba, dacă era și el creștin. Și puteau intra în vorbă unul cu altul în calitatea lor de creștini. De ce s-a ales ca semn de înțelegere, ca semn de descoperire, peștele? Pentru că în limba greacă, "pește" se spune "ihtis", și cuvântul "ihtis" este format din inițialele cuvintelor "Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Mântuitorul".

Iată stimați ascultători câtă înțelepciune au avut primii creștini pentru a se înțelege unii cu alții printr-un semn care cuprindea o mărturisire, o mărturisire de credință, aceea că Iisus este Hristos, este Fiul lui Dumnezeu, este Mântuitorul. În aceasta se cuprinde de fapt mărturisirea de credință despre Domnul Hristos, se cuprinde mărturisirea de credință pe scurt, în înțelesul acesta că Iisus este Hristos, este Alesul, este Mesia, este Cel rânduit de Dumnezeu pentru mântuirea lumii, este Fiul lui Dumnezeu și este mântuitor.

Cu vremea lucrurile s-au lămurit tot mai bine. Mai întâi Sfinții Evangheliști, fiecare în felul său, au prezentat pe Mântuitorul lumii. Sfântul Evanghelist Matei, după scrierea sa, după felul cum a conceput Evanghelia sa, ne dăm seama că s-a adresat unor oameni care știau despre Mesia, știau despre niște proorocii care-L priveau pe Mântuitorul așteptat și de aceea pe el l-a interesat foarte mult faptul de a scoate în evidență că Iisus din Nazaret, Iisus despre care se vorbea pe atunci, este de fapt Mesia, este Hristos, este Unsul, este Alesul, Cel făgăduit de Dumnezeu și proorocit de prooroci, și că în El se împlinesc proorociile. Scriindu-le evreilor, el a făcut mai multe mențiuni în legătură cu prezența Mântuitorului nostru Iisus Hristos în lume ca mântuitor. A adus înaintea mereu legătura dintre o proorocie din Vechiul Testament și împlinirea ei. Cineva care citește Sfânta Evanghelie de la Matei își dă seama că, după spusa Sfântului Evanghelist Matei, Mântuitorul nostru are o așezare specială în conștiința credincioșilor, în înțelesul că din cuvintele pe care le-a spus Mântuitorul și pe care le-a cuprins Sfântul Evanghelist Matei vedem că Mântuitorul, vorbind despre cele se s-au zis de demult în Scriptură, adaugă "Și Eu vă spun vouă". Deci: "Ați auzit că s-a zis celor de demult: să nu ucizi, că cel ce ucide este vrednic de osândă. Iar eu vă zic vouă că cel ce se mânie pe fratele său este vrednic de osândă" (Matei 5, 21). Sau: "Ați auzit că s-a zis celor de demult: să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău. Iar eu vă zic vouă: iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc, binecuvântați pe cei ce vă blestemă și vă rugați pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri" (Matei 5, 44). Deci Domnul Hristos Se compară pe Sine cu ceea ce s-a zis celor de demult, și El spune un cuvânt mai presus de ceea ce s-a zis celor de demult, "Iar Eu vă zic vouă". Asta arată calitatea Lui în fața celor de odinioară, "Eu vă zic vouă", autoritatea Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Știm apoi că Domnul Hristos S-a prezentat, după mărturia Sfântului Evanghelist Matei, ca "Domn al sâmbetei", ca mai mare decât templul, ca mai mare decât Iona, ca mai mare decât Solomon (cf. Matei 12, 42. 41. 8). Știm că i-a întrebat Domnul Hristos pe oameni cine zic, cine li se pare lor că este El, și ei au zis că este fiul lui David și Domnul Hristos atunci a zis cum de David Îl numește pe El Domn, dacă este fiul lui, arătând prin aceasta că El este mai mult decât un fiu al lui David (cf. Matei 22, 42-45). În sfârșit, cunoaștem cuvintele Mântuitorului în care, vorbind despre Fiul Omului ca titlu mesianic, se prezintă pe Sine ca unul ce va veni ca Fiu al Omului pe norii cerului, că va avea o a doua venire în lumea aceasta, o a doua venire în slavă (cf. Matei 26, 64). Și cunoaștem o mulțime de lucruri despre Domnul Hristos din Evanghelia de la Matei, pe Domnul Hristos ca făcător de minuni, pe Domnul Hristos ca Cel ce S-a răstignit pentru noi, pe Domnul Hristos Cel ce a biruit moartea, a înviat din morți. Toate acestea ne dau o perspectivă în înțelegerea felului cum Sfântul Evanghelist Matei L-a înțeles pe Mântuitorul și L-a prezentat pe El. De fapt adevărul este că noi n-am învățat despre Domnul Hristos din Evanghelie, deși putem învăța și din Evanghelie. Nici din Evanghelia de la Matei, nici din celelalte Evanghelii. De pildă, Sfântul Evanghelist Marcu nu are referiri la proorociile din Vechiul Testament când vorbește despre Domnul Hristos. De ce? Pentru că el a scris unor oameni care nu știau de proorociile din Vechiul Testament și atunci împlinirea proorociilor pentru ei nu constituia un argument despre calitatea Mântuitorului ca mântuitor, despre calitatea Lui Iisus ca Mesia. Și a găsit altă modalitate de prezentare a Mântuitorului, în special prin minunile făcute de Domnul Hristos, acestea fiind pentru ei un argument mai puternic decât argumentul că prin El s-au împlinit proorociile.

La fel, Sfântul Evanghelist Luca nu vorbește despre Domnul Hristos referindu-se la proorociile din Vechiul Testament, dându-și seama desigur că pentru cel căruia e adresată Evanghelia sa - știți că Sfântul Evanghelist Luca a scris Evanghelia sa pentru o singură persoană, pentru un om de vază cu numele Teofil, căruia i-a spus ce știe el, ce a aflat el despre Iisus Hristos, despre învățătura Lui - aceste referiri nu au mare însemnătate. Și Sfântul Evanghelist Luca are în vedere aspecte ale persoanei Mântuitorului, iar Sfântul Evanghelist Ioan prezintă niște profunzimi de gând în legătură cu Domnul Hristos, pe care i le-a descoperit Duhul Sfânt și pe care le cunoaștem și noi din câte a scris Sfântul Evanghelist Ioan.

Totuși, noi n-am învățat din Evanghelie despre Domnul Hristos, din citirea Evangheliei, ci am învățat din conștiința Bisericii, revărsată în special în sfintele slujbe. Bineînțeles și în propovăduire, dar adevărata propovăduire a Bisericii se cuprinde în textele de la sfintele slujbe. Am spus și altă dată aici, când am vorbit

despre "Filocalia pentru toți", că eu consider sfintele slujbe ale Bisericii noastre ca fiind vuietul Duhului. Spuneam atunci că sunt trei locuri în Sfânta Scriptură a Noului Testament în care Duhul Sfânt este prezentat ca cel ce scoate un vuiet. Este asemănat cu vuietul vântului, cu vuietul apelor și cu vuietul unei vijelii. În Sfânta Evanghelie de la Ioan în capitolul 3, acolo unde e prezentată convorbirea Domnului nostru Iisus Hristos cu Nicodim, se spune că Domnul Hristos a zis: "Duhul - sau vântul, cuvântul "duh" și cuvântul "vânt" în limba greacă fiind exprimat prin aceeași expresie, "pneuma" - suflă unde vrea și tu auzi vuietul lui, dar nu știi de unde vine și încotro se duce" (Ioan 3, 8), adică nu știi unde începe și unde se sfârșește. Vuietul Duhului e la fel cum e vuietul vântului. Tot în Sfânta Evanghelie de la Ioan, în capitolul 7, citim că a zis Domnul Hristos că "Din ființa celui ce crede vor curge râuri de apă vie" (Ioan 7, 38), și Sfântul Evanghelist Ioan spune că aceasta a zis-o Domnul Hristos despre Duhul pe care aveau să-L primească cei ce cred în El, în Domnul Hristos. Iar în Faptele Sfinților Apostoli este vorba despre un vuiet al Duhului, când S-a pogorât Duhul Sfânt peste Sfinții Apostoli s-a auzit o "vijelie ca de vânt care suflă repede." (Fapte 2, 2) Când ne gândim că Domnul Hristos a zis - și s-a păstrat cuvântul acesta în Sfânta Evanghelie de la Ioan - că "El - adică Duhul Sfânt - pe Mine Mă va preamări", putem face o legătură între vuietul Duhului și sfintele slujbe în înțelesul că în sfintele slujbe se exprimă preamărirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos cea de la Duhul Sfânt, și în sfintele slujbe se aude vuietul Duhului prin textele de la sfintele slujbe în care se vorbește și despre cine este Iisus Hristos.

Adevăratul nostru contact, al credincioșilor drept-măritori, cu cele dumnezeiești se realizează în cuprinsul sfintelor slujbe. Noi nu suntem cu Scriptura în mână și să le spunem mereu oamenilor ce scrie aici și ce scrie dincolo. De ce? Pentru că Sfânta Scriptură pentru noi se întrupează, adevărurile din Scriptură se întrupează în trăirile religioase determinate de dumnezeieștile slujbe. La slujba de dimineață din duminici și sărbători, înainte de a se citi Sfânta Evanghelie, se cere o învrednicire a credincioșilor pentru a asculta Sfânta Evanghelie, căci se zice: "Și pentru ca să ne învrednicim noi a asculta Sfânta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeu nostru să-L rugăm". Cerem o învrednicire specială pentru a asculta Sfânta Evanghelie. De ce? Pentru că Sfânta Evanghelie este cuvânt mai presus de lumea aceasta, este cuvânt veșnic pe care nu-l putem înțelege cu măsurile gândurilor noastre, și de aceea trebuie să avem o învrednicire specială. În Filocalie este un cuvânt la Evagrie Ponticul care zice așa: "Bate la porțile Scripturii cu mâinile virtuții". Prin urmare noi cunoaștem învățătura Bisericii despre Mântuitorul nostru Iisus Hristos din alcătuirile de la slujbele Bisericii.

În secolul IV, respectiv în anul 325, s-a formulat învățătura Bisericii, mărturisirea Bisericii de până atunci, în ceea ce numim noi astăzi Simbolul credinței sau Crezul. În Simbolul credinței formulat în partea formulată în Sinodul I de la Niceea avem credința în Dumnezeu Tatăl și credința în Dumnezeu Fiul, pentru ca mai târziu să se formuleze la al doilea Sinod Ecumenic credința în Dumnezeu Duhul Sfânt și credința în Biserică, în Sfintele Taine și în viața de veci. În Simbolul credinței, așa cum îl cunoaștem noi și cum de fapt a fost formulat la cele două sinoade ecumenice, în partea întâi, în legătură cu credința în Domnul nostru Iisus Hristos - care este Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul - se precizează niște lucruri care trebuie înțelese de către toți așa cum sunt prezentate în Simbolul credinței, pentru că numai așa se poate vorbi despre Ortodoxie. Cine crede ortodox acela este ortodox. Este în Ortodoxie cine mărturisește credința ortodoxă. Ori credința ortodoxă despre Domnul Hristos este formulată în felul următor: după ce zicem "Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute" adăugăm "Și într-unul Domn Iisus Hristos". Așa cum credem în Dumnezeu Tatăl credem și în Dumnezeu Fiul, "într-unul Domn Iisus Hristos - despre care precizăm că este - Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii". Adăugăm în continuare că este "Lumină din Lumină - deci Domnul Hristos Fiul lui Dumnezeu este Lumină din Lumină - Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat - deci este nu numai om, ci este Dumnezeu, și anume Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat - născut - nu este creat - iar nu făcut, - este de o ființă - Cel de o ființă cu Tatăl, - și știm despre El că toate s-au făcut prin El - prin Care toate s-au făcut". Asta știm noi despre firea dumnezeiască a Mântuitorului. Și mai departe spunem că El, deci firea dumnezeiască, Fiul lui Dumnezeu "S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om". Și acum, după firea omenească unită cu firea dumnezeiască, spunem ce s-a întâmplat în continuare: "S-a răstignit pentru noi în vremea lui Ponțiu Pilat, a pătimit, S-a îngropat și a înviat a treia zi după Scripturi; Și S-a suit la ceruri - S-a înălțat la ceruri - și șade de-a dreapta Tatălui; - de unde - iarăși va să vină să judece vii și morții, a Cărui împărăție nu va avea sfârșit".

Deci dacă cineva vrea să știe ce învață Biserica despre Domnul Hristos, dacă vrea să aibă un răspuns la întrebarea "Cine este Iisus Hristos?", să aibă în vedere învățătura Bisericii din Simbolul credinței, să aibă în vedere ce spune Biserica, ce a spus Biserica la Sinodul I Ecumenic de la 325 despre Domnul Hristos. Ce a

spus? A spus că este o ființă, o persoană în două firi, fire dumnezeiască și fire omenească. După firea dumnezeiască este din veșnicie născut din Tatăl și de o ființă cu Tatăl, este Cel prin care toate s-au făcut. Că firea dumnezeiască s-a unit cu firea omenească. Când și unde? Atunci când Preasfânta Fecioară Maria a primit să fie mamă a Mântuitorului lumii, când a zis "Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău", cuvânt spus către îngerul binevestitor. Când a zis Preasfânta Fecioară Maria "Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău", atunci firea dumnezeiască a început să aibă în apropiere de ea și în legătură cu ea firea omenească a Mântuitorului. Deci cele două firi, firea dumnezeiască și firea omenească s-au unit, au început să existe împreună în pântecul Preasfintei Fecioare Maria. Asta este credința Bisericii, și zicem: "S-a pogorât din cer și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om". Avem, prin urmare, de acum pe Domnul nostru Iisus Hristos ca Dumnezeu adevărat și om adevărat. Noi stăm în legătură cu Domnul nostru Iisus Hristos când ne rugăm Lui sau când ascultăm cuvintele Lui. Ori de câte ori ne gândim la Domnul Hristos noi trebuie să avem în vedere faptul că El este Dumnezeu adevărat și om adevărat. După o expresie de la slujbele dumnezeiești ale Bisericii noastre, Iisus Hristos este "om nu simplu și Dumnezeu nu gol". Așa zice o expresie de la Duminica Tomii, că Iisus Hristos este om, nu simplu, nu este numai om deci, ci este om unit cu Dumnezeu și este Dumnezeu, și este Dumnezeu dar nu gol, ci este Dumnezeu unit cu omul. Noi nu ne putem gândi la Domnul Hristos niciodată altfel decât la Cel ce este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat și om adevărat născut din Preasfânta Fecioară Maria, iar aceasta pentru veșnicie.

La Buna Vestire, în 25 martie, și la sărbătoarea Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos la 25 decembrie, și în toată perioada de sărbătorire a Nașterii Domnului - știți, probabil știți, că vreme de 12 zile, din 20 decembrie și până în 31 decembrie - Biserica noastră sărbătorind Nașterea Mântuitorului face aprecieri în legătură cu întruparea Fiului lui Dumnezeu, face aprecieri în legătură cu unirea între firea dumnezeiască și firea omenească pentru veșnicie. Niciodată nu se mai desparte în persoana Mântuitorului firea dumnezeiască de firea omenească a Mântuitorului. Când Domnul Hristos a fost pe Cruce și a murit pe Cruce, a murit după firea omenească, pentru că firea dumnezeiască nu moare, nu poate muri. Dar firea dumnezeiască a fost unită cu firea omenească și în vremea când trupul era în mormânt, când trupul Mântuitorului era în mormânt, când sufletul Mântuitorului era în iad, iar dumnezeirea era pretutindenea, și cu trupul în mormânt, și cu sufletul în iad, și în rai cu tâlharul, și stând pe scaun împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt.

Stimați ascultători, dacă noi ne gândim la lucrurile acestea cu adevărat, suntem copleșiți de ele, rămânem uimiți de măreția lui Dumnezeu. De altfel Sfântul Isaac Sirul - cred că v-am mai spus eu lucrul acesta - zice că "Cel ce nu se minunează de Dumnezeu încă nu a cunoscut pe Dumnezeu". Iar la Sfântul Munte este o vorbă care zice: "La Dumnezeu să te gândești ca la Dumnezeu, nu ca la om, și să-l respiri pe Dumnezeu în toată vremea cum ai respira aerul". Deci să te gândești la Dumnezeu într-una și să te gândești cu evlavie, cu copleșire, și atunci te-ai întâlnit cu Dumnezeu. Iar dacă nu te minunezi de Dumnezeu, oricât te-ai gândi la Dumnezeu, să știi că încă nu te-ai întâlnit cu Dumnezeu. Prin urmare și noi, având în vedere lucrurile acestea, ne minunăm de ele, și așa ne învață Duhul care viațește în sfintele slujbe, și așa ne învață sfânta noastră Biserică, care își cuprinde învățătura în dumnezeieștile slujbe. De aceea participarea la sfintele slujbe ale Bisericii pentru noi ortodocșii este o chestiune esențială. Nu este o chestiune posibilă, o chestiune care e bine să o ai în vedere, ci este o chestiune esențială: trebuie să stai în fața lui Dumnezeu în atmosfera sfintelor slujbe.

Deci învățăm de la sfânta Biserică despre firea dumnezeiască a Mântuitorului că s-a unit cu firea omenească, și în firea omenească Mântuitorul, unit cu firea dumnezeiască, a suferit pentru păcatele noastre. El neavând păcat a suferit pentru păcatele noastre, și toate s-au întâmplat pentru mântuirea noastră. Deci Fiul lui Dumnezeu care S-a pogorât din cer, S-a făcut om din Preasfânta Fecioară, în realitate Și-a creat fire omenească - asta înseamnă că S-a făcut om, nu că firea dumnezeiască a devenit om, ci că firea dumnezeiască s-a unit cu firea omenească fără posibilitatea de despărțire, așa S-a făcut om Fiul lui Dumnezeu, S-a născut de la Duhul Sfânt din Preasfânta Fecioară Maria. Deci unirea firilor s-a făcut în Preasfânta Fecioară Maria, așa încât Maica Domnului când L-a născut pe Domnul Hristos a născut om nu simplu și Dumnezeu nu gol, om unit cu Dumnezeu și Dumnezeu unit cu om. De aceea Maica Domnului în Ortodoxie este mărturisită ca Născătoare de Dumnezeu. Nu că L-a născut pe Dumnezeu, ci a născut o ființă care era și Dumnezeu. Pe Dumnezeu nu-L poate naște om, pe Dumnezeu Îl naște Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu e născut din Tatăl, așa mărturisim.

Să știți că lucrurile acestea sunt mai presus de fire, mai presus de înțelegere, noi nu putem înțelege lucrurile acestea, sunt niște taine, și **credința noastră e o credință a tainelor și învățătura Bisericii noastre este o învățătură de taină și de taine**. Noi nu avem numai cele șapte Taine prin care se coboară Harul lui Dumnezeu

peste credincioși, ci avem o mulțime de taine. Iată, taina Întrupării. Cine poate dezlega taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu? Nimenea. Dar noi credem în această taină, ne supunem cu mintea. La sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos este o alcătuire în care se spune: "Taina nu suferă ispitire", nu o poți cerceta. Dacă vrei să faci dintr-o taină ne-taină, dacă vrei să explici o taină înseamnă că pentru tine nu mai este taină și înseamnă că nu știi ce este o taină dacă vrei să o explici. Nu se poate explica, "taina nu suferă ispitire". Numai cu mintea, stând plecați cu mintea, "zicem împreună cu tine - vorbim noi cu Născătoarea de Dumnezeu -: Negrăite Doamne, slavă Ție". Slăvim pe Dumnezeu ca pe Cel ce este mai presus de noi, mai presus de puterile noastre de cunoaștere, ne supunem tainei, cinstim taina, dar taina rămâne taină, cine vrea să explice o taină nu știe ce vrea. O taină nu poate fi explicată, nici taina Întrupării, nici taina Jertfei, nici taina Învierii, nici taina Înălțării. Toate rămân taine pe care ni le comunică Biserica noastră și în care noi credem și pe care le cinstim ca taine, dar nu le putem explica, nu avem cum să le explicăm.

Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, a primit în ființa Sa firea omenească, care e alcătuită din trup și din suflet, iubiți credincioși. Să știți că numai la Teologie mi-am dat seama de lucrul acesta. M-am rugat Domnului Hristos de când mă știu dar aveam impresia că Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Și-a luat trup și că în trup a vorbit cu firea dumnezeiască. Nu m-am gândit că de fapt firea omenească este alcătuită din suflet și din trup și deci Domnul Hristos a luat firea omenească așa cum este ea, cu trup și cu suflet, cu tot ce are firea omenească, afară de păcat. Și în firea omenească Domnul Hristos Și-a manifestat firea dumnezeiască cum poate ea să fie manifestată, cum putea ea să fie înțeleasă. De exemplu la Schimbarea la Față spunem "arătând ucenicilor Tăi mărirea Ta pe cât li se putea", deci nu cât era și cât este, că nu poate omul să cuprindă pe Dumnezeu nici în extensiune, în lărgime, și nici în adâncime. Noi totdeauna stăm cumva la suprafața cunoștinței de Dumnezeu, că nu poate om mărginit să cuprindă nemărginitul. Cred că v-am spus eu atunci când v-am vorbit despre raportul între om și Dumnezeu - am ținut odată un cuvânt aici "Unele aspecte ale raportului dintre Dumnezeu și om" - că Fericitul Augustin și-a propus să scrie o carte despre Dumnezeu. Și gândindu-se el la lucrul acesta, a văzut pe malul mării când se plimba odată, un copil care a făcut o groapă în nisip și cu un vas ducea apă din mare în groapa din nisip. Și când l-a întrebat ce face, el a zis că vrea să mute marea în groapa din nisip. Și atunci Fericitul Augustin a avut un gând: uite, ce vrea copilul acesta să facă vreau și eu când vreau să scriu o carte despre Dumnezeu. N-am cum să scriu o carte despre Dumnezeu pentru că Dumnezeu nu poate fi cuprins într-o carte. Așa este și când ne gândim la tainele mântuirii, la tainele Domnului Hristos: nu putem cuprinde nemărginitul în mărginit, oricât am vrea noi să cunoaștem, trebuie să fii nemărginit ca să cuprinzi nemărginitul.

Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om, în firea omenească a pățimit pentru păcatele noastre, S-a jertfit pe cruce, a murit și după aceea a înviat a treia zi. Cu sufletul S-a coborât la iad, cu sufletul îndumnezeit. Gândiți-vă de exemplu la cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur în legătură cu Sfintele Paști, unde se spune că Fiul lui Dumnezeu S-a coborât la iad și că iadul s-a amărât: "Iadul s-a amărât văzându-Te pe Tine jos. S-a amărât că s-a stricat, s-a amărât că s-a batjocorit, s-a amărât că s-a omorât, s-a amărât că s-a legat. A luat trup și de Dumnezeu s-a lovit; a luat pământ și s-a întâmpinat cu cerul, a luat ce a văzut și a căzut într-un ce n-a văzut. Unde-ți este moarte boldul? Unde-ți este, iadule, biruința? Înviat-a Hristos și tu te-ai surpat. Înviat-a Hristos și au căzut dracii. Înviat-a Hristos și se bucură îngerii. Înviat-a Hristos și viața viețuiește". Toate lucrurile acestea se întâmplă în realitate pentru noi care avem dreapta credință ortodoxă. După aceea, după ce a înviat din morți, la 40 de zile Domnul nostru Iisus Hristos S-a înălțat la cer "și șade de-a dreapta Tatălui - de unde, mărturisim noi - iarăși va să vină să judece vii și morții, a Căruia împărăție nu va avea sfârșit".

Prin urmare, dacă e vorba să răspundem la întrebarea cine este Iisus Hristos din perspectiva învățaturii Bisericii noastre, spunem că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu Unul Născut, Cel de o ființă cu Tatăl, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, om adevărat din Preasfânta Fecioară, este Dumnezeu și om, este om și Dumnezeu, este om nu simplu, este Dumnezeu nu gol, este Dumnezeu unit cu omul, este om unit cu Dumnezeu. S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat, a înviat a treia zi, după Scripturi, S-a înălțat la ceruri, șade de-a dreapta Tatălui. Toate acestea noi le mărturisim și le mărturisim nu numai cu cuvântul ci și cu trăirea, în înțelesul că noi avem o sărbătoare a Bunei Vestiri în care se pun în evidență începuturile firii omenești a Mântuitorului nostru Iisus Hristos în Preasfânta Fecioară Maria. După aceea avem o sărbătoare a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos în care se pune în evidență nașterea după firea omenească a Celui ce este Dumnezeu adevărat și om adevărat. Cinstim apoi celelalte în legătură cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos prin sărbătorire, de pildă în Vinerea Mare Jertfa Mântuitorului, moartea de pe Cruce, în Duminica Învierii Învieria Domnului Hristos, la sărbătoarea Înălțării Înălțarea la cer a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și așteptăm a doua venire, pentru că mărturisim că iarăși va să vie Mântuitorul să judece vii și morții.

Toate aceste sărbătoriri de peste an noi de fapt le cuprindem în dumnezeiasca Liturghie. Dumnezeiasca Liturghie a Bisericii noastre Ortodoxe e sărbătorire cuprinzătoare, cuprinde învățătura Bisericii și cuprinde trăirea evenimentelor care s-au petrecut și pe care noi le sărbătorim peste an la date calendaristice. În cuprinsul Sfintei Liturghii noi avem și Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos în înțelesul că pe Sfânta Masă se prefăc Cinstitele Daruri în Trupul și Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos prin puterea Duhului Sfânt, așa cum s-a întâmplat aceasta la întruparea Mântuitorului, prin puterea Duhului Sfânt s-a creat firea omenească a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Așa cum s-a întâmplat atunci se întâmplă pentru împărtășirea credincioșilor și prefăcerea Cinstitelor Daruri, fiind de față Preasfânta Treime, anume Dumnezeu Tatăl care trimite pe Duhul Sfânt, Dumnezeu Duhul Sfânt care prefăc Cinstitele Daruri în Trupul și Sângele Mântuitorului și Dumnezeu Mântuitorul, Fiul lui Dumnezeu, care are în prelungirea trupului și sufletului Său Trupul și Sângele unit cu sufletul și cu dumnezeirea în Sfânta Euharistie pentru împărtășirea credincioșilor. Deci întruparea Domnului nostru Iisus Hristos se realizează pentru împărtășirea credincioșilor, pentru întruparea Lui în credincioși la Sfânta Liturghie. Și mai departe avem la Sfânta Liturghie și Cina cea de Taină cu "Luați mâncați, acesta este Trupul Meu", "Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu". Avem moartea pe Cruce a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pomenim noi cele ce s-au făcut pentru noi, și anume: "Aducându-ne aminte [...] de Cruce, de groapă, - de înmormântarea Domnului Hristos - de Învierea cea de a treia zi - avem și Sfintele Paști la Sfânta Liturghie, - de înălțarea la cer, de șederea de-a dreapta Tatălui și de iarăși a doua slăvită venire". Toate acestea le pomenim la Sfânta Liturghie. Deci la Sfânta Liturghie noi avem un răspuns la întrebarea cine este Iisus Hristos. Este Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om, este Dumnezeu din Dumnezeu, este om din Preasfânta Fecioară, realizat prin contribuția Duhului Sfânt, este Cel ce S-a răstignit pentru noi. Știți că se zice în Vinerea Mare: "Pe Cel ce S-a răstignit pentru noi veniți toți să-L lăudăm; că pe Acesta văzându-L Maria pe Cruce a zis: Deși rabzi răstignire, Tu ești fiul și Dumnezeul meu". În fața aceste ziceri din Vinerea Mare, în care noi mărturisim că Cel ce S-a răstignit S-a răstignit pentru noi și că este Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, să punem cuvântul de la Înviere care zice: "De Te-ai și pogorât în mormânt Căla ce ești fără de moarte, dar puterea iadului ai zdrobit și ai înviat ca un biruitor Hristoase Dumnezeule, zicând femeilor mironosițe: Bucurați-vă, și Apostolilor Tăi pace dăruindu-le, Căla ce dai celor căzuți sculare".

Toate acestea avându-le în vedere, de fapt avem în vedere ceea ce ne spune Biserica noastră despre Mântuitorul, și așa ceva să știți că nu spune nimeni la yoga. Chiar dacă ziceți voi - poate unii dintre voi - "Eu am învățat despre Hristos la yoga", nu-mi pot închipui că v-a spus cineva ce v-am spus eu acum. Ce v-am spus eu spune Biserica și aici trebuie să căutăm credința. Nu ne spune nimenea dintre cei care fac păcate mari și care zic că nu-i nici un păcat, că trebuie să-ți dirijezi energiile către cer făcând răutăți și spurcăciuni. Stimăți ascultători, mai ales dragi tineri, nu vă uitați la lucruri din acestea, că vă duc în fundul iadului, nu vă înalță către cer. Biserica vă înalță către cer, Liturghia vă duce către cer, Sfânta Euharistie vă ridică mai presus de lumea aceasta. Așa ceva nu puteți auzi în altă parte decât în Biserică și de la oamenii Bisericii. Eu vă spun niște lucruri pe care sigur nu le-ați auzit. Le-ați fi putut auzi la slujbele noastre dacă v-ar fi atras cineva atenția, dar să știți că nici eu, deși m-am trezit în Biserică și am învățat lucruri pe de rost - o mulțime de lucruri le știam și le spuneam - nu le înțelegeam, ca și când le-aș fi învățat în limbă străină. Abia la Teologie mi s-a deschis capul asupra comorilor Ortodoxiei din sfintele slujbe. Abia acolo am început eu să-mi dau seama de profunzimea de gând a textelor liturgice, care sunt foarte importante.

Să ne mai gândim noi la un cuvânt liturgic, la o alcătuire de la Sfânta Liturghie care se zice la toate Liturghiile, și anume la alcătuirea care are următorul cuprins: "Unule Născut, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu, Căla ce ești fără de moarte și ai primit pentru mântuirea noastră a Te întrupa din Sfânta Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioară Maria, care neschimbat Te-ai întrupat și răstignindu-Te Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat. Unul fiind din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, mântuiește-ne pe noi". Cât e rugăciune în cuvântul acesta, în alcătuirea aceasta? Doar atât: Fiul lui Dumnezeu "mântuiește-ne pe noi", atât e rugăciune. Cât e dogmatică în cuvântul acesta? Tot ce se spune e dogmatică. Mai întâi "Unule Născut - vorbim cu Domnul Hristos - Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu, Căla ce ești fără de moarte și ai primit pentru mântuirea noastră - ce? - a Te întrupa - din cine? - din Sfânta Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioară Maria" Cum? Neschimbat Te-ai întrupat, adică cum ai fost ca Dumnezeu așa Te-ai întrupat în firea omenească, Te-ai unit cu firea omenească, "neschimbat Te-ai întrupat". Și ce ai mai făcut? Te-ai răstignit. Unde? În firea omenească. Cine? "Hristoase Dumnezeule", Hristos Dumnezeu. Și ce ești Tu? "Unul din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt". Și acum cerem ceva de la El: "mântuiește-ne pe noi".

Stimați ascultători, eu vă spun lucrurile acestea, sigur nu le țineți minte acum, că nici eu nu aș fi ținut minte dacă mi-ar fi spus cineva câte v-am spus eu deodată acuma, dar vă dau o sugestie: urmăriți singuri lucrurile acestea în slujbele noastre, învățați niște texte de felul acesta, analizați-le, aprofundați-le, împodobiți-vă mintea cu ele și să vedeți câtă bucurie puteți avea știind cine este Mântuitorul nostru Iisus Hristos, și apoi raportându-ne cu toții cum trebuie la Mântuitorul nostru Iisus Hristos, la Dumnezeu adevărat, la om adevărat, la Dumnezeu unit cu omul, la om unit cu Dumnezeu și la faptul că aceasta s-a întâmplat pentru veșnicie. Deci noi când auzim pe Domnul Hristos spunându-ne un cuvânt în Evanghelie, Îl auzim pe Cel ce este Dumnezeu adevărat și pe Cel ce este om adevărat vorbindu-ne nouă. A găsit modalitatea de a ajunge la noi. La o rugăciune de la Sfântul Maslu spunem noi, vorbind cu Domnul Hristos, că "Te-ai făcut om pentru zidirea Ta". Iar Sfântul Simeon Noul Teolog, uimit de măreția lui Dumnezeu, zice: "Cum de foc ești ce țâșnește, și ești val răcoritor / Cum de arzi și-alini îndată, cum mă faci nemuritor? / Cum de faci din vameși îngeri și-ntunericul lumină? / Cum de scoți din iad și cum de curățești pe cei din tină? / Cum tragi bezna în lumină, cum de noaptea o cuprinzi? / Cum de mă prefaci cu totul, inima cum mi-o aprinzi?". Și acum urmează ceva foarte, foarte important: "Cum de Te împreuni cu robii, fii ai Tatălui de-i faci?", cum prelungești întruparea prin oameni, în oameni. "Cum de-i arzi de dor, rănindu-i, cum de iarăși îi împaci? / Cum de rabzi și suferi Doamne, cum nu răsplătești îndată? / Cum de vezi cele ce-n taină numai Ție Ți se-arată? / Cum fiind așa departe, vezi ce facem fiecare? / Doamne, robilor Tăi dă-le îndelunga Ta răbdare!" Sunt niște perle de gând, niște lumini din lumea de dincolo, niște daruri ale lui Dumnezeu care se dau oamenilor care-și curătesc sufletul ca să le primească și să le înțeleagă. Pentru că sunt atâția dintre credincioșii noștri care se plictisesc la slujbă, care se tot uită cine intră, cine iese, care așteaptă să se sfârșească slujba. Bineînțeles că aceia nu pot avea dar de la Dumnezeu din cuprinsul sfintelor slujbe, dar dacă-ți curățești sufletul și te faci deschis pentru lucruri dumnezeiești, pentru lumini din cer, atunci, după ce s-a sfârșit slujba ți se pare că ar trebui să mai înceapă una. Și aceasta ne ridică mai presus de noi și ne apropie de Dumnezeu. Să știți că Sfintele Paști de pildă, împreună cu Săptămâna Luminată, sunt raiul anului bisericesc. Noi la Sfintele Paști și în Săptămâna Luminată trăim clipe de rai aici pe pământ, anticipăm raiul. Noi ne închipuim raiul ca o trăire de Paști, și de fapt așa este. De aceea zicem noi "Dă-ne nouă mai adevărat a ne împărtăși cu Tine în ziua cea neînserată a împărăției Tale".

Stimați ascultători, pentru niște sugestii în legătură cu ceea ce am vrut să vă prezint în seara aceasta, ca răspuns la întrebarea "Cine este Iisus Hristos?", eu cred că am spus destul. Dacă mai sunt niște lucruri de lămurit, se pot lămuri în dialogurile care vor urma, iar pentru mine este foarte important să vă pregătiți sufletul în așa fel încât să puteți fi locașuri ale Sfintei Treimi, mai întâi prin gândurile sfinte de la sfintele slujbe, și apoi prin trăirile acelor gânduri. Și atunci vom avea pe Domnul Hristos lucrător în noi și ne va răspunde El mai mult și mai bine la întrebarea "Cine este Iisus Hristos?"

Părinte, vă rugăm să ne spuneți cum s-a făcut cunoscut numele lui Dumnezeu de către Domnul Iisus Hristos și dacă Domnul Hristos a pronunțat numele lui Dumnezeu și care este acesta?

În ceea ce privește numele lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru Iisus Hristos a întrebuințat atunci cuvântul care era înțeles de toți oamenii. Noi nu cunoaștem cuvântul, sau nu știm cum a pronunțat Domnul Hristos numele lui Dumnezeu, decât știm că numele lui Dumnezeu așa cum l-a pronunțat Domnul Hristos a fost tradus în limba noastră. De exemplu Sfântul Apostol Pavel menține în Epistola către Romani, capitolul 8, și în Epistola către Galateni, cuvântul "Avva", "Părinte". E un cuvânt pe care l-a întrebuințat Domnul Hristos, noi însă nu întrebuințăm cuvinte străine, ci întrebuințăm cuvântul corespunzător în limba noastră. Nu are rost să zicem "Avva" când putem să zicem foarte bine "Părinte", nu are rost să zicem alt fel când putem să zicem "Dumnezeu". Zicem cum e în limba noastră.

Mântuitorul spune: "Eu sunt calea, adevărul și viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine". Credeți că după întruparea Fiului lui Dumnezeu mai poate fi mântuire în afara împărtășirii cu Iisus Hristos?

În afara Mântuitorului nostru Iisus Hristos, adică fără Mântuitorul nostru Iisus Hristos nu există mântuire. Mântuirea vine prin Hristos, nu există alt nume prin care ne mântuim decât numele Domnului nostru Iisus Hristos, citim noi în Faptele Apostolilor cuvânt spus de Sfântul Apostol Petru (Fapte 4, 12). El este "calea, adevărul și viața", noi urmărim mântuirea mergând pe calea Mântuitorului, având adevărul Mântuitorului și

având puterea dătătoare de viață a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. În legătură cu Mântuitorul avem mântuirea, ne ridicăm. El ne ridică, nu noi ne ridicăm.

Vă rugăm să ne explicați, pe cât se poate, numele de "Fiu al Omului".

"Fiul Omului" era un titlu mesianic. În Vechiul Testament în special se întrebuințează cuvântul acesta, de exemplu în cartea proorocului Iezechiel i se atrage atenția proorocului spunându-i-se "Fiul Omului". Cuvântul "Fiul Omului" nu înseamnă fiu de om, ci înseamnă un titlu mesianic, adică Fiul Omului I se zicea Mântuitorului nostru Iisus Hristos ca Mesia. De aceea zice Domnul Hristos "Fiul Omului nu are unde să-și plece capul" (Matei 8, 20) și când zice aceasta Se referă la El Însuși că nu are unde să-și plece capul, că nu avea o proprietate personală, o casă a Lui. Și când Își zice Lui Fiul Omului are în vedere tocmai acest titlu mesianic. Sau spune că "Fiul Omului va veni pe norii cerului", nu spune că orice om va veni pe norii cerului, ci unul anume. Cine? Mântuitorul Hristos va veni pe norii cerului (cf. Matei 26, 64). Sau zice "Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului?" (Matei 16, 13). Deci Domnul Hristos face legătură între El și Mesia Cel făgăduit, care era așteptat ca Fiu al Omului. Deci asta să rețineți, că e vorba de un titlu mesianic.

Vă rugăm să ne explicați versetul din I Timotei 3, 16: "Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălțat întru slavă" pe care Sfântul Apostol Pavel îl numește "taina dreptei credințe".

Taina dreptei credințe se crede că a fost un imn pe care-l cântau credincioșii pe vremea Sfântului Apostol Pavel, și Sfântul Apostol Pavel îl cuprinde în Epistola către Timotei și are în vedere istoria mântuirii. Adică "Dumnezeu S-a arătat în trup", S-a întrupat Dumnezeu, era o mărturisire de credință. "S-a îndreptat în Duhul", adică S-a făcut cunoscut prin firea dumnezeiască. "S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălțat întru slavă", e istoria mântuirii prin Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

La sfânta arătare de la stejarul lui Mamvri cei trei îngeri sunt o imagine a Sfintei Treimi sau chiar cele trei persoane ale Sfintei Treimi?

Da, sunt o arătare a Sfintei Treimi la măsura la care poate omul să înțeleagă ceea ce e mai presus de înțelegere. Taina Sfintei Treimi să știți că rămâne o taină. Oricât ar căuta oamenii să o explice, oricât ar căuta să o aducă în logic, nu pot să o înțeleagă prin rațiune. De ce nu ni se spune "Raționați și veți înțelege", ci spune "Credeti și veți înțelege, de nu veți crede nu veți înțelege". Noi primim tainele prin credință, Sfântul Isaac Sirul spune că "credința este ușa tainelor". Singura modalitate de a înțelege tainele, de a putea primi tainele e credința în ele, noi nu putem să explicăm tainele. "N-au cunoscut când Te-ai întrupat îngerii Tăi cei fără de trup, - zice o cântare a Bisericii noastre la glas V - n-au simțit când ai înviat ostașii cei ce Te străjuiau, că amândouă s-au pecetluit de către cei ce ispiteau și s-au arătat taine celor ce le primesc cu credință" (Octoih, Duminica glasului V la Utrenie).

Vă rugăm să ne spuneți de ce dintre persoanele Sfintei Treimi tocmai Fiului Îi revine misiunea de a veni pe pământ.

E o taină până la urmă. Orice încercare de a explica tainele nu aduce mai mult decât știm. Dumnezeu așa a găsit în înțelepciunea Lui, ca Fiul Lui să fie Cel care ne mântuiește.

În cadrul rugăciunilor dinaintea Sfintei Împărtășanii spunem: "Că nu vom spune taina Ta vrăjmașilor Tăi". Care este această taină? Cum să nu o spunem vrăjmașilor?

În vremea aceea creștinii aveau o grijă deosebită să nu se cunoască tainele neînțelese de oameni celor care nu le pot înțelege. Probabil e vorba chiar de Taina Sfintei Împărtășiri pe care oamenii n-ar fi înțeles-o. Știți că evreii se certau între ei și ziceau: "Cum poate Acesta să ne dea trupul Său să-l mâncăm" (Ioan 6, 52). Și Domnul Hristos nu le-a dat nici o explicație. De ce nu le-a dat explicație? Pentru că și așa nu puteau înțelege, taina rămâne taină. Și atunci "nu voi spune vrăjmașilor Tăi taina Ta" - nu voi coborî cele sfinte la nivelul celor pătimăse.

Vă rugăm să comentați afirmația făcută de Sfântul Maxim Mărturisitorul: "Întruparea lui Dumnezeu atât îl face pe om dumnezeu cât S-a făcut El pe Sine om".

E vorba despre faptul că până acolo poate ajunge omul ca să-L primească pe Dumnezeu, cât a putut ajunge firea omenească a Mântuitorului ca să primească pe Dumnezeu.

De ce în calendarul nostru Duminica Tomii este așezată înaintea Duminicii Mironosițelor?

E foarte simplu, pentru că în Duminica Tomii se prăznuiește ce s-a întâmplat a opta zi după Înviere. Ori a opta zi după Înviere e prima duminică după Învierea Domnului Hristos. Și atunci nu puteau fi pomenite sfințele femeii mironosițe în a opta zi, când în a opta zi trebuia să se prăznuiască arătarea Mântuitorului de față fiind și Sfântul Apostol Toma. Atunci sfânta Biserică a lăsat pentru mai târziu pomenirea femeilor mironosițe, pentru prima duminică după Duminica Tomii, când nu mai era ceva special de prăznuit.

Ce reprezintă nașterea din nou despre care vorbește Domnul nostru Iisus Hristos lui Nicodim, în Sfânta Evanghelie de la Ioan, capitolul 3?

Despre care vorbește și Sfântul Evanghelist Ioan în Epistola sa Sobornicească. Reprezintă transformarea omului la o viață nouă, trăită în Dumnezeu și din Dumnezeu.

Care este legătura între nașterea supranaturală a Mântuitorului din Fecioara Maria și lipsa de păcat a lui Iisus Hristos?

Este legătură în înțelesul acesta că Duhul Sfânt a contribuit la alcătuirea firii omenești în persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pentru că altfel nu s-ar fi deosebit firea omenească a Mântuitorului nostru Iisus Hristos de firea omenească a celorlalți oameni. Ca fire nici nu se deosebește, dar ca început se deosebește. Noi nu cunoaștem nici taina aceasta, rămâne totuși mai departe taină, însă în orice caz Domnul Hristos El Însuși a spus cuvintele "Cine Mă va vădi pe Mine de păcat?", iar Sfântul Apostol Pavel afirmă că S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om "întru toate asemenea nouă, afară de păcat".

Când spunem că Iisus S-a înălțat la cer ne gândim că El S-a ridicat în planul veșniciei. Ne este destul de greu să înțelegem cum putem noi lua act de legătura cu Iisus Hristos pe care El o intenționează. Cum se poate întâlni timpul cu veșnicia?

Este o taină și acesta, ceea ce știm noi este atâta, că vom fi înălțați și noi într-un plan altul decât planul existenței noastre aici pe pământ. Cum va fi vom cunoaște numai când vom fi noi în acel plan. Ceea ce ar putea veni aici în legătură cu cuvântul acesta e cuvântul pe care l-a spus Domnul Hristos, că "ceea ce la oameni este cu neputință este cu putință la Dumnezeu" (Matei 19, 26). N-avem cum să știm modalitatea în care se va realiza, dar știm că se va realiza așa cum a găsit înțelepciunea lui Dumnezeu de cuviință.

Putem spune că trăim o experiență a transcendenței numai în momentul în care întâlnim absolutul într-o persoană concretă?

În măsura în care ne depășim pe noi înșine putem înțelege tot mai mult din tainele existenței mai presus de noi. Asta este o chestiune care ține de ceea ce vrea Dumnezeu cu noi, nu de ceea ce vrem noi de la Dumnezeu.

Vă rugăm să ne vorbiți despre dragoste ca: motiv al Creației, al Întrupării și al Jertfei pe Cruce, cunună a virtuților. Sentimentalismul și simțurile, în ce raport se află ele cu dragostea. Dragostea omului trupesc în ce sens se deosebește de dragostea omului duhovnicesc?

Toate ale omului sunt la nivelul omului. Sigur că un om trupesc nu poate avea decât dragoste trupească, un om pătimăș nu poate avea decât dragoste pătimășă, un om curat nu poate avea dragoste pătimășă, are dragoste curată. Fiecare își manifestă interiorul său în faptele sale, în gândurile sale, în ceea ce este el. Nimenea nu poate sări peste umbra lui, când sari, sari cu umbră cu tot. Așa cum ești, așa ești în toate.

Cât privește dragostea lui Dumnezeu, noi credem că Dumnezeu a creat lumea din iubire și o mântuiește tot din iubire și prin iubire, și ne cheamă pe noi la iubire, la o iubire după poruncă, la iubire curată, nepătimasă, pe care o realizăm - Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că "Dragostea adevărată este născută de nepătimire". Întâi trebuie să fim nepătimiși, și după aceea avem o dragoste curată, o dragoste adevărată. Jertfa Mântuitorului s-a făcut din iubire, "Crucea Mântuitorului - zicea cineva pe bună dreptate, m-aș bucura dacă ați reține cuvântul acesta - este fața lui Dumnezeu îndreptată către oameni". Pentru că Dumnezeu este iubire și jertfa s-a făcut din iubire, Crucea Mântuitorului reprezintă iubirea lui Dumnezeu, deci este "fața lui Dumnezeu îndreptată către oameni". Bineînțeles, Crucea Mântuitorului - și aceasta cred că e bine să o avem în vedere - nu reprezintă numai jertfa Mântuitorului, ci reprezintă și învierea Mântuitorului, deci este și simbol al biruinței, nu numai un simbol al jertfei, al neputinței, al iubirii lui Dumnezeu care Se jertfește, ci este și un semn al biruinței iubirii asupra ne iubirii. Este un semn și al învierii.

Iar dragostea ca cunună a virtuților, dragostea este virtutea cea mai mare. Sfântul Apostol Pavel în Epistola I-a către Corinteni în capitolul 13, în ultimul verset, zice: "Rămân acestea trei, credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare decât toate este dragostea ". Numai că în Evanghelie se spune că "cei dintâi vor fi pe urmă și cei de pe urmă întâi" (Matei 20, 16), iar Sfântul Marcu Ascetul spune că dragostea este cea dintâi după importanță și cea din urmă după realizare. Deci cei dintâi vor fi pe urmă și cei de pe urmă întâi, cei de pe urmă care se realizează, trebuie să fie în vedere întâi în dorința de a se realiza.

Care este diferența dintre dragostea aproapelui și dragostea frățească?

E același lucru în exprimări diferite. Dragostea frățească trebuie să fie realizată față de toți oamenii.

Părinte, cum trebuie să se pregătească cineva pentru spovedanie?

Să se cerceteze pe sine, să-și cunoască negativele, să și le noteze ca să nu le uite, și să le spună cu toată sinceritatea.

Care este părerea Sfinției Voastre despre deasa împărtășanie?

Dragă, eu sunt pentru deasă împărtășanie. Să se împărtășească omul cât de des, nu mi-e frică de cei care se împărtășesc, mi-e frică de cei care nu se împărtășesc.

Care este explicația conform căreia în Vechiul Testament Dumnezeu este nemilos și de ce este, iar în Noul Testament este bun, iertător? Este aceasta legată de jertfa lui Iisus?

Da, este legată de jertfa lui Iisus în sensul că Domnul Hristos a adus un temei de iertare. Domnul Hristos, știți că și pe cruce fiind, a zis "Părinte, iartă-i că nu știu ce fac" (Luca 23, 34). Înseamnă că Domnul Hristos a adus ceva care ne favorizează, prin jertfa Lui.

Ce semnifică cuvintele rostite de Iisus Hristos pe cruce: "Eli, Eli, lama sabahtani?"

Domnul Hristos trebuia să sufere pe cruce ca Mântuitor al lumii toate consecințele păcatului, deci trebuia să aibă și o clipă în care să simtă cumva părăsirea lui Dumnezeu din pricina păcatelor. Și atunci El, având acest sentiment care ținea de pătimire și de pedepsirea păcatului, a spus cuvântul acesta "Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" (Matei 27, 46).

Este admisă de Biserica Ortodoxă incinerarea morților?

Nu, deocamdată nu e admisă, dar cred că cu vremea va trebui să o admită și Biserica noastră, dat fiind faptul că sunt condițiile care sunt acum și nu mai au oamenii loc în pământ. Dar deocamdată Biserica Ortodoxă nu e pentru incinerare.

Vă rugăm să comentați parabola despre iconomul necredincios...

De la Luca 16, 1-8. Să știți că parabola aceasta cu iconomul nedrept de fapt nu ne îndeamnă la nedreptate, ci are în vedere Domnul Hristos în parabola aceasta iscusința unui om care a știut cu mijloace nedrepte să-și rezolve niște chestiuni care-l priveau pe el. Domnul Hristos de fapt trage și o concluzie de pe urma acestei parabole și zice: "Faceți-vă prieteni cu mamona nedreptății ca să vă primească în corturile lor". Ce vrea Domnul Hristos să spună? Sunt unii oameni care au ajuns pe nedrept la niște bogății care nu li se cuvin. Și atunci Domnul Hristos zice că în cazul când ai ajuns la o astfel de situație, în vremea neștiinței ai câștigat niște lucruri care nu ți se cuvin, să ai în vedere lucrul acesta, ca ceea ce ai agonisit rău să întrebuițezi spre bine. Deci Domnul Hristos nu ne îndeamnă să ne agonisim niște averi pe nedrept și după aceea cu ele să facem bine, ci dacă a ajuns cineva ca să-și câștige niște averi pe nedrept în vremea când nu era creștin, în vremea când nu cunoștea adevărurile de credință, acum când cunoaște adevărurile de credință să folosească acele agonisiri pentru împlinirea binelui, ca cei ajutați prin agoniseliile nedrepte să fie mijlocitori către Dumnezeu pentru binele celor care le-au făcut parte din agoniseliile nedrepte.

Vă rugăm să ne spuneți cum trebuie să fie adevărata dragoste între un băiat și o fată.

Dragă, asta cred că mi-o puteți spune voi mai bine decât v-o pot spune eu vouă. Sau mă gândesc la altceva, că poate vreți să vă spun o poezie, că v-am mai spus eu și de altă dată. E vorba despre poezia *Te port în mine*, adică un băiat poate să spună la o fată așa și o fată la un băiat, cum spune poezia:

Te port în suflet ca pe-un vas de preț,
Ca pe-o comoară-nchisă cu peceti,
Te port în trup, în sânii albi și grei
Cum poartă rodia sămânța ei.

Te port în minte ca pe-un imn sfințit,
Un cântec vechi cu crai din răsărit,
Și port la gât neprețuit șirag
Strânsoarea caldă-a brațului tău drag.

Te port în mine, tainic, ca pe-un vis,
În cer înalt din noapte te-am închis.
Te port lumină rumenă de zori
Cum poartă florile mireasma lor.

Te port pe buze ca pe-un fagur plin
O poamă aurită de smochin.
Te port în brațe, horbote subțiri
Mănunchi legat cu grijă, fir cu fir.

Cum poartă rodul floarea de cais,
Adânc te port în trupul meu și-n vis.

Rugăciunile credincioșilor în cadrul bisericii au puterea de a mântui sufletele celor necredincioși, sau de a opri răul să vină?

Și una și alta. Adică noi credem că rugăciunea are putere nelimitată, cât se poate atâta se aduce, și pentru mântuirea credincioșilor, și pentru ajutorul necredincioșilor, și pentru biruința Evangheliei în lume, și pentru întărirea credincioșilor în credință, și pentru a deveni cei mai puțin credincioși mai credincioși. **Rugăciunea este cu puteri nelimitate.**

Vă rugăm să ne vorbiți despre locul și rolul scrierii "Cântarea cântărilor" în cadrul Sfintei Scripturi.

În cadrul Sfintei Scripturi Cântarea cântărilor este o alcătuire care face parte din scrierile lui Solomon, e pusă în legătură cu scrierile lui Solomon. În general pare o scriere erotică, deși în realitate vrea să exprime niște realități suprafirești și care de fapt au fost luate în considerație și comentate de anumiți sfinți părinți sau anumiți scriitori bisericești. De exemplu Origen are comentariu la Cântarea cântărilor, Sfântul Grigore de Nyssa are comentariu la

Cântarea cântărilor. Sunt niște lucruri care în general trebuie comentate, pentru că altfel oamenii le consideră la starea lor de inferioritate, adică cum sunt oamenii așa le e și gândirea, și atunci le coboară în loc să le ridice. Cântarea aceasta de fapt nu e o cântare, ci sunt mai multe imne care toate la un loc sunt prezentate ca fiind cea mai deosebită cântare, Cântarea cântărilor. Dacă vrei să cunoașteți comentarul la Cântarea cântărilor citiți traducerea părintelui Stăniloae din Sfântul Grigore de Nyssa sau puteți tot așa de bine să citiți Cântarea cântărilor comentată de Ion Alexandru.

Credeți în prietenie?

Da, din toate puterile.

Ce este acesta?

Asta o știu cei care sunt prieteni. Ce este prietenia? Prietenia este confluența între iubiri, este o realitate din cer adusă pe pământ, este ceva ce se alcătuiește din reciprocitate în iubire și respect. Eu să știți că totdeauna am avut prieteni, de când mă știu am avut prieteni, am și acuma și nu puțini, și sunt foarte bucuroși de prieteni. Sunt într-o măsură oarecare și o realizare a prietenilor mei care m-au ajutat să cunosc lucruri care prin puterile mele personale n-aș fi putut să le cunosc. Iată și din ce v-am prezentat în seara aceasta sunt multe cunoștințe pe care le-am câștigat prin intermediari, prin ajutorul prietenilor mei. Cred într-o prietenie adevărată și sfântă și curată și o recomand din toate puterile mele și atrag atenția a nu se implica în prietenie ceva ce nu ține de prietenie, să nu fie de pildă într-o prietenie, într-o prietenie între un băiat și o fată, anticipări ale căsătoriei.

Rămâne ea în veșnicie?

Da.

Dar dacă unul dintre prieteni ajunge în rai și celălalt în iad?

Nu se poate, pentru că prietenii trebuie să ajungă la același loc, că-s cam la fel. Cei care-s buni la bine, cei care-s răi la rău, pentru că sunt și prietenii întemeiate pe răutate. Nu se poate să ajungă unul în rai și unul în iad.

8 mai 1995

<<[Cuprins](#)

Cine este Iisus Hristos pentru mine?

<<[Cuprins](#)

Hristos a înviat! Stimați ascultători, poate că pe unii v-a surprins faptul că pentru a doua seară am hotărât să spun ceva despre raportul meu personal cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos. De fapt lucrul acesta l-am avut în vedere pentru a pune în evidență nu atât ceea ce gândesc eu despre Domnul Hristos, ci pentru a da o sugestie ca toți aceia care doresc să aibă o legătură cu Domnul Hristos să se și întrebe care este adevărata legătură a fiecăruia dintre noi cu Mântuitorul.

Credința noastră creștină este o credință care ne angajează practic. Noi nu ne informăm despre Domnul Hristos doar așa ca să știm ceva despre El, ci ne informăm despre Domnul Hristos ca să ne facem o legătură cu El. În creștinism mântuirea nu se realizează prin puterile omului, chiar dacă mântuirea este - zicem noi - un proces de înaintare în viața duhovnicească, în primul rând de eliberare de păcat, de eliberare de neștiință și de necredință, este un proces de înaintare în viața duhovnicească nu atât prin puterile omului, ci mai ales prin intervenția lui Dumnezeu. Totuși are și omul partea lui de contribuție. De aceea în termeni teologici se spune că mântuirea este o faptă teandrică, adică ceva în care se întâlnește Theos - Dumnezeu - cu andros - cu bărbatul - cu un om

angajat spre bine. Deci mântuirea este o faptă teandrică, este mai ales un proces teandric. Când ne gândim la mântuire ne gândim la o parte a urcuşului duhovnicesc care în general este considerat ca având trei trepte: mântuirea, desăvârşirea şi îndumnezeirea.

Mântuirea este prima treaptă în înţelesul că este mai ales partea de eliberare de ceea ce este negativ în om, de ceea ce este opritor în viaţa omului în calea de înaintare duhovnicească. A mântui înseamnă a elibera, a scăpa de ceva. Cine vrea să se mântuiască nu se mântuieşte ca în diferitele concepţii şi practici străine de creştinism, adică într-o angajare prin puterile proprii, ci se mântuieşte prin legătura cu Mântuitorul care El mântuieşte, prin legătura cu Mântuitorul care El ridică, prin legătura cu Mântuitorul care îl face pe om liber. Aşa încât neapărat, cine vrea să înainteze în viaţa duhovnicească trebuie să aibă o legătură cu Mântuitorul. Fără legătura cu Mântuitorul nu există mântuire, mântuirea se realizează prin Cel care mântuieşte nu prin cel care se mântuieşte. Noi ne mântuim, dar ne mântuim pentru că ne mântuieşte Mântuitorul nostru. Aşa încât neapărat trebuie să se pună problema aceasta a legăturii cu Mântuitorul, adică problema raportării noastre la Mântuitorul.

Cel dintâi cuvânt de propovăduire spus de Domnul Hristos, după mărturia Sfântului Evanghelist Marcu, este cuvântul "S-a împlinit vremea şi s-a apropiat împărăţia lui Dumnezeu. Pocăiţi-vă şi credeţi în Evanghelie" (Marcu 1, 15). Prin cuvântul "Evanghelie" se exprimă învăţătura cea nouă a creştinismului, cuvântul "Evanghelie" însemnând în limba noastră românească "veste bună". Noi am primit cuvântul "Evanghelie" din propovăduirea creştină şi a rămas în înţelesul acesta, că Evanghelia este învăţătura creştină cuprinsă în Evanghelie sau propovăduirea creştină în general, pentru că Sfântul Apostol Pavel n-a scris o Evanghelie cum a scris Sfântul Matei sau Sfântul Marcu, Sfântul Luca sau Sfântul Ioan, şi totuşi el se consideră pe sine şi se prezintă pe sine ca propovăduitor al Evangheliei. "Credeţi în Evanghelie". Legătura cu propovăduirea creştină este o legătură de credinţă şi cine crede în Evanghelie trebuie să creadă şi în Cel pe care Îl propovăduieşte Evanghelia, adică în Domnul Hristos. El Însuşi a spus: "De nu veţi crede cine sunt, în păcatele voastre veţi muri" (Ioan 8, 24), sau în altă parte avem cuvântul spus de Domnul Hristos: "Aveţi credinţă în Dumnezeu şi aveţi credinţă în Mine" (Ioan 14, 1). Iar în Sfânta Evanghelie de la Marcu avem cuvântul spus după Înviere de Domnul Hristos: "Propovăduiţi Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede şi se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi" (Marcu 16, 16). Cel ce va crede în Evanghelie se va mântui, cel ce va crede în Hristos se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi. Bineînţeles nu e vorba de o credinţă doar în sensul de adeziune: da, cred şi m-am mântuit. Nu e aşa. Credinţa angajează la o viaţă nouă şi pe măsura înaintării în viaţa nouă se realizează şi lichidarea piedicilor care se împotrivesc urcuşului duhovnicesc.

Mântuirea cuprinsă în Evanghelie - ştiţi că Domnul Hristos a fost prezentat într-o arătare a unui înger către dreptul Iosif ca "Cel ce va mântui pe poporul Său de păcate" (Matei 1, 21) - se realizează prin Mântuitorul, şi Mântuitorul ne duce tot mai departe în urcuşul duhovnicesc, ne duce de la mântuire la desăvârşire, la deplinătate, şi prin mântuire şi deplinătate, prin perfecţiune morală ne duce la îndumnezeire, în care Dumnezeu Se face prezent în om. Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni are cuvântul "de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" (Galateni 2, 20). Aşa că în urcuşul duhovnicesc este o parte în care se vede şi lucrarea omului, dar este şi o parte în care se vede mai ales lucrarea Mântuitorului, lucrarea lui Dumnezeu. Şi prin aceasta se realizează ceea ce numesc părinţii cei duhovniceşti îndumnezeire. Adică o prezenţă a lui Dumnezeu în care se vede mai mult Dumnezeu decât omul. În Filocalie de pildă, la Sfântul Maxim Mărturisitorul, se vorbeşte despre îndumnezeire în înţelesul acesta că de la sâmbăta, de la lucrarea de odihnă în care omul se odihneşte şi de lucrările sale spre mântuire, se ajunge la sâmbetele sâmbetelor, adică se ajunge la prelucrarea de către Dumnezeu a omului.

Am vorbit cândva aici despre urcuşul duhovnicesc şi am prezentat mai multe posibilităţi de înaintare în viaţa duhovnicească ca urcuş. Poate vă mai aduceţi aminte de urcuşul bucuriei, de urcuşul preamăririi lui Dumnezeu prin rugăciunea "Tatăl nostru", de urcuşul bucuriei prin treptele Fericirilor, de urcuşul preamăririi lui Dumnezeu prin rugăciunea "Tatăl nostru" considerată şi ca un mijloc de înaintare duhovnicească iar treptele sunt luate de la sfârşit spre început. Apoi despre urcuşul spre iubire, prezentat în Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel la roada Duhului, despre urcuşul spre iubire aşa cum se prezintă în Epistola către Coloseni capitolul 3, mai departe despre un alt urcuş duhovnicesc din Epistola a II-a Sobornicească a Sfântului Apostol Petru şi în sfârşit am prezentat încă nişte urcuşuri duhovniceşti de la Sfântul Maxim Mărturisitorul, şi unul pe care l-am formulat eu personal, cu Teopist, Teodul, Teognost, Teofil, Macarie. Toate lucrurile acestea eu le-am prezentat odată într-o conferinţă de aici de la Timişoara. Toate acestea de fapt se realizează prin puterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu Care trebuie să avem o relaţie.

Să știți că eu mă raportează la Mântuitorul nostru Iisus Hristos în primul rând așa cum am prezentat pe Mântuitorul în seara trecută când am spus că Mântuitorul nostru este o persoană în două firi, fire dumnezeiască veșnică, născută din Tatăl, și fire omenească cu început în vreme, născută din Preasfânta Fecioară Maria, trup și suflet omenești unit cu dumnezeirea. La sinoadele ecumenice s-a spus că firile, cea dumnezeiască și cea omenească, în deplinătatea lor sunt unite neîmpărțit și nedespărțit, neamestecat și neschimbat. Cred în Mântuitorul nostru Iisus Hristos așa cum este prezentat de sfânta noastră Biserică în Crez și așa cum este prezentat în alcătuirile de la sfintele slujbe. Cred în Mântuitorul nostru Iisus Hristos așa cum este prezentat în sărbătoririle evenimentelor care privesc mântuirea noastră. Cred în Mântuitorul nostru Iisus Hristos așa cum ne este prezentat de sfânta Biserică ca Dumnezeu întrupat în om, adică ca Dumnezeu care S-a făcut și om. Și spuneam ieri seara că în slujbele noastre se pomenește "om nu simplu și Dumnezeu nu gol" și Dumnezeu unit cu omul și om unit cu Dumnezeu.

Sfânta noastră Biserică ni-L prezintă pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos ca Dumnezeu și om în anumite alcătuiri cu o pregnanță greu de înțeles și greu de ajuns de către mintea noastră. Dacă cuvintele Cuvântului lui Dumnezeu, dacă cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos trebuie să fie primite de noi cu o învrednicire specială, tot așa, și mai mult decât atât, persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos trebuie primită cu o învrednicire și mai mare. Domnul Hristos a spus: "Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece" (Matei 24, 35). Asta a spus-o despre cuvântul Său, despre care spune că "este duh și este viață" (Ioan 6, 63). Sfânta noastră Biserică, în rânduielile ei de slujbă, ne atrage atenția asupra măreției Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Adică noi nu trebuie să coborâm pe Domnul Hristos la noi. El Se coboară și S-a coborât până la măsurile omului și până acolo unde a ajuns omul. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că "Dumnezeu S-a făcut om ca să-l facă pe om dumnezeu" și că lucrul acesta s-a realizat din pricina iubirii lui Dumnezeu față de om. Noi spunem că Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ne mântuiește de păcate, și că în situația de Mântuitor l-a adus faptul că omul a căzut în păcat. E drept, dar trebuie să adăugăm și altceva, și mai mult altceva. Omul într-adevăr a ajuns în situația de a fi ajutat din starea lui de păcat. Dar nu păcatul l-a făcut pe Dumnezeu să Se întrupeze, ci iubirea lui Dumnezeu l-a făcut pe Fiul lui Dumnezeu să Se facă om ca să-l ridice pe om de acolo de unde se găsea omul. Deci ceea ce l-a făcut pe Fiul lui Dumnezeu să Se facă om a fost iubirea lui Dumnezeu, "Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8. 16) se afirmă în Epistola I-a Sobornicească a Sfântului Ioan Evanghelistul. Iubirea lui Dumnezeu a găsit modalitatea de a se apropia de om în maximă apropiere, ca să-l ridice pe om de acolo de unde era. Și unde era omul? Era în păcat, căzuse în păcat și era în iad, ajunsese în iad. Și atunci Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om ca să-l mântuiască pe om de păcat și să-l ridice din iad. "Pogorātu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului și ai sfărâmat încuietorile cele veșnice care țineau pe cei legați, Hristoase. Și a treia zi precum Iona din chit, ai înviat din mormânt" spunem noi la Paști. Sau "Păznuim omorârea morții, sfărâmarea iadului și începătura altei vieți veșnice; și săltând, laudăm pe Pricinuitoarea, pe Cel unul binecuvântat, Dumnezeu părinților și preamărit". Sau "Păzind pecetea întregi Hristoase, ai înviat din mormânt, Cel ce nu ai stricat cheile Fecioarei întru a Ta Naștere și ne-ai deschis nouă ușile raiului".

Prin urmare Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, S-a coborât întru cele mai de jos ale pământului - e o expresie prin care înțelegem iadul. Știți că Biserica noastră și Scriptura în general vorbește în limbajul oamenilor către care se adresează. Și atunci, pentru că oamenii gândeau că lumea e alcătuită din trei compartimente etajate cumva, și anume la mijloc pământul, sus cerul și dedesubtul pământului iadul, Biserica a vorbit în limbajul acesta către oameni. Asta nu înseamnă că neapărat iadul trebuie să fie undeva în pământ sau sub pământ. Până la urmă unde-i sub-pământul, dacă omul știe că pământul e suspendat în cosmos și nu are un sus și un jos. Se exprimă iadul ca fiind în pământ sau sub pământ ca să se înțeleagă că nu este amestecat cu cerul, ci are o poziție anume a lui.

Când Domnul Hristos S-a pogorât întru cele mai de jos ale pământului, respectiv El S-a pogorât la iad acolo unde este iadul. Noi nu considerăm o spațialitate oarecare a iadului. **Și până la urmă adevărul este că iadul e acolo unde e omul căzut.** Și în viața aceasta pământească poate avea cineva stări de iad, și dacă este cu stări de iad e în iad chiar trăind în lumea aceasta, în viața aceasta pământească. În Sfânta Scriptură nu este nici un loc în care să se spună că iadul a fost creat de Dumnezeu, sau de cine a fost creat. Și totuși iadul există. Cine a creat iadul? L-au creat aceia care au fost vrednici de iad. Mai întâi îngerii cei căzuți și după aceea oamenii cei căzuți. Fiul lui Dumnezeu S-a dus acolo unde era omul, cât era de căzut, până acolo S-a coborât Domnul Hristos ca să-l ridice pe om. Și noi credem și spunem și mărturisim că atunci când a murit Domnul Hristos pe cruce a fost luat de pe cruce și înmormântat în mormânt, a fost pus în mormânt cu trupul, a fost în iad cu sufletul, cu sufletul îndumnezeit, și cu dumnezeirea pretutindenea, și în rai cu tâlharul și împreună cu Tatăl și cu Duhul Cel ce este

necuprins. Așa gândește Biserica iadul, așa gândește Biserica mântuirea, așa gândește Biserica raiul, așa gândește Biserica pe Mântuitorul în care credem, așa ne raportăm noi cei credincioși la Mântuitorul.

Și acum să venim la un cuvânt de la Duminica Tomii în care Domnul Hristos este prezentat ca Cel ce a fost pipăit de Sfântul Apostol Toma. Și zice Biserica așa: "Cine a păzit mâna ucenicului nearsă, când s-a apropiat de coasta Domnului cea de foc? Cine i-a dat ei putere de a putut pipăi osul cel de văpaie, cu adevărat ceea ce s-a pipăit? Că de n-ar fi dat coasta putere dreptei celei de lut, cum ar fi putut pipăi patimile cele ce au zguduit și cele de sus și cele de jos? Acest dar lui Toma i s-a dat a o pipăi pe aceasta și a striga lui Hristos: Domnul meu și Dumnezeuul meu!" Să analizăm puțin alcătuirea aceasta. Alcătuirea începe cu o întrebare: "Cine a păzit mâna ucenicului - mâna lui Toma - nearsă, când s-a apropiat de coasta Domnului cea de foc". Cum este coasta Domnului? Coastă de foc. Cum este osul Domnului? Os de văpaie. Zice mai departe: "cu adevărat ceea ce s-a pipăit", adică coasta. "Că dacă n-ar fi dat putere coasta dreptei celei de lut, cum ar fi putut pipăi patimile care au zguduit și cele de sus și cele de jos?". Acest dar, darul de a pipăi coasta Domnului Hristos, i s-a dat lui Toma "și a striga către Domnul Hristos: Domnul meu și Dumnezeuul meu".

Dragi ascultători, e o perspectivă a Bisericii, o gândire a Bisericii care ni-L înfățișează pe Domnul Hristos altfel decât Îl putem înțelege noi fără această intervenție a Bisericii care ni-L prezintă pe Domnul Hristos a fi mai presus de lume, mai presus de om. În Sfânta Evanghelie ni se prezintă între altele, în trei locuri, Schimbarea la Față a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Despre ea citim și în Sfânta Evanghelie de la Matei în capitolul 17, și în Sfânta Evanghelie de la Marcu în capitolul 9, și în Sfânta Evanghelie de la Luca tot în capitolul 9. Și mai este o prezentare în Epistola a II-a Sobornicească a Sfântului Apostol Petru, referire la Schimbarea la Față. În legătură cu Schimbarea la Față se spune că a mers Domnul Hristos împreună cu trei ucenici ai Lui, cu Petru, cu Iacov și cu Ioan, într-un munte înalt și acolo S-a schimbat la față înaintea lor, așa încât fața Lui strălucea ca soarele și hainele Lui erau albe ca lumina, cum un înălbitor nu poate să înălbească pe lume. Cu acel prilej au apărut pe muntele Schimbării la Față - pe Muntele Taborului, precizează Biserica noastră - încă două persoane din Vechiul Testament, Moise și Ilie. Ucenicii s-au simțit așa de bine acolo încât Sfântul Apostol Petru ar fi dorit să nu mai plece de acolo ci să rămână acolo și a zis către Domnul Hristos că dacă Domnul Hristos vrea, el ar face trei colibe: una lui Moise, una lui Ilie și una Domnului Hristos. Cu acel prilej un nor luminos i-a învăluit pe toți și s-a auzit din nor un cuvânt: "Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru care am binevoit, pe Acesta să-L ascultați". Ucenicii au căzut cu fețele la pământ, cei doi din lumea cealaltă au plecat și a rămas singur Domnul Hristos cu ucenicii, și Domnul Hristos le-a spus ucenicilor "Sculați-vă și nu vă temeți". Și ei au înțeles ceva din măreția Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Biserica noastră spune: "Schimbatu-Te-ai la față în munte Hristoase Dumnezeuule, arătând ucenicilor Tăi mărirea Ta pe cât li se putea. Strălucească și nouă, păcătoșilor, lumina Ta cea pururea fiitoare, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Dătătorule de lumină, mărire Ție". Prin lumină s-a arătat ceva din măreția lui Dumnezeu, din mărirea lui Dumnezeu, nu cât este ea ci cât poate omul să priceapă. "Schimbatu-Te-ai la față în munte Hristoase Dumnezeuule, arătând ucenicilor Tăi mărirea Ta **pe cât li se putea**". Cerem să ni se descopere și nouă această mărire și zicem: "Strălucească și nouă păcătoșilor lumina Ta cea pururea fiitoare". Cerem în ajutor rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, mai ales că Schimbarea la Față ca sărbătoare fiind în 6 august, totdeauna este în Postul Sfintei Marii, și atunci ne gândim și la Maica Domnului și cerem ajutorul de rugăciune al Maicii Domnului: "Strălucească și nouă păcătoșilor lumina Ta cea pururea fiitoare, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu - și apoi vorbim cu Domnul Hristos și zicem - Dătătorule de lumină mărire Ție".

Să nu uităm că la Schimbarea la Față nu au fost decât trei ucenici ai Domnului Hristos, trei din cei doisprezece. S-ar putea socoti cumva că ucenicii Domnului Hristos cei care n-au fost, au fost cumva nedreptățiți? Eu cred că nu. De ce? Pentru că au fost și alte schimbări la față ale Domnului Hristos, nu a fost numai o schimbare, numai o transfigurare. Transfigurarea Domnului Hristos în conștiința credincioșilor se realizează de câte ori credincioșii înțeleg ceva din măreția lui Dumnezeu, din măreția Mântuitorului Hristos. Și situații de acestea au fost mai multe. Mărturie dau Sfintele Evanghelii. De pildă când Domnul Hristos a înviat din morți și S-a întâlnit cu ucenicii Săi și ucenicii s-au încredințat despre învierea Domnului Hristos, a fost încă o schimbare la față a Mântuitorului, și anume Mântuitorul S-a prezentat în fața ucenicilor Săi ca viu, sculat din morți, unul care a biruit moartea, ca Cel ce este mai presus de lumea aceasta, și "s-au bucurat ucenicii văzând că este Domnul" (Ioan 20, 20) și înțelegând măreția Mântuitorului Celui înviat, atâta cât poate să înțeleagă omul. Sau la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, când au văzut ucenicii că Domnul Hristos S-a înălțat la cer, au înțeles încă ceva din măreția Lui, din dumnezeirea Lui.

La Schimbarea la Față este o alcătuire care zice așa: "În munte Te-ai schimbat la față Hristoase Dumnezeule, și pe cât au cuprins ucenicii Tăi mărirea Ta au văzut că dacă Te vor vedea răstignit, să cunoască Patima Ta cea de bună voie și lumii să propovăduiască că Tu ești cu adevărat raza Tatălui". Deci cu cunoștința de la Schimbarea la Față ucenicii Domnului Hristos trebuiau să știe că Cel care S-a răstignit pe cruce nu e om de rând, ci e om unit cu Dumnezeu, e om și Dumnezeu, Dumnezeu și om. N-au prea înțeles lucrul acesta ucenicii Mântuitorului nostru Iisus Hristos care s-au depărtat de El, dar scopul Schimbării la Față era acesta, de a fixa măreția Mântuitorului nostru Iisus Hristos în conștiința ucenicilor până la așa măsură încât să-și dea seama că Cel care e răstignit pe cruce în neputință, de fapt are putere și doar S-a smerit pe Sine până la cruce. La Înălțarea Mântuitorului nostru Iisus Hristos ucenicii au văzut încă o dată măreția Mântuitorului nostru Iisus Hristos, fiind și la Înălțarea la cer a Mântuitorului nostru Iisus Hristos o altă schimbare la față.

Stimați ascultători, din măreția Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din schimbările Lui la față înțelegem în măsura în care și noi ne schimbăm la față, și noi ne transfigurăm. Dacă nu ne transfigurăm noi înșine nu putem înțelege ceva din transfigurarea Mântuitorului. La slujba de la sărbătoarea Schimbării la Față este o alcătuire care zice așa: "Munte înalt având noi inima curățită de patimi, să vedem schimbarea la față a lui Hristos care luminează mintea noastră". Care e condiția ca Domnul Hristos să Se transfigureze în noi? Condiția este să avem în noi un munte în care Domnul Hristos să poată apărea schimbat la față, transfigurat. Care este de fapt muntele cel înalt din conștiința noastră? Este, spune Biserica, "munte înalt având noi inima curățită de patimi", Dumnezeu Se descoperă inimii curățită de patimi.

E bine să reținem lucrul acesta, pentru că sunt unii, și mai ales în vremea noastră, care ar vrea să ne convingă că Dumnezeu Se descoperă unei tehnici, unei tehnicități, unor practici, unor lucruri pe care le face omul ca să se facă primitor de Dumnezeu. Evanghelia nu spune despre așa ceva, Evanghelia spune "fericiți sunt cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu" (Matei 5, 8). Inimii curate i se descoperă Dumnezeu, i se descoperă Domnul Hristos cât poate omul să înțeleagă. Și numai inimii curate i se descoperă, altă modalitate de a-L cunoaște pe Dumnezeu nu există. Tot ceea ce facem noi în vederea cunoștinței Mântuitorului are rostul acesta de a ne curăți inima. Cine nu are inimă curată acela proiectează din necurăția lui asupra Mântuitorului nostru Iisus Hristos propriile sale necurății. Mărturisesc mulți dintre credincioșii noștri că la rugăciunile pe care le fac au imagini necuviincioase, și că în rugăciunile pe care le fac nu se întâlnesc cu Domnul Hristos ci se întâlnesc cu propriile lor necurății. De ce se întâmplă așa ceva? Pentru că **rugăciunea este oglinda sufletului, rugăciunea este măsura la care se găsește sufletul**. "Nu poate suflet necurat în curată împărăție să intre" zice Sfântul Isaac Sirul. Și atunci înseamnă că dacă avem mintea necurată nu poate să primească pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos fără învăluirile necurăției. Domnul Hristos are nevoie de o inimă curată ca să Se descopere, atât cât poate omul să înțeleagă din ceea ce este Mântuitorul, așa încât cel dintâi lucru pe care trebuie să-l facem este să insistăm pentru curăția inimii. Când ajungem la inimă curată ajungem și la rugăciune curată și în rugăciunea curată ne întâlnim cu Dumnezeu pentru că nu ne mai întâlnim cu necurățiile din sufletul nostru. Așa încât toată grija noastră trebuie să o avem pentru a ne curăți sufletul, să ne facem vrednici de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, "având noi munte înalt inima curățită de patimi să vedem schimbarea la față a lui Hristos care luminează mintea noastră".

Stimați ascultători, nu se poate să citească cineva Sfânta Evanghelie cu o inimă curată fără să se minuneze de Domnul Hristos. Sunt mai multe locuri în Sfânta Evanghelie în care se spune că oamenii s-au minunat de minunile făcute de Domnul Hristos. Și între altele și-au exprimat minunarea lor, mirarea lor de Domnul Hristos Făcătorul de minuni. Spunând că așa ceva n-au mai văzut, că așa ceva nu s-a mai întâmplat, s-au minunat de învățătura Lui spunând că vorbește altfel decât învățătorii lor. Toate acestea s-au întâmplat între oameni pentru că oamenii au simțit ceva din măreția Mântuitorului Hristos. În măsura în care ne minunăm de Dumnezeu Îl cunoaștem pe Dumnezeu. Sfântul Isaac Sirul spune clar: "Încă nu a cunoscut pe Dumnezeu cel ce nu ce minunează de Dumnezeu". Numai cel ce se minunează de Dumnezeu a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu e mai presus de ceea ce putem noi înțelege. **Dacă nu ne minunăm de Dumnezeu înseamnă că încă nu ne-am întâlnit cu Dumnezeu**. Învățăturile din Sfânta Evanghelie noi le citim uneori cu foarte multă ușurință și rămânem cu simple informații. În măsura în care omul înaintează în curăția inimii, în acea măsură cunoaște din Sfânta Evanghelie niște lucruri care îl fac să înțeleagă că Evanghelia este mai presus de lumea aceasta, că este cuvânt din cer adus pe pământ, că Domnul Hristos nu este un om de rând ci este Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om. Vom da câteva exemple din Sfânta Evanghelie în care Îl vedem pe Domnul Hristos schimbat la față și pentru mintea noastră.

În Sfânta Evanghelie de la Luca de pildă, în capitolul al 7-lea, este o istorisire despre ceea ce numim noi femeia păcătoasă, femeia păcătoasă fiind o femeie cunoscută pentru păcatele ei într-o cetate în care locuia și un fariseu pe nume Simon. Fariseul Simon L-a găzduit pe Domnul Hristos și L-a ospătat. Femeia păcătoasă a intrat în casa fariseului neinvitată de fariseu, s-a așezat la picioarele Mântuitorului, a început să-I ude picioarele cu lacrimi, să I le ungă cu mir, să I le șteargă cu părul capului ei și să sărute picioarele Mântuitorului. Fără să spună vreun cuvânt. Fariseul Simon, stând în fața Domnului Hristos, a început să-L judece și să zică: "Dacă Acesta ar fi prooroc, ar ști ce fel de femeie este aceasta care se atinge de El și nu ar lăsa să se atingă de El". Domnul Hristos a răspuns **gândurilor** fariseului și a zis: "Simone, am ceva să-ți spun". "Învățătorule, spune" a zis fariseul, gazda Mântuitorului. "Într-o cetate era un cămătar și avea doi datornici. Unul era dator cu cinci sute de dinari și altul cu cincizeci. Cămătarul i-a iertat pe amândoi. Care dintre ei îl va iubi mai mult?" Și fariseul a răspuns: "Cred că acela căruia i-a iertat mai mult". Și atunci Domnul Hristos a făcut o comparație între femeia păcătoasă și fariseul Simon și a zis așa: "Vezi pe această femeie? Am intrat în casa ta, apă de spălat pe picioare nu mi-ai dat, ea însă cu lacrimi Mi-a spălat picioarele. Cu untdelemn capul Meu nu l-ai uns, ea însă cu mir Mi-a uns picioarele. Sărutare nu Mi-ai dat; ea însă n-a încetat să-mi sărute picioarele". Și trage Domnul Hristos o concluzie: "Iartă-i-se ei păcatele cele multe că mult a iubit. Iar cui se iartă puțin, puțin iubește".

În această împrejurare vedem măreția Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Celui care S-a îngrijit de păcătoși. Domnul Hristos n-a marginalizat pe nimeni, a primit pe toți și a vrut să-i primească pe toți, și dacă totuși au fost oameni pe care nu i-a primit, nu i-a primit pentru că n-au vrut ei să fie primiți. În special fariseii care L-au judecat pe Domnul Hristos. Deci Domnul Hristos la care mă raportează eu este Cel care Se îngrijește de păcătoși, care îi ridică pe păcătoși. A stat de vorbă cu vameșii și cu fariseii deopotrivă, i-a primit pe vameși pentru că vameșii și-au recunoscut păcatele, nu i-a putut primi pe farisei pentru că fariseii s-au împotrivit. Domnul Iisus Hristos la care mă raportează eu și pe care Îl am în vedere eu, este Mântuitorul care a spus pilda cu oaia cea pierdută, pilda cu drahma cea pierdută și pilda cu fiul risipitor, în care se prezintă adevărul că "bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește, mai mult decât pentru nouăzeci și nouă de drepti care nu au trebuință de pocăință" (Luca 15, 7).

Se spune că dacă din toată propovăduirea Domnului nostru Iisus Hristos numai pilda cu fiul risipitor ar fi rămas, ne-ar fi rămas o Evanghelie întreagă, din care cunoaștem bunătatea lui Dumnezeu ca Tată. Eu aș numi pilda cu fiul risipitor mai degrabă pilda cu tatăl primitor. De ce? Pentru că cel care acționează mai mult și mai adevărat este tatăl care primește. Nu știu dacă nu am spus și aici cândva, că în pilda cu fiul risipitor se spune că atunci când fiul s-a întors și și-a făcut el niște planuri cum să zică către tatăl său "Tată, am greșit la cer și înaintea ta, nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău", tatăl l-a așteptat și când l-a văzut de departe, a alergat înaintea lui. De ce a alergat? Pentru că avea inimă de tată. Și ziceam eu că tatăl, având inimă de tată, a lucrat cu inima de tată, a alergat înaintea lui, nu a așteptat să vadă ce face, nu l-a pus în studiu, nu a stat să vadă ce zice. De ce? Pentru că nu era cercetător științific, nu era psihiatru, nu era psiholog, ci era tată. Un tată nu poate, dacă are inima de tată, nu poate aștepta, nu poate să pună în studiu o desfășurare, ci se angajează în primire. Asta a făcut tatăl fiului risipitor, asta trebuie să facem și noi - dacă îi slujim lui Dumnezeu - tuturor celor care au trebuință de bunătatea noastră.

Stimați ascultători, și mai e ceva frumos, și deosebit de frumos, în Sfânta Evanghelie, și anume spălarea picioarelor. În Sfânta Evanghelie de la Ioan în capitolul 13 citim că Domnul Hristos, fiind împreună cu ucenicii Săi la o cină, la Cina cea de Taină, S-a dezbrăcat de veșmintele Sale, S-a încins cu un ștergar, a pus apă în vasul de spălat și a început să spele picioarele ucenicilor Săi. A spălat picioarele lui Petru, întâi și ale altora dintre ucenici. A ajuns la Sfântul Apostol Petru, Sfântul Apostol Petru se împotriva pentru că nu știa ce face Domnul Hristos - el de fapt din evlavie s-a împotrivit -, nu voia ca Învățătorul lui să-i spele picioarele. Iar Domnul Hristos i-a spus, întâi: "Ceea ce fac Eu acum tu nu înțelegi, dar mai târziu vei înțelege" și mai târziu: "Dacă nu te voi spăla, nu ai parte cu mine". Și după ce S-a așezat din nou la masă le-a spus așa: "Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul și Domnul și bine ziceți, căci sunt. Deci dacă Eu, Învățătorul și Domnul, v-am spălat vouă picioarele voastre, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora", v-am dat vouă pildă ca și voi să vă spălați picioarele unii altora.

Stimați ascultători, creștinătatea a cam uitat această poruncă a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. În general o spălare a picioarelor rituală nu se face decât în anumite mănăstiri, în Joia Mare, joia din săptămâna Sfințelor Patimi. Unele secte fac spălarea picioarelor înainte de a primi Cina Domnului. Cred că s-a renunțat la această practică din motive practice, deși Domnul Hristos a spus: Eu v-am dat pildă ca să faceți și voi la fel, și voi

sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora. Duhovnicește trebuie în orice caz realizat lucrul acesta. Ce înseamnă să speli picioarele? Înseamnă să-l curăți pe omul căruia îi speli picioarele. Să știți că în contextul social în care a propovăduit Domnul nostru Iisus Hristos era o uzanță a spălării picioarelor, nu era ca aici la noi, unde oricare dintre noi, cred, s-ar simți rău ca cineva să-i spele picioarele. Acolo însă gazda în mod obișnuit îi dădea apă celui care venea la el, sau chiar gazda îi spăla picioarele. Poate știți cuvântul acela din Epistola I-a a Sfântului Apostol Pavel către Timotei, unde se spune despre văduve să fie primită acea femeie care a fost soția unui singur bărbat, care a împlinit șaiszeci de ani, care e binecunoscută pentru faptele ei bune și numai dacă și-a crescut copii și dacă a spălat picioarele sfinților (I Timotei 5, 10).

Ceea ce aș vrea eu să reținem în special din această istorisire a Sfântului Evanghelist Ioan este să vedem că Domnul Hristos S-a smerit pe Sine și a cinstit pe ucenicii Săi, că Mântuitorul nostru Iisus Hristos este - cuvânt pe care nu-l întâlnim exprimat, eu nu l-am întâlnit niciodată undeva în vreo carte de duhovnicie, dar e o realitate; dacă Fiul lui Dumnezeu a spălat picioarele ucenicilor Săi, înseamnă că El este - **Dumnezeu care spală picioarele omului**. Atunci și noi trebuie să fim oameni care spălăm picioarele semenilor noștri. Nu-i neapărată trebuință să o facem trupește, dar în orice caz duhovnicește trebuie s-o facem, adică să avem o intenționalitate în general în a-i curăți pe oamenii din jurul nostru, în a-i ajuta pe oamenii din jurul nostru să devină curați, fiindcă noi avem o tendință de denigrare. Ori noi trebuie să avem o tendință de curățire, de respectare. Cine nu respectă nu merge pe calea Domnului Hristos.

Există o poruncă a iubirii. Toată lumea știe că Domnul Hristos a spus că cea dintâi dintre porunci este "să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău", și a doua asemenea acesteia, "să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși" (Matei 22, 37-39). Nimeni nu neagă faptul că creștinismul este o religie a iubirii și că porunca iubirii este cea mai mare dintre porunci. Dar nu toți se gândesc destul de bine și destul de mult asupra faptului că există și o poruncă a cinstirii, nu e vorba numai de porunca iubirii ci e vorba și de o poruncă a cinstirii. Porunca cinstirii dată de Domnul nostru Iisus Hristos este dată cu porunca iubirii. Dacă iubirea nu e și cinstitoare nu e în rosturile ei. În ceea ce privește iubirea aproapelui măsura este să-l iubești ca pe tine însuși. În ceea ce privește cinstirea aproapelui, e altă măsură, anume Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Filipeni zice "unul pe altul mai de cinste făcându-l" (Filipeni 2, 3), unul pe altul mai de cinste făcându-l decât pe sine însuși. Suntem datori față de aproapele cu o cinstire mai mare decât ne-o dăm nouă înșine. Coborârea aceasta în fața omului ca să-i speli picioarele, chiar și numai duhovnicește gândită, înseamnă să-l ridici pe omul de lângă tine mai presus de tine. În Pateric de pildă se spune că un părinte pe nume Ilarion cel Mare s-a întâlnit cu Sfântul Antonie cel Mare. Și când l-a văzut Sfântul Antonie cel Mare pe Sfântul Ilarion cel Mare apropiindu-se de el a zis: "Bine ai venit luceafărul care răsari dimineața". La acest salut al Sfântului Antonie cel Mare, Sfântul Ilarion a răspuns: "Pace ție, stâlpule de lumină care luminezi lumea". Stimați ascultători, este ceva dătător de bucurie în ceea ce privește cinstirea, o cinstire reciprocă.

În legătură cu spălarea picioarelor care se face în vederea curățirii, în vederea cinstirii, în vederea acoperirii, vreau să vă pun în atenție un alt cuvânt din Pateric spus despre Sfântul Macarie cel Mare în care se spune că Sfântul Macarie cel Mare s-a făcut "dumnezeu pământesc". Ce s-a făcut Sfântul Macarie cel Mare? Dumnezeu pământesc. Nici nu-ți vine să crezi cum au putut gândi oamenii așa ceva și cum au putut exprima așa ceva. Explicația este următoarea: "Că așa cum Dumnezeu acoperă lumea, așa acoperea și el păcatele oamenilor, pe care le vedea ca și cum nu le-ar fi văzut și despre care auzea ca și când nu ar fi auzit de ele". Toate acestea se realizează în perspectiva Evangheliei, numai cineva care știe de spălarea picioarelor, despre Dumnezeu care spală picioarele omului, numai acela poate avea o tendință de acoperire a răutăților, de nerăspândire a răului, de înmulțire a dragostei, despre care se spune în Sfânta Scriptură a Noului Testament că "dragostea acoperă mulțime de păcate" (I Petru 4, 8). Toate răscolirile de răutăți sunt împotriva credinței noastre adevărate, toate acoperirile pe care le facem noi din iubire față de oameni sunt dătătoare de bucurie în înțelesul că pe calea aceasta au mers sfinții. Deci Dumnezeu meu, Mântuitorul meu Iisus Hristos este Mântuitorul care spală picioarele ucenicilor Săi, n-am să uit niciodată de lucrul acesta, pentru că în această perspectivă putem cunoaște măreția Mântuitorului nostru Iisus Hristos care a spus despre Sine că "Fiul omului n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul de răscumpărare" pentru noi (Matei 20, 28).

Am să aduc în legătură cu acestea și un fapt la care ne gândim prea puțin și prea arareori, și poate unii niciodată. Și anume faptul că la înălțarea la cer, Domnul Hristos, ca cel din urmă gest aici pe pământ, a arătat un gest de binecuvântare. Sfântul Evanghelist Luca la sfârșitul Evangheliei sale, relatând despre Înălțarea la cer a Mântuitorului, spune că ducându-i pe ucenici spre Betania, "Și-a ridicat mâinile și i-a binecuvântat, și pe când îi

binecuvânta S-a depărtat de ei și S-a înălțat la cer". Sfântul Evanghelist Luca ține să precizeze, să împlante în conștiința celor care au citit Evanghelia lui, faptul că Domnul Hristos S-a înălțat la cer binecuvântând. Dar nu rămâne la atât, ci adaugă: "și pe când îi binecuvânta S-a înălțat la cer". Deci dacă privim la Domnul Hristos care Se înalță la cer, în conștiința noastră, în imaginația noastră, avem conștiința că Domnul Hristos S-a înălțat la cer binecuvântând. Domnul Hristos care spală picioarele ucenicilor este Acela care binecuvintează lumea. **Toate binecuvântările care se dau în Biserica noastră prin mijlocire preoțească sunt în prelungirea binecuvântării de la Înălțarea Domnului Hristos la cer.** Așa încât cei care iau parte la sfintele slujbe și mai ales la Sfânta Liturghie au parte și de binecuvântări, și binecuvântările le dă Domnul Hristos prin mijlocire preoțească. Așa Îl văd eu pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos, pe Mântuitorul care iubește, pe Mântuitorul care curățește răul, pe Mântuitorul care vrea să înmulțească binele, așa-L privesc eu pe Mântuitorul ca pe Mântuitorul care binecuvintează. Adică grija noastră trebuie să fie aceea de a duce o viață pe care să o poată binecuvânta Domnul Hristos, că nu orice fel de viață o poate binecuvânta Domnul Hristos. Binecuvintează o viață întemeiată pe credință, o viață întemeiată pe iubire, o viață întemeiată pe smerenie, o viață întemeiată pe nădejde, o viață întemeiată pe cinstire. Toate acestea le binecuvintează Domnul Hristos, iar când nu-i așa viața, n-are cum s-o binecuvinteze.

Pentru a vedea felul cum ar trebui să ne raportăm noi, vom prezenta două texte din care înțelegem că Domnul Hristos vrea din partea noastră recunoștință unii față de alții și față de Dumnezeu, din care înțelegem că Domnul Hristos El Însuși Și-a arătat recunoștința. E vorba de istorisirea Sfântului Evanghelist Luca în legătură cu vindecarea celor zece leproși (Luca 17, 12-19). Sfântul Evanghelist Luca spune că cei zece care L-au rugat pe Domnul Hristos să-i vindece au văzut că s-au vindecat, unul dintre ei - numai unul din zece, am zice noi matematic 10% - "s-a întors la Domnul Hristos, a căzut la picioarele Lui și îi mulțumea". Și atunci Domnul Hristos a zis: "Oare nu zece s-au vindecat; ceilalți nouă unde sunt? Nu s-a găsit decât acesta să dea mărire lui Dumnezeu?", și acesta era de neam străin, era samarinean. Din acest cuvânt al Domnului Hristos înțelegem că Domnul Hristos este Cel care dorește ca oamenii să fie recunoscători, să-și arate recunoștința.

Cum și-a arătat Domnul Hristos recunoștința? O femeie cinstitoare a Mântuitorului a turnat peste Mântuitorul mir de mult preț, spune Sfântul Evanghelist Marcu (Marcu 14, 3-9), care putea fi vândut cu mai mult de trei sute de dinari, iar trei sute de dinari însemna prețul a trei sute de zile de lucru. Cei care discutau fapta femeii, fapta de cinstire a femeii, au fost corecțati de Domnul Hristos când Domnul Hristos a spus: "Pentru ce faceți supărare femeii? Ea a făcut ceea ce avea de gând să facă" și apoi adaugă ceva dumnezeiesc. Și zice așa: "Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta se va spune și ce a făcut femeia aceasta, spre mărturie pentru ea". Domnul Hristos a rânduit ca oriunde se va propovădui Evanghelia, oriunde se va spune despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu, unde se va spune despre Jertfă, despre Înviere, despre Înălțare, să se spună și despre ce a făcut acea femeie, spre pomenirea ei. Am amintit lucrul acesta pentru că așa trebuie să ne gândim noi la Domnul Hristos. Adică să nu citim Evanghelia ca pe ceva că a fost odată, ci ca pe ceva care este totdeauna și ni-L prezintă pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos așa cum trebuie să-L gândim și noi.

M-aș bucura foarte mult dacă luând aminte la cele ce vi le-am prezentat în seara aceasta, ați căuta să citiți Evanghelia ca să-L cunoașteți mai mult pe Domnul Hristos, să vă raportați cu toții la Domnul Hristos așa cum ni-L prezintă Evanghelia, care spune că "Fiul lui Dumnezeu S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, ascultător făcându-Se până la moarte și moarte pe cruce" (Filipeni 2, 6-8) și că "Dumnezeu i-a dat Lui nume mai presus de orice nume, ca întru numele Lui toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos întru mărirea lui Dumnezeu" (Filipeni 2, 9-11). Să ne gândim la Domnul și Mântuitorul nostru ca la Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, ca la om adevărat unit cu Dumnezeu și născut din Preasfânta Fecioară Maria. În acest fel va crește în conștiința noastră tot ce-i în legătură cu Domnul Hristos, va crește în măreția ei Maica Domnului despre care noi spunem, vorbind cu ea chiar, "Spăimântatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea ta, că tu Fecioară neispită de nuntă ai avut în pânțe pe Dumnezeu Cel peste toate și ai născut fiu pe Cel fără de ani, Cel ce dăruiește pace tuturor celor ce te laudă pe tine". Vom înțelege că Maica Domnului, ca una care L-a purtat în pânțele ei și în inima ei pe Domnul nostru Iisus Hristos - și-L poartă veșnic în inima ei - este mai presus de minte și de cuvânt: "Pe tine Maica lui Dumnezeu, ceea ce ești mai presus de minte și de cuvânt, care ai născut negrăit sub ani pe Cel fără de ani, credincioșii cu un gând te mărim". "Bucură-te împărăteasă Maică, mărirea fecioarelor, că toată gura cea limpede bine grăitoare nu poate a te cânta pe tine; ci se întunecă și mintea cea mai presus de lume a cunoaște nașterea ta".

Toate acestea cresc în fața noastră în măsura în care s-a întâmplat ceea ce zice Sfântul Ioan Botezătorul, cuvântul ni s-a păstrat în Sfânta Evanghelie de la Ioan, "Acela - adică Domnul nostru Iisus Hristos - trebuie să crească iar eu să mă micșorez" (Ioan 3, 30). Dacă crește Mântuitorul nostru Iisus Hristos în conștiința noastră, în gândurile noastre, în simțurile noastre, dacă "ne curățim simțurile ca să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiată lumina Învierii și bucurați-vă zicând, luminați să-L auzim cântându-I cântare de biruință" - adică cântarea noastră de biruință este cântare alcătuită, sau măcar înțeleasă ca o alcătuire a Sfântului Duh - în cazul acesta noi toate ale Domnului Hristos le vedem în măreția lor, în atmosfera de măreție a Mântuitorului. Gândiți-vă de pildă la Sfinții Apostoli care au fost Apostoli ai Mântuitorului nostru Iisus Hristos și pe care noi îi avem la inimă și în evlavie. Gândiți-vă că Crucea Mântuitorului ca altar de jertfă, ca "față a lui Dumnezeu îndreptată către lume", ca simbol al Jertfei și al Învierii, primește pentru noi o dimensiune nebănuită și ne bucurăm ca să fim și cinstitori ai Crucii Domnului Hristos. Ne bucurăm să fim cinstitori ai Învierii Domnului Hristos, ne bucurăm să fim cinstitori a tot ce ține de Domnul Hristos, și atunci și sărbătorile le sărbătorim altfel, și gândurile noastre sunt altfel rânduite în legătură cu Domnul Hristos. Așa mă gândesc eu la Domnul Hristos, așa mă raportează eu la El, așa Îl am în vedere și așa doresc să-L aveți cu toții.

Există o legătură între înălțarea Domnului și ridicarea la cer a Sfântului Ilie?

Există o legătură în sensul acesta că în Scriptură se spune că Sfântul Ilie s-a înălțat ca la cer, adică nu că a ajuns în cer, ci undeva într-o sferă care este mai presus de pământ dar nu este nici cerul din care S-a coborât Domnul Hristos Fiul lui Dumnezeu. Domnul Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu este pretutindenea, și în cer și pe pământ, nu are un loc anume în care există și altul în care nu există. Numai după firea omenească este într-un anumit loc, după firea dumnezeiască este pretutindenea, "în mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, în rai cu tâlharul" zicem noi la o alcătuire de la Sfânta Liturghie, ori cu dumnezeirea Domnul Hristos este pretutindenea. Și în sufletele noastre poate să fie și este de fapt, de la Botez noi credem că Sfânta Treime este sălășluită în sufletul credinciosului.

De ce Domnul Hristos nu a lăsat-o pe Maria Magdalena să se atingă de El, după Înviere?

Să știți că în chestiunea aceasta am găsit o singură afirmație, și anume în Filocalia volumul II în "Capetele gnostice" ale Sfântului Maxim Mărturisitorul, în comentarul făcut de Părintele Stăniloae. Că pentru Maria Magdalena Domnul Hristos încă nu era suit la cer. Chiar dacă era înviat, ea n-a înțeles deplin sau atât cât ar fi trebuit să înțeleagă, faptul că Domnul Hristos nu-i numai pe pământ ci și în cer. Ca și când ar fi zis Domnul Hristos, spune Părintele Stăniloae, "pentru tine încă nu M-am suit la cer".

Trebuie femeile să aibă capul acoperit în biserică?

Să știți că în privința aceasta eu le-am îndemnat totdeauna pe cele care au venit la mine, mai ales pe cele căsătorite, pentru că la asta se referă în special Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 11, 10). Mama mea, Dumnezeu s-o odihnească, de când s-a măritat niciodată n-a mai stat cu capul descoperit. La biserică nu se punea problema, femeile totdeauna mergeau odinioară cu capul acoperit. E bine cele care au credință în Dumnezeu să-și manifeste credința în Dumnezeu și prin aceasta.

În rugăciunea "Tatăl nostru" spunem "și nu ne duce pe noi în ispită". Nu cumva e o traducere eronată, nu era mai bine să se spună "și nu ne lăsa pe noi să cădem în ispită"?

În limba franceză, într-o vreme când am învățat eu "Tatăl nostru", era "ne nous lesses pas sucombé a la tentation", nu ne lăsa să cădem în ispită. Însă în limba latină de exemplu, sau în limba germană, e tot așa, tot în înțelesul acesta. Cred că în limba greacă așa este, "și nu ne duce pe noi în ispită", dar în înțelesul "și nu ne lăsa pe noi să cădem în ispită". Numai că în limba noastră românească nu există o singură traducere a rugăciunii "Tatăl nostru". La noi la mănăstire, chiar le spuneam mai zilele trecute, a fost cineva de aici din Timișoara, un redactor de la "Orizont", dl. Anghel Dumbrăveanu, pe care nici nu l-am mai întâlnit de vreo douăzeci de ani, de atunci de când a fost pe la noi, și el spunea: "Părinte, am auzit aici la mănăstire spunându-se <<Tatăl nostru>> în vreo patru feluri", pentru că unii ziceau "și ne iartă nouă păcatele noastre", alții "și ne iartă nouă greșelele noastre", unii "și ne mântuiește de cel rău", alții "și ne izbăvește de cel rău", alții "și ne izbăvește de cel

viclean", atâtea și atâtea posibilități sunt și ar trebui Biserica, așa cum au făcut apusenii, biserica catolică, să dea pentru fiecare limbă un text de la care să nu se mai abată nimeni. Deocamdată ținem textul care-l avem și-l zicem cum ne-am învățat. Eu de exemplu în copilăria mea am învățat să zic "pâinea noastră cea de toate zilele" și așa am zis toată viața mea de până acum. Alții zic "pâinea noastră cea spre ființă". Fiecare cum ne-am învățat zicem și credem că Dumnezeu înțelege ceea ce trebuie să zicem, nu ceea ce zicem în cazul că nu zicem corect.

Cum trebuie să ne raportăm la Dumnezeu Cel absolut? Ce putem să știm despre El?

Dumnezeu e absolut oricum credem în El, însă fiecare dintre noi avem anumite preferințe, să zicem. De exemplu sunt puțini credincioșii noștri care se gândesc la Dumnezeu ca la Dumnezeu Tată, și nu bine. Bineînțeles că e o formă de înțelegere, o formă de a zice, dar în realitate "Dumnezeu este mai presus de ceea ce poate omul cugeta și spune", zice Sfântul Simeon Noul Teolog, iar Sfântul Grigorie Palama spune că "Dumnezeu este de infinite ori infinit mai presus de energiile Sale", noi nu putem pătrunde în esența lui Dumnezeu, nici nu știm ce este Dumnezeu în esență. De altfel nici noi oamenii nu știm ce suntem în esența noastră, chiar noi înșine sau cei mai apropiați ai noștri. De exemplu Nichifor Crainic are o poezie intitulată "Laudă" în care spune între altele și asta:

"Nici mama nu știe ce tainică normă
Îmi dete din carnea-i, vremelnică formă -

și încheie

Neant înflorit în minune"

Deci omul, dacă zici că este un "neant înflorit în minune" spui ceva despre minunea care este omul, dar nu spui ceva despre esența lui. Dacă noi nu putem spune ceva despre esența noastră ca oameni, ce putem noi spune despre esența lui Dumnezeu? Bineînțeles, noi credem în Dumnezeu Cel absolut, dar Dumnezeu Cel absolut S-a coborât la măsurile noastre și ni S-a făcut cunoscut prin ceea ce numim noi teologic cheneză, ni S-a făcut cunoscut la măsurile la care putem pricepe noi. Așa că în fața lui Dumnezeu stăm și într-un fel de copleșire prin Dumnezeu, dar stăm și într-un fel de cheneză a lui Dumnezeu coborât la noi, care ni Se face cunoscut, ni Se descoperă la măsura posibilităților noastre: "arătând ucenicilor Tăi mărirea Ta - nu cât este, ci - pe cât li se putea".

Sunt în Scriptură unele lucruri care nu sunt bine lămurite. Cine le poate lămuri?

Dragă, pentru noi importantă nu e Biblia, care se întrupează de fapt în sfintele slujbe, ci învățătura Bisericii. Biblia e interpretabilă, iar învățătura Bisericii nu se interpretează. Și atunci noi trebuie să pornim de la ceva, de la ceea ce este esențial pentru noi. Sunt și lucruri care se pot gândi în Biblie fără o interpretare, de exemplu în ce privește porunca iubirii e indiscutabilă, dar sunt și atâtea lucruri care sunt discutabile. De exemplu să luăm așa un caz: în Sfânta Evanghelie nu se spune că Sfântul Apostol Toma a pipăit semnele cuiei, a pipăit coasta Mântuitorului nostru Iisus Hristos străpunsă de suliță, dar Biserica în toată slujba de la Duminica Tomii și în săptămâna care urmează spune că Sfântul Apostol Toma a pipăit. Deci Biserica care ne dă Evanghelia ne dă și interpretarea, și atunci eu mă țin de interpretarea care o dă Biserica și nu-mi mai pun problema că s-ar fi putut să fie și altfel. Dacă îmi pun problema atunci înseamnă că pentru mine doar mintea mea poate să fie o autoritate și altă autoritate nu cunosc.

Faptele cele bune premere sau sunt o urmare a credinței?

Da, credinței îi precede propovăduirea și practica Bisericii, angajarea în actele credinței, și după aceea credința se manifestă în viață. Cineva spunea că **măsura vieții e măsura credinței**, cum ți-e viața așa ți-e credința. Deci urmează că toate faptele care se bazează pe credință sunt urmările credinței. Tot ceea ce ne pregătește pentru credință sunt lucruri care preced credința. Însă la noi e foarte greu de stabilit. De exemplu la mine, m-am pomenit într-o lume de oameni credincioși, părinții mei n-au fost deosebit de credincioși dar s-au încadrat în contextul social din vremea aceea. M-am pomenit știind de Dumnezeu. V-am mai spus și altă dată că prima mea mărturie despre Domnul Hristos care a înviat - de care-mi aduc aminte - a fost aceea că mama a zis către mine -

bunica noastră locuia împreună cu noi - să merg la bunica, îi ziceam "mama tână", și să zic "Hristos a înviat, mama tână" și atunci mama tână îmi dă un ou, așa se dă la Paști. Și m-am dus, eram mic, de vreo patru ani dacă oi fi fost, și am zis "Hristos o înviat, mama tână!" și mama tână a zis "Adevărat c-o înviat, stai că-ți dă mama tână un ou". Asta îmi duc eu aminte prima dată când am zis "Hristos a înviat", fără să înțeleg ce spun, bineînțeles. Și am învățat "Ușa milostivirii", o rugăciune, din copilărie am învățat-o. Nu înțelegeam ce spun dar spuneam. Mai ales așa îmi aduc aminte că acolo este între altele și "ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine", nu înțelegeam ce zic, nici celelalte cuvinte nu le înțelegeam. Pentru că nu ziceam în dialect. De exemplu mama avea o vorbă câteodată și zicea "Nu știi ce s-o întâmplat, că mi-o chierit o găină", adică i-a dispărut. Dacă ar fi zis "ca să nu chierim cei ce nădăjduim întru tine", poate că mă gândeam că e vorba de o dispariție, dar așa nu știam, era în limbă necunoscută pentru mine.

Patima e același lucru cu pătimirea?

Nu, eu am vorbit odată aici despre patimi și nepătimire, nu știu dacă vă mai aduceți aminte sau nu știu dacă cei care ați pus întrebarea ați fost atunci aici. A pătimi înseamnă a suferi ceva, a fi asuprit de ceva. Se vorbește despre "patimile de ocară", despre patimile morale care sunt șapte la număr sau opt după scrierea Sfântului Ioan Casian și sunt și patimi care sunt, să zicem așa, pătimiri. Noi nu suntem foarte preciși în ce privește termenii, dar Domnul Hristos a pătimit în înțelesul că a avut de suferit niște pătimiri, am putea vorbi despre pătimirile Domnului, despre faptul că Domnul Hristos a suferit, a fost răstignit "și a pătimit pentru noi în vremea lui Ponțiu Pilat", zicem noi. Asta ar însemna mai mult niște pătimiri decât niște patimi, iar patimile așa cum le înțelegem noi din punct de vedere moral sunt devieri de la bine, sunt niște asupriri de gând, sunt niște deprinderi în rău, sunt niște boli ale sufletului, sunt ceva ce ne îngădesc libertatea. Patimile noastre sunt deprinderi în rău care ne îngădesc libertatea și se realizează în general prin deprinderea în păcat, prin păcatul repetat. Sfântul Ioan Damaschin spune că "nu-i bețiv acela care s-a îmbătat odată în viață", dar acela care mereu se tot îmbată acela deja are patima beției și e bețiv. Acestea sunt patimi care trebuie înlăturate din existența umană. Iar pătimirile pe care le-a suferit Domnul Hristos și pătimirile pe care le-au suferit mucenicii sunt de altă natură și acelea sunt binecuvântate de Dumnezeu, prin ele omul merge spre desăvârșire.

Ce se va întâmpla cu cei care sunt străini de dreapta credință?

Noi nu știm ce face Dumnezeu cu cei care nu se pot folosi de mijloacele pe care ni le-a pus la îndemână Dumnezeu. Ceea ce știm noi este că Dumnezeu poate să schimbe multe și Dumnezeu, fiind El atotputernic, poate găsi modalitatea de a-i ajuta și pe cei care n-au putut să se folosească de mijloacele Harului. Necazul cel mare este nu ce urmează după moarte, ce hotărăște Dumnezeu - pentru că Dumnezeu fiind bun poate să-i ajute pe oameni mult mai mult, eu cred personal că or să se mântuiască mult mai mulți oameni decât gândim noi că se mântuiesc -, ci că nu se pot bucura de darurile credinței în această viață. Pentru că e un mare dar să te poți bucura de binefacerile credinței. Gândiți-vă de pildă ce lucru minunat este să poți să te rogi, ce lucru minunat este să poți să trăiești un eveniment prin sărbătorire. Cei necredincioși nu au aceste bucurii. Sau vă spuneam, când am vorbit odată aici despre disciplinarea minții prin rugăciunea de toată vremea, că am avut aici la Timișoara niște bucurii pe care eram sigur că numai credința în Dumnezeu le dă și fără credință nu poți avea bucurii, nu poți ajunge la calitatea bucuriilor pe care le aduce credința.

Aveți un cuvânt pentru necredincioșii care vorbesc despre Dumnezeu?

În Filocalie la Fericitul Diadoh al Foticeii se spune că "nimic nu este mai sărac decât o minte care, stând înapoi de Dumnezeu, filozofează despre Dumnezeu". Sigur că nu toți oamenii sunt competenți să vorbească despre Dumnezeu, chiar se spune undeva că "singur Dumnezeu poate vorbi cu competență despre Dumnezeu".

Poate fi comparată Ortodoxia cu Umanismul?

Ortodoxia nu poate fi comparată cu nimic, este mai presus de toate. Ortodoxia este și umanistă, este ridicătoare de om. Noi cunoaștem Umanismul și cunoaștem niște lucruri care au apărut în istorie, însă credința noastră e mai presus de tot ceea ce se poate realiza la nivelul omului. Știți cum este? Cam cum este cu teologia și filosofia: teologia este revelată, iar filosofia este la măsurile omului. Tot așa și cu Umanismul, e la măsurile omului, iar Ortodoxia este mai presus de lume.

Părintele Cleopa zice că cel mai mare păcat este mândria. Ce părere aveți?

Păcatul cel mai mare e păcatul pe care îl ai, nu-i nici mândria, nici desfrânarea, nici hula, nici altceva, decât acela care-l ai e cel mai mare. Dacă ești mândru, ai păcatul cel mai mare, dacă ești iubitor de avere ai păcatul cel mai mare, așa că personal vorbind în raport cu păcatele personale, cel mai mare păcat e păcatul care-l ai. Nu știu dacă mândria este cel mai mare păcat, mai mare decât mândria poate că e necredința în Dumnezeu sau credința eronată din care pot porni și celelalte. Mândria îl depărtează pe om de Dumnezeu, când ești mândru nu mai ții seama de Dumnezeu. Dacă ții seama de Dumnezeu, atunci ești cumva interesat pentru smerenie, pentru că Domnul Hristos ne-a arătat calea cea mai înaltă a fi smerenia. Mândria are fel și fel de nuanțe, eu v-aș îndemna mai bine să citiți despre ea din Filocalie volumul I la Sfântul Ioan Casian "Despre cele opt gânduri ale răutății", "Slava deșartă" și la titlul "Mândria" și în "Scara" Sfântului Ioan Scărarul unde de asemenea sunt capitole și despre slava deșartă și despre mândrie.

Cum se face misiune în Biserica Ortodoxă?

Caracterul misionar al creștinismului în Biserica Ortodoxă în general se face în cadrul Bisericii, mai mult o chestiune interioară, o chestiune de schimbare spre bine a celor care sunt deja în cuprinsul ortodoxiei. Bineînțeles că e vorba și de confruntări cu alte credințe, însă Biserica Ortodoxă, prin împrejurările în care s-a dezvoltat, nu a ajuns să se organizeze destul de bine și în privința ducerii ortodoxiei în afara granițelor ortodoxiei.

Orice credincios poate să citească Psaltirea?

Da, orice credincios poate să citească Psaltirea.

Ce rol are aceasta asupra vieții creștinului?

De îmbunătățire a minții prin gânduri legate de Dumnezeu. Și după aceea în măsura în care putem să ne identificăm cu conținutul psalmilor, e un lucru care ne sprijină spre bine. De exemplu eu, v-am mai spus și altă dată ce psalmi sunt psalmii mei preferați. Psalmul 22 și psalmul 102. Aceștia formează un întreg de fapt, dacă îi pui cap la cap constăți că au același conținut, conținut care aduce bucurie. Nu înseamnă că toți psalmii trebuie să-i citești și trebuie să identifici, că de fapt psalmii n-au fost scriși deodată și psalmistul care i-a scris, sau psalmiștii care i-au scris, pentru că mai mulți au scris psalmi, nu numai David, nu i-au avut în vedere pe toți. Și fiecare poate să-și găsească un psalm care să se potrivească mai mult cu el. Iar citirea de pravilă a Psaltirii, să o citești odată într-o săptămână - eu de exemplu să știți că mă mulțumesc de multe ori cu cei ce citesc odată pe lună, nu au toți posibilitatea. Cine ar putea să citească din Psaltire mai mult? Două categorii de oameni: pensionarii și șomerii, și nici unii nici alții nu citesc, mai ales din pensionari, deși vreme au.

Dacă un om este o fire veselă, trebuie să-și înfrâneze râsul?

Nu, poți să râzi de câte ori îți vine să râzi, numai să nu râzi ca să te găsești în treabă. Când îți vine să râzi poți să râzi, numai să nu râzi de oameni, să nu râzi de lucruri care sunt totuși serioase. Să știți că și eu sunt o fire din aceasta care cam râde, și nu mă gândesc niciodată că am păcătuat că am râs. Într-o traducere a psalmului 20 este "și i-ai veselit cu zâmbetul feței Tale", adică despre Dumnezeu zicem că zâmbește, deși Dumnezeu nu are o figură umană așa cum Domnul Hristos are o figură umană, dar Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Duhul Sfânt nu știm cum am putea să zicem că zâmbește, dar prin zâmbet înțelegem o deschidere mângâietoare. Și atunci se poate râde când e cazul de râs. "Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng" (Romani 12, 15) zice Sfântul Apostol Pavel. Sigur că nu poți avea aceeași atitudine totdeauna. Și apoi depinde foarte mult de structura omului, este câte unul care e mai predispus la râs. Aveam un părinte la noi la mănăstire, Părintele Serafim Popescu, era foarte deschis și râdea așa cu poftă. Și au venit odată unii din Germania și imediat l-au înregistrat, să-l mai audă și pe acasă cum râde. A făcut rău? Eu zic că nu a făcut nici rău. Dacă râzi când nu se râde, atunci nu e corect.

Cum vedeți revigorarea monahismului?

Prin altceva nu știu prin ce s-ar putea revigora, decât tot prin sine. Trebuie câștigați oameni pentru atitudine, pentru o viață care să fie conformă cu învățăturile Părinților, cu tradiția monahală. Acum se lucrează, trebuie să recunoaștem și noi monahii, cam cu mulți improvizați, și asta nu e un lucru care promite pentru viitor. Ar trebui să se formeze oamenii în stilul credinței, altfel e compromis monahismul pentru viitor. Să știți că cineva care se face călugăr acela ar trebui să nu mai știe decât de mănăstirea în care trăiește. Eu de exemplu acumă mă simt cumva în prelungirea mănăstirii, fac un lucru pentru Dumnezeu, am venit să răspândesc niște gânduri, care trebuie să recunoașteți, nu vi le-a mai spus nimeni. Asta e realitatea. Și nici n-o să vi le mai spună, nu pentru că sunt eu un om extraordinar, însă am niște preocupări, nici eu nu am auzit de la alții gândurile acestea. Și atunci am zis: vin la Timișoara, poate oamenii le uită, dar s-ar putea întâmpla și să le rămână ceva. Și v-am mai spus eu, am făcut liceul în Timișoara și de asta mi-e drag. Acuma e a 14-a cuvântare pe care o țin în contextul acesta, în sala aceasta. De fapt nicăieri n-am mai ținut atâtea. Mai am una mâine și apoi poate s-or sfârși.

Ce este mai importantă: Tradiția sau Scriptura?

Biserica creștină s-a format printr-o propovăduire orală și s-a menținut secole de-a rândul prin propovăduire orală. Între timp s-au scris Evangheliile și s-au răspândit și Evangheliile, dar și Evangheliile de fapt sunt pe baza unei Tradiții. Sfântul Evanghelist Luca de pildă, el însuși spune că s-a informat despre cele ce le prezintă. Așa încât până la urmă Tradiția este esențialul în Biserica noastră Ortodoxă. Contăm pe Tradiție și în înțelesul de practică de slujire. De exemplu Sfânta Liturghie este un monument de Tradiție, nu este un monument al Scripturii. De aceea cei care nu au Tradiția Bisericii și care nu recunosc Tradiția Bisericii mereu vin și spun: Liturghie, n-are nici o importanță; spovedanie, ce-i aceia spovedanie, nu trebuie, dacă stai în fața lui Dumnezeu te iartă Dumnezeu și fără spovedanie; Preoție, păi toți suntem preoți; cununie, nu există, te înțelegi unul cu altul înaintea lui Dumnezeu. Aceștia sunt oamenii care lovesc în Tradiție pentru că n-au Tradiție. Însă pentru noi Tradiția e tot așa de sfântă cât e de sfântă Scriptura.

9 mai 1995

<<[Cuprins](#)

Rugăciunea lui Iisus

<<[Cuprins](#)

Hristos a înviat! Stimați ascultători, am să prezint acum cel de-al treilea subiect pe care l-am anunțat, și anume despre "Rugăciunea lui Iisus". Mai întâi o precizare: este cunoscută o metodă de angajare în rugăciune, ca rugăciunea lui Iisus. Cine nu știe despre ce-i vorba ar putea avea impresia că spunând "rugăciunea lui Iisus" avem în vedere o rugăciune pe care a spus-o Domnul nostru Iisus Hristos. În realitate lucrurile stau altfel. E adevărat că în Sfânta Evanghelie sunt și niște rugăciuni rostite de Domnul nostru Iisus Hristos, dar prin rugăciunea lui Iisus înțelegem altceva. Și anume cei ce știu ce înțelegem se gândesc la o rugăciune scurtă, rugăciunea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", rugăciune cu care sunt datori călugării și rugăciune pentru care sunt sfătuiți să se angajeze toți credincioșii. Deci voi vorbi despre ceea ce se înțelege în general prin rugăciunea lui Iisus, deci despre rugăciunea de toată vremea. Mie îmi place să-i spun "rugăciunea de toată vremea", pentru un motiv pe care îl veți cunoaște îndată.

Unii, când se pomenește de rugăciunea lui Iisus, spun: "Da, știu, e vorba de rugăciunea minții". Alții zic că e vorba de "rugăciunea inimii". De fapt rugăciunea se poate face la trei nivele, deosebit: se poate face oral, rugăciunea gurii, se poate face cu mintea, rugăciunea minții, și se poate face și cu inima, cu angajare totală, și atunci este rugăciunea inimii. Rugăciunea o face fiecare la măsurile lui. Se începe de obicei cu rugăciunea orală, cu rugăciunea gurii, pentru că cei mai mulți credincioși se roagă vorbind cu Dumnezeu, cu cuvântul vorbit. La

nivelul acesta se fac rugăciunile liturgice. De ce? Pentru că rugăciunile liturgice, rugăciunile din biserică, se fac în auzul credincioșilor care sunt de față și cu scopul de a-i angaja pe cei de față în rugăciune. Rugăciunea particulară se poate face, și se recomandă chiar să se facă, la nivelul gândului. De ce? Pentru că lupta pentru înlăturarea răului și pentru realizarea binelui se dă în gând, gândul este temelia tuturor activităților umane. **Toate pornesc de la gând**, și cele bune și cele rele își au începutul în gând. Ridicările și căderile se fac în gând. **Cheia vieții duhovnicești este disciplina minții**, iar metoda de disciplinare este rugăciunea de toată vremea, rugăciunea prin care ne angajăm cât mai des și cât mai intens. Nu se poate face abstracție de rugăciunea liturgică. Biserica are rânduieli de slujbă pentru fiecare zi, cele 7 Laude care se fac în general prin mănăstiri și nu se fac la bisericile parohiale. Fiecare zi are rânduială de slujbă de dimineață și de seară, fiecare credincios trebuie să-și facă o rânduială de rugăciune de dimineață, o rânduială de rugăciune de seară, și în cazul acesta pe lângă cele 7 Laude mai avem și rugăciuni de dimineață și rugăciuni de seară ca rugăciuni particulare, și acestea, după caz, se pot face și cu cuvântul vorbit în auzul celorlalți care se roagă împreună, și se poate face rugăciunea aceasta particulară la nivelul gândului, deci numai în gând.

Rugăciunea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" este o rugăciune de completare a rânduielilor liturgice. În mănăstiri în special se fac cele 7 Laude, se citesc Acatiste și se oficiază și Sfânta Liturghie, multe din mănăstirile noastre au rânduială ca să se facă Sfânta Liturghie în fiecare zi. Noi nu ne putem închipui o viață liturgică la nivelul gândului, ci totdeauna ne gândim la o viață liturgică la nivelul rostirii pentru angajarea cea din gând. Credincioșii noștri trebuie să știe că în biserică nu slujește numai preotul, că în biserică nu slujesc împreună cu preotul numai diaconii, nici numai cântăreții, ci în biserică trebuie să slujească toți credincioșii. Cuvinte ca "Domnului să ne rugăm", "La Domnul să cerem", "Capetele noastre Domnului să le plecăm", "Să mulțumim Domnului", "Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos", "Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim", "Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți", "Binecuvântarea Domnului peste voi", "Și să fie milele marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu voi cu toți", toate cer răspunsuri, nu se fac de către unul singur pentru cei mulți, ci se fac de către toți pentru toți câți sunt de față și pentru toți câți pot fi cuprinși în rânduiala de slujbă. Prin urmare, în orice caz rugăciunea liturgică se face cu rostire.

Rugăciunea particulară, pentru că nu e necesar să fie auzită de alții - și când nu e necesar să fie auzită de alții, numai de Dumnezeu - se face la nivelul gândului, la nivelul minții, cu cuvântul vorbit însă nerostit cu vorba auzită. De fapt n-am putea zice că este o rânduială în sensul acesta, adică nu se poate spune că rugăciunea particulară trebuie făcută la nivelul gândului. Se poate face și cu cuvântul rostit, ori în ce fel ar fi rugăciunea, dar se recomandă să se facă la nivelul gândului pentru că atacurile în general sunt la nivelul gândului. Și apoi la gândurile noastre trebuie să adăugăm și simțămintele noastre, care țin mai ales de inimă. Când zici "inimă" zici "locul simțirii". Cei mai mulți oameni știu că simțirea este legată cu inima, am putea zice chiar cu inima cea de carne, pentru că noi iubirea de pildă o simțim în piept, n-o simțim în cap. În cap, în minte, simțim puterea gânditoare, iar puterea simțitoare o avem în piept și e legată în general de inimă. "Mă bucur din toată inima" zic oamenii, "Vă mulțumesc din toată inima", "Vă mulțumesc din tot sufletul", "Vă doresc binele din toate puterile" și așa mai departe sunt niște expresii care arată că simțămintele sunt în legătură cu inima. Dar am spus că mintea trebuie unită cu inima și omul trebuie să se reverse în totalitatea lui mai ales în rugăciune.

Totuși, rugăciunea se face la nivelul posibilităților omului. Pe mine mă întreabă oamenii, mulți dintre ei, "Părinte, cum să mă rog?". La toți le spun: să te rogi cum poți să te rogi. Degeaba i-aș spune: să te rogi într-un fel oarecare, pentru că omul până la urmă se roagă cu capacitatea lui rugătoare. Viața nu ne cere în toate împrejurările toate puterile noastre de angajare, și din cauza aceasta nici nu realizăm ceva la nivelul cel mai adânc al existenței noastre. Așa se întâmplă cu rugăciunea în general, așa se întâmplă cu rugăciunea de toată vremea.

Ce este rugăciunea de toată vremea? Ca să știm ce este rugăciunea de toată vremea e bine să ne gândim la ceva din rânduiala călugăriei. Când cineva se angajează la viața călugărească și când i se face intrarea în monahism, în călugărie, în mod solemn, i se dă un obiect care ține de veșmintele călugărești. Atunci când i se dă "haina veseliei", cămașa cea albă, când i se dă reverenda, când i se dă rasa, când i se dă cingătoarea, când i se dă culionul și camilafca, i se dă și ceea ce numim noi metanie. Și când i se dau metaniile celui pregătit pentru viața călugărească, se spune așa: "Fratele nostru - i se spune numele - primește sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu, spre rugăciunea din tot ceasul către Hristos". Asta se spune în general în auzul tuturor, pentru toți cei de față, să știe cei de față că fratele nostru primește "sabia Duhului care este cuvântul lui Dumnezeu, spre

rugăciunea din tot ceasul către Hristos". Și după aceea cuvântul se adresează candidatului la călugărie și i se spune așa: "Că ești dator în toată vremea a avea în minte, în inimă, în cuget și în gura ta numele Domnului Iisus și a zice <<Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul>>". Prin urmare, de metanii este legată rugăciunea aceasta "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", și rugăciunea aceasta se face având acest suport material pentru lucrarea spirituală care este rugăciunea. I se dau metaniile și călugărul trebuie să le aibă la el și să zică mereu, întemeiat pe această metanie, întemeiat pe obiectul acesta, "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Prin urmare obiectul acesta, metaniile, este un suport material pentru o lucrare spirituală care nu se face de la sine, nu se realizează de la sine. Și atunci omul se ajută și cu ceva material, cu obiectul acesta pe care avându-l în mână, își aduce aminte mai repede că trebuie să zică rugăciunea, iar neavându-l în mână de multe ori se întrerupe din rugăciune, își uită de îndatorirea de a avea "în toată vremea în minte, în inimă, în cuget și în gură numele Domnului Iisus", își uită că trebuie să spună "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul".

E o îndatorire a călugărilor și este o metodă de angajare într-o viață superioară pe care noi o recomandăm și celor care nu sunt călugări. Și poate că cei care nu sunt călugări au mai multă trebuință de această rugăciune în tumultul existenței lor, în mulțimea ispitelor în care trăiesc, în care își duc viața, decât călugării care sunt scutiți cumva și prin retragerea în care se găsesc de ispitele prin impresiile cele din afară. E adevărat că Sfântul Ioan cel ce a scris "Scara" spune că "e destul și un singur fir de păr să-ți tulbure vederea". Asta înseamnă că și o obsesie oarecare pe care ai putea-o avea în gând și în retragere fiind, trage în cumpănă și îl poate deruta pe cel care are obsesia respectivă. În Pateric se spune de pildă despre un părinte din pustie că trei ani de zile a fost urmărit de imaginea unei fete arabe pe care a văzut-o cândva în urma secerătorilor adunând spice. Nu putea să-și scoată din minte gândul, imaginea acelei fete arabe. Sunt realități pe care părinții cei duhovnicești le-au trăit și pe care le-au descoperit și prin care ne îndrumază și pe noi să ne ferim de tot ceea ce poate să ne deruteze de la gândurile cele bune.

Despre rugăciunea aceasta de toată vremea am aflat pentru prima dată în 1942 de la Părintele Arsenie Boca, Dumnezeu să-l odihnească. Părintele Arsenie Boca viețuia atunci la mănăstirea de la Sâmbăta de Sus, la mănăstirea Brâncoveanu, din care eu fac parte din anul 1953. Era de atunci cu nume mare, era de atunci cunoscut ca un om deosebit, ca un om ieșit din comun. Mai întâi i-am scris o scrisoare la care mi-a răspuns un diacon de la mănăstire din mandatul Părintelui Arsenie și m-a îndemnat la rugăciunea aceasta "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". La câteva luni după aceea am ajuns și eu la mănăstirea de la Sâmbăta cu gândul să mă fac călugăr. Nu s-a putut, din mai multe motive, între care și acela că nu aveam pregătire teologică, nu aveam școală, eram prea tânăr, aveam 13 ani și jumătate. Mitropolitul care a restaurat mănăstirea de la Sâmbăta, Mitropolitul Nicolae Bălan dorea să aibă acolo o mănăstire de intelectuali. Avea deja în mănăstire pe Părintele Arsenie, absolvent de Teologie, absolvent de belle arte și cunosător de medicină ca unul care a frecventat și niște cursuri de medicină, mai ales de Anatomie și de Genetică la Facultatea de Medicină din București. Venise la mănăstire după ce își agonisise cultura respectivă și pentru că avea o înzestrare deosebită prin existența lui, i-a dat Dumnezeu un dar deosebit, a avut o activitate rodnică în vremea cât a fost la Sâmbăta, pentru că atunci n-a fost stingherit de nimeni în activitatea lui. Dar la scurtă vreme, și în orice caz după 1948, nu s-a mai putut desfășura, a plecat de la Sâmbăta trimis fiind de Mitropolitul Nicolae Bălan la mănăstirea Prislop, unde a stat din 1948 toamna până în 1959, când a trebuit să plece din mănăstire, și după aceea ultimii 30 de ani din viață și i-a petrecut în București și la Sinaia, unde a și murit în 1989, în 28 noiembrie, și a fost înmormântat în 4 decembrie la mănăstirea Prislop de lângă Hațeg.

În 1942 când m-am dus eu la mănăstire la Sâmbăta am vorbit cu Părintele Arsenie despre rugăciunea de toată vremea. Respectiv n-aș putea zice că am vorbit, dar Părintele Arsenie care avea un dar de intuiție și un dar de a înțelege esențialul în toate chestiunile, mi-a pus în față rugăciunea de toată vremea, mi-a pus în față metoda de angajare prin rugăciunea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Și m-a învățat s-o zic la nivelul gândului, de la început mi-a spus s-o zic la nivelul gândului, cu gândul. Mi-a spus să zic între respirații, deci fără să inspir, fără să expir, cuvântul "Doamne". Trăgând aerul în piept, odată cu aceasta să zic "Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu". Și dând aerul afară, odată cu aceasta să zic "miluiește-mă pe mine păcătosul". Mai mult nu mi-a spus nimic în privința aceasta. Rugăciunea o numea părintele "rugăciunea cu care se mântuiesc călugării". Rugăciunea cu care se mântuiesc călugării pentru că prin rugăciunea aceasta sufletul se eliberează de asuprașurile de gând, de tot ce poate fi obsesiv, se limpezește. Prin rugăciunea aceasta se ajunge la înseninare sufletească, prin rugăciunea aceasta se ajunge la angajare pozitivă, pentru că creștinismul - și m-aș

bucura să rețineți lucrul acesta - nu este doar o credință a înlăturării negativului, chiar dacă e de foarte mare importanță mântuirea în sens de înlăturare a negativului, creștinismul este ceva pozitiv, există un pozitivism al vieții creștine.

Deci prin rugăciunea aceasta "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", repetată mereu în minte, se deschid căi de lumină, se deschid perspective duhovnicești, se deschid înțelegeri mai presus de lumea aceasta, se deschid niște luminișuri ale sufletului. De fapt nici Biserica, atunci când îi pune în vedere candidatului la călugărie faptul de a se angaja în rugăciunea aceasta, nu discută despre rugăciune, ci îi pune în vedere practica rugăciunii: "ești dator". "Ești dator să ai în minte, în inimă, în cuget și în gura ta numele lui Iisus și să zici <<Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul>>". Nu se discută despre rugăciune, nu i se dau îndrumări de nici un fel, ci doar i se spune să se angajeze în rugăciune. Părintele când mi-a dat mie în atenție rugăciunea aceasta, nu mi-a spus să mă interesez undeva de vreo carte despre rugăciune, nu mi-a spus să iau legătura cu cineva care ar putea să mă îndrume. Poate că Părintele și-a dat seama că n-aș găsi un îndrumător, și să știți că nici n-am găsit. N-am găsit nici când n-am căutat, și nu pentru că n-am căutat. Se putea întâmpla să găsesc pe cineva fără să-l caut, dacă-i vorba. N-am găsit nici când am căutat și nici eu nu pot fi un îndrumător bun în privința aceasta.

La noi la mănăstire a venit mai anii trecuți, în orice caz după '89, Mitropolitul nostru de la Sibiu, I. P. S. Antonie, și mă întreabă - eu fiind duhovnic la mănăstire, deși nu se spovedesc cei mai mulți la mine, la mănăstire, dar sunt socotit duhovnicul mănăstirii, mă numără alții, eu nu mă prea pot număra - "Ai vreun isihast în mănăstire?" Și eu răspund: nu am - deci eu nu cunosc să fie vreun isihast în sensul strict al cuvântului, și am adăugat bineînțeles - și nici eu nu sunt. Și atunci Înalț Prea Sfințitul a zis așa, cam ironic de fapt: "Să știi că la Sibiu sunt mulți". Deci la mănăstire nu sunt, nici puțini, și la Sibiu sunt mulți. Cum vine asta că la Sibiu sunt mulți și la mănăstire nu sunt?

Vine așa că acum, în vremea noastră, se interesează mulți despre rugăciunea aceasta de toată vremea, deși n-o fac mulți nici din aceia care se interesează, realitatea asta e. Și vor să scoată o revistă, "Isihasmul", cel puțin la Sibiu era preocuparea aceasta, le-am dat și eu un articol despre rugăciune, din experiența mea, și nici acum nu l-au publicat, după vreo patru ani, dar nu că nu-i bun articolul, ci că n-au reușit ei să facă revista. Și e preocuparea aceasta, cerc de isihasm, au apărut niște broșuri în ultima vreme, medicină isihastă. M-a luat groaza când mi-a spus cineva la Sibiu, o domnișoară profesoară de pedagogie, că vrea să facă o întrunire în Postul Crăciunului la Sibiu și că mă solicită și pe mine să vorbesc despre medicina isihastă. Întâi m-am zbatut, că nu merg, că nu pot. "Părinte - zice - venim cu mașina și vă aducem". Și eu m-am gândit că dacă le pun condiția aceasta să mă aducă cu mașina nu mă mai aduc și scap de îndatorirea asta. Și n-a fost așa, a spus "Bine, dacă veniți cu mașina, atunci vin". Și mă pomenesc cu mașina să mă ducă să țin o conferință, numai c-au muiat-o ei până la urmă, că nu despre medicina isihastă, dar să vorbesc eu ceva despre rugăciune în general. Pentru asta m-am angajat foarte bucuros. Și să știți că și la ce vă spun acum m-am angajat din proprie inițiativă, am propus eu subiectul acesta socotindu-l în legătură cu ce v-am spus serile trecute și gândindu-mă că ar putea fi preocupări despre rugăciunea aceasta și aici, și cred că sunt, și mai ales tinerii aceștia care știu de yoga și caută în altă parte ajutor de mântuire decât unde trebuie, ar putea să aibă interes pentru așa ceva, și atunci am propus subiectul acesta. Deci mie mi-e drag să vorbesc despre așa ceva, numai că dacă mă pune cineva să vorbesc despre medicină isihastă, să știți că nu pot vorbi. De ce? Pentru că eu niciodată nu m-am gândit că isihasmul ar putea să fie o metodă medicală, o metodă de însănătoșire, de înzdrăvenire. Rugăciunea da, în general, dar nu așa că dacă o faci într-un fel te faci sănătos, dacă o faci altfel nu te faci. În general despre rugăciune - deci asta să reținem - nu se vorbește, chiar dacă sunt cărți, și cărți mari. Au apărut două volume de Sbornicul, la Alba-Iulia au apărut, cu multe aprecieri în legătură cu rugăciunea. Părintele Arsenie chiar zicea că s-au scris multe cărți și nu sunt necesare, câte se spun acolo nu sunt necesare, pentru că importantă este angajarea în sine, nu altceva.

Și cu ceea ce mi-a spus părintele la sfârșitul lui august 1942 - părintele a vorbit cu mine ca și cu un om mare - am plecat la Timișoara, aici în orașul acesta, unde mi-am făcut liceul. Și aici în Timișoara am început să mă ocup și de ceea ce mi-a spus părintele, să zic "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", cum m-a învățat părintele. Nu am avut o pravilă anume, părintele de fapt nu mi-a spus ca în fiecare zi, o vreme anume să o am pentru rugăciune, să zic rugăciunea aceasta, să zicem așa, dimineața, sau seara, să o adaug la pravila de rugăciune de dimineața sau la pravila de rugăciune de seara, ci mi-a spus doar să zic rugăciunea, ceea ce am și făcut. N-am știut eu să-mi fac o pravilă, ziceam rugăciuni de dimineața și de seara, că mama, Dumnezeu s-o odihnească, zicea către mine când plecam la școală: "Nu-ți uita de Dumnezeu, nu-ți

uita de rugăciune". Asta însemna: nu-ți uita de rugăciune de dimineața, de rugăciune de seara, de rugăciune de la masă, dar mama săraca nu știa de Filocalie și de învățături deosebite. Și cât privește rugăciunea aceasta "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", angajarea aceasta în rugăciune, o făceam spontan, întâmplător, când îmi venea în gând, ziceam. Când am fost elev de liceu și mai ales când am fost la școală - pentru că eu am făcut mult ca particular la liceu - mă duceam la școală din Elisabetin, de acolo de unde locuiam eu, de lângă Piața Bălcescu și veneam până la Liceul Loga pe jos, cam o jumătate de oră. Mi-am făcut așa un fel de rânduială ca în fiecare zi, mergând pe drum, când eram singur să zic într-una "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Asta a fost singura pravilă, în rest totul era spontan.

Și ce rezultate am avut de pe urma rugăciunii? Eu acuma să știți că le spun la oameni, îi previn. Mie părintele nu mi-a spus nimic, fii atent că se poate întâmpla asta sau cealaltă. Rugăciunea înainte de a ne face să ne întâlnim cu Dumnezeu, înainte de a ne aduce conștiința legăturii cu Dumnezeu, ne aduce întâlnirea cu noi înșine, **ne descoperă pe noi înșine nouă înșine**. Și cum ne descoperă? Răscolește adâncurile sufletului nostru. Poate știți că părinții cei duhovnicești spun că "rugăciunea este oglinda sufletului". Ce înseamnă asta? Că în cadrul rugăciunii și în acțiunea de a ne ruga ne cunoaștem măsura la care suntem. Și să știți că măsurile mele au fost căzute tare. M-am întâlnit cu furtuni de gând. Vezi câte un copil cât e de rău, și zici: domnule, copilul acesta rău n-a putut realiza răutatea asta de la el, a adus-o de undeva. De obicei se spune că copiii sunt oglinda părinților, părinții se pot vedea pe ei în copiii lor, cu calitățile și cu defectele lor și există o asemănare cu părinții nu numai cât privește figura, ci și în privința profilului sufletesc. Eu, după ce am aflat de lucrul acesta, am încercat să mă raportez la părinții mei și la bunicii mei, cât i-am cunoscut. Și mi-am dat seama că omul de fapt are un spectru vital, adică însumează în el, în viața lui, antecedentele pozitive și negative ale înaintașilor lui. Dumnezeu știe până unde se extinde ființa noastră înainte de a exista noi înșine. În orice caz, aducem și încărcături negative, și încărcătura aceasta negativă trebuie rezolvată în noi. Nu-i a noastră, ci e a altora în noi și trebuie rezolvată în noi. Părintele Arsenie le spunea la oameni să nască sfinți. Cine poate naște sfinți? Cine-i sfânt. Ori fiind noi cu păcatele pe care le avem, transmitem predispoziții păcătoase și negative la cei pe care îi aduce Dumnezeu prin noi în lume, uneori ca o pedeapsă pentru noi înșine.

Și zicând eu "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" am simțit niște răscoliri de gând. Mă gândeam că toată lumea le are dar nu le spune. Nu m-am consultat cu nimenea, că nici nu știam că trebuie, nici nu știam să mă consult, au mers așa lucrurile de la sine. Și a fost bine că n-am pus niciodată răscolirile de gând în legătură cu rugăciunea, că poate aș fi renunțat la rugăciune. N-am renunțat, și a fost bine că n-am renunțat. Asta a fost, să zicem, **cunoașterea de sine prin rugăciune**. Mi-am dat seama de înclinările negative, mi-am dat seama de agoniseliile negative, pentru că să știți că la încărcătura negativă cu care venim în lumea aceasta se adaugă și negativele pe care le acumulăm, în sensul că băgăm în noi fel de fel de impresii, fel de fel de informații, fel de fel de lucruri cu care nu ne putem prezenta oriunde și oricând, și aceasta și întâmplător și de multe ori și voit. De exemplu cineva care citește un roman excitant, își bagă el în suflet negative, niște lucruri care după aceea îl urmăresc. Sfântul Ioan Scărarul spune că rugăciunea poate fi întinată sau spurcată, poate fi furată, poate fi pierdută și poate fi curată. La rugăciune curată ajung cei care au rezolvat în ei întinăciunile. Dar Sfântul Ioan Scărarul nu spune că dacă ai rugăciune spurcată să nu te mai rogi, ci **prin rugăciune progresezi în rugăciune**. Nu trebuie să te sperii niciodată de ce-ți vine în minte, nici din cele ce le-ai văzut nici din cele ce le-ai adus din străfunduri de existență, important este să vrei să nu le ai. Și atunci pentru că noi nu suntem capabili prin noi înșine să ne facem rânduială, cerem ajutorul lui Dumnezeu. Mântuirea, am zis, vine prin Mântuitorul. Și cerem ajutorul Mântuitorului: "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul".

Așa am făcut, cât am făcut, de altfel cât faci atât te ajută. Zice: "ești dator în toată vremea să ai în mintea ta numele Domnului Iisus". Să știți că nimenea, cred că nici un pustnic din toată lumea aceasta nu reușește să aibă totdeauna mintea la Dumnezeu în înțelesul acesta. De altfel, am să vă spun eu imediat și o altă definiție a rugăciunii de toată vremea. Metoda aceasta de rugăciune de toată vremea este o metodă de fapt, este un mijloc de îmbunătățire sufletească, este un lucru pe care trebuie să-l avem în vedere în sensul acesta că Domnul Hristos nu ne-a dat această metodă în Evanghelie, nici în Tradiția Apostolică nu găsim o metodă anume, decât prin îndemnul "Neîncetat să vă rugați", în Epistola către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel, unde se spune: "Totdeauna să vă bucurați, neîncetat să vă rugați, pentru toate mulțumiți" (I Tesaloniceni 5, 16-18).

Poate unii ați citit mărturisirile pelerinului rus despre trăirile lui interioare în legătură cu rugăciunea "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" și acolo se insistă pentru un anumit număr de rugăciuni, mai întâi 3000, după aceea 6000, după aceea 12000 și așa mai departe. E o metodă de fapt. Eu nu cred că trebuie să ne numărăm rugăciunile. Să știți că mie nu mi-e frică să mă duc înaintea lui Dumnezeu și o să zică Dumnezeu: bine, bine, dar să știi că tu ai mai fi putut zice de vreun milion de ori "Doamne Iisuse" și n-ai zis. Sunt sigur. De ce? Pentru că asta e partea mea. Eu cred că Dumnezeu mă miluiește dintr-o dată, și mă miluiește, mă miluiește și prin angajarea aceasta, dar nu mi se ține seamă de lucrul acesta. Lucrul acesta este o metodă. Sau în Sfânta Evanghelie de la Luca, în capitolul 18, chiar în primul verset citim: "Apoi le-a spus lor o pildă cum că trebuie să se roage neîncetat și să nu se lenevească". Dar metoda a apărut mai târziu. Noi știm despre metoda aceasta mai ales din vremea isihasmului, din anii isihasmului, din secolul al XIII-lea și al XIV-lea, în legătură cu Sfântul Grigorie Palama. Mai știm și despre rugăciunea aceasta în legătură cu Sfântul Nichifor din Singurătate, tot cam pe atunci, Sfântul Grigorie Sinaitul, Sfântul Ignatie, tot după anul 1000 încoace. Ori rugăciunea aceasta noi sperăm, și credem, că a fost și mai devreme, dar mărturii despre ea nu prea găsim. Și atunci ce înseamnă, că aceia care nu au știut și nu au folosit această metodă nu s-au îmbunătățit sau nu s-au putut apropia de Dumnezeu? Sau gândiți-vă: câți dintre credincioșii noștri știu despre rugăciunea aceasta? E drept că pe unde umblu mai spun, și îi îndemn pe oameni, dar nu se insistă, nu e metodă de circulație. Știu care-s călugări, și știu și nu prea zic, și mărturisesc că nu le stă capul acolo, dar metoda ține mai mult de călugărie, deși ar trebui să fie răspândită și la ceilalți oameni.

Bineînțeles că rezultatul a fost, până în cele din urmă, și limpezirea minții. Acuma să știți că nu sunt un rugător din acela care e copleșit de rugăciune în așa fel încât să-mi vină numai gânduri extraordinare în rugăciune, îmi mai vin și gânduri obișnuite. Dar nu-mi pare rău niciodată, dacă îmi vine în gând un binefăcător îl pun înaintea lui Dumnezeu în atmosfera de rugăciune și zic: Doamne, ajută-l pe cutare, că uite m-a ajutat și el pe mine, sau îmi vine în minte o poezie frumoasă, o spun și când mă rog, și zic: așa-i Doamne că-i fain? Asta înseamnă îmbunătățire de viață, să ajungi la niște gânduri care să le poți prezenta și să le poți învălui în rugăciune. Mintea nici nu poate sta neîncetat pe o anumită poziție, așa-i făcută de Dumnezeu să se mute de la unele la altele, să poată face legături. Eu acuma când vorbesc fac niște legături. De ce fac legături? Păi dacă mintea mi-ar sta numai într-un loc, aș zice numai "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" și ați începe să plecați de pe aici că nu vă spun ceva interesant, că nu vă spun ceva angajant. Asta-i realitatea. Noi nu trebuie să gândim că lucrurile trebuie schimbate pe un anumit calapod, important este să fim sinceri și să fim bine direcționați.

Al doilea rezultat a fost că am avut o bucurie - v-am spus eu de când am venit prima dată aici, în cadrul conferinței despre "Bucuria creștină" - că mergând la școală și zicând rugăciunea aceasta aveam o bucurie de parcă mă ridică cineva pe sus. Această rugăciune se recomandă pentru ceea ce aduce ea mântuitor. Sunt unii care cred că dacă fac rugăciunea aceasta or să ajungă să facă niște minuni. Să știți că dacă Dumnezeu nu are în plan să facem noi minuni, nu facem minuni, chiar dacă vrem să fim făcători de minuni. În Epistola I-a către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel în capitolul 12, Sfântul Apostol Pavel spune: "Au doar toți sunt apostoli? Au doară toți sunt prooroci? Au doară toți sunt dascăli? Au doară toți au puterea să săvârșească minuni? Au doară toți în limbi grăiesc? Au doară toți pot să tălmăcească? Râvniți darurile cele mai deosebite și eu vă arăt o cale care este mai presus de orice altă cale: Toate limbile omenești dacă le-aș vorbi, dacă nu am dragoste, m-am făcut aramă sunătoare și chimval răsunător". Dragostea este pentru toți, iar darurile extraordinare care sunt harismele le dă Dumnezeu Bisericii prin anumiți oameni pe care-i alege Dumnezeu, și El știe de ce-i alege și pe cine alege. Nu putem să facem niște lucruri mari și minunate pentru simplul fapt că ne angajăm într-o tehnicitate. De altfel rugăciunea aceasta nu este o metodă tehnică, ci este o metodă de angajare. Eu cred că Dumnezeu ne miluiește chiar atunci când zicem "Doamne miluiește-mă". Nu zice că trebuie să zicem de o sută de mii de ori "Doamne miluiește-mă" ca să ne miluiască, ci noi facem lucrul acesta pentru că nu găsim o altă metodă de angajare într-o viață duhovnicească autentică. V-am spus ieri seara despre tatăl fiului risipitor. Tatăl fiului risipitor a alergat la fiul care se întorcea și l-a primit, l-a îmbrățișat. Și când el a zis "Tată, am greșit la cer și înaintea ta, nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău, primește-mă ca pe unul dintre argații tăi" - de fapt nici n-a terminat cuvântul -, tatăl a zis "Aduceți haina cea mai bună și îmbrăcați-l" (Luca 15, 21-22) și celelalte. N-a zis: zi de vreo sută de mii de ori așa, că apoi te iert. De ce? Pentru că Dumnezeu e iubire și Dumnezeu iartă. Eu cred în iertarea lui Dumnezeu și sunt nemulțumit de câte ori vine cineva la spovedit și zice: "Părinte, oare pe mine Dumnezeu mă mai iartă?" Nu există om pe care să nu-l poată ierta Dumnezeu dacă omul se silește să părăsească păcatele, să părăsească relele. Dar până ești în păcate, n-ai cum să ceri iertare de la Dumnezeu și nici de la oamenii lui Dumnezeu.

Când am ajuns la Teologie a venit vorba despre rugăciunea asta și îmi spune cineva: "Măi frate, stai, că nu se poate face așa ceva fără îndrumător, trebuie un îndrumător, un duhovnic". Și eu n-am găsit nici până atunci și nici de atunci încoace. Că dacă m-am dus de exemplu la un părinte care era socotit cu viață îmbunătățită și cu nume mare și cu cunoștință multă, el mi-a spus cunoștințele tot din cărți. Pe acelea din cărți le pot citi eu singur, nu trebuie să mi le spună el, că ce spune Valaam, că ce-a spus cutare care-i zăvorât și ce-a spus Ignatie Brancianinov. Pe mine mă interesează experiența, ce ți-a adus ție, care zici "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Ți-a adus **limpezimea minții**? Ți-a adus **liniștea sufletească**? Ți-a adus **dorința de rugăciune**? Ți-a adus **dorința de Dumnezeu**? Ți-a adus **capacitatea de a ocoli pricinile păcatelor**? Ți-a adus fermitatea în cunoștința de Dumnezeu și **înlăturarea gândurilor rele**? Ți-a adus **statornicie în bine**? Ți-a adus **dorința de bine**? Ți-a adus **dorința de depășire de tine însuși**? Astea sunt lucrurile pe care le aduce rugăciunea, rugăciunea de toată vremea și orice rugăciune.

Stimați ascultători, însă noi nu putem renunța la viața liturgică pentru rugăciunea de toată vremea, pentru metoda aceasta de angajare prin "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Noi simțim nevoia de înmulțire a gândurilor bune din slujbele noastre. Ce ar fi de exemplu să te duci la Paști la Biserică și în loc să auzi "Pogorātu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului și ai sfărâmat încuietorile cele veșnice care țineau pe cei legați, Hristoase, iar a treia zi precum Iona din chit ai înviat din mormânt" sau "Păzind pecetea întregi Hristoase, ai înviat din mormânt, Cel ce n-ai stricat cheile Fecioarei întru a Ta Naștere, și ne-ai deschis nouă ușile raiului", sau "Paștile cele sfințite astăzi nouă ne-au răsărit, Paștile cele noi și sfinte, Paștile cele de taină, Paștile cele preacinstite, Paștile cele mari, Paștile Hristos Mântuitorul, Paștile credincioșilor, Paștile care ne-au deschis nouă ușile raiului, Paștile cele ce sfințesc pe toți credincioșii", ce ar fi ca în loc de toate acestea să auzi numai "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Nu-i firesc. Firesc este să ne îmbogățim mintea cu gânduri sfinte, câte poate cuprinde mintea noastră, și să ajungem într-o atmosferă care să ne angajeze în felurite simțăminte.

Să știți că rugăciunea aceasta "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" e o rugăciune a începătorului, și rugăciunea aceasta de fapt trebuie depășită. Azi dimineață de exemplu, ascultam de pe casetă ceea ce am spus ieri la Facultatea de Teologie. Și în timp ce ascultam nu ziceam "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", ci ziceam "Slavă Ție Doamne, slavă Ție". E tot rugăciune, și poate că e mai esențială decât "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Noi trebuie să avem în vedere și rugăciunea ecfoniselor de la Liturghie: "Că Sfânt ești Dumnezeu nostru și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", "Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", "Că Tu ești sfințirea noastră și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", "Că pe Tine Te laudă toate puterile cerești și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", "Că Tu ești Împăratul păcii și Mântuitorul sufletelor noastre și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", "Că al Tău este a ne milui și a ne mântui pe noi, Dumnezeu nostru, și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", "Că Dumnezeu milei și al îndurărilor și al iubirii de oameni ești, și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh". Toate acestea ni le pun la îndemână slujbele Bisericii noastre. Bineînțeles, ne ajutăm cu rugăciunea aceasta, completăm cele ce nu le putem împlini tot timpul prin rugăciunea aceasta, "că ești dator în toată vremea a avea în minte numele lui Iisus", dar nu putem să renunțăm la niște comori de gând, la niște lucruri care ne aduc bucurie prin ele însele. Și dacă îți limpezești mintea, dacă ajungi să ai mintea curățită de patimi ca să ai Taborul pe care să Se schimbe la față Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în cazul acesta toate vin în lumină. Deci te ajută rugăciunea de toată vremea ca rugăciunea din vremea slujirii să fie o rugăciune înaltă pentru tine, pentru că te-ai pregătit pentru ea. Dacă faci rugăciunea numai de pravilă, adică numai că a venit vremea ei și o faci ca să o îplinești nu-i destul. În Pateric se spune: "Călugărul care se roagă numai când se roagă, acela nicidecum nu se roagă". Ce înseamnă asta? Înseamnă că toată viața noastră trebuie să fie o rugăciune, că toată viața noastră trebuie să fie o rugăciune vie. Noi la sfintele slujbe primim adeseori îndemnul să ne rugăm, "Domnului să ne rugăm", dar nu numai îndemnul acesta îl primim, ci primim și îndemnul "toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm".

Stimați ascultători, am spus lucrurile acestea, dar ele trebuie completate. Și anume vreau să completez cu o definiție a rugăciunii de toată vremea, în sensul în care o găsim la Sfântul Maxim Mărturisitorul în volumul II din Filocalie, în "Cuvântul ascetic". De ce vreau să spun lucrul acesta? Pentru că Sfântul Maxim Mărturisitorul vede rugăciunea de toată vremea altfel decât într-o repetare deasă și cât mai neîntreruptă a rugăciunii "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". N-aș vrea să credeți că eu nu sunt pentru rugăciunea aceasta, sunt pentru rugăciunea aceasta, dar în completare în general, nu în esență. De ce? Pentru că

oamenii au și îndatoriri sociale, oamenii trebuie să-și vadă de familie, oamenii trebuie să-și împlinească datoriile de la locul de muncă. Ori rugăciunea aceasta poate fi adusă în legătură cu munca noastră, cu viața noastră, dar să nu uităm cuvântul de la sfintele slujbe "pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm", cuvânt pe care la Sfânta Liturghie îl găsim în trei contexte, și anume: în contextul "Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții să o pomenim, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". În traduceri vechi, în rostirile cu care m-am pomenit eu în viața aceasta, ectenia aceasta era prezentată altfel, și anume: "Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria cu **toți sfinții pomenindu-o**, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Acum s-au făcut două ectenii, "...cu toți sfinții să o pomenim" și apoi "pe noi înșine...". Înainte textul fiind așa, ne puteam gândi să dăm viața noastră lui Hristos Dumnezeu, toată viața noastră, cum a dat-o Maica Domnului și cum au dat-o toți sfinții. Noi ne ținem de textul liturgic pe care îl avem și pe care ni l-a dat Biserica. Acesta ar fi un context. Al doilea context este cel dinainte de rugăciunea "Tatăl nostru": "Unirea credinței și împărtășirea Sfântului Duh cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Iar al treilea context este "Ziua toată, desăvârșită, sfântă, pașnică și fără de păcat cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Așa ne îndeamnă Biserica. Prin urmare Biserica nu ne cere o singură metodă de angajare în rugăciune, ci ne cere o rugăciune vie, o angajare ca într-un fel de rugăciune în tot ceea ce facem noi pozitiv în această lume. De aceea este foarte important să-și găsească omul și munca pe care o face, ca muncă pe care o poate binecuvânta Dumnezeu și pe care o binecuvintează Dumnezeu.

Ce ne spune Sfântul Maxim Mărturisitorul în dialogul între un frate și un bătrân? Fratele îl întreabă pe bătrân: "Părinte, cum se poate ca Sfântul Apostol Pavel, care zice <<Neîncetat să vă rugați>>, cum a putut el să facă lucrul acesta când avea de făcut atâtea, de a îngriji Bisericele, de a se ocupa de credincioși, de săraci, trebuia să propovăduiască. Cum putea să aibă el rugăciune neîncetată?". Și atunci Sfântul Maxim Mărturisitorul răspunde: "Fiule, rugăciunea neîntreruptă este a avea mintea pururea lipită de Dumnezeu cu multă evlavie și cu dor, de a atârna cu nădejdea în El și de a te încrede în El în orice ai face și ți s-ar întâmpla". Asta este definiția rugăciunii de toată vremea, după Sfântul Maxim Mărturisitorul. Deci o atitudine de rugăciune, o slujire a lui Dumnezeu prin tot ce faci, prin tot ce gândești, prin tot ce vorbești. Ar fi ceea ce spune Sfântul Apostol Pavel: "Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre mărirea lui Dumnezeu să le faceți" (I Corinteni 10, 31). Și atunci să știți, stimați ascultători, că de fapt rugăciunea cea mai înaltă nu e rugăciunea de cerere, ci rugăciunea de preamărire. Noi zicem la Sfânta Liturghie: "Pe Tine Te laudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ție Ți mulțumim Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru". Deci Îl laudăm pe Dumnezeu, Îi mulțumim lui Dumnezeu, Îl binecuvântăm pe Dumnezeu, ne rugăm lui Dumnezeu și după aceea trebuie să ne și mărturisim în fața lui Dumnezeu, pentru nedesăvârșirea noastră întru a-L lauda, întru a-L preamări, întru a-L binecuvânta, întru a-I mulțumi și chiar întru a-I cere.

Eu aș vrea să vă pun la inimă dorința aceasta de a înmulți rugăciunea, și asta cu atât mai mult cu cât acum de curând am aflat că cei care fac yoga de pildă, învață la yoga să spună niște cuvinte neînțelese de ei. Zice că li se descoperă pe măsură ce le spun, parcă aș vrea să știu ce i s-a descoperit la unul sau la altul. A venit la mine la spovedit un tânăr care a fost pe la yoga și a spus că a învățat acolo să zică o expresie, dar nu-i voie s-o spună. Și zic: mă, dacă nu-i voie s-o spui și n-o spui nici la spovedanie, atunci să știi că nu te spovedești cum se cade. Și atunci el mi-a spus că trebuie să zică "haum". Alții mi-au spus că trebuie să zică "crin", sau "nat", în sfârșit, o mulțime de expresii, mantră sau cum le zic ei. Păi de ce să nu zici "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", că asta-i sigur că te duce la bine. Dar alea care nici nu le înțelegi, zici "haum ham ham". Dragă, eu nu vreau să râd sau să râdem, dar asta-i realitatea. Noi trebuie să înțelegem lucrurile, numai așa le înțelegi dacă le spui pe nume. De ce să zici niște lucruri care nu le înțelegi, niște lucruri care nu au nici o importanță pentru tine, și să nu zici "Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul".

Stimați ascultători, cu asta îmi sfârșesc angajamentul pe care mi l-am luat încă din toamnă, că în primăvara aceasta voi vorbi aici despre "Cine este Iisus Hristos?", "Cine este Iisus Hristos pentru mine?" și despre "Rugăciunea lui Iisus". **Vă pun la inimă să înmulțiți rugăciunea.** Sfântul Marcu Ascetul așa și zice: "Când îți aduci aminte de Dumnezeu înmulțește rugăciunea, ca atunci când Îl vei uita, Domnul să-Și aducă aminte de tine". Vă pun la inimă să înmulțiți rugăciunea, vă pun la inimă cuvântul care vi l-am spus serile trecute, cuvântul de la Sfântul Munte care zice: "La Dumnezeu să te gândești ca la Dumnezeu nu ca la om și să-L respiri

pe Dumnezeu cum respiri aerul", să înmulțim rugăciunea ca să se înmulțească binele, pentru că "rugăciunea este întărirea lumii" spune Sfântul Ioan Scărarul. Să ne rugăm la nivelul la care ne găsim, chiar și cu rugăciune întinată, numai să stăruim în rugăciune, că până la urmă se face limpezime în suflet. Vă pun la inimă dorința de a-L preamări pe Dumnezeu, să căutăm să-L preamărim pe Dumnezeu unde ne găsim, că Sfânta Tereza de Lisieux spune în "Istoria unui suflet", în care își descrie viața, că se gândea de multe ori că pentru că în iad nu e nimeni care să-L preamărească pe Dumnezeu, îi cerea lui Dumnezeu s-o trimită în iad, ca și acolo să fie preamăritori de Dumnezeu. Sunteți în situații de a fi în grupuri în care se înjură, de a fi în grupuri în care se spun vorbe necuviincioase, pe care nu le putem noi opri, că-s ca un șuvoi care curge pe lângă noi, sau ca vântul care bate, dar altceva putem să facem: să preamărim noi pe Dumnezeu acolo unde nu e cineva care să-L preamărească. Să ne angajăm în rugăciune, să ne facem datoriile din toate punctele de vedere ca o rugăciune, să înmulțim binele prin tot ceea ce facem.

Mi-a venit în minte acum un cuvânt din Pateric care zice că s-a dus cineva la un pustnic și când a plecat i-a zis "Iartă-mă părinte că te-am reținut de la rugăciunea ta" și el i-a zis "Rugăciunea mea, frate, este să te primesc pe tine și să te petrec cu dragoste". Să facem din toate ale noastre, cât putem, o rugăciune și atunci se va preamări Dumnezeu, va veni și pentru noi limpezimea minții, pentru mulți poate că a venit deja, așa și trebuie să fie, și să ne gândim că **rugăciunea are puteri nemărginite**. Însă să nu urmărim niciodată un lucru anume prin rugăciune, cum ar fi de exemplu să facem minuni, să cunoaștem niște lucruri cu care după aceea să ne putem lăuda că suntem cunoscători. Când m-am dus eu la mănăstire prima dată, înainte de a mă așeza la mănăstire, la un singur lucru m-am gândit: să-mi ajute Dumnezeu să Îi slujesc Lui în condițiile în care mă găsesc la mănăstire. Totuși la început mi-au venit și niște gânduri, un fel de nedumeriri, un fel de întrebări, că oare cum voi putea eu să-i ajut pe oameni prin rugăciune. Cum voi putea să-i ajut eu pe oameni la mănăstire? Și am avut atunci un duhovnic, Dumnezeu să-l odihnească, Părintele Serafim Popescu, și a zis către mine așa: "Măi frate, nu te gândi tu cum să-i ajuti pe oameni. Ci pregătește-te în așa fel ca să-i ajute Dumnezeu prin frăția ta". Și mi-am dat seama că a avut dreptate, așa am făcut, și bineînțeles că pe atunci nu m-am gândit, nu m-am putut gândi, că prin agoniseala de cunoștințe și de experiență câtă o am, voi putea să țin aici în Timișoara 15 cuvântări în folosul oamenilor. Dumnezeu să ne ajute.

Vederea minții este o deducție rațională sau o evidență luminoasă a realității lui Dumnezeu?

Este o conștientizare a prezenței lui Dumnezeu, o vedere a lui Dumnezeu în sensul că Dumnezeu nu poate fi văzut, este o conștientizare a unor lucruri mai presus de lume pe care nu le poți cunoaște prin deducție rațională, chiar dacă și deducția rațională este un mijloc de cunoaștere.

Comentați vă rog afirmația Sfântului Ioan Scărarul: "Venind foc în inimă, a înviat rugăciunea, iar sculându-se aceasta și înălțându-se la cer, s-a făcut coborârea focului în foișorul sufletului".

E vorba de râvna pentru Dumnezeu, de cunoștința lui Dumnezeu care se revarsă în suflet prin rugăciune și prin care se ridică sufletul mai presus de sine însuși și apoi vine mai multă energie și mai multă putere de la Dumnezeu, care Se coboară cum S-a coborât Duhul Sfânt în foișorul din Ierusalim.

În cadrul rugăciunilor de seara apare sintagma "sau frumusețe străină am văzut și cu dansa mi-am rănit inima".

Da, există această sintagmă, pentru că se întâmplă de multe ori așa, și cu mulți. Cu sfinții nu s-a întâmplat așa. Sfântul Ioan Scărarul spune undeva că cineva a văzut o frumusețe feminină deosebită și în loc să se coboare s-a ridicat, dând slavă lui Dumnezeu pentru minunățiile pe care le face.

Sfântul Grigorie Palama mărturisește că inima este singurul organ trupesc al ființei care face legătura între minte și trup. Explicați această afirmație.

Dragă, sfinții au gândit în contextul existenței lor, în limbajul în care vorbeau oamenii. Și Sfântul Isaac Sirul spune un cuvânt care e asemănător cu acesta, și anume că "Lacrimile sunt puse între minte și trup ca semne în

trup pentru așezarea minții". Tot așa ceva cred că gândește și Sfântul Grigorie Palama, că mintea se manifestă în sentimentele inimii.

Explicați vă rog versetul din "Cântarea cântărilor": "Eu dorm..."

"...și inima mea veghează". Este un cuvânt pe care îl folosesc părinții în legătură cu aceasta, cu angajarea în rugăciune, că chiar și atunci când dormim, angajați fiind în rugăciune, inima veghează și se roagă și când noi nu știm.

După Sfânta Împărtășanie care ne unește cu Hristos Cel fără păcat, cum mai putem rosti rugăciunea lui Iisus, în care ne auto-numim păcătoși?

Dragă, în general un om totdeauna în fața lui Dumnezeu se socotește păcătos. Și atunci noi putem să zicem rugăciunea aceasta, pentru că niciodată nu suntem la măsurile acelea ca să zicem că nu mai suntem păcătoși. Că Sfântul Ioan Evanghelistul spune că "cel ce zice că nu păcătuiește, acela nu mărturisește adevărul".

Explicați cele spuse de Sfântul Ioan Scărarul: "Începutul rugăciunii alungă prin profundul gând atacurile de la începuturile lor. La mijlocul ei cugetarea se statornicește în cele spuse și gândește, iar desăvârșirea ei este răpirea la Dumnezeu".

Sunt cel trei trepte ale rugăciunii pe care le vede Sfântul Ioan Scărarul, prima în care se înlătură atacurile de gând, se fac neputincioase gândurile cele rele, a doua când mintea se ridică prin cuvintele rostite, și a treia în care Dumnezeu se face și mai evident în conștiința celui ce se roagă.

Sfântul Apostol Pavel se referea la rugăciunea lui Iisus când le spunea corintenilor; "Voiesc să vă spun cinci cuvinte cu mintea mea"?

Nu știu, există această afirmație la Sfinții Ignatie și Calist, însă se poate întâmpla să fie o apreciere a Sfântului Calist. Noi nu știm pentru că nu cunoaștem explicit metoda aceasta de rugăciune în scrierile care premarg scrierilor isihaste.

Care sunt adevărații nebuni pentru Hristos? Ce e nebunia pentru Hristos?

În general creștinii erau socotiți un fel de nebuni de către păgâni și a fi creștin însemna după ei a fi nebun. Nu există o metodă de nebuneală pentru Hristos. De exemplu pe aici pe la noi am cunoscut unul care zicea despre el că e nebun pentru Hristos, apăi eu cred că acela era chiar nebun de cum se cade. Te întâlneai cu el și-ți trântea câte o vorbă așa, pe care Domnul Hristos cred că n-o putea binecuvânta. Și atunci nu e vorba de o metodă să devii nebun pentru Hristos, chiar dacă Biserica noastră are, pe Sfântul Simeon cel Nebun pentru Hristos și pe ucenicul său, în cinstire, noi credem că a fi nebun pentru Hristos înseamnă a fi dezaprobat de oamenii care nu cred în Hristos.

De ce se spune în cadrul Sfintei Liturghii: "Doamne, mântuiește pe cei binecredincioși". Ei oricum se mântuiesc.

Bine, oricum se mântuiesc, dar e o rânduială în care ni se atrage atenția pentru o și mai mare angajare în dorința de mântuire. Cum ar trebui să spună?

Există riscuri în practica rugăciunii inimii?

Cred că nu există riscuri decât la oamenii care nu sunt sinceri cu ei înșiși. Cum ai putea să ai risc dintr-un lucru pozitiv? Zici "Doamne miluiește-mă" și să nu te miluiască Dumnezeu, nu se poate. Dar sunt și niște devieri, dar niște devieri care numai prin nesinceritate sau prin lipsa de smerenie pot fi explicate cumva. De pildă Părintele Ioanichie Bălan, într-un manuscris care a constituit începutul cărții "Convorbiri duhovnicești", adică să zicem prima formă a volumului I din "Convorbiri duhovnicești", are și o prezentare foarte curioasă și foarte interesantă. Și anume că un părinte, când a fost vorba de schimbarea calendarului, s-a retras în pustie ca unul care n-a fost de acord cu schimbarea calendarului, și acolo în pustie s-a întâlnit cu un alt pustnic, și pustnicul

acela avea niște bani să meargă la Ierusalim. Și el mărturisea cum se gândea el că să-l omoare pe acela cu bani și să se ducă el la Ierusalim. Așa ceva eu nu-mi pot închipui că-i poate veni cuiva în minte care știe că există o poruncă a lui Dumnezeu să nu furi, că există porunca lui Dumnezeu să nu ucizi. Cum poate să-i vină în minte așa ceva? Și uite că până la urmă l-a miluit Dumnezeu că n-a făcut-o și înseamnă că rugăciunea totuși are eficiență. Undeva tot în "Convorbiri duhovnicești", în legătură cu un părinte Agatie Popescu din mănăstirea Agapia, spune Părintele Ghervasie Hulubași, că părintele acela le spunea la oameni: "Rugați-vă, rugați-vă lui Dumnezeu, roagă-te lui Dumnezeu chiar și atunci când te duci să faci un rău", adică nu ca să faci răul, ci ca să-ți aduci aminte de Dumnezeu, să nu-ți uiți de Dumnezeu.

De ce trebuie să citim rugăciunile? Nu ar trebui să vorbim cu Dumnezeu cu gândurile noastre așa cum sunt ele?

Păi încercați să vorbiți cu Dumnezeu cu gândurile voastre, și o să vedeți că nu le veți putea ridica la măsurile la care sunt rugăciunile pe care le citim.

În ce măsură mă pot identifica cu niște rugăciuni care au fost compuse de alții?

În măsura în care câștigi și tu sentimentele altora. Eu de exemplu "Domnul este păstorul meu" (Psalm 22) v-am spus, socotesc că e o rugăciune ca și când aș fi făcut-o eu. Sunt altele cu care nu mă potrivesc foarte bine, dar în orice caz noi putem să ne cercetăm sentimentele și să ni le îndreptăm, să ni le apropiem de ceea ce aduc în noi ideile respective.

Cum ne putem menține trează atenția la sfintele slujbe?

Păi n-avem cum, pentru că atenția în general noi nu ne-o ținem trează nu numai la slujbe, mereu nu ni-i trează, totdeauna vagabondează. Și atunci trebuie să fim cu mai multă atenție, când vedem că ni se duc gândurile în altă parte iar le aducem unde trebuie, iar se duc, iar le aducem, e o luptă, un fel de zdroabă sufletească pe care trebuie s-o ai.

"Prin concentrare radiesteziă ne curățim de tot ce este întinat și primim lumină de la Sfânta Treime". Este aceasta o modalitate mai eficientă decât rugăciunea?

Cred că nu, mai mult o părere de iluminare. Să știți că-ți poate aduce vrăjmașul gândul că ești luminat și dacă ești întunecat. Și apoi concentrarea nu se face în vederea rugăciunii, ci rugăciunea aduce concentrarea. Adică eu mai întâi nu încerc să mă concentrez ca să mă pot ruga, ci mă rog și prin rugăciune devin concentrat.

Este conformă radiestezia cu învățăturile Ortodoxiei?

Nu prea cunosc radiestezia, dar am aflat că ideile prin care se introduce ceva în radiestezie în general nu sunt ortodoxe. Dacă e vorba să studiezi știința spirituală a lui Rudolf Steiner ca să te învețe el ce ai de făcut și nu iei aminte la Evanghelie, înseamnă că ești mai prejos, de Ortodoxie în orice caz, pentru că Ortodoxia este superioară oricărei alte învățături. Să știți că și eu am cunoscut aici în Timișoara, când am fost eu elev de liceu, am fost în legătură cu un cerc de antropozofi, de aici din Timișoara, nu știu dacă mai trăiește ceva din aceia de atunci. Și bineînțeles că după ce m-am dus la Teologie și am văzut cât eclecticism există și câtă încercare de sistematizare a unor lucruri care le-au gândit ereticii în special, am părăsit din toate puterile. Acum mă țin de Ortodoxie pentru că sunt sigur că mă duce unde trebuie.

Am învățat la radiestezie că suntem înconjurați de așa-zise entități malefice care ne agrează și pe care le putem alunga prin concentrare.

Nu toate influențele negative sunt din puterea vrăjmașului. Sunt multe influențe negative care au altă explicație. De exemplu Domnul Hristos spune că "din prisosința inimii grăiește gura" (Matei 12, 34), sau că "din inima omului purced gândurile cele rele" (Matei 15, 19). Ori Domnul Hristos știa și El de influențele malefice. În Pateric se spune de pildă că la un părinte s-a dus un frate și i-a spus: "Părinte, ce să fac că mă luptă dracii". Și părintele respectiv zice: "Ce zici, frate, pe tine te luptă dracii? Nu se poate, nu se luptă dracii cu noi, ci cu aceia ca Moise și ca Ilie, patimile noastre sunt dracii noștri". Și spune undeva tot în Pateric că la un părinte s-a dus un

frate că era luptat de duhul desfrânării și l-a rugat să se roage pentru el. Și părintele a început să se roage, și acesta tot nu era liniștit. Se duce din nou și zice: "Părinte, roagă-te pentru mine că sunt bântuit de duhul desfrânării, te-am rugat să te rogi". Și atunci părintele s-a rugat lui Dumnezeu mai cu osârdie și i s-a descoperit, a venit vrăjmașul și i-a zis: "Eu de atunci de când ai zis întâi m-am depărtat, numai că el are dracul lui - zice -, lăcomia pânteceului și somnul mult".

Ce părere aveți despre teozofie și despre Rudolf Steiner?

Dragă, eu am spus adineaori ce părere am, că i-am părăsit dintr-o dată când m-am dus la Teologie, și atunci înseamnă că, în orice caz, nu servesc adevărul așa cum îl știm noi, adevărul creștin în orice caz nu. Poate încercări din acestea de apropiere de gnosticism, de arianism.

Explicați cuvântul pe care l-a primit cuviosul Siluan pentru timpurile noastre: "Ține mintea în iad și nu deznădăjdui"

Dragă, este un cuvânt pe care eu nu-l înțeleg, nu l-am înțeles niciodată și nici acum nu-l înțeleg și nu-l pot explica. Și am zis așa: poate cuvântul acesta a fost valabil pentru Sfântul Siluan, nu pentru alții, și atunci Sfântul Siluan l-a și înțeles și l-a și urmat. Eu nu cred că trebuie ceva să-și țină mintea în iad ca să nu ajungă în iad, poate să și-o țină în rai ca să ajungă în rai.

În ce măsură ne este îngăduit să corectăm comportamentul semenilor atunci când ei ne lovesc prin fapte neconforme cu credința pe care o mărturisesc?

Nu se poate da o rețetă în privința aceasta. Omul nu este o ființă STAS, nu poți să-l tratezi pe fiecare cu aceeași măsură. Pe unul îl câștigi cu bunătatea, pe altul îl câștigi cu asprimea, depinde de la situație la situație. În orice caz noi trebuie să fim în general cu inimă de frate în orice îndreptare.

Mai reprezintă încă familia creștină o șansă reală de mântuire în condițiile actuale de dezintegrare a principiilor moral-creștine în lume?

Dacă ne ținem de ce trebuie, reprezintă. Sfânta cununie pentru noi este o Taină și dacă se urmăresc lucrurile așa cum sunt prezentate în slujba cununiei, sigur familia creștină este un mijloc de mântuire. Însă, ce-am constatat: sunt preoți, de pildă am întâlnit eu preoți la cununii la care am slujit, care ei înșiși ocolesc punerea în evidență a principiilor de familie. De exemplu când se zice "să te înmulțești ca Iacov" nici nu știai ce zice, se auzea doar "ca Iacov". Sau am auzit pe unul zicând, în loc de "și tu mireasă să te înmulțești ca Rahila", "să fii roditoare ca Rahila". Dacă cădem de la principii, cădem și de la realitățile pe care le aduc principiile. Sau de exemplu în slujba cununiei se spune "să se veselească ei la vederea fiilor și a fiicelor lor", nu zice "la vederea fiului sau a fiicei lor". Așa că dacă se ține seama într-adevăr de ceea ce vrea Dumnezeu și de ceea ce vrea Biserica, sigur că familia este un mijloc de mântuire.

La câți ani se intră în viața monahală?

Păi unii intră de pe la 5 ani, 6 ani, de exemplu sunt maici care își aduc nepoatele la mănăstire de când sunt mici de tot și le cresc acolo. Dar acuma se fac și niște abuzuri nepermise. De exemplu sunt tineri care merg la mănăstire la 15, 16 ani și imediat îi face rasofori și călugări. Nu e corect, pentru că omul nu ajunge să se verifice pe el însuși. Trebuie lăsat omul să fie verificat, pentru că sunt atâția care nu merg cu vocație monahală la mănăstire, și atunci înseamnă să încurci omul. Totuși zic eu așa acuma, că vârsta la care se intră în viața monahală ar fi vârsta la care se intră în viața de familie. Deci când te poți căsători te poți și călugări, numai să știi ce faci.

Dacă strămoșii cuiva au fost din tată în fiu preoți, dar părinții lui nu numai că nu au fost preoți, dar au și trăit în necurăție și fără grijă de cele ale sufletului, acela ar mai putea să se gândească să devină preot?

Da, pentru că contează curăția lui, nu cu curăția celorlalți.

Păcatele părinților i-ar putea influența negativ hotărârea sau ulterior viața și activitatea preoțească?

S-ar putea, în înțelesul acesta că vine cu niște slăbiciuni pe care el nu și le poate depăși.

Ce ne poți spune despre cei care au deprins rugăciunea de toată vremea în închisori, în lagăre sau în deportare?

Dumnezeu să le ajute, înseamnă că n-au făcut închisoare degeaba.

Părinte, sunt stăpânită de un păcat pe care vreau să-l părăsesc dar deocamdată nu pot. Probabil că nu vreau destul; în același timp simt nevoia de a fi cu Dumnezeu. Pot să mă rog în această situație sau trebuie să mă îndepărtez de rugăciune?

Nu, niciodată nu trebuie să se depărteze cineva de rugăciune. E singura lui șansă, rugăciunea.

Cum poate fi privită viața creștinului în condițiile cibernetizării și a informatizării societății?

Dragă, viața creștinului nu se cibernetizează. Fiecare om își duce viața la măsurile lui. Folosim cibernetica acolo unde e locul ei.

Vorbiți-ne despre feciorie.

Fecioria este o metodă de înălțare sufletească pe care Dumnezeu o binecuvintează, dar este o rânduială pentru mai puțini, nu e o rânduială comună. Biserica binecuvintează și familia și Biserica binecuvintează și singurătatea, fecioria, castitatea, faptul de a-ți crea niște condiții de apropiere de Dumnezeu. Își alege fiecare ce crede că se potrivește cu el.

Pentru un începător în credință, care ar fi regulile care ar trebui să le urmeze pe această cale?

Eu pentru începători dau un program pe care vi l-am mai spus, cred că ar trebui să vă pun acum la un examen. Să participe la Sfânta Liturghie duminică și în sărbători, două ore pe săptămână pentru cineva care crede în Dumnezeu nu-i prea mult. Să înceapă ziua cu rugăciune și să o sfârșească cu rugăciune, rugăciuni de dimineața și de seara, 5-10 minute dimineața, 5-10 minute seara pentru Dumnezeu pentru cineva care crede în Dumnezeu nu-i prea mult. Și dacă nu-și găsește nici timpul acesta înseamnă că Îl neglijează pe Dumnezeu, ori cineva care crede în Dumnezeu nu poate neglija pe Dumnezeu. Să citești în fiecare zi două capitole din Noul Testament, chiar dacă nu reușești în fiecare zi, dar acesta-i principiul. Să-ți păzești mintea prin rugăciunea de toată vremea, ce v-am spus eu în seara asta. Și postul, postul cu mâncare de post în zilele de post. Mai zic eu câteodată că îmi pare bine că nu-s toate zilele de post. Și după aceea de la Părintele Arsenie, v-am spus, "oxigen, glicogen, somn, să-ți păstrezi hormonii și să ai concepție de viață creștină". Acestea ar fi ale începătorului.

Cum trebuie introdus copilul în viața liturgică?

Prin participarea la viața liturgică, îl înveți să vină la biserică, să stea acolo, faci ce poți face, deși să știi că față de alții care au metode de apropiere a copiilor de biserică, noi suntem cam în urmă. Slujbele noastre sunt pentru oameni mari, nu sunt pentru copii, și în cazul acesta copilul ajunge cu vremea să se integreze și să se introducă, întâi se plictisește, se mișcă, că nu înțelege. Nici eu nu înțelegeam. Când m-am dus la școală la Cluj m-au întrebat colegii mei că eu știu, la noi se cântă "ca pe Împăratul" la Liturghie? Și eu am zis că nu, că de fapt eu nu înțelegeam. Și când m-am mai dus acasă în vacanță și am auzit că se cântă, m-am întors la școală și le-am spus: să știți că și la noi se cântă. Nu ai cum, așa progresiv ajungi să te integrezi în viața liturgică. Și abia la Teologie mi s-a luminat mintea în sensul că textele cuprind niște valori deosebite, cu vremea m-am introdus. Acuma bineînțeles că eu le spun la oameni de la început și de când pot să le spun, de câte ori mi se dă ocazia, și că suntem cu toții împreună-slujitori, dar și că textele au un cuprins deosebit care trebuie analizat, trebuie aprofundat.

Vă rog să-mi spuneți ce părere aveți despre organizațiile de tineret creștine. Dar despre "Oastea Domnului"?

Dragă, eu am păreri foarte bune despre organizațiile creștine, numai să-și știe competența și limitele, și am păreri foarte bune și despre "Oastea Domnului", dacă "Oastea Domnului" este integrată în Biserică și este

îmbisericită. Pentru că există o tendință, mai ales la "Oastea Domnului", spre protestantism, spre practici protestante, nu sunt destul de îndoctrinați din punct de vedere bisericesc, în sensul că prea puțin e pomenită Maica Domnului, că există o tendință de afirmare a binelui pe care-l fac, nu e destulă smerenie. Numai că oamenii pot fi ajutați și pot fi corecți. Ei se cred mai buni decât mulți alții.

Vă rugăm să ne explicați versetul: "Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura".

Fericiți sunt aceia care caută dreptatea, sunt angajați cumva organic și fizic în căutarea dreptății, în căutarea faptului de a fi drept, pentru că aceia se vor sătura de dreptate pentru că le va împlini dorința Dumnezeu.

Dacă ați citit "Medicina isihastă" a părintelui Ghelasie, ce părere aveți despre ea?

Dragă, n-am citit-o, v-am spus că era să mă pună să vorbesc despre medicina isihastă, dar eu n-am citit-o, am citit foarte puțin din Părintele Ghelasie, pentru că mi se pare foarte confuz. Ce am citit n-am înțeles. Odată a venit tata la mine la mănăstire și a zis: "M-a întrebat cutare din sat - și mi-a spus ce l-a întrebat. Și eu n-am știut să-i spun, da? am zis: las? că mă duc la fecioru? meu la mănăstire și îl întreb pe el. Și apoi dacă nu va ști el, poți să nu mai întrebi pe nimeni". Așa că dacă eu n-am înțeles, cred că mulți nu înțeleg. E o confuzie. În orice caz eu nu cred într-o medicină isihastă, cred într-un isihasm ca metodă de îmbunătățire sufletească și atâta tot. Sigur că prin credință se pot face minuni și face Dumnezeu minuni, unde vrea El și când vrea El. Dar așa că te angajezi la o metodă care zici că e metodă isihastă și cu asta ai rezolvat niște chestiuni, nu cred că se poate vorbi despre o medicină isihastă, cred că nu e corect. Sau de exemplu are niște metode din acestea, cu grâu încolțit, cu nu știu ce. Păi Domnul Hristos a înmulțit pâinile, nu a înmulțit grâu încolțit.

Vă rugăm să ne împărtășiți părerea dumneavoastră despre muzică.

Muzica este o artă, numai că trebuie și muzica selectată. Ce-i frumos folosești și ce nu-i frumos îndepărtezi. De exemplu tot aud de muzică rock, și într-o zi, acuma de curând, cu Părintele Matei când ne-am dus la Blaj, și a prins cineva la radio un post, pe mașină, și am zis: închide-l domnule, că asta nu te ridică. Este și muzică frumoasă, să știți că mie îmi place muzica populară, n-am vreme de ea, am și discuri cu muzică populară, și nu mi-e frică că nu mă duc în rai. Îmi place foarte mult Felician Fărcaș, îmi place muzica bănățenească, îmi place muzică din Ardeal, de astea ciobănești de pe la noi, de unde sunt eu, din părțile Sibiului. Îmi place, dar n-am vreme de ea, Dumitru Fărcaș la oboi, e frumos domnule, ce e frumos e frumos, și prin toate te ridici dacă vrei să te ridici. Și poți să și scazi prin lucrurile care nu le înțelegi sau care te scad pe tine, dar ești scăzut gata când te scad ele.

Vă rugăm să ne explicați versetul: "Episcopul să nu fie de curând botezat, ca nu cumva, trufindu-se, să cadă în osânda diavolului".

Este vorba despre începuturile creștinismului, când putea cineva, de curând fiind introdus în creștinism, să ajungă și mare, să ajungă episcop, și nu era încă destul de consolidat.

Ce părere aveți despre rugăciunile închinare preasfintei inimi a lui Iisus?

Dragă, e o concepție care nu e concepție ortodoxă și nu e ortodoxă în sensul că noi ortodocșii nu luăm părți din persoana Mântuitorului, chiar dacă-i inima care reprezintă persoana Mântuitorului. Nu ne rugăm inimii Domnului Hristos ci ne rugăm Domului Hristos. Nu avem un Hristos euharistic la care ne închinăm, ci ne închinăm lui Hristos. Cu Hristos euharistic ne împărtășim. Așa încât nu știu, e prea mult, e prea nefiresc să zici "Inima lui Hristos cea plină de iubire, dă-mi și mie iubire". De ce să nu zici "Doamne Iisuse Hristoase cel iubitor de oameni, dă-mi putere iubitoare și mie".

Credeți că este un păcat a te boteza a doua oară?

Păi noi zicem "mărturisesc un Botez întru iertarea păcatelor", nu zicem "mărturisesc mai multe botezuri spre iertarea păcatelor". Dacă te botezi a doua oară înseamnă că Botezul prim îl desconsideri.

În Apocalipsă 13, 8 se vorbește despre "locuitorii pământului, ale căror nume nu sunt scrise, de la întemeierea lumii, în cartea vieții". Vă rugăm să ne spuneți pe scurt părerea dumneavoastră despre predestinare.

Nu există o predestinare propriu-zisă, ci există o destinare, și Dumnezeu știe ce va fi cu oamenii, noi nu putem să cunoaștem tainele acestea. Există un cadru, un cadru în care te miști și în care te formezi. Cadrul acesta e fixat de Dumnezeu, eu am venit în familia cutare, cu părinții cutare, cu frații cutare, nu e un lucru întâmplător. Am venit în România, n-am venit în America, și așa mai departe, acesta-i cadrul destinului, restul depinde de mine dacă-s bun sau rău, nu mă face Dumnezeu rău, că Dumnezeu nu face rele.

Ce părere aveți despre rugăciunea rozarului?

E o metodă de angajare în rugăciune, n-am păreri rele. Se poate întrebuința și îl întrebuințează mai ales apusenii, catolicii. E o metodă de angajare în rugăciune, așa cum citim noi Acatistele, așa fac ei rozarul. Nu cred că sunt mai avantajați cei ca fac rozarul decât cei care fac un Acatist, dar e o metodă de angajare.

Vă rugăm să ne recitați poezia "Cântecul potirului" de Nichifor Crainic.

Când holda tăiată de seceri fu gata,
Bunicul și tata
Lăsară o chită de spice-n picioare
Legând-o cucernic cu-un fir de cicoare;
Iar spicele-n soare sclipeau mătăsos
Să-nchipuie barba lui Domnul Hristos.

Când pâinea-n cuptor semăna cu arama,
Bunica și mama
Scoțând-o sfielnic cu semnele crucii,
Purtau parcă moaște cinstite și lucii,
Că pâinea, dând abur cu dulce miros,
Părea că e fața lui Domnul Hristos.

Și iată potirul la gură Te-aduce,
Iisuse Hristoase, Tu jertfă pe cruce,
Hrănește-mă carne de sfânt Dumnezeu
Ca bobul în spice și mustu-n ciorchine
Ești totul în toate și toate prin în Tine,
Tu, pâinea de-a pururi a neamului meu.

Din coarde de viță ce-nfășură crama,
Bunica și mama
Mi-au rupt un ciorchine, spunându-mi
povestea;
Copile, grăiră, boabele-acestea
Sunt lacrimi de mamă vărsate prinos
La caznele Domnului nostru Hristos.

Apoi, când culesul de struguri fu gata,
Bunicul și tata
În joc de călcâie zdrobind nestemate,
Ce lasă ca rana și roaie-nspumate,
Copile, grăiră, e must sângeros
Din inima Domnului nostru Hristos.

Și iată potirul la gură Te-aduce,
Iisuse Hristoase, Tu jertfă pe cruce,
Adapă-mă sânge de sfânt Dumnezeu.

Ca bobul în spice și mustu-n ciorchine
Ești totul în toate și toate prin Tine,
Tu, vinul de-a pururi al neamului meu.

Podgorii bogate și lanuri mănoase,
Pământul acesta, Iisuse Hristoase,
E raiul în care ne-a vrut Dumnezeu.
Privește-Te-n vie și vezi-Te-n grâne
Și sângeră-n struguri și frânge-Te-n pâine,
Tu, viața de-a pururi a neamului meu.

10 mai 1995

<<[Cuprins](#)

<http://webpages.charter.net/adevar-ortodox/>